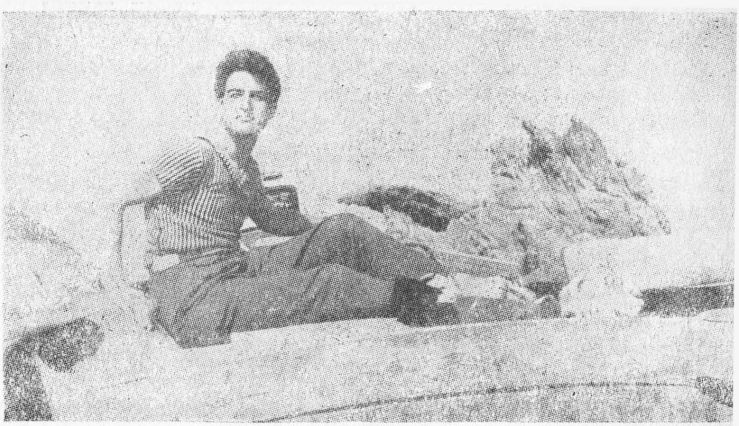
YAMAN KORAY

GELİN TAŞI

Roman

REMZİ KİTABEVİ — İSTANBUL

YAMAN KORAY

1934 yılında İstanbul'da doğdu. Çocukluğu Büyükada'da geçti. Tabiata, bilhassa denize olan düşkünlüğü, küçük yaşlarda başladı. Kendine alıştırdığı yarasa, yılan v.s. gibi hayvanlara dair ilk kitabı basıldığı zaman 12 yaşındaydı.

Tahsilini Saint Joseph Fransız Lisesinde yaptı. 1954 te, birincilikle mezun oldu.

Tabiat ve deniz sevgisinin kendisine epeydir düşündürdüğü bir şeyi de, bu arada gereçekleştirdi. «Büyük şehiri» bırakarak, gitti, Erdeğe yerleşti. Böylece son altı seneyi, denizle büsbütün yan yana, iç içe geçirdi. Erdek civarının, yani Kapıdağ ve Marmara'nın bütün köy ve adalarım, içlerinde yaşadığı aylar sonunda, çok yakından tanıdı.

Nitekim «Deniz Ağacı» ile «Gelin Taşı» romanları; aylarca denizcilerin, balıkçıların hayatlarını her bakımdan paylaşmak suretiyle hazırlandı.

Yaman Koray, apayrı bir konuyu işlediği «Kuyudaki Adam» adlı üçüncü romanını yeni tamamlamıştır.

YENİ TÜRK YAZARLARI SERİSİ: 25

YAMAN KORAY

GELİN TAŞI

Roman

İSTANBUL
REMZİ KİTABEVİ
93, Ankara Caddesi, 93

ÖMER'e...

YÜKSELEN MATBAASI
· İSTANBUL — 1963 ·

I.

Hızlı hızlı yürüyordu adam. Yolu örten ince kar tabakasını dele dele gidiyordu.

Rüzgâr durmuş gibiydi. Pek hafif esiyordu. Belli belirsiz. Ama müthiş bir ayaz vardı. Gökte ağır ağır ilerleyen bembeyaz saçaklı, top top bulutların arasındaki koyu maviliklerde; sivri, minik buz parçacıkları halinde titreşerek pırıldayan yıldızlar, bir görünüp bir kaybolan güdük ay, ince ince yağan karla karışıyor, açık yeşil bir aydınlık dökülüyordu yere.

1938 yılının Mart ortalarında bir geceydi.

Bandırma-Erdek yolunun lekesiz beyazlığını, koca bir çift asker postalı zımbalıyordu.

Hızlı hızlı yürüyordu adam. Kaputunun kalkık yakası arasında yüzü, hattâ kafası, kaybolmuş gibiydi. Elleri ceplerindeydi. Hafifçe öne doğru büküktü vücudu. Kamburunu çıkarmış, iri yarı bir karartı halinde ilerliyordu.

Koca koca adımların altında gıcırdayarak ezilen, yarı yarıya buzlaşmış karın sesinden başka, hemen hiç bir şey duyulmuyordu etrafta. Öylesine sessiz, öylesine ıssızdı her yer.

Yalnız, arada sırada, yol kenarındaki çalıların üzerinde fazlaca biriken bir kar topağı, küçük bir pıtırtıyla devriliyor, çok uzaklarda bir çakal bağırıyor, buna daha yakından başka bir uluma, uzun acayip bir inilti cevp veriyordu. Sonra gene her şey susuyor...

İyice acıkmış bir gece kuşu, o soğukta av peşinde dolaşmayı göze alarak, ıslıklı bir nefes halinde geçene kadar, karları kütürdeten koca postalların telâşlı temposundan, kalın aba kaputun etek uçlarının her adımda birbirine sürtünerek çıkardığı o tuhaf hışırtıdan başka şey işitilmez oluyordu.

Hızlı hızlı yürüyordu adam.

Bembeyaz yolda, Bandırma tarafından gelip, ilerilere doğru uzanan ayak izlerinin zincirine boyuna yeni halkalar, yeni kara delikler ekleniyordu...

Gece yarısı olmamıştı daha. Ama yakındı herhalde. Yıldızlar, ay, bir de etrafın o titrek sessizliği, yarı gecenin iyice yaklaştığını belli ediyordu.

Hızlı hızlı yürüyordu Hüsam.

Sağına soluna bakmadan, hızlı hızlı yürüyordu. Tam üç saattir. Daha da, 24 kilometrelik Erdek yolunun yarısına, yeni varmış sayılırdı.

İstanbul'dan kalkıp gelen beyaz kafalı poyraz dalgalarının sırt sırta serildikleri koca kumsal, gece bile tâ uzaktan seçilen küçük kum dağcıkları, bataklık, kamışlar; yâni Kapıdağın hırçın rüzgârlara açık Bandırma yüzü, yeni kaybolmuştu arkada.

Az sonra yol dönecek, poyraza kapalı yakanın sâkin denizine kavuşacak, iki yanda sıralanmaya başlayan zeytinliklerin kuytuluğuna sığınacak, ama gene hiç değilse bir üç saat sürecekti şu şimdiki Belkıs havalisinden Erdeğe kadar.

«En aşağı üç saat daha çeker Erdek. En aşağı. Ya sonrası? Ya Erdekten köye kadar? Erdek... Konya (1)... Rutya (2)... Herek (3)... Koy bir dört saat da bu yol için. Olsun varsın. Olsun. Geliyorum ya! Varıyorum ya, olsun! Hey gidi Kapıdağ hey... Dayan geliyorum! Herek köyüm... Geliyorum işte. Şükür kavuşturana Allahım... Şükür! Erdeğe vardım mı, geldim demektir köye. Boş ver, nedir ki öte taraf... İş, bir kere Erdeğe varmak. Sonrası hep bizim kırlar bayırlar değil mi ya? Hep bizim dağlar yamalar (4)... Acaba, şimdi şu saatte, ne yapar bizim köylü? Kardaşlarım ne yapar? Hep uyurlar mı? Ya benimki, benimki ne yapar? A benim güzelim, güzel gözlüm, tatlı dillim, ne yaparsın şimdicik? Rüya mı görürsün? Bilir misin, görür müsün Hüsamın geliyor, erin, erkeğin, kocan geliyor? Hem de nerelerden, nasıl yaya ile geliyor... Gecenin böyle bir vakti, tek başına geliyor... Bir bilse, görse bi-

(1) Konya — yeni adı: Ocaklar Köyü.

(2) Rutya — Yeni adı: Narlıköy.

(3) Herek — Yeni adı: İlhanköy. (Romanda her iki ismi de kullanılacaktır. Kâh Herek, kâh İlhanköy denecektir).

(4) Yamaçlar.

zim köylü, ne derler ki? Anlatsam, mümkünü yok inanmazlar... Böyle zifir gecenin bir vakti, tek başına! İnanmazlar. Yürümek, ne ki? Yürümek bir şey değil. Ama yürek lâzım böyle yarı gece, yürek! O da var bende, şükür olsun. Ne imiş? Cin imiş, peri imiş, ruh imiş! Yarı geceyi, yarı yolu ettik, ne oldu ki şimdiye kadar? Yok... tabiî inkâr götürmez bu işler. Ben demiyorum ki, ruh yoktur, cin peri yoktur. Diyemem. Bütün köylü gördü. Ben de gördüm. Ben de kaç kere! Rıfat Dayıyı, güpegündüz, o kuyruğu kesik uyuz inek kovalamadı mı? Sonra da, herkesin gözü önünde, koca hayvan sır olmadı mı? Ya Bahtiyar kıza salan, kızın aklını alan, o türkü çığıran yılan? Ya Manastırı kazıp, altın arayanların önüne çıkan papaz? Yok, yok demiyorum, tövbe! Elbet var. Ama sen dokunmadıkça, onlar sana bir zarar etmez diyorum... Diyorum ya... Diyorum ya... Ya babam? Babam! Ya o? O akşam, o fırtınada gelen? Evet, ben onu pek iyi göremedim. Ama kardaşlarım, kadınlar hep gördüler... Hep gördüler. Hep duydular, nasıl bağırdığını. Ben de duydum o sesi. Ben de. Ya sonra? Sonra... Ah nasıl gittiydi babam...»

Bir zamandır, ayak seslerine, karın gıcırdısına karışan mırıltı kesildi.

Susmuştu Hüsam.

Müthiş şeyler gelmişti aklına.

İki sene evvel bir gece... Fırtınalı bir gece.

Askere gitmesine üç gün kala bir gece. İki sene evvel...

Adımlarını büsbütün hızlandırdı Hüsam.

Hüsam askerden dönüyordu. O gün terhis olmuştu. Balıkesirden trene bindirmişler, sonra gecenin bir vakti, 8 mi 9 mu ne, Bandırmaya getirip koyvermişlerdi.

Erdeğe, gündüz bile, vasıta bulmak meseleydi. Değil o saatten sonra! Ne at, ne araba, ne kamyon... Ertesi günü, ertesi sabahı beklemesi lâzımdı Hüsamın. Hava da kötüydü. Kar yağıyordu.

Ama Hüsamın parası yoktu, Bandırmada geceleyecek. Daha kötüsü, sabrı da yoktu. Tam on beş günlük evliyken askere gitmisti. Hüsam.

Ancak, on beş gün, bir yastığa baş koyabilmişti Kadriyesiyle! Sonra, tam iki sene geçmişti. Ne izin, ne bir şey vardı arada. Hem ne izni olsun ki, taa Maraştan geliyordu. Oralardan izin alınıp, gelinir gidilir miydi? Ama sayılı değil mi işte, 730 gün de bitmiş, gecenin bir vakti, koyvermişlerdi onu Bandırmada...

Ne yapacağını pek az düşünmüş, «Allah kerim, bismillah» deyip, çıkıvermişti yola Hüsam.

Kar yağıyordu, hava ayazdı. En kötüsü, bütün köylüsü gibi, geceyi, gece vakti dağlarda bir başına kalmayı, hiç mi hiç sevmezdi.

Kapıdağın hemen bütün sahil köylerinde, bu arada İlhanköyde de, rüzgâr, tuz ve hurafe karışık eserdi.

Pek çok kişi, denizde yanan ışıkları, gemicilere bazan yol gösteren, bazan da onları kayalıklara çeken iyi veya kötü niyetli «nur»ları görmüşler; pek çok kişi, gümüş tüylü, insan yüzlü keçilerin, çobanları nasıl peşlerinde koşturup, uçurumlara yuvarladıklarına şahit olmuşlar, hemen hemen bütün köylü ise, bazı geceler yukardan, Kemanara tepesindeki, Rumlardan kalma harap manastırdan gelen çan seslerini, insan bağırışlarını duymuşlardı.

Ama hiç bir şey umurunda değildi Hüsamın.

Güçlü kuvvetli, boylu poslu, tuttuğunu koparır, kavradığını yıkar, yiğit delikanlıydı. Yol yürümeğe, dağlara alışkındı.

Çocukluğu, iki erkek kardeşiyle birlikte, o bayır senin, bu tepe benim, babasının sürülerine çobanlık etmekle; taze delikanlılığı ise, ya yelkenli, koca 15-20 tonluk teknelerde dümen, yahut daha ufarak, bostan (kavun karpuz) taşıyan kayıklarda, kürek başında, ya da her gün, gelip gitme dört saatlik yoldaki taş ocaklarında varyoz sallamakla geçmişti.

Gerçi babası Murat Ağa, köyün en varlıklısı, en hali vakti yerinde olanı sayılırdı. Zeytin ağaçları, keçi sürüleri, bir kaç inekleri, iki tane de, —evet iki tane, biri deniz kenarında, biri az içerde, Rumlardan kalan eski kilisenin önünde «en mevki» yerde, ikişer katlı, büyük— evi vardı.

Ama çalışmadan olur mu ya? Hep çalışırlardı. Bütün aile alışıktı, uğraşıp didinmeğe.

«Biz yerimizde, memleketimizde, böyle gördük. Çalışmadan durmak haram» derdi, Murat Ağa.

Herek köylülerinin büyük çoğunluğu gibi, Pomaktı. Karacaova muhacirlerindendi. İstiklâl harbi sonunda, Rumlar kaçıp gittikten sonra; Kapıdağın ve civar adaların bütün köylerine olduğu gibi, Herek'e de, muhacirler yerleştirilmişti.

Karacaovalılar, on-onbeş hane Boşnak, üç beş ev Giritli, bir kaç tane de Tatar...

İlhanköyde, daha eskiden, hiç yerli Türk oturmadığı için, Rumlardan boşalan bütün yerlere, bu çeşitli diyarlardan gelmiş muhacirler konmuştu. Hepsinin istediği çalışmak, iyiye, ileriye gitmekti.

Ama hepsinin, babalarından gördüğü, bellediği, kendi memleketlerine has usulleri vardı.

Onun için, birbirleriyle iyice kaynaşana kadar, ilk seneler, epey karışıklıklar oldu. Rumlardan bağıyle, bahçesiyle, zeytinlikleriyle, yağhaneleriyle, şarap mağazalariyle kalan bir çok zengin civar köy gibi, Herek de önceleri pek iyiye gitmedi.

Kimi, zeytin ağaçlarını kesti, tarla açtı. Kimi, bağları bozdu, üzüm kütüklerini söktü, mısır ekti. Kimi, şarap mağazalarını, keçi ağılı yaptı.

Nihayet, herkes birbirine alıştı, karıştı. Herkes birbirinden bir akıl aldı, birbirine bir şey öğretti. Elde, kırılıp bozulmadan, sağlam kalan şeyleri de, gözden geçirdiler.

Bağcılık ölmüştü.

Ayaklarının dibindeki denizin ise, kavun karpuz, bir de civar köylerden gelin taşıyan battal kayıklara yataklık yapmaktan başka kıymeti olamazdı!

Ama Allahtan, dağlar ağaç ve kaya doluydu. Keçi sürülerini beslemek için, fidandan bol, iş olarak da odunculuktan bereketli, taş ocaklarından kazançlı ne vardı?

Zeytin ağaçlarının büyük bir kısmı, hâlâ yerinde duruyor-

du. Koca Paflimi (1) ovasında da kavun karpuz, mısır bol bol yetişiyordu.

Daha ne istenirdi Allahtan?

Varsın, gâvur zamanındaki zenginlik olmasın. Geçinip gidiyorlardı işte pekâlâ! Allah bin bin bereket versin, yüz bin şükürler olsun!

Çalışıyorlardı, aylak oturmuyorlardı ya. En iyileri, Murat Ağa bile, oğullariyle beraber, sabahın köründen, akşam ezanına kadar koşturup duruyordu. Hepsi alışıktı çalışmağa.

Hüsam da öyle.

Onun için, getirip Bandırmaya, gece üstü koyverdikleri zaman ne yolu, ne karı, ayazı umursamıştı.

Yalnız, bir ân, cini, periyi düşünmüş, sonra onlara da boş vermişti.

Sade Kadriyesi vardı aklında.

Kadriyesi!

Sırma saçlı, kömür gözlü, gül yanaklı Kadriyesi. Konca dudaklı, pamuk elli, ince belli Kadriyesi!

İnce belli... ince belli...

Öyle ya! Ancak on beş gün, bir yastığa baş koymuşlardı. Onun da son günleri, yasla, matemle zehir olmuştu. Haram olmuştu!

Gözü değilse bile, içi ağlıya ağlıya katılmıştı, Erdekte, davul zurna çalarak toplanan «vatanî vazife» yolcusu, kura arkadaşlarının arasına.

Hâlâ da, işte iki sene sonra, köye dönerken, sızım sızım sızlıyordu içi, hatırladıkça... O geceyi, aklına getirdikçe.

Unutmağa imkân yoktu ki...

O gece...

O fırtına gecesi...

Evet, o gece, babası, Koca Murat Ağa ölmüştü. Hem de ne biçim bir ölümle!

Karla kapanmış küçük bir çukura girdi ayağı.

Sendeledi, az kaldı düşüyordu Hüsam.

---

(1) **Paflimi — Yeni adı: Ova.**

Yakınlardan, bir çakal haykırdı. Keskin bir kahkaha halinde uzayan bu bağırış, dağlara doğru eriyip gitmeden, sinirli sinirli, «keh keh» diye bir gülme tutturan başka bir hayvan nefesi duyuldu.

Buruş buruş bir suratta açılmış, dişleri dökük bir ağızdan çıkıyora benzeyen bu gevrek ses, epey sürdü. Birden kesildi. Sonra uzaklarda, iyice uzaklarda, herkesten, her şeyden, hattâ Allahtan bile şikâyet ediyormuş gibi, acı, dayanılmaz derecede acı bir uluma yükseldi, titreye titreye uzadı, müthiş bir ağlama halini aldı, nihayet kısa kısa hıçkırıkları tıkayan bir iniltiyle tükendi, bitti.

Hızlı, çok hızlı, koşar gibi yürüyordu Hüsam.

Bazan koca postalları, tak tuk birbirine çarpıyor; tökezleniyor, büsbütün hızlanıyordu.

Duyduğu hayvan seslerinden korktuğu yoktu.

Kapıdağda, kurt cinsinden, hiç bir yırtıcı hayvan olmadığını bilirdi. Hem olsa bile, aldırmazdı.

Çocukken, köyde çobanlık yaparken, ona takılmak için sorarlardı:

«Sürüye kurt dalsa, ne yaparsın, Hüsam be evlât?»

Kızdığını belli etmeden cevap vermeye çalışırdı:

«Tilki bir tekme, çakal iki tekme, kurt gelse, hadi hadi üç tekme de ona vururum!»

Herkes, onun bunu yapacak cesarete sahip olduğundan emindi. Memnun, gülüp geçerlerdi.

Hüsam da, hiç bir zaman, üç tekme sallamak fırsatını bulamazdı. Çünkü, çok uzun seneler evvelinden beri, Kapıdağda kurt, görülmüş, işitilmiş şey değildi.

Hayır, Hüsam, hiç bir hayvandan korkmuyordu. Hattâ, hiç bir şeyden korkmuyordu. Yalnız, öyle tuhaf bir sıkıntı, bir helecan vardı içinde.

Erdek yolu, artık kolaylanmıştı; ancak çeyreği kalmıştı. İki yanda sıralanan zeytinliklerin arasından uzanıyordu. Belki de ondan, ortalık daha bir kararmıştı sanki.

Vakit, gece yarısını geçmiş olmalıydı.

Rüzgâr yeniden canlanmış, «tazelemişti». Hırçın hırçın sal-

lanıyordu, zeytinlerin dalları. Yaprakları, şakırtıya yakın hışırdıyordu...

Hüsam ürperdi. Büsbütün hızlandı, üşüyormuş da, ısınmak istiyormuş gibi. Sonra birden, ayaklarının «pat pat» diye, yolu ve geceyi döven sesini farketti.

Koştuğunu anladı.

Ağırladı.

Kendi kendinden utanmışcasına, kendi kedini müdafaaya girişti. O hafif mırıltı, bazan epey yükselerek, başladı gene:

«Yapma be oğlum Hüsam. Sen koşuyorsun yahu! Düpedüz koşuyorsun. Nefes nefese kaldın. Gören de, ne demez? Şuncaaz çakaldan korktu, koşuyor der! Haa? Köye bir an önce varmak için mi? Hâ o başka. Ona bir diyeceğim yok!.. Yok, ama gene de olmaz. Gene de böyle koşulmaz. Şunun şurası Erdeğe bir, oradan da köye dört, hepsi hepsi beş saat yolumuz kaldı. Bu gidişle, o kadar bile sürmez. Dört buçuk saat dedi mi, köydeyim. Ee, bu acele ne? Saat şimdi, olsun olsun da en fazla, bir olsun. Sabaha yıl var daha. Karanlıkta mı gireceksin köye? Koşma oğlum, koşma. Arkandan periler kovalamıyor ya... Hem varsa yüreğin, adam oğlu ol da, sen cini, periyi kovala! Ama şimdi görse beni köylü, ısırır ya parmağını... Ne yapıyorlar acaba şimdi köyde? Uyuyorlar... Hepsi mi? Hiç uyanığı yok mu? Vardır elbet... Ya onlar, o uyanıklar, ne yapıyor? Ne mi yapıyor? Ne mi yapıyor? Dedirtme beni Hüsam, dedirtme! Sen ne yapacaksın sanki yarın gece? Yarın gece mi? Belki de bu sabah. Öyle ya, erkenden, ortalık ağarmadan girersem köye... gidersem eve... Vururum kapıyı, nasılsa alt odada yatar benimki, duymaz kardaşlarım, girerim dosdoğru... Kadriyem açar bana kapıyı... İnce belli Kadriyem... Kim duyar ki? Yukarda, arka odada yatıyor nasılsa, Nizam Ağam. Ne oldu acaba, onun da o sevda işi? Vermeğe razı oldular mı acaba kızı? Epeydir ne mektup, ne haber aldımdı köyden... Ne oldu acaba hepisi? Kasım Ağamla, çoluğu çocuğu da duymaz... Nasılsa yorgun adam. Öyle ya, bütün iş onun üzerine devriktir. Nizamın, sevda gözünü karartmış, aklını almış. Bir iş yapacak hali mi kalmıştır zavallının? Varsa yoksa büyük ağam. Koşsun Kasım

efendi, işi ne? Oğlu da beş yaşına varmıştır herhal... Az çok yardım eder babasına, Hüseyin. Öyle ya, biz yedimizden evvel, koca sürüyü teslim almıştık... Duysa duysa beni, bir yengem duyar, içeri girdiğimi... Kadın kulağı başkadır! Ama belki, o da duymaz. Yorgundur. Yahut da, başka bir hali vardır. Öyle ya, iki ay evvel aldığım son mektupta yazılı havadislere bakarsan, belki de çok yakındır hayır haber, belki de iyice ağırlamıştır yengem. Ya da gelmiştir bile yolcu, bilinmez... Bakarsın giderim, eve varırım da, bir yerine, iki kardaş çocuğu bulurum... İnşallah bu defaki, Hüseyinden sonrakiler gibi kazaya uğramaz da, iyi doğar, yaşar. Allah yardımcısı olsun yengemin. Neme lâzım, iyi kadındır. Az mı uğraşmıştı, Kadriyeyle bizim iş için! Kadriyem, ince bellim... Pekiy ya duymazsa beni? Ya seslenir seslenir, duyuramazsam, ne yaparım? Bağırıp, bütün köyü ayağa dikecek değilim ya. Ne yaparım duymazsa? Taş alır, atarım cama... Taş alır atarım. Atarım... cama... Bir de hızlı kurtulur giderse taş elimden? Kırarsa camı? O geceki gibi... Kırılırsa cam, tıpkı o geceki gibi... Babam... Babam... Ah aslan babam...»

Kendi kendine söylenmesi durdu Hüsamın.

Adımları, gene epey hızlanmıştı.

Ama o, ne bunun, ne artan rüzgârın, ne de iyice yaklaşan Erdeğin Murat bayırının, farkında değildi.

Bu defa tamamen dalmıştı. Başını bazan öne doğru, bazan sağa sola «hey gidi hey» diye sallıyor, ceplerinden çıkardığı ellerini de, postalların boyuna hızlanan temposuna uydurmuş, ileri geri, savura savura gidiyordu.

Aslında iki sene evveline dönmüştü... İki sene evvel bir geceyi... o geceyi... o fırtınalı geceyi yaşıyordu.

Yeni evliydi.

Askere gitmesine de, üç gün kalmıştı.

Eski kilisenin arkasındaki evin yukarı katında, ön odada, babasıyla, kardeşleriyle toplanmış oturuyorlardı.

Yengesi, küçük Hüseyini de alarak aşağı inmiş, kapının yanındaki odada; Kadriye, bir de komşuları Huriye Ablayla, kadın gevezeliğine dalmıştı.

Kış sonuydu gene.

Nisan yaklaşmıştı. Dışarda, deli bir poyraz, bütün gün, karla karışık yağmur atıştırarak esmiş, koca dalgalar limanın önündeki sıra taşları hiç durmadan dövmüş, sahilin öteki başındaki taşların üzerinde hiç ara vermeden, göğe fırlaya fırlaya patlamıştı...

Akşam üzeri poyraz önce yıldıza, gün battıktan sonra da karayele dönmüştü. Hâlâ karayelden dolduruyordu. Ama batı tarafları da, simsiyah kaplıydı. Öyle kaçık (1) yapacak gibi bir niyeti seziliyordu havanın.

Ekinlik adası üzerlerinden, çok uzaklardan, mevsimsiz bir kaç şimşeğin soluk yeşilliği de ışıyordu tek tük...

Ortalık yeni kararmıştı. Akşam okunalı oluyordu ama, yatsıya vardı epey...

Murat Ağanın kalın sesi, dışarda uğuldayan, bazı bazı sert sağanaklarla camları zangırdatan rüzgârı bile bastırıyordu.

Ağır ağır, tane tane konuşuyordu Murat Ağa.

«Hüsam» diyordu, «Hüsam, oğlum, bak bu akşam mahsustan toplandık burada. Nasipse, bir iki gün sonra gidiyorsun. Dönene kadar neler olur, kim ölür, kim kalır bilinmez. Onun için diyeceklerimi diyeyim, sen dè iyi kulak ver. Nah işte, ağaların da burada. Vaktiyle onlar da askere gitmeden, onlara da demiştim. Sana da derim ki, artık ersin oğlum. Ersin, erkeksin. Baba ocağından gidersin. Kendi kendinin efendisisin. Sen evlâtlarımın, en küçüğüsün Hüsam. Biliyorsun, sana sade babalık değil, analık da ettim. Sen bu dünyaya gelirken, anan gitti. Sana da, ağalarına da ananızın yokluğunu bildirmemeğe çalıştım. Bak gör oğlum, Allahın izniylen seni bu boya getirdim, yolcu ederim. Var git, milletine, toprağına faydan dokunsun. Yalnız şimdi söyliyeceğim şu üç şeyi, hiç bir zaman unutma. Vaktiyle bana babam bellettiydi. Ona da babası. Oğlum Hüsam, unutma: Namuslu ol, hırsız olma. Sabırlı ol, huysuz olma. Erkek ol, tüysüz olma. Benim sana diyeceğim, bu kadar. Bir de hakkını helâl et oğlum. Bana da, kardaşlarına da helâl et. Ba-

(1) Rüzgârın anî cihet değiştirmesi. Bora—fırtına.

balık, ağalık vazifemizde kusurumuz olmuşsa, yüreğine atma. Bizim senden yana, hakkımız kat be kat helâl olsun. Sen de helâlle.»

Başı önüne eğik, babasını dinleyen Hüsam:

«Benim hakkımdan da ne çıkarmış? Var ise, bin kat helâl!» diyerek, fırladı ayağa.

Gitti, önce babasının elini öptü, başına koydu. Sonra da sırayla, Kasım Ağasıyla, Nizam Ağasının.

Böylece, helâlleşme faslı bitti. Hepsi bir hoş olmuştu. Halbuysa, hepsi de, ikişer üçer sene arayla, tam üçüncü keredir tekrar edilen bu «asker öncesi nasihat ve helâlleşme» sahnesini ezbere biliyorlardı.

Kasım Hüsamdan beş, Nizamsa iki yaş büyüktü.

Onlar askere giderken de, Murat ağa, aynı hareketleri yapmış, aynı lâfları söylemişti.

Babasının bellettiği üç şeyi ise, çoktan öğrenmiş ,ezberlemişti Hüsam. Onun için, hiç bir yenilik yoktu. Fakat gene de, hepsi bir tuhaf olmuşlardı işte. Hepsinde bir başkalık vardı.

Baba, artık iyice ihtiyarladığını, son kuşu da yuvadan uçurduğunu, artık kendi işinin de «bitmiş» olduğunu düşünüyordu.

Daha pek yaşlı sayılmazdı. Elli beşinde ancak vardı, gücü kuvveti de hâlâ yerindeydi ama, epey zahmetli, bol bol da çileli bir ömür sürmüştü. Tükenmiş gibi hissediyordu kendini.

Nedense gözlerinin önünde, memleketi canlanmıştı. Esas memleketi. Doğduğu, büyüdüğü yerler. Sevdiği yerler. Çocuklarının dünyaya geldiği yerler. Babasının, atasının kemiklerini örten yerler... Çok çok uzaklarda, yemyeşil bir ova, kavaklar... Mavi mavi, iyi iyi bakan anası...

Ne zamandır, uzun senelerden beri, böylesine, hiç hatırından geçirdiği yoktu oraları. Şimdi gâvur ayakları altında ezilen o toprakları hiç böylesine özlememişti...

Kasım, bambaşka şeyler düşünüyordu.

Omuzlarındaki ağırlığın arttığını hissediyordu. Bütün ailenin çatısını tutan temel direği, sanki tamamen ona teslim etmişti, o gece, babası... Hüsam'la helâlleşiyor, ama sanki büyük oğluna da, vazifesini bir kere daha, iyice belletiyordu.

Nizam ise, iki sene evvel, kendi askere gidişini hatırlıyordu...

«Hele don gel da, o zaman bakiyoruz, o zaman kati bir lâfimiz oluyor...» demişti, Dragondalı (1) Ali Ağa.

Ne ümitlerle gitmişti Nizam... Ne ümitlerle!

Ama şimdi, işte dönüp geleli iki ay oluyordu neredeyse, hâlâ bir lâf yoktu Ali Ağadan. Üstelik sağda solda da:

«Pomakilara verilecek kizimiz yok bizim! İstediği kadar mali olsun. Onlar dağdan gelme, biz denizden. Biz Giritli, onlar Pomaki! Oluyor mi boyle is...» diye sözler ettiği, kulağına çalınmıyor değildi.

Biliyordu Nizam. Bu «işin» güç, çok güç olduğunu biliyordu. Ama gönül bu. Seviyordu. Hem ne biçim! Onun için de bekliyordu. Bekliyecekti. Kaç senedir olduğu gibi...

İşte kendi küçüğü Hüsam, on beş gün evvel evlenivermişti. O ise, yalnızdı hâlâ. Bekliyordu... Bekliyecekti.

Odanın sessizliğini, gene Murat Ağa bozdu, ilk defa:

«Yahu be Nizam evlât. Sus pus oturacağına, anlat şu Hüsamcaaza, nasıl olur, asker ocağı ...Anlat bir kere daha. Bu işleri en taze bellemiş sensin. Daha tabanının nasırları sıcak. Anlat ki bilsin Hüsam. En çok kimden korksun? De ki, yüzbaşı mı daha sert, yoksam ki, çavuş mu, yahut ki kırmızı onbaşı mı? De hele. Şimden bilsin oğlan».

Kaldırdı başını Nizam. Daldığı rüyadan uyandı.

«Onbaşı!» dedi. «Elbet ki, en serti onbaşı. Sonram çavuş. Yüzbaşı çok, daha çok sonra. Senin bütün işlerin, hepisi, onbaşıyla. Hele acemiyken, senin Allahın bile, tövbe lâfıma, onbaşı! Onbaşınnan aran iyiyse, yaşadın. Yok ki onunla sertine, inadına tutuşursan, yandın gitti. Sonra bak aklımda olsun, çavuşun da, onbaşının da, kısasından, küçüğünden kork! Kim ki, bir uzun adam, çoklukla kötülük görmezsin ondan. Ama kim ki kısacık, dikkat ona. O, ya, —ama binde bir tane— şeker lokumu gibi bir adam olur, ağzından bal akar, has ağandan ağa

(1) Dragonda — Yeni adı: Doğanlar.

olur sana... yahut da bir ateş, bir kor olur ki, yaktığı yer kül olduktan sonra alırsın acısını!»

Kasım da lafa karıştı:

«Bir de Hüsam, her ne ki sorarlarsa, bilmem deme. Duvarcı mı lâzım? Marangoz mu? Var sen hiç eline mala, ya da çekiç, yahut testere almamış ol. Çık sen öne, hemen yaparım diyerek... Bir iki acemilik çekersin, fazla fazla bir iki tokat yersin, ama sonunda da bir iş, bir zenaat öğrenmiş olursun. Hem de göze girersin. İşten kaçak değil bu oğlan, diye...»

«Doğru!» dedi Nizam. «Doğru söylüyor. Sonra bir de onbaşılar dedik ya demin. Dur daha iyisi, sana bir onbaşı hikâyesi nakledeyim. Hem de benim başımdan geçti. Bak benim bir Kayserili asker arkadaşım vardı. Memet. Bir gün, bizim onbaşı dedi ki bize, biz de daha yeniyiz. Acemiyiz. Dedi ki... Bizim onbaşı da na şöyle, kısacık bir adam... aksi mi aksi! Nâletin biri... dedi ki, o Kayseriliye bir de bana: «Gelin buraya» dedi. «Gelin bu...»

Sustu birden.

Hepsi bir anda, başlarını kaldırdılar.

Hepsi kulak kesilmişlerdi.

Anî bir değişiklik olmuştu dışarda. Rüzgâr birden, tamamen durmuştu. Hiç bir ses yoktu. Hiç bir ses!

Hayır vardı. Vardı.

İncecik, belli belirsiz, incecik bir ses, tuhaf, dayanılmaz, titrek bir ses; mini mini bir adamın boğazında çıkıyormuş gibi kesik kesik, acayip bir türkü, bazan çok uzaklarda, bazan odanın içinde duyulan bir mırıltı halinde uzanıyordu.

Hep birden ayağa fırladılar.

«Ne bu?» dedi Murat Ağa. «Ne bu? Duyuyor musunuz siz de?»

Kasımla Nizam, beraberce salladılar başlarını.

«Evet... evet... ne bu? Ne bu ses?»

Bir şey keşfetmiş gibi, yavaşça fısıldadı Hüsam:

«İnsan sesi bu... İnsan sesi!»

Aynı anda müthiş bir çığlık koptu aşağıdan, kadınların odasından:

«Aaaaay! Arap... arap... arap geldi! Kapıda bir arap var! Yetişin...»

Hüsam fırladı. Kadınların yanına varmak için, merdivenlere koştu.

«Ne oluyor be?» diye atıldı pencereye, Murat Ağa.

Köyde, cesareti, bir de cin peri hikâyelerine inanmayıp, «masal bunlar!» demesiyle meşhurdu.

«Ne oluyor be? Arap mı? Arap da neymiş?..»

Bir hamlede kaldırdı camı yukarı, sonra uzattı başını dışarı...

Aynı anda, tepelerinde, kuvvetli bir şimşek çaktı.

Pencerenin yanına gelmiş olan Nizam da, Kasım da, babalarıyla beraber gördüler. Tam kapılarının önünde dikilmiş duran, göz akları da vücudunun simsiyah derisi gibi, şimşeğin ışığında, yemyeşil parlayan, çıplak, ana doğması çıplak bir arap gördüler.

Gök gürültüsü ve karanlık geldiği zaman bile, dişlerinin bembeyaz sırıtışından, hâlâ kendilerine, yukarı, pencereye bakmakta devam ettiği belli olan, koca gövdesinin karartısı hâlâ seçilen, çırılçıplak bir arap!..

Deli gibi bağırdı aşağı, Murat Ağa:

«Kimsin be? Kimsin, ne istiyorsun? Ne istiyorsun bu saatte be? Defol kapıdan be...»

İnsanın içine işliyen bir ses duyuldu, sokaktan:

«Masifirim! Misafir geldim... Beni içeri almayacak mısın Ağa?.. Kapını açmayacak mısın Ağa?.. Misafirim...»

«Ne?» Diye gürledi Murat Ağa. «Misafir mi? Bu kılıkta mı? Bu saatte, bu kılıkta mı? Defol be... Defol ulan kapımın önünden...»

Ses incecikti, yumuşacıktı. Gene duyuldu:

«Ağa, misafirim dedim. Beni içeri almayacak mısın?.. Kovuyor musun beni ağa?»

Hızla yaklaşan batı fırtınasının habercisi ikinci şimşeğin ışığında, kapının önünde dikilmekte olan sırım gibi vücudu, en ufak teferruatına kadar, bir daha gören Murat Ağa, çılgına döndü...

«Kovuyorum ulan! Kovuyorum... Defol ulan... Bi dakka daha dikilme orada... Defol namussuz... Şimdi geliyorum aşağı. Ben gösteririm sana...»

Pencereden başını çekti.

Hızla indirdi camı.

Ama bütün ev ahlkı, hattâ bütün mahalleliyle beraber, o da duydu. Boğazlanır gibi çıkan o korkunç iniltiyi, sonra da o müthiş haykırışı, hepsi duydular.

Dediklerini de:

«Öyleyse... Lânet sana ağa... Lânet! Sana da, senin sülâlene de lânet olsun. Lânet... lânet...»

Bir ân duraklamıştı Murat Ağa. Yanında, kanları donmuş gibi dikilen Kasım ve Nizamla.

İşte tam o sıra, bir şey fırladı geldi sokaktan pencereye. Yumruk büyüklüğünde, simsiyah bir çakıl, vurup dağıttığı camın şangırtılı kırıklariyle girdi odaya.

Ayağının dibine kadar yuvarlanan taşa, bir saniye bile bakmadı Murat Ağa.

«Ulan!» diye bağırdı. «Ulan, ulan, camı da kırdın... Camı da kırdın ulan...»

Sesi merdiven başından geliyordu bile.

Bir şimeşk daha çaktı.

Kırık pencereye koşmuş olan Nizamla Kasım, boş, bomboş bir sokağın, ıslak ıslak parlayan, yuvarlak kafalı taşlarını gördüler. Sonra, gök gürültüsü öyle kuvvetle patladı ki, iki katlı koca ahşap ev, temelinden sarsıldı.

Bu yüzden, ne Kasım, ne de Nizam, apayrı bir sarsıntıyı, merdivenlerden, tâ aşağıki taşlığa kadar, paldır küldür yuvarlanan iri bir gövdenin gürültüsünü duymadılar.

Ama gene tam o sıra, Hüsam, alt odanın kapısını açmış, elinde gaz lâmbası, çıkmıştı taşlığa. Niyeti, babasından önce, sokağa fırlamaktı.

Katıldı kaldı eşikte.

Merdivenin alt basamağına dayalı duran babasının başı, belli belirsiz titriyordu. Tam kendisine dikilmiş bakan gözlerin,

bembeyaz seğirmesi, gaz lâmbasının titrek ışığında, daha da artmış görünüyordu.

Sonra Hüsam koştu, sarıldı babasına...

Sonra kadınlar haykırdılar.

Nizamla Kasım, indiler aşağı.

Sonra mahalleli, birbiri üstüne yığıldı içeri...

Epey sonra da, bir kaç cessur köylü, ellerinde dolma tüfekler, rüzgâr üfürdükçe sönen lâmbalar; çılgın bir batı karayelin ip gibi yağmurla kamçıladığı bomboş sokakları, boşuna aradılar.

Sonra...

Çok yakından duyulan bir çatırdıyla irkildi, kendine geldi Hüsam.

«Tilki, ya da çakal!» diye söylendi. «Belki de tavşandır...»

Yarım saate kalmadan Erdeğin içine girecekti.

Murat bayırının en üst noktasına kadar tırmanmış sayılırdı. Az sonra, Murat dedenin kabrinin oradan geçecekti.

«Unutmayım fâtiha okumayı da bari...»

Kar, ne zamandır, hiç yağmıyordu. Bulutlar da epey seyrelmişti. Pırıl pırıl, göz ediyordu yıldızlar.

«Hava tamam galiba. Allah vere de, iyice açsa, birazcık da ısınsa... Bu buz gibi havalarla, su dökünmek de mesele! Soğuk dökünemezsin, geberirsin. Her seferinde ısıtsan bir türlü! Bütün hane halkı anlar, alay eder, rezil olursun... Zaten bizimki de bir tuhaf iş. İki tane ev var. Biz hepimiz, bir yere yığılmışız. Öteki boş durur. Olur mu hiç, ev ev üstüne? Neyse hayırlısiyle bir varalım da köye, bu işleri hep düzeltiriz artık...»

Uzaklardan, erkenci, pek erkenci bir horoz öttü.

Yüzünü buruşturdu Hüsam. Gece yarıları öten horozun, uğur getirmediğini, çok duymuştu.

«Tuh be... Ha deyyus... Ha susak ağızlı! Ulan ötecek vakit bulamadın mı be? Ha uğursuz deyyus... Kesmeli seni de, aklın başına gelsin. Ben olsam... Aa! O da ne be? O ne be?»

Durdu Hüsam.

Ensesinden, sol omuzu üzerine kaymış ayın, ufak bir bu-

lut topağını delip çıkardığı işaret parmağı, gökyüzünün, yıldızların bütün ışığıyla beraber, hep aynı noktayı gösteriyor, yolun sağ kenarındaki aynı çalı yığınını aydınlatıyor gibiydi.

Pırıl pırıl bir çift benek gördü orada Hüsam.

Mevsimsiz doğmuş kocaman iki ateş böceği ışıyordu sanki çalıların içinde.

Sonra bu iki ateş noktası kımıldadı. Yanıp söndü. Tekrar yandı. Müthiş bir homurtu, bir harıltı duydu Hüsam.

Kuvvetle çatırdayarak ayrılan çalıların arasından fırlayan karartının çarpmasiyle yere devrilirken, yüzünde alev alev bir nefes hissetti.

Şaşkınlığı, biraz da, sağ baldırına saplanan keskin sızının tesiriyle, pek kısa sürdü. Üzerine abanmış gövdeye, bütün kuvvetiyle sarıldı. Alt alta, üst üste, bir kere döndüler yerde.

Savrulan karların serinliğini, yüzünde duydu Hüsam.

Kuvvetli bir mengene, sol kolunun üzerine kapandı. Sıktı, sıktı. Kaputunun kalın aba kumaşını delemedi, gevşedi. Hızla aşağı kaydı.

Kızgın kıskacın acısı, bu defa da sol elinden gelip, beynine vurdu Hüsamın. Ama, bu da yetti ona.

«Senin ananı...» diye bağırışı, homurtulara karıştı.

Öyle bir girişti, o koca karartıya.

«U... U... Ulan... ulan... nam...»

Bir takla daha attılar, birbirine dolanmış. Sonra, yerdeki yumağın hareketi ağırlaştı, kısıldı.

«Iıuh... ıuuuh!» diye, iyice zorlandığı duyuluyordu Hüsamın. Yavaşça doğrulmuştu dizlerinin üzerinde. Küçük bir çatırdı oldu.

«Gör bakalım işte ananınkini!» dedi Hüsam.

Kolları arasında, bütün gücüyle, kanıra kanıra sıkıp kırdığı kaba tüylü, kalın gerdanı bıraktı.

«İtmiş be! İtmiş... Ulan kurt murt sandımdı be! İtmiş... Amma da iri itmiş... Amma da sert itmiş. Kim bilir hangi çobanın kaçağı. Vay deyyus be... Ulan zor kırdım boynunu be... Ulan amma da ısırdı be!»

Kanayan avucunu ağzına götürdü, emdi. Sonra eğildi toz-

luğunun düğmelerini çözdü, paçasını sıvadı, baldırındaki yarayı elledi, sıktı, muayene etti.

Diş yerlerinin üzerinde gezdirdiği parmaklarını, havaya, ışıklı göğe kaldırdı. Baktı, «ne kadar kan bulaşmış» diye.

Yerden biraz kar aldı. Bir müddet tuttu, bacağındaki yaranın üzerinde. Nihayet indirdi paçasını, ilikledi. Doğruldu.

«Bu bir şey değil ama, elim fena... Ulan vay namussuz... Dağlarda aç kaldınsa, gelip yemek için, dişine göre bir beni mi buldun?»

Uzaklarda, gene o horoz öttü.

«Nah, gideydin de şu uğursuzu yeseydin. Ulan ben yenir miyim be? Hay köpoğlu... Hay it eniğinin dölü.»

İğildi, yerden biraz daha kar aldı, yaralı eliyle. Sıktı avucunda. Sonra, ayaklarının altında hareketsiz yatan, gevşemiş iri vücuda bir tekme vurdu. Karartı hafifçe sallandı, ciğerlerinde kalan son hava da, koca postalın dürtüşüyle, açık ağızdan dışarı, kısa bir inilti halinde fırladı.

«Ayı oğlu ayı! Amma da iriymiş... Ama sen de buldun ya Mevlânı! Leş oğlu leş... Tuh be...»

Tükürdü yere.

Bir adım attı.

«Amma da sızlıyor ayağım be!.. Görünmez belâya bak sen... Vay deyyus vay! Neyse... Boş ver be Hüsam oğlum... Yarım saate yakın oyalandık burada. Yol uzun. Ha gayret bakayım. Sızlayacak mızlayacak, yürüyecek...»

Az sonra, Murat dedenin kabrinin önünden fâtiha okuyarak geçerken, topallamayı bile unutmuştu Hüsam.

O hızla girdi Erdeğe.

Gene o hızla geçti, çapraşık, karanlık sokakları, simsiyah bir uykuya dalmış evleri.

Yalıboyuna, Çuğra sahiline çıktı. Oradan da, Konya köyüne giden yola saptı, hep aynı aceleci adımlarla. Ne yorgunluk duyuyordu, ne de yaralarının acısını. Bütün aklı, gün doğmadan Hereğe, evine, Kadriyesine varıp kavuşmaktaydı.

Bir bu düşünce kalmıştı, kafasının içinde.

Yürürken, kendi kendine konuşmayı da kesmişti.

Yürüyordu sade...

Hızlı hızlı, koca koca adımlarla yürüyordu. Kirli beyaz bir yol akıp gidiyordu önünden. Ezile çiğnene, gerilere doğru akıp gidiyordu.

Yürüyordu Hüsam.

İki seneyi, iki senelik ayrılığı yürüyordu.

730 gün; on saatin içine sığmıştı. Onu yürüyordu. Var kuvvetiyle, basıyordu üzerine. Bir an evvel bitsin diye!

Bitiyordu da.

Kendisini köyünden, Kadriyesinden ayıran mesafe, boyuna azalıyordu. Tükeniyordu.

Konuşmuyordu Hüsam.

Düşünüyordu. Hissetmiyordu bile.

Sade yürüyordu. Uzun, çok uzun bir hasreti yürüyordu. Bir gecede!

Konyanın, hemen hepsi taş ocalkarında çalışan, ekmeklerini granitten çıkarmağa alışık, yorgun adamlarını barındıran, —gecenin şişirdiği gölgeleri asıllarından çok büyük— evlerinden; arada sırada, sağda solda, kırpışan idare lâmbalarının titrek ışığıyla yola bakmağa uğraşan, bu birbiri üstüne yaslanmış kulübe irisi «hânelerin» kapkara yığınından çabucak sıyrıldı.

Upuzun sahili, arka taraftan, bahçelerin, bostanların arasından dolandı. Koca taş ocaklarının altından geçti. Rutya yoluna çıktı. Maymundereyi kestirmeden atladı. Narlıköyün içinde de, onu omuz omuza horuldayan evlerin bazılarında yakamozlanan idâre lâmbalarından başka karşılayan olmadı.

Köyü geçip, önünde bembeyaz uzanan Kumburnuna; Kapıdağın poyraza kapalı en son ucuna çıkınca, bir ân durdu.

Derin bir nefes aldı.

Yüzüne çarpan rüzgârın kokusunda yosun, tadında tuz, sesinde deniz vardı.

Hafifçe kıpırdadı dudakları, Hüsamın.

«Şükür be! Şükür! Geldik demektir. Geldik. Ne kaldı ki, şunun şurasında, bizim köye?..»

Sonra, yürüdü gene.

Marabitya burnunun hizasında, dağlara doğru yükselip, İlhanköyün arkasına inen kestirme yolun ilk kıvrımlarını tırmanmağa başlarken, yerin beyazlığı hafifçe arttı.

Ve bu patika, onu birden Hereğin üstüne çıkardığı zaman, Hüsam, ayaklarının altında serili yatan köyü, çarpık bacalardan çıkan mavi dumanlarla, donmuş havayı hohlayarak ısınmağa çalışan evleri, hattâ hemen az aşağıda uzanan Çakalaki deresinin üzerini tünel gibi örten ağaçların beyaz çıplaklığını seçebildi.

Ağarıyordu ortalık.

Sabah kesintisi yapmıştı hava. Pek hafif esiyordu. Ama belli belirsiz rüzgârın, önüne katıp ittiği o yanık ses, titreye titreye yaklaştı, Hüsama kadar geldi, yükseldi.

Ezan okunuyordu.

«Allah bilir, bizim mescitte, hâlâ Salih Hoca durur...» diye mırıldandı Hüsam. «Baksana, gene geç kalmış biraz. Uykuculuğu malûm ya!»

Duraladı.

«Biz de geç kaldık ya, esas ona bakalım. Allah bilir, yetişemedik demektir. Ah o it dölü, o namussuz! Hep onun yüzünden. Vakit kaybettirdi yolda bana. Yetişemedik demektir. Sabah oluyor baksana. Ama kış şimdi be Hüsam. Kış şimdi... Ne işi var milletin? Hele bizimkilerin. Bakarsın, yatarlar daha. Uykudadırlar. Ne belli? Ha gayret be oğlum son bir...»

Koşarak, kayarak inmeğe başladı yokuştan aşağı Hüsam. Bir iki kere sendeledi, tökezledi, düşer gibi oldu. En sonunda Çakalaki deresini dönerken, düştü, de. Fakat hemen kalktı. Kaputunun açık önü savrula savrula, nefes nefese kalıp, tükenene kadar koştu.

Oflaya poflaya, biraz ağır yürüdü. Sonra tekrar başladı koşu. Zeytinliklerin içinden, öyle geçti.

Hafif soluklarla uyanan köyün ilk evlerinin arasına sapınca, yolun ince kar tabakasını delip çıkan taşları döven postallarının çıkardığı patırdıyı, kendi de farketti. Utandı. Yavaşladı biraz. Ama gene koşar adım, takur tukur yürüyordu.

Sağda solda sıralanan pencerelerde, hâlâ yanan idare lâmbalarının ışığının önünden, acele acele geçip, sabah hazırlık-

larını, çocuklar uyanmadan yapmağa çalışanların gölgeleri oynamağa, tek tük sesler bile duyulmağa başlamıştı. Horozların, birbirlerini selâmlamaları ise, git gide bütün köye yayılıyordu.

Köşeyi dönüp, az ilerde, eski kiliseyi görünce iyice ağırladı Hüsam. Yetmiş seksen adımda, bu kilise kalıntısının önünde demekti. Sonra, hemen bir köşe daha dönecek, ve evine... hânesine... Kadriyesine kavuşacaktı.

Gelmişti işte.

Gelmişti.

730 günlük ayrılık bitmişti!

«Her şeyin sonu geliyor be! Sayılı gün, bitti işte. Adımlı yol, geçti işte. Ağır ol oğlum. Ağır ol, geldin. Kadriyem, geldim. Pamuk elli Kadriyem. İnce belli Kadriyem... İnce bellim...»

Hemen yanından, iki kişi geçti Hüsamın. Onu farketmediler bile. Heyecanlı heyecanlı, bir şey anlatıyorlardı birbirlerine.

İrkildi Hüsam.

Durdu, dönüp ardına baktı.

«Yahu, Rıza dayıyla, Hamza usta değil mi bunlar? Amma da dalmışlar be...»

Yıkık kilisenin taş yığını, tam sağındaydı artık.

Sonra, köşeyi döndü Hüsam.

Duraladı.

Daracık sokak, insan almıyordu. Bütün komşular, bütün mahalleli oradaydı. Öylesine kalabalıktı. Daha çok, kadın vardı ortalıkta. Bağrışan, koşuşan, çenelerinin altında bağlamayı unuttukları başörtülerinin uçlarından birini, boyuna yüzlerine, gözlerine süren kadınlar...

Ağır ağır yürüyen, alçak sesle konuşan, uzun boylu adamlar... Bunlardan bir ikisi, Hüsamı farkettiler. Yavaşça:

«Hoş geldin!» dediler. «Hoş geldin evlât!» Yürüyüp geçtiler.

Kalabalığın, en çok, kendi evlerinin önünde toplandığını anlamakta gecikmedi Hüsam. Deli gibi atıldı ileri. Sağında solunda, itip kaktıklarının yüzlerine bile bakmadan atıldı ileri.

Üç dört adımda, 730 gün evvel çıktığı eşiğe vardı.

Orada, kendisinden daha uzun, daha iri birine çarptı hızla. Kaldırdı kafasını. Baktı.

Tam önünde dikilen adamın, sapsarı suratında, tek çizgi oynamamıştı. Yalnız bu perişan yüzün, kanlanmış gözlerinde bir ışık yanıp söndü. Kavlamış dudakları titredi.

«Hoş geldin Hüsam. Hoş geldin kardaşım.»

Kıpırdayamadan kekeledi Hüsam:

«Kasım... Kasım Ağam... Ne oldu Kasım Ağam?»

Kasım; başını, evin içine doğru çevirdi.

«Hiç!» dedi. «Hiç... Bir saat kadar var, yengen öleli...»

Önce, bir şey duymaz oldu Hüsam.

Bir ân, öyle bomboş kaldı.

Sonra, gene açıldı kulakları. Büyük, çok büyük bir gürültü, konuşmalar, bağırmalar, gene doldu beyninin içine. Kımıldadı. Sarıldı Kasım Ağasına.

«Hüsam!.. Hüsam gelmiş...»

«Askerden dönmüş...» diyen, kadın -erkek seslerini ite ite, ite eve girdiler.

Önce, olup bitenlerden, pek az şey anlayan küçük Hüseyin, ardından Nizam, en son da, saç baş dağınık, yüzü gözyaşından parıl parıl, bitkin bir Kadriye koştular.

Etraf dalgalandı. Bir gevşedi... Sonra büsbütün sıkıştı.

Yan odada, köyün ihtiyar ninelerinin, teker teker gelip, meharetlerini denemlerine rağmen, bir haftadır, bir türlü doğuramayan bir kadın; Kasımın 23 yaşındaki karısı, karnı küçük bir dağ gibi şişmiş, gözleri tavana dikili, hareketsiz yatıyordu...

*
**

İşte Hüsam, evine böyle geldi.

Böyle döndü.

İki sene evvel, ardında matemli bir hane bırakıp gitmişti. O yüzden, ayrılırken, doya doya bir sarılamamıştı bile Kadriyesine.

730 gün sonraki kavuşma da, pek farklı olmadı. Evin içinde, başka, fakat gene taze, taptaze bir yas vardı.

Köyüne gelirken, yolda, «mutlaka ocakları ayırmağa» Kasımgille Nizamı yukarı evde bırakıp; Kadriyesiyle aşağıya, yalıya, Utat Mora (1) burnundan köye doğru ikinci ev olan, deniz kenarındaki «haneye» taşınmağa, yeni evliliklerini, gençliklerini bilmeğe karar vermişti. Ama tabiî bu niyet, gerçekleşemedi bir türlü.

Önceleri, bir hafta kadar, ev ayırma hakkındaki düşüncelerini, Kadriyeye bile söyliyemedi. Öyle ya, Kasım ağasını, Hüseyini, hattâ Nizamı, o halde bırakıp da nereye gideceklerdi? Evde tek kadın, Kadriye kalmıştı.

Kasım şaşkın, yarı yarıya sapıtmış bir halde, başı ellerinin içinde, bütün gün tek lâf etmeden, bir köşede oturuyor, bazan derin bir of çekiyor, sonra gene düşüncelere dalıyordu.

Koca bir haftada, yalnız bir kere konuştu.

«Ah!» dedi. «Ah... kimseyi dinlemeyip götürecektim Bandırmaya. Hastaneye. Doktora. Ah kimseyi, kendini bile dinlemeyecektim. Baktım, beşinci gün oldu, doğuramıyor... alıp götürecektim. Erkek adam, karısını kendi eliyle, başka erkeklere teslim etmezmiş!.. Ah... Bütün kabahat bende... Dinlemeyecektim kimseyi...»

Nizam da, acınacak durumdaydı. Ümit verecek en ufak bir ilerleme olmamasına rağmen, sevdalısının babasının insafa gelmesini, hâlâ bıkıp usanmadan bekliyordu. Devamlı bir iş tutamıyor, bir şeye bağlanamıyordu. Üstelik yengesini, evin baş kadınını kaybetmek, ağasını o halde görmek, temelli bitirmişti onu da...

Hüseyin, fazla anlamıyordu olanları.

«Anam nerde ki?» demişti.

«Anan gitti!» diye cevap vermişlerdi.

«Çok kalır mı ki orada?»

«Belli olmaz oğlum...» Sonra, başını okşamış, «Vah zavallı, vah!» diye mırıldanmışlardı.

---

(1) Utat Mora: Arka deniz.

Hüseyin daha fazla sormamıştı.

«Elbet gelir...» demişti kendi kendine. «Nereye gittiyse, elbet sonunda döner gelir anam. Hem bana kardaş getirecekti ya... Zaar uzak yerde bu kardaş... Ama sonunda, döner gelir ya anam!»

Bu karara varınca da, «Ana... Ana...» diye bağırmaktan vazgeçti. İyice sessizleşmiş evin içinde, beş yaşının verdiği coşkunlukla, kendini kapıp koyverdi.

Ne tuhaf! Kimse, fazla elleşmiyordu ona. Eskiden, onda birini yapsa, iyice dayak yiyeceği şeyler için, kimse ona ağzını açıp da, bir şey demiyordu.

Ne oluyorsa, aslında Kadriyeye oluyordu.

Evin bütün işi, çamaşır, yemek, temizlik, Hüseyinin yaramazlıkları, hep onun başına kalmıştı. Üzüm üzüm üzüntü de cabası. Erini doya doya sarıp, koklayamamak da üstesi.

Hüsamı da yıkıp bitiren buydu.

Yengesinin ölümüne, çok, pek çok acındığı doğruydu. Ama karısına, bunca hasretlikten sonra, istediği gibi bir kavuşamamış olmasına da epey yandığı muhakkatı. Hattâ derdinin, kederinin en fazla hangi sebepten geldiğini, o da anlamıştı artık. Kendi kendine bile, sormaz olmuştu: «Ben en çok, neye yanıyorum? Yengeme mi? Kasım ağama mı? Yoksa kendi kadersizliğime mi?» diye...

Nihayet, eve dönüşünün haftasında bir gece, Kadriyeye şöyle iyice bir sarılmak isteyip de, karısı onu:

«Ne yapıyorsun? Hiç olur mu? Ya duyarlarsa... Ya işitirlerse! Kadını toprağa vereli haftası olmadan, onlar keyflerine düştüler derlerse... Yapma Hüsam... Yapma... Duyarlar, rezil oluruz...» diye durdurunca, tepesi attı.

«Eeyy, pekiy ne olacâz biz yâni?» dedi. «Evlendik, haftası doldu. Daha bir şeyler anlamadan, babam öldü, nurlarda yatsın. Sonrası askere gittik. Geçti iki sene. Döndük geldik. Bu defa da... Yok kızım, sana bir şey diyeyim mi? Benden bu kadar. Yarından tezi yok, biz aşağı eve, yalıya taşınırız. Gençliğimizi anlayalım biraz...»

«Ne?» diye haykırdı Kadriye. «Aşağı eve mi? Bana bak

Hüsam. Sen benim erimsin. Hem de ciğerimin köşesisin. Bir taneciğimsin. Ama istersen kes, öldür beni... Ben ağalarımızı, Hüseyin evlâtcığı, böyle bir başlarına koyup da gitmem. Hem de gidemem. Ne der sonra bütün köy bana? Ağaları, yengesi ona iki sene baktı da, kızgın kancık, kendi keyfi için, haftasında bıraktı kaçtı zavallıcaazları der. Bütün köy, suratıma tükürür. Gidemem Hüsam. Değilmi ki, şimdi onlar bana, benim elime bakıyor. Gidemem. Hem de değil şimdi, Nizam ya da Kasım Ağam bir daha evlenmeden, mümkünü yok gidemem.»

«Ya!» dedi Hüsam. «Ya... öyle mi? Öyleyse bilesin ki, ben de daha fazla bekleyemem.»

Sonra bileklerinden tuttuğu gibi, bütün gücüyle çekti Kadriyeyi göğsüne.

O ise, hâlâ kesik kesik:

«Pekiy... pekiy... ama ne olur... ya... yavaş ol... Sessiz... ol... ses... siz... duymasınlar...» diye yalvarıyordu.

Ertesi sabah, daha ortalık ağarmadan, saçının ıslağını buz gibi poyraza vermiş, içinin yangını ise büsbütün harlamış bir Hüsam, karsız fakat don tutmuş yollarda, deli deli söylenerek gidiyordu.

«İyi be!.. İyi be... Bize bu dünyada kader yok. Nasip yok be! 730 gün bekle. Saat say. Dakka say. Onca yerden, gece gece yürü gel. Sonra... sonrası bu muydu? Aman duymasınlar. Aman ağır ol. Sevdalımıza mı sarıldık, buz parçasına mı? Belli değil. Bunca hasretlikten sonra! Ne nasipsiz kaderim varmış. Köpekten beter hayat, bu bizimkisi. Neymiş? Evliymişiz. Gül koncası gibi tazecik karımız varmış... Ne anladık ki? Doya doya bir koklamadıktan... koklatmadıktan sonra, ne anladık ki? Aman duyacaklar... Aman yavaş ol... Hadi tamam, yeter bu kadar... Yatıp kalkmışız, ama ne anladım ki?.. Buz parçası, daha iyi! Neymiş? Duyacaklarmış. Ölenle de ölünmez ki... Hem de ölünse, ölelim. Ölüm, bu hayattan mevlâ! Biz neler düşündük, neler oldu. Artık ne duracağım daha evde? Hiç olmazsa, gözüm görmez. Vay kadersiz Hüsamım be! Vay sana...»

Hüsam, gece geldiği yolları, tersine gidiyordu bu kere. Hüsam, iş bulmağa, çalışmağa gidiyordu.

Narlıköy... Maymundere... Nihayet, büyük taş ocaklarına tırmanırken, güneş de, uzaklarda, Erdek sırtlarından yeni yeni gözüküyordu.

Yabancı yer değildi, bu ocaklar. Askere gitmeden evvel de çalışmıştı. Köye tam iki saat çekerdi. O da hızlı yürünürse. Gelirken, arkadaşlarla muhabbete dalmamak şartiyle. İki de akşam, dönüş, etti mi günde en aşağı dört saat yol!..

Hüsam, hemen o gün, iş buldu.

Aldı varyozu. Tükürdü ellerine: «Tuh, bismillâh!» dedi. Girişti:

«Ha... hık! Ha... hık!» diye, soluya soluya, her vuruşta granitten pul pul parçalar fırlatıp, lâstik gibi sıçrayan, çın çın öten murçların üzerine, olanca gücüyle, o koca çekici sallamaya.

Akşama eve, köye dönmemeye kararlıydı.

«Ne dönecem ya! Ne yapacam ya! Bu havada bi de o kadar yol yürünür mü? Ucunda da ne var ki? Buz parçası olduktan sonra... Aman duyarlar olduktan sonra... Kalırım burda... Yatarım bekârlarla beraber ocakta... Ne farkım var ki benim onlardan?»

İkindi vakti, bir gariplik çöktü üstüne.

İki tane daha köylüsü vardı ocakta. Az ötede «işliyorlardı». Havanın ayazı, rüzgârın sesi artmıştı ama, Hüsam, akşam yaklaştıkça, onların daha bir hevesli çalıştıklarını, sırayla, değişe değişe, varyoza gitgide daha bir kuvvetli vurduklarını farkediyordu.

Herkesin, otu ocağı vardı.

Ya onun?

Onun da vardı, sözde...

«Of be... Of be... Ne biçim hayat bu be? Köpekten aşağı bir nasipmiş be...»

Paydos olurken, düşüncelere, iyiden iyiye dalmıştı.

Hârun usta gelip de:

«Köye dönersin tabiî, değil mi Hüsam evlât? Yatmazsın burada. Hani, hava kötü diye sordum. Yoksam bilirim gençlik ne demek! Bilirim. Hey gidi günler, hey... Kar tipi, giderdik biz de. O zaman birde üç! Şimdi üçde bir kalmadı... Ne der-

sin?» diye başlayınca, irkildi, şaşaladı. Ne söyleyeceğini bilemedi.

Ama, boşalmış azık mendillerini düre düre gelen köylüleri:

«Ne duruyorsun be Hüsamcaaz? Gelmiyor musun köye? Dereler çamurlu mu yoksa?» Deyip, keh keh bir de sırıtınca, açıldı ağzı.

«Haydi ulan siz de, zevzeklenmeyin be! Tabiî geliyorum. Ne işim varmış ki burada?.. Hadi, eyvallah usta...»

Hep beraber yürüdüler.

Memnundu Hüsam.

Kendi kendine verdiği sözden dönmesi için, bir sebep çıkmıştı. Sular karardıktan sonra, dayanamıyacağını çoktan anlamıştı. Anlamıştı ama, içi yana yana orada mıhlanıp kalacağını da biliyordu, erkeklik uğruna. Onca hasretlik üstüne, yarım günlük ayrılık, tuz biber ekmişti.

«Varsın az-buçuk olsun! Varsın kaçamak iş olsun! Hiç olmazsa, görürüm ya güzelimi. Hiç olmazsa, sıcak sıcak sarılır da yatarım ya, ince bellime...»

Böyle düşüne düşüne, arada sırada da, köylülerinin söyledikleri bir lâfa, sordukları bir suale, alâkasız karşılıklar vere vere, gitti köye kadar...

Ertesi sabah, gene erkenden yollara «vurduğunda» ise, kendi kendine konuşmuyor, homurdanıyordu:

«Tövbe! Valla billâ tövbe! Dönersem bu gece eve, en büyük alçak ben olayım. En bir namussuz, bir köpek adam olayım. Neymiş? Bir gece evvel duymuşlarmış, anlamışlarmış herhal! Bütün gün, bir tuhaf bakmışmış, Kasım Ağa. Lâf etmemişmiş... Yahu, adam zaten kendi derdinde. Hiç ağız açtığı var mı? Ama kim anlar... Yok! Gelemem. Bu kadar naza gelemem... Dönmem bu gece. O da rahat etsin... evdekiler de. 'Ben de sabahadek, kıvranmam hiç değilse, köpek gibi...»

Bütün gün, için için, hep böyle söylendi Hüsam.

Arada sırada: «Of... of!» diye soluya soluya, «Vah benim garip Hüsamım!» diye, kendi kendine acına acına, akşamı etti.

Paydos olunca da, dosdoğru o gitti, köylülerinin yanına.

«Hadi ya, ne eğleniyorsunuz daha burada? Yarı geceyi, burada mı edeceksiniz? Ben gidiyorum... Yetişin ardımdan...» deyip, yokuştan aşağı, ilk o, «koyverdi».

«Hey gidi, hey!» diyordu dönüşte, kendi kendine. «Asker gelişi, o gece, bilir miydin bu yollardan, bu şekilde geçeceğini? Şu başına gelecekleri, bilir miydin o gece, buraları geçerken? Daha da kim bilir, ne şekillerde geçeceğim bu yollardan? Hey nasipsiz, kadersiz Hüsamım, daha da ne biçimlerde geçeceğim bu yollardan... Hey köpek nasipli Hüsamım!»

Böyleec her sabah, gece eve dönmemeğe, kendi kendine söz vere vere; her akşam da, bu sözü bozup, ama gene söylene söylene yola çıkarak, gelip gitmeğe devam etti Hüsam.

Gerçi, her geçen gün, kendi kendine verdiği sözler, döktüğü diller, biraz alışkanlık, bir parça da Kadriyenin, zamanla, daha az «muhafazakâr» olması yüzünden eksildi... fakat suratındaki hoşnutsuzluk ifadesi hiç silinmedi. Gitgide daha suskun, daha düşünceli, daha içine kapanık oldu.

Bu şekilde, bir ay kadar çalıştı ocakta.

Nisan sonlarıydı. Epey sıcak bir gündü. Tarifsiz bir sıkıntı vardı, vardı, Hüsamın içinde. Üstelik bir gece evvel Kadriye:

«Biliyor musun, artık tamam Hüsam!» demişti. «Tamam artık. Bugün kırkı çıkıyor yengemin... Eh ne de olsa, ölenle ölünmez. Herkes de gördü... sınadı bizi. Artık tamam sayılır! Bugün Salih Hoca da gelip okuyacak. Kırkı çıktı demektir. Bu gece, Hüsam... Bu gece! Bu gece, diner artık hasretlik... Ben de fazlasına dayanamıyorum... Bu gece Hüsam. Bu gece kavuşuruz artık, birbirimize iyice bir...»

Öyle demişti Kadriye de, şaşalar gibi olmuştu Hüsam. Hem, ne gün saydığı vardı, ne bir şey. Alışmış, soğumuş, bir tuhaflaşmıştı. Küskün, ne denirse yapar bir hâl almıştı. Ne fazla bir beklediği, ne de bir ümidi kalmıştı.

Her gün taş ocağında çalışma, her gün git-gel... sonra da tatsız tuzsuz, sesiz, kaçamaklı geceler...

Onun için, Kadriyenin sözlerine ilk anda, pek sevinememişti bile. Hâlâ da öyle ya...

Vakit, öğleyi bulmuştu. İçinde, sevinçten, neş'eden ziyade, tarifsiz bir sıkıntı vardı. Gitgide yerinde duramaz oluyordu.

Boğazına bir şey gelip yerleşmişti de sıkıyordu sanki...

Öğle paydosunda, sabırsızlığı bütün bütün arttı.

Herkes kendi dünyasında, herkes kendi boğaz derdindeydi. Gülüyor, şakalaşıyor, teneke maşrapalarını, rakı kadehiymiş gibi tokuştura tokuştura, suları üstlerine başlarına döke saça «guk guk» içiyor; ekmeklerinden koca parçalar koparıp koparıp, bir de zeytin tanesinin yanı sıra, ağızlarına dürüp sokarak «hap hup» yiyorlardı.

Kimin düşündüğü vardı Hüsamı? Kim anlardı onun halinden?

Kendisini yemeğe çağıranların yanına, hiç sokulmak istemedi. Canı bir şey çekmiyordu. Öyle bir heyecan, bir tuhaflık, bir sıkıntı vardı içinde...

Bütün etraftan, bu yalnız çeneleri ve boğazları işleyen vurdumduymaz alayından tiksiniyordu. Evet, düpedüz tiksiniyordu.

Bir kaç kişi daha bağırdı:

«Hüsam, buyur gel be! Ne dikiliyorsun, dertli susak gibi? Gel yemeğe be... Aç ayı oynar mı be?»

Yavaş yavaş uzaklaştı oradan Hüsam. O hiç, hiç bir şey istemiyordu etraftan. Onlar da kendisini bari rahat bıraksalardı... Ne olurdu...

İlhanköylü Osman, hep beraber ekmek yiyen, bağdaş kurup oturmuş altı kişilik guruptan, Hüsama en yakın olanıydı.

Ortaya:

«Bakın görün, nasıl getiririm ben onu...» dedi.

Kalktı ayağa. Bir elinde, koca bir somun parçası, ötekinde de, ağız ağıza dolu bir maşrapa su vardı.

«Hey!..» diye seslendi. «A be sevdalı. Amma da kızmışsın, a be sevdalı sağdıcım benim! Ha bâri seni evde serinleten yok, anlaşılıyor. Bak seni ben bir serinleteyim de, rahatla! Ardından da, gelesin efendi gibi yemeğe...»

Bir şey anlamamış, bön bön bakıyordu Hüsam.

Sonra, şöyle bir cevap vermek için, açtı ağzını.

İşte tam o sırada da, Osman, dolu maşrapayı salladı yüzüne. Sular başından aşağı, şıpır şıpır aktı Hüsamın. Ensesine, kulağına, ağzının içine bile gitti.

Osman, gözlerini kapamış, dişlerinin arasından, çiğnediği hamur olmuş ekmek parçaları fırlaya fırlaya, katıla katıla gülüyordu.

Birden, çılgın gibi bir öfke sardı, Hüsamın her yanını. Beynine bir ateş vurdu.

Aynı anda, müthiş bir bağırış duydu, yerde oturanlar. Hüsamın sesiydi bu. Sonra, ne zamandır olanları gülerek seyreden adamların önünde Osman uçtu, yere yıkıldı. Onun üzerinde ise, elleri arasında tuttuğu boğazı, olanca kuvvetiyle sıkan, yarı deli bir insan vardı.

Hemen yerlerinden fırladılar. Kımıldayamadan yatan Osmanın kan oturmuş, morarmış gırtlağını; köpürmüş ağzıyla: «Sen... seni... kö... köpek gibi... köpek gibi gebertirim... benimle alay, alay ha... köpek gibi!» diye kekeliyen Hüsamın, pençeleşmiş ellerinden, beş kişi, zor kurtardılar. İttiler bir yana Hüsamı.

Osman güçlükle nefes alıyordu.

Hüsam, geri geri, bir kaç adım gitti. Elinin tersiyle, ağzını sildi. Sonra, olduğu yerde, döndü birden, var hıziyle koşmağa başladı, ocaktan aşağı.

Dimdik yokuştan, onun, ufak granit parçalarını şakur şukur kaydıra kaydıra, yuvarlana yuvarlana indiğini görenler, ardından hayretle söylendiler:

«Zavallı, deli be!.. Deli! Akıllı adam işi değil, yaptığı. Çocuk şaka etti be...»

«Sevdalı garip!» dedi biri. «Sevdalı!»

«Hadi be sen de... Sevdaymış... Bir onda mı sevda? Ne sevdası? Düpedüz deli.»

Bir başkası, Osmanın, etrafında söylenenleri henüz pek anlıyacak halde olup olmadığına göz attıktan sonra, ilâve etti:

«Zaten tüm akıllılar, hep İlhanköyden çıkar. Nerde bir sivri akıllı raslarsın, bil ki ya Herek'li, ya Dragonda'lı! Havası mıdır? Suyu mudur?»

Bir Lâzoğlu, cevap verdi:

«Ne havasi ne da suyi! Ha soylarunda var idur pozukuklik... Anlayasun lâfimun cerisuni...»

Hüsam yokuştan inince, bir müddet de, esas yolda koştu. Maymundereye doğru ağırladı.

«Dayanamıyorum... Dayanamıyorum... Dayanamıyorum... Dayanamıyorum...»

Hep bu sözleri tekrarlıyordu.

Hiç durmadan.

Önceleri bağırıyordu. Sonra adımlariyle beraber, sesi de kısıldı. Ama, hiç durmadan söyleniyordu. Hiç durmadan da yürüyordu.

«Dayanamıyorum... Dayanamıyorum... Dayanamıyorum... artık dayanamıyorum.»

Biri önüne çıksa da:

«Neye?» diye sorsa, cevap veremezdi herhalde. Düşündüğü bir şey yoktu. Boşalmış gibiydi kafası. Yalnız, hep aynı şeyi söylüyor, hep aynı adımlarla yürüyordu.

«Dayanamıyorum... Dayanamıyorum... Dayanamıyorum...»

Gene de ortalık kararana kadar dayandı.

Dosdoğru eve gitmedi. Dağlara vurdu. Narlıköy üstünden, —küçükken sürüleri gezdirdiği, karış karış bildiği— dağlara vurdu. Sağına soluna bakmadan, kendini yalnız önsezisinin kumandasına kaptırmış, «koşturdu» durdu, dağlarda.

Gece, yatsıya doğru eve geldi, vurdu kapıyı.

Kadriye, hemen açtı. Bekliyordu. Kendine göre süslenmişti de.

«Nerde kaldın ya?» Dedi.

«Dolaştım biraz... Ağalarım?»

«Onlara yemek verdim. Yediler. Yukardalar. Yattılar herhal.»

«Sen yemedin mi?»

«Ihh... Yemedim. Seni bekledim.»

«Ben istemem, yemiycem... Canım çekmiyor. Sen ye istersen...»

«Sen yemezsen, ben de yemem... Ben seni bekledim... Hem biliyorsun ya, bu gece...»

«Yatalım öyleyse... Ha? Yatalım... Yatalım mı? Hemen yatalım.»

«Olur!» diye başını salladı Kadriye. Pençe pençe kızarmıştı yanakları.

İçeriki odaya geçtiler.

Ocak, ağız ağıza odun doluydu, harıl harıl yanıyordu. Lâmbaya lüzum yoktu. Alevlerin «şavkı», renk renk oynuyordu, odanın her yanında.

Yırtınırcasına soyundular, ne var ne yok attılar üstlerindekini... Olanca kuvvetleriyle, sarıldılar birbirlerine.

«Ooh!» dedi Kadriye. «Ooh canım!»

Hüsamın, homurdanır gibi çıkan sesi anlaşılmadı.

Kaba döşeğin üstüne yuvarlandılar.

Döşemeler, hattâ duvar tahtaları bile çıtırdıyordu.

Aldırmadılar.

O gece, çok, çok mes'ut oldu Kadriye. Evlendikleri gece, o «ilk gece» bile, böyle sevildiğini hatırlamıyordu. Hüsamın adaleli erkek kolları arasında eziliyordu, kemikleri kırılıyordu ama mes'uttu. Deli gibi zevk alıyordu. O da, erine sıkı sıkı sarılıyordu. Onca zamandır, bunu, bu geceyi, hem de ne sabırla beklememiş miydi? Ne vardı utanacak? Zayıf, ince uzun kollarının bütün kuvvetiyle sarılıyordu erkeğine, güdük tırnaklarını batırıyordu. Erinin, erkeğinin, her tarafını öpüyor, ufak ufak ısırıyordu bile...

Yarı geceden epey sonra, hırpalanmış, ezilmiş, yarı baygın, ama mes'ut, çok çok mes'ut, daldı Kadriye! Bulut bulut, köpük köpük bir uykuya daldı.

Gözlerini araladığında, henüz sabah olmamıştı.

Ortalık ağarmağa dahi başlamamıştı. Ocak sönmüştü. Zifir gibiydi her yan. Soğumuştu da oda. Üstleri başları açıktı. Ne örtü kalmıştı, ne bir şey.

Ama alev alev yanan bir şeye değiyordu Kadriye.

Hüsama.

Yavaş yavaş da, oynuyordu bu sıcaklık. Her yanını kaplı-

yordu. Geceyi düşünerek, gülümsedi Kadriye. Belli belirsiz mırıldandı:

«Gene mi? Gene mi... gene...»

Elini uzattı. Erkeğinin, kıvır kıvır saçlı başını tuttu. Parmaklarıyla kavradı bu saçları. Değdiği yeri yakan bir nefes, Hüsamın çatlamış dudakları, kulağından omuzuna... oradan da göğsüne doğru kayıyordu.

Ürperdi. Hazdan, tüyleri diken diken oldu. Topuklarından beynine kadar, bütün vücudunu döven, «gov gov» atan o dev tokmak başlıyordu gene... Sımsıkı sarıldı erkeğine. Tam sol göğsünün üzerine kapanmıştı, Hüsamın dudakları.

«Canım!.. Canım Hüsamım... Canım... Ooh Canım... Yavaş ol ama biraz... Hüsam, Hüsam, yavaş ol ama, canımı acıtıyorsun... canımı...»

Nizam, Kasımla Hüseyinin yanında, yukarıki ön odada yatıyordu. Gerçi iki oda vardı yukarda. Nizamsa yalnız yatmağı, düşüneceğini, hayalleyeceğini, hülâsa «edeceğini» yalnız başına etmeği severdi ama, Kasım Ağasına bu hal geleli, geceleri onun yanında olmayı kendi istemişti.

Öyle ya, «gecenin her türlü hali var, üstelik bir de ufak maksum çocuk.» Onun için hep beraber yatıyorlardı, yukarda.

O korkunç çığlığı duydukları anda da, gene hep beraber fırladılar ayağa.

Uykularının en tatlı, en derin yerindeydiler. Ama aynı saniye içinde, hepsi, küçük Hüseyin bile fırlayıp kalktılar ayağa.

Müthiş bir feryat, yavaş yavaş hafiflemesine rağmen, hâlâ dayanılmaz derecede kuvvetle çınlıyordu kulaklarında.

«Kadriye!.. Kadriye bu!» diye bağırdı Nizam. «Çabuk, çabuk Kasım... Bir şeyler oluyor aşağıda...»

Kasım, son haftalarda, düşüncelerinden, dilsizliğinden, hareketsizliğinden yavaş yavaş sıyrılıyordu. Hattâ bazan, Hüseyinle şakalaştığı, güldüğü bile oluyordu.

Nizamın ardı sıra aşağı koşarken, köşede duran idare lâmbasını kapmayı da, o akıl etti.

Aşağı odanın kapısına varıp, ışığı içeri tuttukları saniye, iki kardeş, dehşetle gerilediler bir ân.

İçerde, çırılçıplak, korkunç bir adam, daha doğrusu korkunç bir hayvan, homurtular çıkararak altına aldığı bir vücudu, artık ancak pek hafif iniltileri duyulan Kadriyeyi yiyordu! Isıra ısıra yiyordu!

Kasımla Nizam, aynı anda atladılar Hüsamın üzerine. Sımsıkı sarıldılar arkadan. İkisi de güçlü kuvvetli adamlardı. Hele Kasım.

Ama bütün çabalarını sarfederek zorlanmaları ,ancak Hüsamı, -yapıştığını bıraktırıp- yüzükoyun yattığı yerden kaldırmaya, ayağa dikmeğe yetti. Bir silkindi. Birini sağa, birini sola fırlattı Hüsam.

Tam o sırada, küçük Hüseyin de aşağı inmişti.

Kapıdan içeri bakınca, lâmbanın gölgeleri sallayan ışığında, gördüklerini anlamadı önce.

Yerde, köşede, orasından burasından, bilhassa göğsünden, karamsı bir şeyler akan, beyaz, bembeyaz bir vücut yatıyordu.

Ayakta ise, dev gibi irileşmiş bir adam vardı. Ağzının iki yanında, o koyu renkli sulardan bulaşmış bir adam!

Yüzü, Hüsam amcasına benzeyen, ama pek az benzeyen bir adam! Sonra bu adam, birden ona doğru hücum etti.

Hüseyin bir şey anlamamıştı ama, anlamadığı şeyden korkan her çocuk gibi korkmuştu, şüphelenmişti, hazır duruyordu.

Bağırarak bir sağa, bir sola kaçtı, taşlıkta. Kasımın bir çelmede yere yıktığı vücut, ayağa kalkıp, gene kollarından sarılan iki adamı bir kere daha silkeleyip atana kadar, Hüseyin sokak kapısını buldu, açtı.

Çığlığı duyan komşulardan ilk yetişenler de, kahveci Hamdi, Cemalle Kemal kardeşler, Rıza dayı, doluştular içeri...

Taşlığa çıkmış, kapıya doğru saldıran Hüsamı, arkadan yetişen Kasımla birlikte bastırıverdiler. Bir yandan da bağırıyorlardı:

«Urgan, çabuk bir urgan bulun... urgan...» diye.

Nizam, daha sokak kapısı açılırken, içeri seğirtmiş, inlemeleri zorlukla duyulan, baygın yengesinin, bir göğsü iyice

kopmuş, çıplak, kanlı vücudunun üstüne, yerde dertop olmuş duran örtülerden birini çekivermişti.

Ocağın yanındaki çivide, duvarda asılı, -odun yükü yapıp sarmaya yarayan- bir kangal sağlam ipi kaptığı gibi, fırladı dışarı.

Sımsıkı bağladılar Hüsamı.

İpi bütün vücuduna doladılar. Ayaklarını, tersine büktükleri kollarını, arkadan, sımsıkı sardılar. Üzerine bir de çul atıp, çıplak gövdesini örttüler. Ayrıca bir kere de bu çula doladılar urganı.

İnsanı yürekten yıkan korkunç bağırışlarını, homurtularını, inlemelerini duymamak için, ağzını bile bağladılar bir çaputla.

Balya gibi bir şey oldu Hüsam. Koydular bir kenara.

Sonra kadınlar geldi, nineler geldi. Kadriyenin başına toplandılar. Yaralarını sildiler, yıkadılar, temizlediler.

Nihayet sabah oldu. İpleri yüzünden, en ufak bir hareket bile yapamadan, kaskatı, titreyen Hüsamı, yaraları hâlâ kanayan, bir türlü kendine gelemeyen Kadriyeyi de sarıp sarmalayıp; Nizam, Kasım, Rıza dayı, bir de Kemal, çıktılar yola.

Ortalık yeni ağarıyordu. İki hayvan bulmuşlardı. Birine Kasım binmişti. Kucağında, yarı oturur vaziyette, Kadriyeyi taşıyordu.

Gerçi köylü nineler, öğüde başladılar:

«Üluzumu yok, tazeyi bir de doktora kadar yormaya. Yaralarıysa bakarız... sararız. Yok, Hüsam kudurdu diyorsanız, kim, nereden kuduracak ya! Sapıtmıştır, ocakta güneş başına vurmuştur, sapıtmıştır. Fazla fazla, deli oldu oğlancaaz... Ama kudurmuş bilem ki olsa, ne çıkar? Her kuduz ısıran, kudurur muymuş kim? Köpeğin ağzında kuduz kesesi olur, o kimde patlarsa, yalnızcuma ona bulaşır. Bin kişiyi ısırsa kudurmuş hayvan, kese kimde patlarsa, o bir kişi kudurur. Biz böyle duyduk, böyle gördük, böyle biliriz!.. Bakalım kese, Kadriye kızda mı patladı? Hadi patladı diyelim. Hadi ağusu bulaştı, zehiri geçti diyelim... Ne olur? Çare mi yok? Bol bol sarmısak yediririz tazeciğime! Sabah akşam sarmısak. Sonracığıma kırk

gün, kırk gece de düğün dernek eğlence. Ko ki, bir takka uyumayacak tazecik, kırk gün kırk gece... Hiç uyku yok. Kırk geçti mi, ama hiç uyumayacak dedik, orayı iyi belle, tamam! Ne kuduz kalır artık, ne köpek. Günah değil mi, tazeciği yaralı, sarılı yollara çıkarıyorsunuz? Namarhemi el erlerinin kollarına teslim ediciiniz... Toktur, hekim, hâkim ne ise... El ya... Er ya... Namarhem ya...»

Deyip durdular ama, Kasım karısını, daha yeni kaybetmişti. Acısının esas sebebini de, düşüne düşüne anlamış gibiydi: Cahillik! Na bu kocakarılar! Onun için, yosunlu dişleri tek tek görünen buruşuk ağızlara hiç kulak asmadı.

«Biz bir gidelim de hele...» dedi.

Yola çıktılar.

İkinci hayvanın sırtında da, yük vardı. Un çuvalı, ya denk gibi bir şey: Hüsam.

Eli kolu bağlı, vücudu fırdolayı sarılı, ağzı tıkalı Hüsam!

Geri kalanlar, hayvanların kâh önünde, kâh arkasında yürüyorlardı. Bu şekilde, tam dört saatte Erdeğe geldiler. Orada bir kamyon buldular. Doğru Bandırmaya.

Böylece, 42 gün evvel, bir gece, ne ümitlerle geçtiği yoldan, bir kere daha, tersine istikamette bir kere daha geçti Hüsam.

Son bir kere daha geçti bu yoldan. Geçtiğinin, gittiğinin farkında mıydı bilinmez, ama bir gece boynunu kırıp bir köşeye attığı köpeğin fırladığı çalılığın önünden, Murat bayırından dolanırken, o it kadar bile kıymeti yoktu artık.

Doğru Hastahaneye gittiler, Bandırmada. Baş doktor, Operatör Mükerrem bey, olanları baştan sona anlattırdı. Kadriyeye, yaralarına, iyice baktı. Hüsamın da yalnız ağzını çözdürdü, bir müddet seyretti.

Hademeler toplanmıştı. İşaret bekliyorlardı.

Neden sonra, başını kaldırdı doktor.

«Yok!» dedi. «Yok, hiç çözmiyeceğiz... Ne lüzum var ki? Bundan sonra... Yalnız bir iğne yapalım. Rahatlar biraz... Uyur.» -Köylülere döndü-: «Hanginizdiniz bunun kardeşi filân?»

Kasımla Nizam öne çıktılar.

«Biziz.» dediler.

«İyi, dinleyin öyleyse... Söylenecek bir lâf yok. Ne diyeyim? Bu adam kuduz! Evet kuduz. Hiç hık mık demeyin. Bütün arâz tamam. Nerden almışsa almış. Mikrobu almış. Kırk gün falan önce. Ha, ne dediniz? Askerde miydi? Olabilir. Orada almış olabilir. Dönüşte, yolda almış olabilir. Her neyse. Hastalık gelişmiş. Son safhada. En fazla bir saat daha yaşar. Hayır. Maalesef hiç bir şey yapamayız. Hiç bir şey yapılmaz artık. Yalnız eğer isterseniz... rahatlasın... yâni rahat ölsün diye, iğne, evet bir iğne yapabiliriz... Bir iğne... o kadar.»

«Olmaz» der gibilerde, baş salladı köylüler, Kasım hariç.

O ise, gözlerini dikmiş, bağı açıldığı için, çıkardığı dayanılmaz sesler koridorlarda yankılar yapan ağızın, dudakların; fırlamış gözlerin seğirmelerini seyrediyor, koyu kırmızı, hattâ pom-siyah suratta koşuşan kasılmalardan «Hüsamcaazının...», kudurmuş bile olsa «kardeşcaazının» ne kadar acı çektiğini tahmine çalışıyordu.

Fazla tereddüt etmedi.

«Yok» dedi. «Yok doktor bey, siz onlara bakmayın. Onlar bilmez. Onlar cahil. Siz yapın iğneyi. Ben razıyım. Ben en büyükleriyim. Razıyım. Siz yapın iğneyi doktor bey... 'Yapın.»

İğne gelmişti.

Hüsamın ayakları zaten çıplaktı. Tabanının altına vurdular iğneyi. Çok geçmeden kasılmaları seyrekleşti Hüsamın. İpleri gibi, vücudu da gevşedi. Büzüldü. Küçüldü kaldı.

*
**

O gün Bandırmaya gidenler, biraz da Kasımın zoru ve her şeyi, herkesi açık açık anlatması yüzünden, oradan hemen dönemediler. Savcı, Polis zoriyle, ancak bir kısmı getirtilebilen diğer şüpheliler ve ufak Hüseyin gibi, onlar da bir zaman kalıp, kuduz aşısından nasiplerini, her gün aldılar.

Bu süre içinde, Kadriye de iyileşti. Ama hem yaraları, hem de ilk günlerin kuvvetli dozlardaki aşıları, zaten zayıf olan bünyesini iyiden iyiye sarsmıştı.

Onun için, köylüleriyle beraber Hereğe dönemedi. Bir ay daha yattı hastanede.

Nihayet o da taburcu oldu.

Vardı kavuştu evine. Başladı gene Nizam Ağasının, Kasım Ağasının, Hüseyin evlâdın işlerini görmeğe...

Geceleri gene aşağıda, «o» odada yatıyordu. «Erler» yukarda. Tek başınaydı Kadriye. Derdini anlatacak kimsesi yoktu. Komşularla da görüşmek istemiyordu fazla.

Çalışıyordu.

Durup dinlenmeden, çeşmeden kova kova su taşıyor, köhne evin eski tahtalarını uva uva aşındırıyordu. Günde yüz kere merdiven çıkıp iniyordu, koşa koşa... Arada sırada düşüyordu da. Ama her gün, biraz daha zor oluyordu çalışması.

Her geçen gün, yükünün üstüne yük, derdinin üstüne dert ekliyordu.

Güz ortalarına yakın bir gün, iki elinde dolu su kovaları, yukarı kata çıkarken, öyle fena düştü ki gene merdivenden, hep komşu kadınlar koşuştular tangırtılara...

O zaman, Kadriyenin ancak yemekten yemeğe gördüğü ağalarının erkek gözlerinden sakladığı, meraklı kadın kulaklarına o güne dek duyurmadığı şey, kendiliğinden meydana çıktı.

«Kan gidiyor! Ayol... kan gidiyor! Kan gidiyor bu tazeden ayol... Batmış hep yerler...»

«Koşun... koşun çocuklar, Hanife Nineyi çağırın...»

«Kız Ayşe... Kız bu gebe galiba! Kız baksana şu karna...»

«Ayol... çağırın çabuk Hanife Nineyi diye bar bar bağırırım... Kızlar yârenliğin sırası mı a domuzlar?.. Görmez misiniz, kız doğum yapıyor...»

«Çekilin çekilin hele... görelim bir! Hımmm... Ocağa su koydunuzdu he? Aferin... Aferin... Telâşeye lüzum yok. Doğuruyor tazecik işte...» diye, gelip girişti işe, Hanife Nine.

Kadriye ölmedi.

Hiç bir şey olmadı, o zayıfcacık kadıncağıza. Üstelik, ufacık minicik bir oğlan dünyaya getirdi.

Eksik doğmuş gibi küçücük, yumruk boyunda bir oğlan! Belki de hakikaten eksik doğmuştu, kim bilir?

Kadriye: «O gece.» diyordu, kendi kendine. «Daha evvel değil, o gece!»

Ama o geceden hesaplayınca da eksik geliyordu günler. Gene de dayatıyordu Kadriye, kendi kendine:

«O gece oldu, biliyorum. Daha evvel olamaz. Daha evvel, hep yarım yamalak işlerdi. O gece oldu! Bu, o gecenin tohumu. Benim içim öyle diyor. Eksik meksik, küçük müçük, o gece oldu bu...»

«Eksik meksik; küçük müçük» ölmedi Hasan da. Hem de ne şartlar altında.

İki güne yakın, süt vermedi anası. Sonunda, biraz da Hanife Ninenin zoruyla yumuşadı.

«Allahın hikmetinden sıval olunmaz kızım. Taşa can veren Allah, yaşa dedi mi yaşar. Başını ezsen yaşar. Kimbilir, neler yazmış Allah alnına? Allah bu. Koskoca Allah, kızım. Allaha küsülür mü? Bak, çocuğunu zayi için neler yapmışsın. Bak, kimseye de belli etmedin. Koku sezdirmedin de ne oldu? Öldün mü? Öldürebildin mi? Bak bi sıkımlık canıyla yaşadı o. Sen de bi sıkımlık canınlan, hem yaşadın, hem de şu kemik kurusu vücudundan, şu yarısı yitmiş göğüslerinden dereler gibi süt çağlıyor... Olur mu kızım? Olur mu şimdi, şu ağzı var, dili yok garibe, kuduz tohumuymuş diye süt vermekten caymak? Babası gibi, yok salarmış, yok ısırırmış diye, şuncaazı aç koymak? Allahtan kork kızım. Bu da can. Bunun da hesabını sorarlar. Hem de o senin rahmetli ve bir sevgili adamının, erinin, erkeğinin tohumu! Olur mu böyle? Etme gül kızım. Ver memeni şu maksumun ağzına... Bak nasıl sızım sızım sızıldanıyor...» diye diller döken Hanife Ninenin zoruyla, süt vermeği kabul etti.

Ölmedi küçük Hasan. Ölmedi. Ama Kadriye de, o geceyi unutamadı bir türlü.

Her süt verişte, göğsünü her uzatışta, ürperdi.

Bir türlü ısınamadı minik Hasana.

Günün birinde, üç sene kadar sonra da, kayboldu Kadriye ortadan.

Kimi:

«Ben gördüm, buğday kaçakçılığı yapan o yelkenli koca kayıkla kaçtı... Zaten kaptan, ne zamandır işi pişirmişti! Görmüyor muydun, herif vara-yoka, zart-zurt gelip, buraya demirliyordu. Liman mı yok başka? Ben gördüm, na geçen gece, bohçası koltuğunda, atladı gitti.» diyordu.

Kimi:

«Hayır, denizden değil, karadan, Erdek üzerinden gitti. Oradan, şu zeytin almağa gelen adam var ya... Hani şu, koca bıyıklı herif! Çingan mıymış ne... Ha o işte! Ona kaçtı...» diye izahat veriyordu.

Kimi gülüyordu:

«Yahu, siz hep saf adamlarsınız be! Herif koynunuzdan karınızı alsa, gidip babanızın yatağında arayacaksınız. Yahu hepten uyuyorsunuz be! Hani Ömer Ağanın tüysüz oğlu? Hani, o da yok hanidir! Babası yanıp tutuşuyordu geçende. Gitti oğlan da, paralar da diye, siz ne diyorsunuz! Ararsan mirkobu, kendi kenefinde ara. Onlar bu köyün içinde pişirmişler işi... Sonra da yallah!» diye bilgiçlik taslıyordu.

Ama hemen herkes, dışından söylemese bile, içinden:

«Oh gitsin!. Gitsin, gün görmemişin garipcaazı! Helâl olsun da gitsin. Keyfine baksın. Gönlünce yaşasın. Üstü de bir, altı da boklu dünyanın. Yaşasın gönlünün çektiğinnen... Ondaki çile kimde var idi...» diye, kızın nerede ve kiminle olursa olsun, artık yaşamağa hak kazandığını teslim ediyordu.

Ve en doğrusu da buydu galiba.

«Bir yerlere», «birilerine» gitmişti Kadriye. «Ölmemek» için «yaşamağa» uğraşıyordu.

Küçük Hasanı ağalarına, amcalarına bırakmıştı.

Küçük Hasan ise büyüyordu.

Yaşa yavaş, ama hep küçük olarak büyüyordu. Yaşına göre vücudunun, boyunun nisbeti, isminin başındaki sıfata hak kazandırır şekilde, hep «küçük» kalıyordu.

Fakat ne çare ki, insan dili «tek durmaz». Hasanın her

şeyi ağır ağır değişiyordu ama, bir şeyi hızlı: İsminin başındaki sıfat! Önceleri «Küçük»ken, «Ufaklık», sonra «Piç», daha sonra da «Mikrop» oldu. Bir müddet de böyle kaldı. Sonra biri, bir gün:

«Kuduz dölü, köpek dölü, it dölü!» dedi.

Hasan dört yaşındaydı. Adamın tavuğunu kovalamış, taşlamıştı. Kızmıştı komşu.

«İt dölü ne olacak!» Diye bağırdı.

Bunu, Salih Hocanın, az ötede oynayan yetişkin oğlu duydu.

Hasana baktı. Ufacıktı Hasan. Küçücüktü.

«Ne iti be?» dedi kendi kendine. «Ne köpeği? Olsa olsa, köpek enceği olur... Encek Hasan... Encek Hasan...»

Bulduğundan memnun, bağıra bağıra, dört bir yana yaymaya gitti bunu...

Encek, daha sonraki ismiyle de Enik Hasan, böyle doğdu işte.

II.

Hızlı hızlı kürek çekiyordu adam.

Altındaki o yayvan, battal koca «bostan kayığı», suları haşırdata haşırdata gidiyordu.

Deniz sâkindi.

Rüzgâr, hiç yoktu. Dipten çıkıyormuşçasına; her yanda, her istikamette hafif hafif kabarıp, kurşun mavisi, yusyuvarlak kafalarla ine kalka oynayan ufak dalgaların ölü kıvrımları, cilâlı gibi parlıyordu.

Gökyüzü tamamen kaplıydı. Fakat «rahmet» yağacak bir hal yoktu havada. Açık kurşunî bulutlar, çok yüksekteydiler. Öyle hareketsiz, katılmış kalmış duruyorlardı.

1943 yılının Mayıs ortalarında, bir öğleden sonraydı. Güneş hiç gözükmüyordu ama, bulutların arkasında belli olan o koca aydınlık lekenin vaziyetinden, vaktin yeni yeni ikindiye devrildiği anlaşılıyordu.

İlhanköyden, Kapıdağın yukarı sahillerine, Dragonda'ya, Fati'ye (1) doğru, birbiri peşine açılan ufak koylar, içerlek kısımlarda irili ufaklı, birbirinden güzel plâjlar; dirsek dirseğe itişen burunlarda ise, üst üste yığılmış, sert poyraz fırtınalariyle bilene bilene, ya kat kat dev bıçak ağızları şeklinde keskinleşmiş, yahut dantelâ gibi oyma oyma, delik delik işlenmiş, ya da yan yana duran ev büyüklüğünde muazzam topaklar halinde yusyuvarlak yontulmuş, gri-siyah, çizik çizik, oyuk oyuk, çatlak çatlak granit duvarlarla uzanan kıyılar boyunca bir kayık ilerliyordu.

Köyün ufak limanından hareket edeli, çok olmamıştı daha. Açığındaki, tepesi suyla bir o kayalık yüzünden, netameli Likoz (2) burnunun dibinden, hemen kıyıya, kıpkırmızı taşlara baştankara bitişik tek geçit yerinden ileri atlayalı yeniydi.

---

(1) Fatif — Yeni adı: Turan

(2) Likoz — Yeni adı: Rüzgâr burnu.

Sağ omuzlukta dikilen Alkoz adası, iyice büyümüş, yaklaşmıştı ama; denizi birden yarıp fırlamışa benzeyen, küçük bir dağ gibi yükselen bu kayalık adayı, tam karşısındaki Kapıdağın Paflimi koyunu iki yandan kucaklayan granit kollarından ayıran, hemen her zaman hafif akıntılı boğaza varmasına, epey vardı.

Hızlı hızlı kürek çekiyordu adam.

Küreklerin palaları, aynı anda «blum» diye diye dalıyordu suya. Meydana gelen küçük girdaplar, dönüşlerini tamamlamadan, hızla geriye itiliyorlardı. Kürekler, sudan çıkıp, uçlarında sıralanan damlaların koşuşarak akışları bitmeden, havada çizdikleri ince yğmur çemberinin ilk ucu denize değmeden, kısa bir parıltıyla, çabucak geri alınıp, tekrar dalıyorlardı.

Büyük Paflimi bostanlarından, kavun-karpuz, mısır; sırasına göre de dağlardan odun yükleyip taşımak için yapılmış, o yayvan, battal kayık, denizin oynak tümseklerini, inip kalkan, artıp azalan şarıltılarla yara yara, her kürekte ileri doğru hamle ede ede ilerliyordu.

Sağda solda, derin bir «of» çekerek su yüzüne fırlayıp, nefes alan; birbirleriyle oynaşıp şakalaşan, gene «faşur fuşur» yardıkları derinliklere dönen yunuslardan... ıslık sesleriyle gezen, ince kanatlı, siyah kafalı, küçük beyaz martılardan... onların kahkahalar atarak süzülen, bazıları esmer benekli, büyük boy cinslerinden ...burun başlarındaki en son taşlarda dikilip, iki yana korkuluk gibi açarak tuttukları -kollarınınkanatlarının kurumasını bekleyen, yaklaşan kayığı görünce, büyük bir telâşla suya atlayıp çabalaya çabalaya bir müddet uzaklaştıktan sonra, ya son bir hamleyle dalan, ya da uçmağa kalkışıp, bir türlü denizden kesemedikleri ayaklariyle suyu tekmeleye tekmeleye, kaşık kaşık geriye fırlatarak, seke seke, uzun zaman gidip, ancak yükselebilen, yeşil-siyah, pırıl pırıl karabataklardan başka bir şey yoktu görünürlerde.

Hızlı hızlı kürek çekiyordu adam.

Belinin üzerinde öne arkaya yata doğrula, asılıyordu kürekler.

Hava sıcaktı.

Gömleğinin açık yakasından görünen sarı tüylü, kemikli göğsünde; alnında, keskin hatlı, zayıf, güneş yanığı yüzünde, terler pırıldıyarak süzülüyordu.

Kolları dirseklerine, paçaları dizlerine yakın sıvalıydı. Bir «mintan», bir «pantol», oturmuş, kürek çekiyordu.

Terliyordu.

Battal kayık zor ilerliyordu.

Hava sıcaktı. Sıkıntılıydı.

O ise, ömrünün en heyecanlı gününü yaşıyordu.

Terliyordu.

Gerilere, köyün önünde, gitgide uzaklaşan koca taşlara dikili, kırpışmayı bile unutacak kadar düşünceli, hayal dolu «çakır» gözlerini, tuzlu damlacıklardan, kıvrım kıvrım, gür, koyu sarı kaşlar koruyordu ama, biçimli düzgün burnun iki tarafından inen derin kıvrımları doldurup taşarak akan ter, uçları hafifçe yukarı kıvrık, seyrek telli sarı bıyıkların hizasında durmayıp, etli, kabarık dudakların yanlarında şekillenen ufak çukurlarda birikiyor... oradan da, ince bir deniz suyu tadıyla, ağzından içeri sızıyordu.

Hızlı hızlı kürek çekiyordu Nizam.

Köyden çıkalı, yarım saatten fazla oluyordu. Daha ne kadar gideceğini ise, kendi de bilmiyordu.

Dayanamamıştı!

Daha fazla sabredememişti.

Orada bağlı duran kayıklardan birine atladığı gibi, oturmuştu küreklere...

Nereye?

Belli değil!

Alkoz adasının alt başına. Yahut biraz daha ileri... Bir koy daha geçerek, büyük Paflimi limanının giriş burnuna kadar...

Oradan, bütün Büyük Paflimi koyunu görebilirdi.

Dragonda'nın, İlhanköy tarafındaki alt burnunu da görebilirdi.

O burnu dönüp çıkacak kayıkları da!

Daha Alkoz adasının alt başına gelmemişti Nizam. Fakat

vaklaşıyordu. Mahsus açık açık, adaya yakın gidiyordu. Büyük Paflimi burnunu rahatça kollamak için.

Öyle ya, belki de Dragonda'dan, şimdiye kadar çoktan yola çıkması gereken kayıklar, koca ovanın koyunu dolaşıyordu da, anîden görünüverecekti burunda...

Yapacağını, tam olarak bilmiyordu Nizam. Hattâ niye yola çıktığını bile.

Ama, eğer adanın altındaki boğazı atlayana kadar, Paflimi taşlarının ucunda, beklediği «şeyi» göremezse, kayığın başını az kırıp kıyılayacak, Kapıdağ sahillerini, Alkozun karşısındaki denize dimdik inen kayalar boyunca biraz daha yukarı doğru çıkacak, sonra Paflimi burnuna varmak için dolaşması gereken isimsiz koyun, isimsiz girişinde, göklere yükselen üst üste yığılı granit bloklarının hemen altından dolanacak, açıktaki büyük taştan, onu çevreleyen sığlıktan kaçınarak, hep âdet olduğu gibi, o dev misâli dikilen koca kayaların serin gölgesine sığınıp, isimsiz limanı kürekleyecek, nihayet Paflimi ucuna erişecek... ve bakacaktı!

Bakacaktı: «Geliyor mu? Geliyorlar mı?» diye.

«Nerede kaldılar?» diye.

Yola koyulmasının lüzumsuz olduğunu biliyordu Nizam.

Hattâ köydekilerin, arkasından alaylı alaylı baktıklarını da.

Ama dayanamamıştı!.

Fazla sabredememişti.

Köyün arkasına düşen, küçük bayırın üzerindeki düzlüğe, Tumba'ya, daha öğle okunurken çıkmış, çok erken olduğunu bilmesine rağmen, oradan ilerilere, tâ Alkoz altlarına kadar görünen denize baka baka, uzaklarda belirecek «benekleri» bekliyerek; aşağıda, poyraza açık Utat Mora koycuğunda, onun başındaki yuvarlak tek-taşın eteğinde, hafif hafif şıkırdayan suları dinliyerek, ileri geri dolaşmış durmuştu.

Hep ufku gözlemiş... Hep o minik kara lekeleri beklemiş... Nihayet dayanamaz olmuştu!

Erken olduğunu biliyordu. Bütün köy biliyordu. Ama fazla sabredememişti. Önüne çıkan ilk kayığa koşmuş, ipleri çöz-

müş... Onun, tepeden, yuvarlanırcasına indiğini gören biri, seslenmişti:

«Nereye be Nizam? Ne bu telâş be sağdıç?»

Eliyle denizi işaret etmiş, başını geriye çevirmeden bağırmıştı Nizam:

«Gidiyorum... Karşıcı çıkacağım!» Sonra paldır küldür kayığa atlamış, ellerine tükürmeden yapışmıştı küreklere...

Kıs kıs gülmüştü geride, kahvenin önünde toplananlar:

«Amma da aceleci ha!»

«Yerinde duramaz olmuş yahu...»

«N'apsın garip? Kolay mı? Onca beklemek kolay mı? On sene bu be... Dile kolay, on sene! Ne diyorsunuz siz...»

«İyi be Rıza dayı... İyi dersin ama, görülmüş şey mi bu? Âdet olan bir şey mi bu? Kim duymuş şimdiye kadar ki, kız almağa, karşıcı çıkmağa gidiyor bir güvey? Bir efendime diyeyim damat, atlayıp kayığa, kıza karşıcı gidiyor... Köyden gidenler yetmedi mi? Yarım köy gitti. Şimdi bir de güvey! Duyulmuş mu yâni? Âdet mi?»

«Âdet mâdet oğul... Bence garip, haklı. Senin benim başımıza gelmemiş böyle sevda. Kuru sıkı atar dururuz burada. On sene bu be! On senelik bir sevda... Kerem ile Aslı çekmemiş bunu... Hey oğul, sen onun yerinde olsan, yüzerek giderdin karşıcı...»

Nizam, hızlı hızlı kürek çekiyordu.

Alkoz'un altına varmış, boğaza girmişti. Arada sırada, gitgide daha sık dönüp, ilerilere bakıyordu. Bir şey yoktu henüz görünürlerde.

Kayığın başını, kıyıya çevirdi Nizam.

Iskarmozlar, hep aynı tempoyla gacırdıyordu.

Kürekler, hep aynı şekilde dalıp çıkıyorlardı suya.

Kayık, hep aynı kesik atılışlar, inişli kalkışlı şarıltılarla ilerliyordu.

Terliyordu Nizam.

Pırıl pırıl terliyordu.

Dönüp ilerilere bakmadığı zamanlar, gözleri teknenin kıçından az yukarda, boşlukta, bir noktaya takılı kalıyordu.

Âdeti değildi, kendi kendine hiç yüksek sesle konuşmazdı. On sene boyunca, bunu iyi öğrenmişti. Hemen bütün köylülerinin, kardaşlarının, yalnız kalınca ağızları oynamağa başlar, bir mırıltıdır giderdi artık.

Ama Nizam, dudaklarını kısıp, sımsıkı kapalı tutmayı bellemişti. En dertli, en çaresiz zamanlarında bile, bu böyleydi. Kaşlarını çatar, yüzünün çizgileri derinleşir, gözleri dalar... Düşüncelere varırdı.

O gün de öyleydi gene.

Dalmıştı Nizam.

Dönüp dönüp, ilerileri kollarken bile, dalgındı. Düşünüyordu. Hayaller kuruyordu. Çakır gözleri, hep aynı noktaya takılıydı. Ve arada sırada, bu dalgın gözlerin derin maviliklerinde, büyük, çok büyük, eşsiz bir sevincin şimşekleri ışıldıyor, yanıp yanıp sönüyordu.

O gün, evleniyordu Nizam.

O gece, düğünü olacaktı.

Tam on sene beklemişti Nizam, sevdiği kızı. O da onu. Tam on sene.

Nizam 29 yaşındaydı artık. Kız da 25. Tam on sene beklemişlerdi, birbirlerini. Daha doğrusu Dragonda'lı Ali efendinin insafa gelmesini.

Koca Kapıdağ öğrenmişti bu sevdayı.

Bütün köylerde destan gibi anlatırlardı. Kaç kişi aracı olmuş, gidip yalvarmıştı Ali efendiye.

«Yapma be Aliaki! Yapma be kuzum. Ne olmuş, çocuk Pomaksa? Bir iyi delikanlı ya. Malı mülkü de var ya, az çok. Dahası ne? Kızına da günah... O da seviyor. Hepimiz biliyoruz. İnat etme, yap gariplerin gönlünü...»

O ise, bunca sene, hep «Nuh demiş, Peygamber dememiş»:

«Benim dağdan inme Pomaklara verilecek kizim yok! Madem ki benim kiz da istemiyor baskasi varmak, otursin evinda. Ben raziyim, evlanmasin... Ma yok vermek kizi ben, dağ ayilarina! Ne zaman ki akil basına gelir benim kizda, ister ever-

mek, ma yok Pomak ilan, başka biri, ya yerlisi, ya da bizim gibi Giritli ,evleniyor o zaman... Yoksam otur evda. Ben razi... ma yok Pomak ilan...» diye dayatmıştı.

On sene böyle geçmişti. Allah bilir, daha da dönmezdi inadından Ali efendi.

Ama harp seneleriydi. İki oğlu askerdeydi. Üç kızı, karısı, kendisi, yalnız kalmışlardı köyde. Yaşlanmıştı. Romatizmalıydı. Her yanı ağrılı sızılıydı. Malı mülkü de yoktu öyle. Hepsi hepsi, Paflimi'de, bir «bostan bahçesi» vardı.

Zor durumda kalmıştı Ali usta. Üstelik, büyük kız yirmi beşine basmıştı. Her geçen gün, biraz daha süzülüyordu.

«Öldür beni baba, Nizamdan başkasına varmam!» demişti Melek. «Ya o. Ya hiç kimse.»

Kaç kereler, kaç kişiyle haber yollamış, plânlar yapmıştı Nizam. «Meleğini» kaçırmak için. Herkes, bütün arkadaşları, kardeşleri, hattâ anası bile, söylemişlerdi Meleğe:

«Kaç bari şu çocuğa, bu iş bitsin. Yoksa karasevda olacaksın, ince hastalıklara yakalanacaksın!» diye.

Onu da kabul etmemişti kız.

«Kaçmağa da kaçamam. Babamı da çiğneyemem. Beklerim. Oturur beklerim. Elbet bir gün... Bir gün olur, kavuşuruz. Allah büyük! Büyük Allah!» demiş, oturmuş... beklemişti. Tam on sene.

Gene de kolay kolay razı olmazdı Ali efendi, olmazdı ama, mecbur kalmıştı.

Harp seneleriydi. Yokluk seneleriydi. Nizamgillerin az-buçuk bir şeyleri vardı ellerinde. Kendisi ise, ekmeklik şöyle dursun, toprağa atacağı tohumluk mısırı bile bulamaz duruma düşmüştü.

Karısı, kızları dağa bayıra gidip, çeşit çeşit ot toplayıp getirmeseler, bunları kaynatıp önüne sürmeseler, acından ölecek hale gelmişti Ali efendi.

Sonunda, çaresiz, razı olmuştu.

İstemeye istemeye.

Kendinden utana utana.

«Ne yapalim... Kismatmis da olmıs... Hayirlisi Allahtan!»

demiş, susmuştu. Biraz da damadından göreceği yardımları hayallemeğe dalmış, için için bir sevinç bile duymuştu.

Bu yardımlar da gelmekte gecikmemiş, daha söz kesilir kesilmez, başlamıştı: ekmeklik un, tohumluk, yün, bir dişi keçi, bir çift ayakkabı, bir aba caket...

Düğün hazırlıklarına da hemen girişilmişti.

Düğün, hem de ne düğün! Bütün köyün, bütün Hereğin, bütün Dragonda'nın düğünüydü bu.

O tarihlerde Dragonda'da 15-20, İlhanköyde ise 60-70 hane barınırdı. Bu iki komşu ve kardeş köyde, tek ev yoktu, bu düğünü istemeyen, bu düğüne sevine sevine hazırlanmayan!

Ali efendiden başka, tek kişi bulunmazdı, geçen on sene boyunca, Nizamla sevdalısının birleşmelerini yürekten arzulamayan.

Melek, yüzüne uzun zaman bakılamayacak kadar güzel bir kızdı. Gene de bir tek delikanlı, civar köylerden, adalardan bile, bir tek kişi çıkmamıştı, onu babasından isteyen. Öylesine yayılmış, öylesine duyulmuştu, Nizamla aralarındaki sevda...

Her iki köyün düğünüydü bu. Bayramdı âdeta. İnatçı bir ihtiyara karşı edindikleri zaferin bayramı.

Bir haftadan fazla sürdü, düğün hazırlıkları. Darlık seneleri olmasına, pek çok hanenin eri, erkeği askerde bulunmasına rağmen, her ev bir şeyler yaptı, bir şeyler hazırladı.

Nihayet o gün... o büyük gün geldi.

O zamanlar, Kapıdağ kıyılarında motor falan ne arar, bütün deniz seferleri irili ufaklı, ama hep aynı tipte yayvan, geniş, yelkenli bostan kayıklariyle yapılırdı. Öyle üçer tonluk iki kayık, içleri adam dolu, daha sabahtan hareket edip, Dragonda'ya doğru, davul-zurna, oynaya oynaya, çala-kürek gittiler. Kızı, kız tarafını almaya...

Köylünün geri kısmı, köydeki işleri, düğün evini hazırlamakla uğraşıyordu. Deniz kenarındaki evde olacaktı, düğün. Sonra da Nizamla karısı, temelli orada kalacaklardı. Yukarki, yıkık kilisenin arkasına düşen evde ise, bundan böyle, Kasım Ağa, yalnız «duracaktı» ... Yalnız. Yâni, tabiî ailesiyle. Oğlu Hüseyinle. Bir sene evvel evlendiği, ikinci karısı Şerifey-

le. Bir de zavallı «kardaşcaazının», hem öksüz, hem yetim «oğlancaazı» Hasanla.

Dragonda'dan gelecek olanlar da, iki koca kayık doldururdu «herhal». Bir kere gelin, onun yardımcıları, arkadaşları, kardaşları, bir sürü kız-kadın, sıkışa sıkışa ancak sığarlardı bir tekneye. Bereketli zamanlardan kalma, damla damla biriktirilmiş, hazırlanmış, iyi kötü bir de çeyiz sandığı vardı Meleğin.

Kayığa o da yüklendi mi, iki çifte kürekte oturacak adamlara, (Dragondalı Süleymanla oğlu Osmana düşmüştü bu şeref! Kura çekmişlerdi) bile kımıldama payı zor bulunacaktı. En aşağı bir kayık da, İlhanköydeki düğüne gelecek delikanlılar ,erler, erkekler doldururdu... Karadan gidenler de olurdu tabiî...

«İki kayık bizimkiler, iki kayık da onlar. Etti mi dört? Hiç değilse dört kayık. İyi ya, nerede kaldı hâlâ bunlar?»

Âdeti olmıyan bir şeyi yapıyordu Nizam.

Düşünceleri, mırıltı halinde canlanıyor, dudakları kıpırdıyordu. Öylesine heyecanlıydı.

Bütün kuvvetiyle asılıyordu küreklere.

Karşıyı, Kapıdağ kıyılarını bulmuştu. Büyük Paflimi limanından evvelki, isimsiz koyun girişindeki yuvarlak burundan, tam tepesinde kayığı örtercesine yükselen muazzam granit bloklarının gölgelerinin siyahlığını eze eze geçiyor, hemen yanı başında dikilen bu kurşun renkli dev taş yığınlarının koca göbeklerini bembeyaz çizen su kesimlerine çarpmamak için, küreğini yanlara fazla açamadan, kısa kısa çekiyordu.

Karşısı, Büyük Paflimi burnu, çok sürmezdi artık.

Oraya vardı mı, son iki kayanın arasındaki geçitten, -o bir kayıklık yarıktan, öte yana- atlayıverir, bütün ova, bütün liman tâ ilerideki Dragonda ucuna kadar serilirdi gözlerinin önüne. Bütün Büyük Paflimi koyu, o eşsiz kumsal, o Cennet ova!

«Paflimi... Ova... Herhal, o tarafta bulacağım onları. Limanı dolaşıyor olmalılar şimdik. O yakada göreceğim onları... Paflimi açıklarında. Ova açıklarında... Paflimi... Ova...»

Ağzının kımıldadığını farkedip, sıktı dudaklarını Nizam.

Kesti mırıltıyı.

Ama gözlerinin önünden geçen binbir hayal, beyninde kırpışan binbir düşünce azalmadı, arttı. Sessiz konuşuyordu içi.

«Paflimi... Ova! Hatırlıyor musun Nizam? On yıl oluyor tam. On yıl. Daha askere gitmemiştin. Baban sağdı. Hüsam da sağdı. Hem de çocuktu daha. 933 senesiydi ha? Kasım yeni dönmüştü askerden. Rahmetli yengemle de yeni evlenmişti ha? Hatırlıyor musun? Hâni bir gün, ovaya gitimştik... Ahmet, bir de Rıza dayının Hilmiyle beraber, bizim bahçeye... Bostan yolmağa gitmiştik... Hâni o gün... sonra da rahmet yağmıştı... Hep kaçmıştık... Hatırlıyor musun, hâni o gün...»

Hatırlamaz olur muydu Nizam? On sene boyunca o günü, o ilk günü, kaç yüz kere, kaç bin kere hatırlamıştı. Hayallemişti... sayıklamıştı! Hiç unutabilir miydi o günü?

Bostanlarının az ötesinde, Dragonda'lıların bahçeleri vardı. İki köy, koca ovayı paylaşmış, ekerlerdi. Herek daha uzaktı ama, arazisi daha çoktu. İlhanköyün Ovadaki bostanları, bahçeleri yirmiyse, Dragonda'ının, ancak beşti.

Ova verimliydi. Ortasından dere geçerdi, Koca Nivia deresi. Kavun, karpuz, fasulye, domates, mısır... ille de mısır, bol bereket yetiştirdi. İki köyün, bostan ihtiyacını karşılardı.

Nizam; o zamanlar 19 yaşındaki Nizam, sürülere çobanlık etmekten, bağla bahçeyle uğraşmağa, o güne kadar pek vakit bulamamış Nizam, 933 senesinde, keçilere bakma sırasının Hüsamda olduğu bir yaz günü, iki arkadaşının, Ahmetle Hilminin de ısrarına dayanamayarak, Ovaya, kendi bostanlarına gitmişti.

«Biraz mısır yolarız. Bol bol da eğleniriz!» demişti Ahmet.

Hilmi de «o yolları iyi bilir» halli, kıs kıs gülmüştü.

Nizamın da duymuşluğu, görmüşlüğü çoktu, Ovada olup bitenleri. Kızların oğlanların Ovada tanıştığını, Ovada görüştüğünü, Ovada, sonu evlenmeğe kadar giden pek çok «iş piştiğini» bilirdi. Ama mühimsememişti o güne kadar.

Kızlar, kadınlar da, erler gibi çalışırlardı bahçelerde. Tabiî ayrı ayrı köşelerde. Ayrı ayrı toplanarak. Gene de birbirle-

rini rahatça görür, ettikleri lâfları da, aynı kolaylıkla işitirlerdi.

Bostana varınca:

«Hadi,» demişti Nizam. «Ne duruyorsunuz? Mısır yolalım bari...»

«Amma da acelen var be!» Diye güldü Ahmet «Oğlum, bizi sana ırgat diye mi bellettiler ? Dur hele biraz. Bakalım kim var, kim yok, hele bir etrafta... Hilmi, ulan Hilmi, neredeler be? Ha? Neredeler, Hilmi? Yoklar ulan meydanda. İster misin, gelmesinler ulan bugün? Yedik mi o zaman! Ha... Ya gelmezlerse ulan? Ha, cevap ver...»

Başını yukarı salladı Hilmi.

«Mümkünü yok gelmesinler. Gelirler. Erken daha. Uunuttun mu, son gün ettikleri işmarları? Ya benimkinin attığı son beyit...»

«Ya benimki...» diye atıldı Ahmet. «Ya benimki, nasıl salladı elini, çaktırmadan?»

Nizam, şaşkın, bakınıyordu. Sonra çöktü oturdu yere.

«Sizinle gelende, sizi getirende kabahat... Aklınız fikriniz oynaşta be!»

Ahmetle Hilmi cevap vermediler. Mısırların arasında dolaşıyor, az ötedeki Dragondalıların bahçesinden, ayırmıyorlardı gözlerini.

Çok geçmeden:

«Nah!» diye bağırdı Hilmi. «Nah geliyorlar.»

Ahmet, ona doğru koştu.

Nizam ayağa kalktı. Arkadaşlarının heyecanlı heyecanlı baktıkları yana döndü.

İleride, Dragonda yolundan sapıp gelen küçük patikada, siyahlı pembeli beş benek kımıldıyor, gitgide büyüyordu.

«Erleri yok!» dedi Ahmet.

«Arkadan gelir...» diye cevap verdi Hilmi.

«Gelirlerse gelsinler... Ne olacakmış ki?»

«Ne olacakmış ki! Her zaman nasılsa, gene öyle...»

«Öyle ya!»

«Bugün beş kişiler ya...»

«Öyle... İki bizimkiler, iki de ablaları anaları. Öteki kim ola?»

«Kim olacak be! Kim olacak be... Hee... heyt!» Bir tane, indirdi Hilmi, Nizamın sırtına. Öne arkaya sallandı, Nizam. «Hee... heyt! Sıkı dur Nizam. O da senin kısmetin! Kismetin geliyor Nizam!»

«Allah bilir, bir ellilik vardır!» dedi Ahmet.

Hafifçe içerlemişti Nizam.

«Hadi zevzeklenmeyin be!» dedi. «Yanımız başımız, bütün bahçeler adam dolu... Bir yanda bizim köylü, bir yanda Dragondalılar! Rezilimizi çıkarmayın da...»

«Ne reziliymiş, ne çıkmasıymış be Nizam? Ayıp bir şey mi yaparız ki? Hem bir, biz miyiz? Bir bize mi mahsus? Nah dinlesene hele bir...»

Alt taraftaki bahçeden, yanık bir erkek nefesi yükseliyordu:

«Of aman aman, amaaan of!»

Herekli Hasbinin sesini tanıdı Nizam.

Açılış melodisi, ilk işaret bitmişti.

«Başlıyorum, dinle!» demekti bu. Ses, pek kısa bir aradan sonra, devam etti:

«Bizim ova üç çatal
Ortasından çay akar
Bizim ova kızları
Baygın bakar, can yakar...»

Gerilerden ince, ama aynı derecede yanık bir ses cevap verdi:

«Of aman aman, amaaan of!»

«Hamza ustanın kızı değil mi bu?» diye düşündü Nizam. «Sese bak hele, amma da oynak söylüyor...»

Türkü çığırır gibi, kıvrak kıvrak sesleniyordu kız:

«Başörtümün ucuna
Sakız bağladım, sakız

Doğru söyle sevdiğim
Sever misin başka kız?»

Kısa bir susuş oldu. Sonra gene erkeğin seslenişi duyuldu. Kesik kesik, ağustos böceğinin çığırışları gibi heyecanlı yükseliyordu:

«Zetin yaprağı dökmez
Muhabbet candan bitmez
Bu gözler seni gördü
Başkasına kâr etmez...»

Hemen cevapladı kız. Ağır bir besteydi bu kere:

«Zeytin zeytinden acı
Zeytin zehirden acı
Sen verdin bu sevdayı
Sen verirsin ilâcı...»

Oğlan da hiç durmadı:

«Odam sıva tutmuyor
Biraz kum katmayınca
Gözüm uyku tutmuyor
Seni koklamayınca...»

Kızın sesi, oynaklaştı gene:

«Merdivenim kırk ayak
Kırkına vurdum dayak
Yârim, uykun geldiyse
İşte kol, işte kucak...»

«Aman!» diye bağırdı Hilmi. «Geldiler... geldiler. Hey Allahım, şu güzelliğe bak bir... Nizam oğlum, baştan ikinci benimki. Onun arkasındaki de Ahmet Sağdıcın... Allah be, şu boya bosa bak!»

Baktı Nizam. Az ilerdeydi kadınlar. İlk anda, birbirinden ayırt edilemez gibiydiler. Hepsinde, entarilerinin üstüne çektikleri, bol, gevşek, koyu renkli bir şalvar, hepsinde başörtüsü,

hepsinde... Hayır, önden ilk dört tanesinde, elbiselerinin basmasının, ancak göğüs hizasında, ince bir pembelik halinde görünmesini müsaade eden, siyah ince kumaştan birer «ferace...»

Yalnız en sondakinde, çocuğa benzeyen o ufak tefek kızda yok, bu kara cüppe. Entarisinin, şalvardan yukarı üst kısmı, o dallı pembe basma, olduğu gibi meydanda.

Gelir gelmez, hemen çöktü kadınlar. Çömeldiler. İşe başladılar.

«Hadi!» dedi Hilmi, Ahmede. «Hadi oğlum, hiç durma, az sonra damlar herifleri de. Rahat olamayız. Hadi, hemen başla. At bir beyit! Bak, yan gözü sende... Benimki bakmıyor ama... Neden dersin? Hiç başını çevirdiği yok bu yana... Naz mı ediyor yoksa? Yoksa benim Hatçe işini mi duydu?.. Naz ediyor... Ağırdan alıyor. İyi... iyi, öyle olsun. Ben bilirim, sana diyeceğimi. Hadi oğlum Ahmet, aç ağzını da, bana da konuşacak sıra kalsın...»

Bir sıkılma gelmişti Ahmede. Kızarıyordu bile. Bütün cesareti tükenmişti. Kız, uzaktan bakıyordu ona. Kömür gibi kapkara, iri iri gözlerle. Kekeledi Ahmet:

«Daha erken... erken. Yeni geldiler daha, dur hele biraz...»

«Erken mi? Yapma be... Utandın sanırım. Karı gibi de kızardın be Ahmet! Amma da sevdalısın sen be... Sizinki, karasevda olacak, Allah bilir... Neyse, sen bilirsin. Ben işime bakarım. Hiç kusura kalmayın...»

Bir ân durdu, sonra horoz gibi öttü. Bir kanatlarını vurarak çırpınması eksikti:

«Of aman aman, amaaan of!»

Kadınlar tarafında bir hareket oldu.

Bir kıpırdanma, düzelme, kulak kabartma. Hattâ en öndeki yaşlıca kadın, öbür orta yaşlının kolunu bir dürttü şöyle. Yalnız o ufak kız, hiç aldırmadan, işine devam ediyordu.

Nizamın gözleri, onun hızlı hızlı hareket eden küçük, beyaz ellerine takılmıştı.

Bir nefeste, bestesine falan fazla aldırmadan, sıraladı gerisini Hilmi:

«Karpuzun irisine
Ben yandım birisine
Beni çoban yapsınlar
Şu kızlar sürüsüne...»

Kızın da ondan aşağı kalır yeri yoktu. Başını kaldırmadan seslendi:

«Atlı geliyor atlı
Karıncayı ezersin
Nasıl gönül vereyim
Dalgacıya benzersin...»

Şaşaladı Hilmi. Sustu. «Ya!» dedi kendi kendine. «Ya, öyle mi? Pekiy!»

«Akça pınar söğüdü
Sulanmadan büyüdü
Sana canım dedikçe
Senin burnun büyüdü...»

Hiç tınmadı Kız:

«Yağmur yağıyor, yağmur
Yârimin kafasına
Mâdem beni sevmiyor
Bakayım başkasına...»

Afallamıştı Hilmi. Söyleyecek söz bulamıyordu. Kadınların kıkırdadığı belli oluyordu ötede.

Ahmet sokuldu. Alay sırası ondaydı.

«Ne o?» dedi. «Niye susa kaldın? Baskın çıktı kız senden. Hani ya, ne susuyorsun? Etsene bir lâf...»

Kekeliyordu Hilmi:

«Ne diyeyim? Çetin ceviz bu be! Tuh... Hiç böylesine çatmamıştım... Yandık be...»

«Çetin ceviz ha? Hadi, durma, et bi lâf... Gel üstesinden.»

«Dalga mı geçiyorsun be? Kız elden gidiyor. Şu gözlere... Şu boya bosa bak! Gidiyor elden... Bırakamam. Ona göre söz edecem...»

«Erkeklik ne oldu ya?

Küfür dolu bir bakışla baktı Hilmi, Ahmede. «As...» diye açılan ağzı bir saniye duraladı, sonra bambaşka bir türküye girişti:

«Arabamı çekerim
Darıldın mı şekerim?
Bu dünyanın kahrını
Senin için çekerim...»

Bu defa hemen cevap vermedi, karşı taraf. Yavaş yavaş başını kaldırdı. O gün, ilk defa göz göze geldiler Hilmiyle.

Hilmi şaşkın, hafif sırıttı. Belli belirsiz güldü kız da. Yumuşuyordu. Tatlı bir sesle cevapladı:

«Arabanı çekmeyesin
Darılmadım şekerim
Söylediğin sözlere
Çok teşekkür ederim...»

Nizam, ne duyduklarını tam olarak anlıyordu, ne de gördüklerini. Sade gözlerinin önünde, o ufak kızın elleri, çömelmiş vaziyette her adım atışta, başörtünün altından sarkan pırıl pırıl saç örgüsünün sıçrayışı vardı.

Ahmet de başlamıştı nihayet:

«Bostan yaprağı yeşil
Altında kahve pişir
İki gözüm Allahım
Beni sevdîme düşür...»

Dinlemiyordu Nizam.

Küçük kızı seyrediyordu. Kız, biraz daha yakına gelmişti. «Çok da ufak değil!» Diye düşündü Nizam. «Çok da ufak değil! Var gene bir oniki onüç...»

Sonra birden, kız başını kaldırdı. Nizama baktı.

Titremedi, zangır zangır sarsıldı Nizam. O kadar güzel, o kadar dayanılmaz derecede güzeldi bu gözler! Hâlâ da kendisine bakıyorlardı. Küçük beyaz ellerin hareketi de kesilmişti. Kız hep öyle çömelmiş, kımıldamadan, o iri çağla gözlerini indirmeden, hattâ kırpmadan, Nizama bakıyordu.

Nizamın etrafındaki dünya durmuştu. Sesler kesilmişti. Herkes, her şey susmuştu. Aklından geçen ilk düşünce: «14 de var... belki 15 de vardır... Ufak değil... O kadar ufak değil!» oldu.

Sonra kız başını indirdi.

O anda, içinde, yüreğinde bir şey eziliyormuş sandı Nizam.

«Ne güzel... Ne güzel!» dedi, kendi kendine.

Kız bir daha kaldırdı başını. Dünya bir kere daha durdu. Ve Nizam, ölesiye âşık olduğunu anladı. Ölesiye vurulduğu dank etti kafasına.

Bunu, Ahmetle Hilmi de sezmekte gecikmediler. İşin tuhafı, alay etmediler de. Öyle dokunaklı bir taraf vardı ki, bu birbirinden gözlerini ayıramayan yetişkin delikanlıyla, ufak kızın hallerinde.

Yalnız Hilmi dayanamadı, Nizamın kulağına fısladı:

«Bana bak, kız sana vuruldu. Bir beyit at bari...»

O gün, «beyit atmadı» Nizam. Fazla beyit bilmediğinden değil! Az çok öğrenmişti o da. Dağda keçilerle yalnızken, kendi kendine tekrarlar dururdu. Ama o gün «beyit atmadı» Nizam. Ağzını bile açmadı. Düşünmedi bile fazla. Sade baktı. Kız da ondan, çok az ayırdı gözlerini. Bakıştılar öylece...

Sonra, o rahmet başladı.

Seller boşandı gökten. Herkes kaçıştı. Dragondalı kadınlar, iki bahçe ötede, domuz beklemek için yapılmış çardağın altına girip, görünmez oldular. Ahmetle Hilmi de, yandaki Hasipgillerin damına sığındılar.

«Sen de gel...» dediler ama, dinlemedi Nizam.

Ha geçti geçecek diye, orada, öyle ayakta dikili, gözleri kadınların kayboldukları tarafa çevrili, yağmurun dinmesini bekledi.

Ama rahmet kesilmedi kolay kolay. İkindiye doğru, hafifledi biraz. Nizam, gizlendikleri yerlerden fırlayıp, seke seke, köylerine, evlerine koşan Dragondalıları, zorlukla farketti.

Sırsıklamdı. Dereye girip çıkmış gibi. Ama sıcaktı. Alev alev yanıyordu içinde bir şeyler. Sonra yollara düştü; dalgın, çamurlara bata çıka, su dolu çukurlara gire çıka, bir saatten fazla zamanda vardı İlhanköye.

Doğru babasının yanına gitti.

«Babam!» dedi. «Sana diyeceğim, möhüm bir şeyim var. Dinlersen eğer...»

Murat Ağa, Nizam oğlunun pek fazla konuşmadığını bilirdi. İşin ciddi olduğunu, hemen anladı. Kapadı kapıyı:

«Ne imiş, söyle hele görelim...» diyerek.

Önüne baka baka konuştu Nizam:

«Baba... seneye askerim, biliyorsun. Onun için de, ne zamandır bir şey derdin bana... Hani...» Sustu.

«Ne derdim Nizam evlât? Konuş hele...»

«Şey... Diyeceğim şu ki... Derdin ki... Er kişi, er olmadan, vatan yoluna gitmeden...»

«Eee? Konuş be oğlancaazım...»

«Evlenmeli derdin... Bana da derdin... Oğlum vaktin geldi diye ya...»

«Hıı!» dedi Murat Ağa. «İyi, pekâlâ. Sonra?»

Susuyordu Nizam.

«Sonra evlât? Sonra?»

Önüne bakıp duruyordu Nizam.

«Sonra be Nizam... konuş be oğlum...»

Patladı birden Nizam:

«Baba!» dedi. «Baba... vuruldum ben. Vuruldum. Yandım. Dünya haram bana artık. Vuruldum.» Duraladı.

Biraz daha sâkin:

«Sevdalandım baba!» dedi. «Sevdalandım. Kor gibi yanıyor na şuram, içim...»

Sonra sarıldı, babasının eline.

Hafiften gülüyordu Murat Ağa.

«İyi ya oğul!» dedi. «İyi ya Nizam evlât. Ben de bunu bekliyordum ya. Hepimiz böyle olmadık mı? Ağamız, atamız hep böyle olmadı mı? Sevdalandın ha? Âferin. Eveririz sizi, olur biter. Hadi hayırlısı be evlât. Zaten sıra sendeydi. Bekliyordum. Âferin, Nizam evlât. Peki, kimlerden bu?»

«Dragondalı bir kız. Bugün siftah gördüm, Paflimide. Görür görmez de yandım. Vuruldum. İflâh etmem gayri.»

«Dragondalı bir kız ha? İyi ama, kim be oğlum? Kim var ki Dragondada?»

«Bilmem Ağa babam. Bilmem ki kim. Bugün siftah gördüm. Vuruldum yandım. Bittim Ağa babam. Ama bilmiyorum, kim...»

«Pekâlâ ama, bir kere görmek de çok az be evlât. Sevda öyledir, tamam ama, bakalım kız da vuruldu mu sana? Bak rahmetli anamı ben ilk gördüm, yıldırım çarpmışa döndüm. Ama o da bana bir baktı, düştü kaldı yere, bayıldı. Sevda öyle olur... Bakalım kızın gönlü var mı sende?»

Nizamın içi: «Var, elbette var, olmasa öyle bakar mı?» diyordu ama, dili başka türlü döndü:

«Bilmem!» dedi. «Bilmem... bilemem... Ne gönlü var mı yok mu bilirim... Ne de kimdir... kimin kızıdır...»

Nereden bilecekti Nizam, aynı dakikalarda, iri yeşil gözlü bir kızın, anasının kollarında hıçkırarak ağladığını... içinin ateşini, daha ilk günden anasına döktüğünü...

Bunu epey sonra, çok sonra, mânilerle başlayan bir mektupta öğrendi Nizam.

Hemen o hafta içinde, Murat Ağa, Dragondayı araştırdı. Kızın, Giritli Ali efendinin kızı olduğunu anladı. «Allahın emriyle» babasından istedi.

«Hayır!» dedi Aliaki. «Verememem. Benim kizi, kücuk daha... Çucuk!»

«Canım ne var? Onbeşini bitirmiş kız. Hem bekleriz biz. Söz keselim şimdi...»

«Söz moz, kesemeyiz... Beklerisiniz... Kısmatisa oluyor!»

Nizamla Melek, önceleri birbirlerini ovada görüyor, beyitlerle de olsa, konuşuyorlardı. Hattâ bir kere, bir tek kere, pek kısa bir ân, birbirlerinin elini tutabildiler.

Sonra bir gün, sonbahara doğru, yandaki bahçeye, üzgün, çok üzgün geldi Melek.

Kısık, titrek bir sesle okudu:

«Gittiğim gidişimdir
Giydiğim ibrişimdir
Dön bir daha göreyim
Belki son görüşümdür...»

Deli divane oldu Nizam.

Zaten ne zamandır, kadınların bütün yardımlarına rağmen, işin Ali efendinin kulağına gideceğinden, kızını ovaya yollamayacağından korkuyordu.

Babasının bir gece evvel söyledikleri de aklmdaydı:

«Erkeksen kaçır kızı, bitsin bu iş!» demişti Murat Ağa. «Biz bu işleri böyle biliriz... »

Fazla düşünmeden teklifi yaptı:

«Denizde kara balık
Okkalıktır okkalık
Gel sevdiğim kaçalım
Bostanlar kalabalık...»

Cevap vermedi Melek.

Yalnız «Olmaz!» der gibilerde başını salladı. Az sonra da, kadınlarla beraber dönmeğe mecbur kaldı. O sene, bir daha göremedi onu Nizam.

Kaç gün, kaç hafta, boşuboşuna bahçeye taşındı. Kaç kereler, artık Meleksiz gelen Dragondalı kadınlara, yanık yanık, hep aynı sözleri söyledi:

«Kaşları ok sevdiğim
Kirpiği çok sevdiğim
Arkadaşları burda
Kendisi yok sevdiğim...»

Sonbahar, kış geldi geçti. Yemek yemez, uyku uyumaz olmuştu Nizam. Mart sonu, dörde katlanmış, ufak bir kâğıt, kadın ellerinden dolaşırken, iyice buruşmuş geldi. Güç belâ, söktü Nizam:

«Oturdum mektup yazdım
İğneyle kuyu kazdım
Bu mektubu yazarken
Hem ağladım hem yazdım...»

Böylece, mektup faslı başladı. O yaz, bir kaç kere görebildi de Meleği. Kaçma teklifini, bir kaç kere daha yaptı. Tuhaf kızdı Melek. Babasına: «Ölürüm, başkasına varmam!» demeyi bildiği gibi, sevdalısına da: «Ölürüm kaçmam, bekleriz, sevdamız, sabrımız derin ise bekleriz, elbet bir gün razı olur. Allah büyük. Büyük Allah!» demeyi de başarıyordu.

Sonra, askere gitti Nizam.

İki sene geçip döndüğünde, kendi küçüğü Hüsam evleniyordu. Ali Efendi hâlâ insafa gelmemişti. Hâlâ: «Beklerisiniz...» diyordu.

Mektuplar, mâni dolu kâğıtlar devam ediyordu. Seyrek, pek seyrek de görebiliyorlardı birbirlerini. Uzaktan. Ya Paflimide, bahçeden bahçeye. Yahut Nizam, Dragondaya gidiyor, ufacık köyün iki-üç sokağında, Ali efendinin evinin küçücük penceresinden, bir saniye bakacak yüzü seçebilmek için, serseriler gibi geziyor, «belki su doldurmaya gelir» diye, tek çeşmenin berisindeki köşede... «belki bugün çamaşıra onu gönderirler» ümidiyle de, köyün az yanında akan derenin kenarında; gözlerinin önünde, elinde testi, ya da kirli çamaşırlarla, bunları ıslatıp bir taşın üzerinde «tak tok» dövüp temizlemeğe yarayan tahta tokaç, yaklaşan Meleğinin hayali, saatlerce bekliyordu.

Dragondada âdetti. Bâzı geceler, kızlar, köyün en büyük evinde, ya da bir ahırda toplanır, oyunlar oynar, şarkılar söyler, kapıda pecede biriken delikanlılar da beyit atar, alkış tutarlardı.

Bir çok gece, onların arasına, nâfile yere karıştı Nizam.

Aliaki, bu toplantılara, kat'iyyen yollamıyordu Meleği. Öteki iki kızını gönderiyordu da, Meleği bırakmıyordu.

Bu şekilde tam on sene geçti, birbirlerini ilk gördükleri dakikadan sonra...

Melek serpildi, irileşti, 25 yaşına bastı... Nizamsa, biraz zayıfladı, çöktü, 29 yaşını buldu. Nihayet bir gün... işte 1943 yılının Mayıs ortalarında bir gün...

Az kaldı, Büyük Paflimi burnunun taşlarına, baştan kara bindiriyordu Nizam. Öylesine dalmıştı, «eskilere». Son saniyelerde farketti, sağ küreğin anî siyasıyla, kayığın başını açtı, kayaların arasındaki geçide, etrafa değmeden girmeği başardı.

Bir kayık genişliğindeki yarığın öbür ucundan çıkmasıyla, koca Paflimi koyunun, kendisini davul sesleriyle kucaklaması bir oldu!

«Geliyorlar! Geliyorlar!»

Kürekleri bırakıverdi, döndü ileri doğru Nizam.

Karşıda, Dragonda koyunu Ova'dan ayıran müşterek burundan, Pafliminin öteki alt ucundan, yeni yeni fırlayıp çıkıyordu kayıklar.

«Geliyorlar... Geliyorlar Mevlâm! Büyük Mevlâm, geliyorlar!»

Kayığın baş tarafında tünemiş, heyecanla sarsılıyordu Nizam. Davul vuruşlarını tane tane, hızlı hızlı işidiyor, çaldıkları havayı, henüz zurna sesi kendisine kadar erişmemesine rağmen, oynak tempodan anlayıp çıkarıyordu.

«Geliyorlar... Allah! Geliyorlar! Kavuşuyoruz artık. Şükür olsun Büyük Mevlâm sana. On senedir çektiklerimiz helâl olsun. Hoşnut olsun. Bugünü gösterdin Büyük Allah! Şükür olsun... Bin şükür!»

Sular, İlhanköye doğruydu.

Nizamı, gene ağır ağır, çıktığı geçide, o daracık yarığa atıyordu.

«Açılayım... Açılayım iyice. Burnu aşayım. Bırakayım kayığı sulara. Yavaş yavaş o yana atar beni sular. Karşı kayaları bulmadan onlar da gelir ererler, geçide girerler. Az daha beklerim... Önleri sıra dönerim köye... Yüz metre ara bile ye-

ter... Göreceklermiş beni... Varsın görsünler. Ben de onları görürüm ya... Meleğimi de görürüm... Yanı sıra giderim ya... Alay edeceklermiş benimle... Sabırsız güvey diyeceklermiş... Etsinler. Desinler. Hem de kim der ki? Kim alay eder ki? Hep bilmezler mi çektiklerimizi, on senedir? Sabırsa, bizimki kadar olur... Sevdaysa, gene bizimkinin üstüne kim çekmiş? Âşık Garip mi? Leylâlan Mecnun mu? Keremlen Aslısı mı? Kim? Kim alay eder ki benimlen? Hem de varsın etsinler... Ben onları görürüm ya. Yanlarında, önlerinde giderim ya... Geliyorlar... Büyük Mevlâm geliyorlar! Kavuşuyoruz artık... Bitiyor hasretlik... Geliyorlar... Nah hepsi çıktı işte burundan... Dört tane. Başka yok. Acaba hangisinde? En önde mi? Onun ardında mı? Geliyorlar... Şükür... Şükür Mevlâm! Diniyor gayri acılar... Bitiyor hasretlik... Dağları birbirine kavuşturan Allahım. Şükürler olsun... Bin tane sana...»

Nizam, ne kendi kendine konuştuğunun, hattâ bağırdığının; ne de yerinde duramayıp, kayığın içinde, boyuna ileri geri gittiğinin, bir başa, bir kıça, bâzan da oturağa geçip oturduğunun, boyuna kımıldayıp, acayip el kol, bacak hareketleri yaptığının farkındaydı.

Küreklere bir iki hızlı asılışta, tekneyi, üzerine düşmekte olduğu Paflimininin o yarıklı giriş burnundan dosdoğru açığa —Marmara adası istikametinde— açmış, sonra öylece, sulara bırakmıştı.

Hem bütün Paflimi limanını ve bu denizde gitgide yaklaşan, kırıntı halinde de olsa, insan ve zurna seslerinin de karıştığı davul vuruşları, artık kalbinin gümbürtüsünü de bastıran kayıkları, hem de yavaş yavaş, açık açık karşı uçtaki dev kayalarına doğru aktığı isimsiz koyu, hattâ daha geride fırlayıp çıkmış Alkoz adasının tamamını bile görüyordu.

«Geliyorlar!.. Allah! Geliyorlar... Kavuşuyoruz... Bunca hasretlik... on sene bitiyor! Kavuşuyoruz... İlk defa saracağım onu kollarımla... İlk defa sarılacağız birbirimize... Siftah bu akşam! On sene sonra... On sene! İlk defa okşayacağım saçlarını... Elimi başına, yüzüne süreceğim... İpek gibidir, Mevlâm... Sen bilirsin. İpekten farkı yoktur... Dokunmaya nasıl kıyaca-

ğım?.. O gül yanaklar... İlk defa şöyle bir selbest, bir korkusuz, kuşkusuz bakacağız birbirimize Mevlâm... On sene sonra... İlk defa saracağım onu... İlk defa öpeceğim onu... Geliyorlar Mevlâm... Meleğim geliyor!»

Kayıkların içlerindeki karartılar tek tek seçiliyor, konuşmalardan, türkülerden, kelimeler, cümle parçacıkları bile ayırt edilmeye başlıyordu artık.

Az daha geçti.

Burundan fazla ayrılmamak için, Nizam bir iki kürek üstüne tuttu kayığı.

Nihayet, iyice yaklaştı öbür tekneler.

En öndekinde, oynak, hareketli, gürültücü bir topluluk, iki köyün karışmış erler, delikanlılar kalabalığı vardı.

En sonuncuyla, onun önündekinde de öyle. İki çifte küreklere, tek tek oturmuşlardı. Yan yana. Palaları denizde patlata patlata sıçrattıkları sular, epey uzaklardayken bile belli, karma karışık, itişe kakışa çekiyorlardı.

Bütün kayıklarda, havaya dikilmiş ince seren, ya da direk cinsinden sopalar; üzerlerine asılmış allı morlu mendil, gömlek gibi, kürekçilere verilecek çeşitli hediyelerle donanmış, göz alıyordu.

Ama Nizamın gözleri, ne bunları, ne en öndeki kayığın baş ve kıç üzerinde dikilmiş göbek atıp oynayan delikanlıları görüyordu. Ne de kulakları, gümbürtüsü karşı dağları sarsan, bayırlarda yankılar yapan davulu duyuyordu.

Çığlık çığlığa, çoktan kaçıp gitmişti bütün martılar.

Tek karabatak kalmamıştı burunların taşlarında.

Güm güm de güm güm...

Güm güm de güm güm...

«Kulağındaki küpeler
Kösteklidir köstekli
Biz ikimiz seninle
On senedir istekli...»

Güm güm de güm güm...

Gevrek, ince bir zurna, yılan gibi, kıvrım kıvrım kıvrılı-

lıyor, davulun tokmakladığı havayı, dağı, bayırı, o da kendi kudretince kırbaçlıya kırbaçlıya döndürmek için, yırtınıyordu sanki...

Nizam, başüstünde, kımıldamadan katılıp kalmış, öylece dikiliyordu. Titremiyordu bile. Bakıyordu. Yalnız bakıyordu. Baştan ikinci tekneye, bu kayığı dolduran, —nisbeten daha az hareketli, ama gene epey gürültücü— ince sesli kalabalığa dikmişti gözlerini.

Renk renk, pembeli morlu, çığlık çığlığa kızlar, kadınlar... Aralarında, biraz da gösteriş yapmak için, gayet ciddi, konuşmadan, var kuvvetleriyle öne arkaya yatarak, bir kere bile tokuşturmadan küreklerini çeken iki adam... Ve...

«Geldi Mevlâm! Geldi işte... Geldi! Meleğim geldi! Meleğim!»

Önden ikinci kayığın kıçüstünde, herkesten yüksekte, herkesten yukarda «biri» oturuyordu. «Bembeyaz biri». Başının üzerindeki balmumu çiçekten tacın, iki yanından sarkan gümüş tellerin pırıltısı uzaktan göze çarpan, duvağının ön kısmıyle yüzü göğsü hizasına kadar örtülü, hareketsiz, dimdik duran bir beyaz «Melek!»

Teknenin kıçüstüne bir sandalye koymuşlardı. Oraya oturtmuşlardı «Gelin»i. Bembeyaz ipeklilere bürünmüş, taçlı, telli duvaklı Gelin'i. İki köyün Gelin'i... Kapıdağın Gelin'i...

Herkesten yüksekte, herkesten yukarda, geçiyordu.

Nizam, daha çok uzaktan, ikinci kayığın arkasında parıldayan beyazlığı farketmişti. Ondan sonra da, büyülenmiş, gibi bakakalmıştı, gitgide yaklaşan, gitgide büyüyüp şekillenen Gelin'e...

Başka bir şey görmüyordu gözleri.

Kulakları da duymuyordu bir şey...

Sessiz bir dünyada, bir boşlukta, iki kişiydiler sanki... Hemen hemen hareketsiz bir kayığın başüstünde dikilen bir adam... Ve daha kıyıdan ilerleyen, gitgide yaklaşan, gelen, hattâ elli altmış metre alt taraftan geçerek, en öndeki teknenin ardı sıra Paflimi burnunun yarığına girmeğe hazırlanan kayığın kıçüstünde, bembeyaz gelinliğine bürünmüş oturan, telli duvaklı,

yüzü örtülü —belki de bundan ötürü, etrafı, Nizamını bile farkedemeyen— bir Melek.

Paflimi burnunun yarığına üçüncü tekne girerken, öteki baştan çıkan ikinci kayığın kıçında tekrar parıldayan beyazlık, Nizamı harekete getirdi.

«Geçiyorlar! Geçiyorlar! Ue duruyorum daha? Görmediler. Tanımadılar bile beni. Belki de gördüler tanıdılar, aldırmadılar. Neyse. Nasılsa yanlarına gidemem, temelli rezili çıkar işin. İyi ama, ne duruyorum daha?»

Sağa sola bir bakarak, çabucak hesapladı Nizam.

Öteki teknelerde, iki çift kürek çalışıyordu ama, hem onlar yüklüydüler, suyla bir gidiyorlardı; hem de karmakarışık çekiyorlardı.

Kendi altındaki kayık ise, nisbeten ufaktı, boştu.

«Ben daha yolluyum nassa!» diye düşündü. «Hiç zorlanmayayım. Geri de kalmam. Aynı sırada giderim. Ben böyle açık açık, onlar kıyı! Ben nah şu karşı koca taşlı burunu açıktan, denizdeki kayanın da açığından geçerim ...Onlar içerden, ara yerden, geçitten dolanacaklar nassa... Koca taşların altından. Böyle gideriz Likoza kadar. Orada atlarım ben öne. Dayanırım. Onlardan evvel varır, çıkarım köye. Hiç değilse, daha bir zaman görür, bakarım ona... Der misin ki, gördü o da beni? Görür mü acaba duvağının altından? Güzelim... Beyazım... Melek kız... Geldin işte ha?.. Nihayet geldin. Nihayet kavuştuk. On sene sonra ha? Bir şey ayıramaz artık bizi ha? Kavuştuk. Dindi hasretlik ha? Bir şey ayıramaz artık bizi... Sevdiğim... Meleğim. Geldi bana... Geldi Mevlâm... Meleğim!»

En öndeki tekne, isimsiz koyun yarısını geçmişti.

Nerdeyse granitten devlerin göbek göbeğe, sırt sırta uyuduğu, koca taşların denize dimdik indiği yuvarlak buruna varacak; açıkta, denizin ortasında dikilen kayadan kaçınarak, kıyı kıyı dolanacak, öte yana atlayacaktı.

Nizam, ikinci kayığın hizasında, açık açık, yeni yarılamıştı isimsiz koyu.

Davul, bütün gücüyle vuruyordu.

Fırıl fırıl dönüyordu, zurnanın sesi.

Birbirlerini onbeş yirmi metre arayla takibeden teknelerin, sondan ikisinin de baş ve kıçüstlerinde, en önden gelen davul gümbürtüsüne ayak uydurmuş tepinen adamlar belirmişti.

Gelin gidiyordu.

İki köyün gelini.

Kapıdağın gelini.

Deniz, hava, yer, gök, dağ, bayır, inim inim inliyordu...

Güm güm de güm güm

Güm güm de güm güm

«Kayık geliyor kayık
İçinde bostancılar
Ben sevdiğime kavuştum
Sağ olsun aracılar...»

Güm güm güm güm de gümü gümü gümü gümü

Güm güm güm güm de gümü gümü gümü gümü

Bir ân, davullar çiftleşti sandı Nizam.

Birden artmış, ikileşmişti vuruşlar. Aynı kuvvete işitiliyor, birbirine dolanıyordu. İki misli hızlanmış gibiydi tempo.

Hemen anladı: En öndeki kayık, koca taşların dibinden geçiyordu. Tokmak hem davulu, hem de koca kayaları dövüyora benziyordu. Granit de, deri kadar gergin, yankı da birinci ses kadar kuvvetliydi sanki.

İlk tekne, öte yana dolanırken, gümbürtü biraz hafifledi. Tempo ağırlaştı gene, davul vuruşlarının gölgesi, azalıp silindi.

Sonra ikinci kayık, Gelinin kayığı girdi geçide.

O da kıyı kıyı, koca taşları, ayaklarına sürünerek dolanmaya başladı.

Nizam aynı hizadaydı ama, elli altmış metre kadar açıktaydı. Burnun önünde, denizin üzerine yükselen tek kayanın, geniş sığlığın dış tarafındaydı.

Ne zamandır, o beyazlığın üzerinden ayırmadığı bakışları, gene Geline takılıydı.

Ansızın kararır gibi oldu gözleri. Ufuk titredi, sallandı, oy-

nadı yerinde! Fazla heyecandan, başının döndüğünü, bayılacağını zannetti Nizam.

Hızla yumdu, açtı gözlerini.

Hâlâ sallanıyordu ufuk!

Sonra birden devrildi, yıkılıverdi.

Bir anda, bir saniyede olup bitti her şey. Gözlerini ikinci kere açtığı zaman, ufuk durmuştu, başının dönmesi geçmişti.

Fakat bir şey vardı.

Daha doğrusu bir şey yoktu. Bir şey eksilmişti. Son ve büyük bir vuruştan sonra, davul patlamış da, ortalığa bir sessizlik çökmüştü sanki. Ama asıl eksiklik, bu değildi.

İkinci kayığı göremiyordu Nizam.

İkinci kayığın, kıç tarafındaki beyazlığı da!

Yok olmuştu, ikinci tekne.

Yalnız, az önce onun bulunduğu yerde, hâlâ kaynıyordu sular.

Bir merkezden halka halka uzaklaşan, sinirli, hırçın dalgalar ise, varıp Nizamın altında oynaşmağa, bordasını şaplaklamaya başlamıştı bile...

Onu, daldığı korkunç rüyadan uyandıran da bu dürtüşler oldu zaten. Uyandı. Her şeyi anladı. Ve boğazından çıkan o korkunç ses, o tek gırtlaktan kopan çığlık, denizin üzerinde artık üç tane kalmış kayıklardaki bütün insanların, hep bir ağızdan koyverdikleri bütün feryatları bastırdı.

Ama bütün bu bağrışmalar, hemen hemen hiç bir şey olmamış gibi hareketsiz uyuyan granit devlerin arasında yeni açılmış bir gedikten, tam bir kayık büyüklüğündeki oyuktan, küçük kaya parçacıklarından örülü haşırtılı bir kuyruk, bir «son» dökülmesinden başka işe yaramadı.

Sonra her taraf sâkinleşti.

Deniz duruldu.

Davul vurmuyordu artık.

Uzun zaman, boş yere uğraşan, haykıran, denize atlayan, dalıp çıkan adamlar da, ortalık kararırken, yavaş yavaş seslerini kestiler, didinmelerini de. Oracıkta, kıyıya, kayalara yaslanmış, bordası kazınan bir kayığın içinde oturmuş, boş boş

bakan gözlerinden pırıltılar inen, sırılsıklam bir adamı da yanlarına alarak köye doğru uzaklaşıp gittiler...

*
**

Kapıdağın bir burnunda, bir taş kopmuş, bir kayığın üzerine düşmüştü. Bir sürü kız-kadın, iki erkek, bir de gelin vardı o kayıkta. Telli duvaklı, bembeyaz bir gelin.

Kapıdağın o burnunda sular derindi.

Dimdik inerdi granitler denize.

Küçük Paflimiyle, büyük Paflimi arasında bir yerdi burası. İsimsizdi. Bir de koyu vardı. O da isimsiz.

Kapıdağın bir burnunda, bir taş düştü bir gün.

Çok da büyük değildi. Bir kayık boyunda var yoktu. Ne zamandır, senelerdir, asırlardır orada dikilip dururdu.

Hiç de düşeceğe benzemezdi.

Ne hikmetse, bir gün düştü bu taş. Bir kayık geçiyordu tam o sıra, altından.

İçinde bir sürü kız-kadın, iki erkek, bir de gelin vardı. Bembeyaz, telli duvaklı bir gelin.

Bir daha, hiç kimse görmedi onları.

Kapıdağın isimsiz bir burnunda bir taş düştü, bir gün.

O günden sonra, orannı ismi «Gelintaşı Burnu» oldu. İçerdeki isimsiz limanın adına da «Gelintaşı Koyu» dediler.

İlhanköyden bir adama da sapıttı demişlerdi o sıra.

Dağlara vurdu gitti o adam.

Tam iki sene, kırda bayırda dolaştı. Tek insanla konuşmadı. Ot yedi, kök yedi. Bir kere inmedi köye, iki sene.

Geceleri ona raslıyan çobanlar, hortlak sandılar. Tuz kokulu poyrazların, bâzı geceler, köyün içine kadar, tâ uzaklardaki kıyılardan, burunlardan taşıyıp getirdiği ulumaya benzer sesleri duyanlar, korkuyla ürperdiler.

Rahmetli Murat Ağanın ailesine vurulmuş «lânetlenmişler» damgası, büsbütün silinmez oldu.

Sonra bir gün, —iki sene geçince— dönüp geldi o adam, köye. Hiç de sapıtmışa benzemiyordu. Eskiden de az konuşur-

du, gene az konuşuyordu. Eskiden de kahveye seyrek giderdi. Gene seyrek gidiyordu.

Geldi, deniz kenarında, babasından kalan eve girdi yerleşti.

Yanına küçük bir çocuk da aldı, az geçince.

Yedi yaşında filân, bir oğlandı bu. Ufak tefekti.

Enik Hasan derlerdi adına.

Kapıdağda, bir burunda, bir taş düştü bir gün.

Bir kayık geçiyordu altından tam o sıra.

Telli duvaklı, bembeyaz bir de gelin vardı kayığın içinde.

O günden sonra Gelintaşı dediler o buruna.

İlhanköyden o sıra kaybolan, iki sene geçince dönüp gelen adama da Gelinin Nizam deyip çıktılar.

Kapıdağ da, bir taş düştü bir gün...

Hepsi o kadar.

III.

Tatlı, hafif bir sabah rüzgârı çıkmıştı. Geceden beri yayılıp kalmış hareketsiz yatan deniz ürperdi. Pul pul oldu. Uyandı.

İlk martılar, gölge gölge dolanmaya başladılar gökte. Gitgide daha hızlı, daha canlı salladıkları kanatları, yavaş yavaş ağardı.

Hereğin üzerinde tüten o masmavi uyku sisi de önceleri beyazladı, sonra titredi, dalgalandı, alt uciyle, köyün sayıları epey artmış, çoğu yeni damlarına, altı yedi sene evvel yapılmış büyük camiin dimdik yükselen minaresine sımsıkı yapışmasına rağmen, oynadı yerinden, uzıya uzıya, incele incele, zeytinliklerin gümüş yeşili kafalarına doğru ilerledi, yırtıldı, savruldu, dağıldı.

Güneş daha çıkmamıştı ama, iyice ışıklamıştı her yer. Yalnız zeytinlerin altında kalmıştı, koyu gölgelere bürünmüş uyku.

Zeytin ağaçları yorgundu, bitkindi. Kolaylıkla uyanacağa benzemiyorlardı. Yeni «sıyrılmışlardı».

«Yok denecek kadar az, o da yarıdan çoğu kurtlu» mahsulleri, yeni toplanmıştı üzerlerinden.

Yerde, kopmuş bir sürü yaprak, ince ince sürgünler, filizler; tektük de, nasılsa görülmeyip bırakılmış, yahut da koyu kırmızı bir leke hâlinde ezilmiş taneler yatıyordu.

Zeytinlere dayalı merdivenlerin, taze sürülmüş toprakta, fırdolayı gövdelerin etrafında açtıkları ikiz çukurlar, kaybolmamıştı daha.

Bereketsiz bir mahsulden, yeni kurtulmuştu ağaçlar.

Küskündüler.

Başka senelerde, aylar süren, bâzan yılbaşını bile bulan, hattâ geçen bu «sıyırma, toplama» işi, birkaç haftayı zor «eylemiş», bütün zeytinliklerin «ellenip hitama ermesi» —Ekim sonu başladığı halde— Kasım ortalarına kadar, ancak dayanabilmişti.

Yorgun, bitkin, küskündü ağaçlar.

Utanır gibi bir halleri vardı.

Yaprakları seyrelmiş, dalları cılızlaşmış, bir tuhaf olmuşlardı. Uzun zaman, belki de bir mevsim uyanmamağa kararlı, kıpırdamadan dikiliyorlardı.

Beride ise, köy, epey canlanmıştı.

Salih Hoca, artık çok yaşlıydı. Sesi de iyiden iyiye çatlamış, kısılmıştı ama, işte gene o okuyordu «sabah»ı. Minareden, köyün üstüne inen, sokakları, evleri kaplıyan o sallantılı, titrek nefes, gene onun boğazından çıkıyordu.

Koca ahşap iskelenin yan tarafında, Utat Mora burnuna giden yolun başında dikilen, —köy, köy olalı beri kurulu— Rıza Dayının kahvesinde, onun önündeki küçük açıklığın, «Cumhuriyet Meydanı»nın üst başında, az yukarda, ama cephesi gene denize dönük, —beş altı sene evvel yapılmış— Bursalı Davudun kahvesinde de, hareket fazlalaşmış, gel-gitler, «merhaba»lar kızışmıştı.

Sabahın dördünden beri, ıslık ıslık yanan lüks lâmbalarının göz kamaştıran şavkı —dışarının aydınlığı arttıkça— azalmış, artık pompalanmıyan solukları ise gitgide hafiflemiş, nihayet kahvecilerin son bir dokunuşlariyle, küçük bir «pat» sesi çıkararak kesilmişti.

Camiden dönen yaşlılarla birkaç delikanlı, kahvelere girdikten az sonra, lükslerin hepsi söndü.

Sabah çayları, çoktan içilmişti.

Birden, kalkındı millet. Kahvelerden dışarı taştı. Hemen de ikiye ayrıldı.

Bir kısmı, tarlalara, bağlara, ağıllara; yahut sürülmesi, dip kazılması hiç tükenmiyen zeytinliklere yollandılar. Öbürleri ise, ağır, emin adımlarla denize döndüler. Hemen oracıkta uzanmış, gitgide pembeleşen diliyle, hafif hafif kıyıyı yalıyan denize doğruldular.

Güneş, Kemanara tepesinin ardından sıçramamıştı daha.

Gölgedeydi, kuytudaydı köy.

Ama açıklardan, Marmara adasının onlara dönük parıldıyan yüzünden, Klazaktan, Gündoğdu'dan akıp, değdiği yerde de-

nizi masmavi yapan o altın sarısı aydınlık, yana döne geliyordu Hereğe doğru.

Kapıdağ sırtlarının suya vurmuş ıslak gölgeleri, boyuna kısalıyor, kıyıya, karaya doğru çekiliyor, eteklerini topluyordu.

Köyün arkasında ilerliyen keçi sürüleri, birkaç inek-koyun, tırmanmaya niyetlendikleri koyu yeşil bayırların, kırmızı-mor tepelerin sarı-kara yollarında, çıngırak sesleriyle örülü ilk adımlarını atıyorlardı.

1957 senesi Kasımının son haftasında bir gün ışıyordu İlhanköy üzerinde.

Hiçbir özelliği yoktu bu günün.

İlhanköyde doğan birçok günler gibi güzeldi. Çok güzeldi sadece. Başka bir özelliği yoktu.

Bir gün evvel, hiçbir mühim hâdise olmamıştı köyde.

O gün de olmıyacaktı. O gün de, senelerden beri akıp giden, birbirinin eşi pek çok gün gibiydi muhakkak.

Küçük yerlerde, değil günler, haftalar, aylar; seneler bile, öyle önemli değişiklikler, yenilikler getirmez...

Onun için, 1957 yılının bu Kasım günü de, güzel bir gün olarak doğuyordu sadcee.

Zeytinler toplanalı yeniydi. Bir hafta evvel bitirmişti köylü zeytini. Senede bir, köyün başına gelen en önemli olaylardan biriydi. Çabucak bitmişti bu yıl. Çoğu hane, yemeklik yağını bile alamamıştı.

Gelip geçivermişti, senenin bu en «mühim» zamanı.

Bir hafta oluyordu, köylü zeytinini sıyıralı. Bir ay da olmamıştı daha, sandık başına gidip oy atalı. O da geçmişti, o da bitmişti.

Günlerce, sonu kavgaya, dövüşe varan parti çekişmeleri yapılmıştı. Köye kadar motorlarla gelip, deniz tutmasından sararmış yüzlerine rağmen, avaz avaz vaitlerde bulunan «boyunbağlı büyükler»i, çoğu zaman alkışlayıp «Yaşa! Varol!» diye bağırarak, bâzan önlerine bakıp susarak, kimi vakit de dayanamayıp «Yuu»lıyrak dinlemişti köylü.

Sonra... Neden, ne kavgalardan, ne küsmelerden sonra, sandık başına gidip atmıştı «oy» unu. Bir iki gün de, kahvelerdeki

bataryalı radyoların etrafına yığılıp, sonuçları dinlemek... Ellerinde ufacık bir kâğıt parçası, üzerine yarı yeni, yarı eski rakamlarla oy sayılarını yazıp, yanlış yunluş toplıyarak, ve gene bol bol kavga, bol bol küfür etmekle geçmişti.

Sonunda, kazanan kaybeden belli olmuştu.

«Hayleydi... Yoktu... Vardı» lâfları, daha çok sürerdi ama, bereketi zeytin yetişti arkadan.

Kapıdağın birçok köyünde, hattâ koskoca Erdekte bile, çok önemli şeydir zeytin. Yokluğu açlık, sefalet, önüne bakıp pis pis düşünen insanlar demektir bu.

Edincikten bu yana bütün Kapıdağ, Erdek, Ocaklar köyü, Narlı, hep zeytine bağlamıştır hayatını, ümidini.

O kara taneler olmadı mı, yahut kurtlanıp, mikroplanıp, vaktinden evvel döküldü mü, «vuruklandı» mı, mal sahibi, işçisi, yağhanecisi, kadını. erkeği kızı kızanı, mahvolur hepsi. Kötü kötü düşüne kalırlar.

1957 senesinde Kapıdağ dolaylarında, «yok denecek kadar azdı zeytin, olanın da, yarıdan fazlası kurtlu, vuruklu...»

Ama işte o güzel Kasım sabahı, İlhanköylüler, kahvelerden çıkıp, ikiye ayrıldıkları zaman, belki çok neşeli değillerdi doğru; fakat gamla, kederle kapkara düşüncelere dalmışa da benzemiyorlardı.

Bir bildikleri, bir güvendikleri, bir umutları vardı muhakkak. Kara işine, bağ bahçe işine gidenlerin halinde, «isteksizlik» sezilmiyor değildi. Ama zeytin altı kazmaya yollanan en bıkkınların, en küskünlerin bile, dönemeçte kaybolmadan evvel geriye; kahvelerin önünde kalan, denize, sahile ilerliyen kardeşlerine, amca çocuklarına, akrabalarına, «köylüsüne» çevirdiği gözlerinde, pırıltılar yanıyordu.

İçten içe, «Rasgele!», «Rasgele!» diye soluyor, sonra daha ümitli, daha kıvrak adımlarla yürüyorlardı.

Hereğin önü, büyük ahşap iskelenin sağlı sollu iki yanından başlıyarak, yukarıya, Sırataşların ucuna, Utat Mora'ya doğru uzanan küçük sahil boyundaki evlerin; köyün alt başındaki koca çayıra doğru sıralanan, Erdek yolu cihetinde, arkalarını zeytinliklerin kuytuluğuna vermiş, omuz omuza dikilen harap

hanelerin ayakları dibinde, ileri geri oynıyan denizin üstü, renk renk, boy boy kayıkla doluydu bütün.

İlhanköyün küçük limanında; yan yana yatan, belli belirsiz solganlarla ine kalka birbirlerini dirsekleyip dürterek uyandıran irili ufaklı sandallar sıralanıyordu.

On, onbeş sene evvelin battal bostan kayıkları değildi bunlar. Çoğu yeniydi. Kırmızı, mavi, sarı, parlak boyalı, üç dört, en fazla altı yedi yıllık sandallardı.

Tektük, kum kayığından bozma, dışları simsiyah zift, yahut yol yol macun kaplı olanlar da vardı. Ama seyrekti, bu başı kıçı belirsiz, kimisi ortadan kesilip iki ufak kayık yapılmış kaba tekneler.

Çoğu yeniydi. İnce uzun, ufak, dört buçukla, altı, altı buçuk metre arasında oynıyan, küreğe yatkın sandallardı.

Onbeş tane kadardılar.

İki tanesinin, (Fethullah'ın teknesiyle, Sait-Halit kardeşlerinkinin) içinde, motor da vardı. 4-5 kuvvetlik Olimpiya idi biri. Öbürü, 3,5 luk, iki zamanlı bir Solo. Motorların tahta sandıklarının kümbeti, dışardan, sahilden bile seçiliyordu.

Başka motor yoktu köyde. Ama bol bol sandal vardı. Gölgelerinden yeni sıyrılmış, yeşil yeşil bakan bir denizin üstünde, parlak renkli bordalarında ışıklar kıvranarak, kıçtan denize, baştan sahildeki bir taşa, bir kazığa, yahut iskeleye bağlı, salınıyorlardı.

Sonra bu ipler, yavaş yavaş, birer ikişer çözüldü.

Kıyıda kıpırdıyan adamlar, birer yahut ikişer kişi, her kayığa girdiler. İki kişi olanların bâzıları da, sekiz yaşında ufak oğlanlardı. Babalariyle, ağalariyle gidiyorlardı.

Sonra demirler çekildi. Kürekler takıldı. Kayıklar, oynayıp, döndüler yerlerinde. Birbiri peşisıra, mavi, yeşil, kırmızı... Küçük limanı geçtiler, Sırataşları dolanıp, çıktılar yukarılara, Likoz burnuna, Alkoz adasına doğru, yol verdiler.

Sahilde, tektük birkaç sandal kalmıştı. Onlar da, acele acele, paldır küldür hazırlanıyorlardı.

Köyün iki motoru, büyük patırtılar, sigara mavisi halkalar çıkararak işlediler. Bir hamlede öne geçtiler. Fethullah, ağır-

ladı. İki kayık bağladı peşine. Selimle Hakkıyı. Bu defa, daha yolsuz, ıkına sıkına, atıldı ileri. Yüklü bir tren gibi.

Sait-Halit kardeşler, hiç duraklamadılar, kimseye aldırmadan, çekip gittiler. Nihayet, boşaldı küçük liman. O kara zift kaplı kayıklar bile, gözden kayboldular.

Yalnız bir tek sandal kalmıştı:

Utat Mora burnundan köye doğru ikinci evin önünde, hâlâ hareketsiz, demirli duran, parıl parıl, kan kırmızı, beş buçuk altı metrelik, güzel bir kayık.

Güneş, Kemanara tepesinden yukarı, bir adam boyuna yakın fırlamıştı.

Herekte, ihtiyarlardan, çocuklardan ve bir kısım kadınlardan başka kimse yoktu. Meydan, kahveler, boşalmıştı.

Köyün ardında, tarlalarda, bahçelerde, kazmalar inip kalkıyor, kadınlar kök söküyor, ot yoluyor, kısık sesle konuşup gülüşüyor; erkekler soluya soluya, terlerini siliyor, sağda solda ağaç altlarında bağlı bir eşek anırıyor, küçük «pali» köpeği, ince ince havlıyordu.

Köyün önünde ise, geniş, dümdüz uzanan bir mavilik vardı. Açıklara doğru, benek benek, iğne iğne delinmişti bu mavilik, kayıklarla. Kayıkların içinde, pazıları kanla, yürekleri umutla, heyecanla şişmiş adamlar, durmadan kürek çekiyorlardı.

Birkaç sandal, Likoz burnunun açığındaki «nişana», Likoz taşına varmış, duralamıştı bile. Ötekiler, —pek çoğu— Alkoza doğru, daha bir hızlı asılıyorlardı küreklere.

Sabah tavını kaçırmak istemiyorlardı. Kıymetini biliyorlardı bunun. Öğrenmişlerdi.

Senelerdir, havanın müsaade ettiği her gün gide gele, öğrenmiş, bellemişlerdi. Seneler vardı, İlhanköyün, İlhanköylünün gözü açılmıştı.

Ayağının dibinde parıldıyan denizin kıymetini öğremişti sonunda. Denizin ve onun içindeki hazinenin!

On sene filân evvel; Erdekten, Marmara adasından gelen, kendileriyle «çoban» diye alay eden balıkçılar, gerçek balıkçılar, paraketalarla, tek oltaların ucuna takıp attıkları sardalyalı

«bırakmalarla», gözlerinin önünde, dünyanın balığını tutuyorlardı.

Onlarsa, «bostan bir, zeytin iki, keçi üç, taş ocakları dört, dağdan odun beş! Bizim şartımız budur» deyip duruyorlardı hâlâ...

Ama yavaş yavaş inatlarından vazgeçtiler. Önceleri burunlarda taş başlarından, uçları yarım sardalyalı oltalar atmaya başladılar. Taş ocaklarından, dinamit de temin ediyorlardı bâzan...

Balık nedir, böyle öğrendiler. Hoş gene de hiçbiri, kayık almaya, kolay kolay yanaşmadı. Dinamit balığının satışı, onlar gibi acemiler için zordu. Tek oltalı, ölü yemli bırakmalar da, adamı «ne aç koyacak, ne de doyuracak» cinsten bir işti. Sardalya bulmak da, ayrı mesele. Tek ağ yoktu o zaman köyde. Hem bu iki şekil balık avı, kayıksız da pekâlâ oluyordu. Burun başları nelerine yetmiyordu?

Epey zaman, böyle geçti.

Bir tesadüf olmasa, bir gün, bir adam çıkıp gelmese, böyle de sürüp giderdi bu iş. «Kapıdağın bir numaralı balıkçı köyü» namını, daha çok uzun yıllar, kazanamazdı Herek.

1950 senesinde bir gün, bir adam geldi.

Küçük bir kayığı vardı bu adamın.

Biri ince, biri kalın mesinadan iki oltası, bir de koca ağızlı kepçesi vardı.

Cemil'di, bu adamın adı. Bir sır biliyordu. Ona da bunu, başka biri, Silivri taraflarında emekli bir zabıt kâtibi öğretmişti. Onun keşfiydi bu.

Cemil açtı.

Yalvarmıştı. «Ne olur, bana da öğret şu işi. Söz, namus, senin bulunduğun yerlerde durmam, uzaklara kaçarım» diyerek.

Zabıt kâtibi Osman Efendi, ona acımış, keşfini açıklamıştı. Cemil, doğru Kapıdağa, İlhanköye geldi. Elinde iki olta vardı. Biri 40-50 numara ince mesinadan, ucu kurşunlu, üç iğneli basit bir izmarit, yahut hani, mercan oltası. Öteki ise, önceleri canı gibi sakladığı sırrıydı Cemil'in. 90 veya 100 numara bir kangal kalın mesina. Üç tane büyük fırdöndü. Fırdöndüler, birer uçla-

rından birbirine bağlı. Birincisinin boşta kalan halkasına, kalın mesina düğümleniyor. İkinci fırdöndünün boşta kalan ucundan aşağı doğru, diklemesine sarkan iki karışlık bir mesina parçasına, kocaman bir çapari iskandili asılıyor. Üçüncü fırdöndüden ileri de, tekrar, yedi sekiz kulaçlık bir kalın mesina: 80-90 lık. Ve nihayet onun ucuna da, büyük bir iğne.

İnce mesinadan, üç iğneli öbür oltasiyle, yahut da kıyıda, yosunların arasında kepçeyle tuttuğu hani, iskorpit gibi ufak balıkları, kalın oltasının koca iğnesine, burunlarından diri diri takıp, sandalın arkasından, denize koyuveriyor Cemil...

Ağır ağır da kürek çekerek, hafif hafif «akış» yapıyor... Başlıyor, o iri iskandil, dipte, kayaların üstünde, tıkır tıkır yürüyerek, peşinde, yedi sekiz kulaç ötede, burnundan takılı canlı balığı sürükliyerek gezinmeye...

Sonra...

Sonra, kısa zamanda, zengin oluyor Cemil.

Bir ay içinde, eline, hayatında bir arada görmediği kadar para geçiyor.

İstanbula gidiyor, geliyor, eğleniyor, yiyor, içiyor... Her geçen günle beraber, parası, keyfi artıyor. Sırrını saklamak için sarf ettiği gayretler; balıkları tek olta ve ölü yemle tutuyormuş sanılsın diye, kayığına doldurduğu bırakmalar, yaptığı bir sürü numaralar da, o nisbette azalıyor.

Sonunda, küçük çapta ticarete atılabilecek kadar parası biriktiğini aklı kesince, Hereği bırakıp gitmeden evvel bir gece, her şeyi açıklıyor. «İşte böyle, böyle!» diyor köylüye. Mucizeler yaratan oltasını da veriyor onlara. «Güle güle kullanın, beni de hatırdan çıkarmayın!» diye ilâve ederek.

Böylece, işte bir adam, bir tek adam, bütün bir köyün kaderini değiştiriyor. Biçimini, görünüşünü değiştiriyor.

Köklerini topraktan sökmeğe yanaşmıyan bir sürü insan, çekine çekine, ayaklarını suya uzatıyorlar... Sonra biraz daha... Biraz daha... Giriyorlar denize. Boğazlarına kadar batıyorlar.

Yüzüyorlar.

Kayıklar alıyorlar.

Deniz, ekmeklerine katık oluyor.

Onlar da denizci oluyorlar. Balıkçı oluyorlar.

Kazma nasırlarının yerini, kürek nasırları alıyor.

Alınları, enseleri, daha bir başka kırışıyor. Suratları, daha bir başka yanıyor. Dudakları, daha bir başka çatlıyor.

Ama yürekleri de, gitgide, daha çok umut doluyor, daha bir başka atıyor.

Daha bir başka şişiyor, göğüsleri.

Daha bir başka bakıyor, gözleri. Çok uzakları görüp seçmeye alışıyor.

*
**

Başını iki yana sallıya sallıya, hızla topluyordu oltasını Hamdi. Koca koca kulaçlarla çekiyordu.

Kalın mesina, yılan gibi kıvrılıyordu ayaklarının arasında, kayığın içinde kat kat çörekleniyordu.

Nihayet, küçük bir şıpırtiyle, fırdöndüler, altına bağlı iskandil, sudan dışarı sıçradılar. Hızla çarptıkları küpeştenin üzerinde takırdadılar.

İskandili avuçlayıp, kıçüstüne koyuverdi Hamdi, karışmasın diye yerdeki mesina yığınının üzerine bırakmadı.

Sonra aynı sinirli hareketlerle, elleri birbirine dolanarak, yedi sekiz kulaç daha topladı.

Denizin dibinden yukarı doğru, tersine sağılan bir yumak gibi gelen mesina, kısalıp bitti birden. Ucundaki koca iğne ve ona takılı, iki üç parmak boyundaki kırmızı «nesne», hızlı hızlı çekilerek, yaklaştılar kayığa, sudan fırlayıp girdiler içeri.

Dudaklarının arasında, ne zamandır boşuna emip durduğu, küçücük kalmış, sönmüş izmariti, var güciyle tükürdü denize, Hamdi.

«Tuuh! Allah cezanı versin be. Tuh be! Şu hale bak. Bok oğlu bok. Ulan gene yedirdik be. Yem bitiyor. Şu vaziyete bak be. Vay namussuz oğlu namussuz!»

Elinde tuttuğu iğnenin ucunda, hâlâ burnundan takılı, ama artık hiç hareket etmiyen bir balık, bir kırmızı hanos (1) sarkıyordu.

---

(1) Hanos: Hani balığı.

Daha doğrusu, bir yarım balık. Gözleri yuvalarından uğramış, bir yarım balık.

Tam belinden, sırt yüzgecinin ortasiyle sidikliği hizasından aşağısı, sanki keskin bir bıçakla koparılıp alınmış gibi, kuyruksuz yarım bir hanos! Bir kafa, biraz sırt ve karın. Ve bu güdük gövdenin kesildiği yerde, her iki yanda da, çizik çizik, çentik çentik fırlamış pembe etler... Sipsivri dişlerin, tırmık tırmık yırtıp işaretlediği kırmızı bir deri.

Hamdi, bir asılışta, yarım hanosu, ağzını burnunu dağıtarak, koparıp çıkardı iğnenin ucundan.

«As'tir be!»

Fırlatıp attı denize.

İki martı, yarışarak indiler. Suyun üzerinde yüzen balık parçasını önce biri kaptı. Bir hamle yaptı, öteki. Bu saldırıştan korktu, bıraktı yahut düşürdü balığı, havalandı birinci martı.

İkinci, atılıp yakaladı hemen. Oracıkta, denizin üstünde, suları yalnız bir ayağiyle kürekliyerek, olduğu yerde ufak daireler çizip, döne döne, kafasını iki yana sinirli sinirli silke sallıya, zar zor yutuverdi lokmasını.

Boğazından, boynundan aşağı, bir şişlik indi.

Bembeyaz göğsü, daha kabardı. Sonra kısık bir ıslık gibi, kocaman iki kanat açtı. Havalandı. Sapsarı sarkan ayaklarını da topladı, çekti içeri. Gitti.

Hamdi oturaktan (1) kalkıp, kıçüstüne çıkmış, en arkadaki deliğin üzerine, secde edercesine eğilmiş, dirseğine kadar aşağı sallandırdığı sağ kolu sularda, boşuna dolaştırdığı, açıp kapadığı eliyle, kıçaltındaki livarinin içinde, başka bir canlı balık, bir yem arıyordu.

«Ulan, bir tane daha olacak be... Ulan, dört tane değil miydi bu namussuzlar? Sabah beri üçünü yedirdik... Hani ya dördüncü? Nerde be?.. Hah!.. Nah! Dur, kaçma ulan... Dur... Hah, yakaladım be.»

Doğruldu. Sağ avucunu, hafifçe araladı. Yalnız kafası gö-

(1) Oturak: Kürek çekmek için oturulan tahta sıra.

rünen balığı, iki yanağından; sol elinin baş ve işaret parmaklariyle, sımsıkı kıstırdı.

Geri kalan tarafı, gövdesi, şıpır şıpır çırpınan hanosla beraber geçti oturdu, oturağa. Sağ eliyle, yanda duran iğneyi aldı. Sivri ucunu hayvanın alt çenesinin arasına, o pembe kısma değdirdi. Çıkacağı yeri ayarlayıp hesapladı. Sonra, hızla dayandı iğneyi yukarı. Kanırdı. Küçük bir tık sesiyle sivri uç, arkasından da iğnenin tırnağı, üst çeneyi, burun deliklerinin az altından delip geçti.

Büsbütün kızardı hanos. İğnenin ucunda var güciyle çırpınmağa, debelenmeğe başladı.

«Oynama balık!» dedi Hamdi. «Hiç, boşuna kıvranma. Hadi var git, koca balığın ağzına. Dikkatli ol, kuyruğunu verme, yutsun. Nasılsa sonun bok. Öyle de böyle de. Bırak bâri herif seni tam yutsun da... Ben de onu yiyeyim. Hadi güle güle...»

Fırlattı balığı.

Havada kıvrım kıvrım kıvranarak, gerilere doğru uçtu, düştü suya hanos. Hemen dipledi. Bir iki kulaç boş mesina sağdı, sonra eline gelen fırdöndülerle iskandili de bırakıverdi Hamdi denize.

Bu defa, kurşun hıziyle gitti dibe balık.

İskandil aşağıyı, taşları bulup tıklayınca, mesinanın sağılması ağırlaştı. Birkaç kulaç kalama koyverdi Hamdi. Nihayet sıktı sağ elini. Mesina, işaret parmağının ikinci boğumu üzerinde diklendi, gerildi yavaş yavaş...

Sol eliyle, küreklere uzandı. Bir birine, bir ötekine, teker teker, hafif hafif, siya siya dayanmağa başladı. Sandal oynadı yerinde. Geri geri gitmeğe koyuldu. Ağır ağır...

Mesina arkalara, kayığın baş tarafına doğru kaydı, su ile yaptığı açı, gitgide azaldı. Biraz daha kalama koyverdi Hamdi. Oltayı tutan sağ elini, havada, küpeşteden dışarı doğru, biraz daha uzattı. İskandil, tıkır tıkır yürüyordu dipteki taşların üzerinde. Kalın mesina, tirtir titriyordu.

Hamdi, aşağıdan gelen tıkırtıları ileten telin üstünde sırf kulak, daha doğrusu sırf parmak kesildi.

Vakit, sabahla öğle arasında, yükseliyordu boyuna. Daha, tek balık alamamıştı.

Alkoz adasının altındaki boğazda, tam beş kayıktılar.

Ufak mavi sandaliyle Selim, daha yukardaki yeşil teknede Hakkı ile oğlu, onun az aşağısında Şükrü ile ufak kardeşi, bir de en uzakta, o en fazla takan yerde, sabahtan beri kazık kakmış gibi duran beyaz kayık: Hüseyin.

Az sonra, Selimle borda bordaya geldi Hamdi. Biraz o kırmıştı sağa doğru, biraz da (kendisi gibi tek başına avlanan) Selim, sağ küreğe daha fazla dayanmış, yukarıya çıkmıştı.

Yan yana geldiler.

«Rasgele be Selim! N'aber be sağdıç? Nası bereket be?»

Selimin asıktı yüzü. Sol elini açıp, kaldırdı havaya:

«Yok be Hamdi. İki saat olmuştur, dolanıyoruz burda. Taktıramadım be tek balık...»

«Vurmuyor mu be?»

«Vurmaz mı? Altı tane yem aldırdım!»

«Deme! Benim de, na bu denizdeki, dördüncü. Acaba, hep ufak balıklar mı dersin?»

«Ne bileyim? Anlamadım ki... Hırsız (1) da taktım, gene olmadı.»

«Vurunca, bırakmıyor musun, yutsun?»

«Yahu lâf mı diyorsun be Hamdi? Siftah çıkmıyoruz ya bu zenaate. Kaç senedir, hepimiz bu işteyiz be! Ama eski balıklar mı kalmadı? Bizim dalgayı mı öğrendiler? Yahut ki hanosa, iskorpite mi doydular? Anlamadım. Bırakmaya da bıraktım, yemi yutsun! Çalınmaya da çalındım. Sağlama bir tasma vuramadım. Taktıramadım bir türlü. Ne denir? Kesiyor, atıyo yemi balık. Huylu oldu cenabetler. Öyle ya, yedi senedir, Allahın günü tepelerindeyiz be!»

«Yukarılara gitmeli sağdıç. Yukarılara. Dediğin doğru.

---

(1) **Hırsız: Canlı yemin ağzında taşıdığı büyük iğneye, kısa bir mesina parçasiyle bağlanan ve balığın kuyruk taraflarına doğru takılıp, büyük balık tarafından yemin yarım yutulmamasını sağlıyan ikinci ve daha küçük bir iğne.**

Huylu oldu, balık. Yukarılara... Dragonda... Fati taraflarına gitmeli.»

«Gitmeli, iyi ama, neyle? Güvenir misin bu havaya, çıkasın kürekle, tâ oralara? Bak nasıl sisli be, İstanbul yanı... Sabah beri üfürüyor hafif yollu poyrazdan...»

«Kıvırcık rüzgâr bu be Selim... Esmez arkası. Yok havada bir şey. Hep aynı, sabahtan bu yana. Kapıdağa baksana, bir tek duman yok... Es havası yok bugün. Kıvırcık bu...»

«Kıvırcık mıvırcık... Bi de koyverirse, tam Fati burnunda! Gör o zaman, ha? Boş versene sen... Gözü kör olsun fakirliğin. Bak Fethullaha. Vurdu gitti o yana. Takar mı herif? Altında motoru var. Kıçında döneri var. Olsun bir döner de benim ardımda, görür müsün bir gün burada beni! Ama yok... Yok işte. Bak herif buraya kadar çekti. Burada koyverdi bizi. Nasıl dersin, daha çek diye? Buna da şükür. Ah, alamadık bir motor... Ah fakirlik be...»

«Amma da ağladın!» diye sırıttı Hamdi. «Ulan Selim, sen böyle değildin be. Ulan, evlenmek sana yaramadı. Karı gibi oldun be. Ulan sen de faikrsen, biz ne bok yiyelim? Ulan evin var, karın var, zeytin ağacın var, keçin var, Allahın günü de üç beş balıktan aşağı dönmezsin... Ulan, daha ne be? Daha ne ağlıyorsun? Biz ne diyelim? Bir nah şu altımdaki kayık, bi de tek göz oda köyde... Harabe! Akşam gidip, tencere kaynatmak da üstesi... Kuru başıma, sabaha kadar titremek de, daha bilmem nesi. Gene de senin kadar ağlamıyorum be...»

Ses etmedi Selim. Gücenmiş gibi, bir iki hızlı, dayandı kürekleye. Az açıldı. Yana kaydı.

«Ne kaçıyorsun be?» diye bağırdı Hamdi.

O da, kuvvetli dayandı küreklere, kapadı arayı. «Ne kaçıyorsun? Fena mı dedik? Yalan mı dedik? Ağlamıyor musun yâni?»

Cevap vermedi Selim.

Birden aklına gelmiş gibi sordu Hamdi:

«Bana bak be... Sahi unuttum. Sen o yana daha yakındın. N'aber öteki kayıklardan? Onlar aldı mı balık? Bi ara, Şükrügil ayağa filân kalktılar, patırdadılar... Aldılar mı, ki?»

Dertli dertli, başını salladı Selim, öne.

«Şükrü bir tane aldı.» dedi. «Fena değil. Altı yedi kilo var. Hakkıda da iki tane asılıydı bordada. Ama ufak onlar. İkilik üçlük.»

«Deme be!.. Vay canına. Ulan biz uyuyoruz be... Eyi, peki ya Hüseyin, ne kakılıp kalmış orada?»

«Onu görmedim valla. Çıkmadım oraya kadar. Çıkmam da. Minare gibi kaya, altı be. Az mı olta taktırdık? Az mı koparttık? Hüseyin bu. Onun aklı, belli mi? Gitmiş dikilmiş yaban yere... Olta kalmış bir şey değil, iskandil pahalı.»

«Balık almasa, durmaz. Herhal buldu bir şey gene. Neme lâzım, çocuk iyi balıkçı be! Burun var herifde. Kokusunu iyi alıyor. Ama bana sorarsan, ben de çıkmam oraya. Kısmet bu. Ora da deniz, bura da! Balık bu. Kanatlı kuş. Belli mi? Doğrusu, ben de çıkınam oraya. İsterse, deryayı tutsun... Çok fena takıyor orası. İşin yoksa uğraş dur sonra. Kurtaracam, ya da kopartacam diye, parça parça olsun ellerin...»

Bir ân sustu. Oltayı bir iki kere çekerek yokladı Hamdi.

«Ulan, burası da, temelli kesatladı. Kumda çamurda değiliz. Takır takır taşta geziyoruz. Tam yeri işte. Vurmuyor bile be. Vurmayı bile kesti be...»

Gözlerini etrafta dolaştırdı. İlerilere baktı.

«Onlar kim be? Bak orada... Gelintaşı burnunda, bir kayık var... Hah anladım. Gene onlar değil mi? Oh be... İyi be!»

Derin derin içini çekti Selim.

«Gene onlar. Aliyle karısı. Allah motor vermedi. Bâri öyle bir karıya düşüreydi! Yaz demez, kış demez, kürekte karı. Alinin işi paşalık be... Ah kısmet, ne diyeyim?»

«Ulan gene başlıyorsun be Selim. Kim dedi sana, git de Rıza dayının kızını kaçır diye? Neymiş? Gözüne kaşına çarpılmışsın... Boş versene... Bak neme lâzım, Ali, erkek çocuk. Açık açık söylüyor. Biliyorum, nassa motor alamıyacağım, bâri motor gibi karı alayım dedim. Aradım, buldum aldım, diyor. Helâl valla. Öyle pazısı kuvvetlisini bulsam, ben de kaçırırım valla. Benzini yağı da yok, üstelik. Dayan gitsin. Sonra malûm ya. Keyif keyif de bu be Selim. Baktın vurmuyor balık.

Koyver at oltaları denize, bırakma bırak... «Al kızım bir iki kürek, girelim şu kayaların arasına... Dinlenelim, rahatlayalım hele bir!» Sonra... Anlarsın ya Selim sağdıç? Uğur muğur değiştir, gel yokla sonra oltaları... Valla motoru boş ver ama, böyle karı bulamadığıma ben bile ağlayacâm be!»

Bir duraladı gene Hamdi.

Gene bir yokladı oltayı.

Hep aynı şekilde tıkırdıyordu iskandil.

İki kayık, beş on metre arayla, Alkozun alt tarafında, yukarı doğru, ağır ağır, belli belirsiz akıyorlardı.

«Çekip bir baksak mı?» diye mırıldandı Selim. «Ot mot sarmasın yeme. Temelli kesti. Tık vurmaz oldu yahu...»

«Boş ver be Selim. Ne çekeceksin? İkimize de ot sarmadı ya! Balık kesti. Vurmuyor. Tav geçti. Ne yapsak bilmem ki. Kayıkların çoğu, görülmüyor bak. Hep atladılar Dragonda'ya, yukarılara. Biz de burda, bokuna oyalanıyoruz. Neymiş? Hava esermiş. Bu kadar kayık, nereye gitti? Hepsi yukarıya. Vasta kürek, dayandılar gittiler.»

«Likozda kalanlar da var!» dedi Selim.

Geriye, köy tarafına dönüp baktı Hamdi.

«Sahi be, var orada da bir kaç kayık... Acaba biz de Likozda mı kalsaydık? Orası nasıl ki? Sahiden, var bir kaç kayık. Bak, bi kayık da, taa aşağıdan, burundan çıktı geliyor... Kim o be? Kıyı kıyı geliyor... Doğru buraya. Açık Likozu yoklamamış, besbelli. Köyden geliyor... Doğru köyden. Yeni çıkmış, geliyor. Kim ki be? Amma parlıyor, güneşle... İsmet, galiba... İsmet. Amma da geç geliyor be!»

«Yem toplamış olacak, herhal. Yoktu yemi, topladı ancak, geliyor...»

Döndü baktı Selim de.

«Ne İsmeti be? Tanımadın mı, kim onlar? Baksana hele, ne biçim parlıyor kürekler? Ne biçim çekiyor kürekleri? Nasıl asılıyor... Motor gibi geliyorlar... Görmüyor musun?»

«Görüyorum...» diye mırıldandı Hamdi. «Görüyorum. Şaşıyordum zaten, sabahtan bu yana, nerde kaldılar diye... Onlar gelmesin, olur mu hiç?»

«Olur mu hiç?» diye tekrarladı Selim.

«Görülmüşü var mı?»

«Görülmüşü var mı?»

Susmuştu Hamdi.

Selimin durgunluğu, birden ona da bulaşmış gibiydi.

Büsbütün ağır dayanıyordu küreklere. Selimin kayığı, ileri geçti.

Bıraktı kürekleri, Hamdi.

«Ben aşağı doğru akış yapacağım...» diye seslendi Selime. «Atsın sular, yavaş yavaş, boğaz aşağı... Bir de bu manevrayı yapalım. Bâri herifler gelmeden, bir balık alsak...»

«Ben biraz daha çıkayım yukarı... Hadi rasgele sana. Bir balıkcık olsun alsak, herifler gelmeden... Rasgele...»

«Rasgele Selim sağdıç!»

Yerinden kalktı. Elinde tuttuğu oltayı bırakmadan, kıçüstüne geçti Hamdi. Ayaklarını ambara sallandırıp, boylu boyunca, sırtüstü uzandı. Boştaki elini, başının altına yastık yapıp, yattı.

Kayık durmuş, mesina gevşemişti. Sonra, yavaş yavaş, bu defa tersine, gerildi. Sandal sulara yan döndü, akıntıya uydu, boğaz aşağı, az önce çıktıkları yolu, gene ağır ağır, inmeğe başladı.

İskandil, boyuna tıkırdıyordu dipte.

Mesinayı tutan elini, kayıktan dışarı uzatıp, dirseği hizasında, kolunu küpeşteye dayadı Hamdi. Kapadı gözlerini. Gene de, ara sıra, başını hafifçe doğrultuyor, gözlerini aralıyor, aşağıdan gelen, iyice yaklaşan, parlak kırmızı tekneye bakıyor, tekrar yatıyordu.

Bu doğrulup kalkmalardan birinde, tam aksi tarafta, Alkozun İstanbul cihetine dönük yüzünün açığında, suları deşip çıkan kara taşların az altında, sabahtan beri inat edip duran beyaz kayığa da çevirdi bakışlarını.

Sandalın içindeki adamın, ayağa kalktığı, var gücüyle bir şeye asıldığı, bir şey çektiği, sağlı sollu kulaçlarla iki yana sallana sallana zorlandığı görülüyordu apaçık.

«Taktı herhal!» diye düşündü Hamdi. «Taktı herhal. Besbelli. Uğraş da şimdi oğlum Hüseyin... Uğraş da, kurtarasın!»

Sonra gene yattı.

İskandil, hâlâ boş boşuna tıklıyordu aşağıda.

*
**

Kırmızı kayık, boğaza, o hızla girdi.

Yavaşladı birden.

Kürekteki adam ayağa kalkmıştı. Arkada oturan da. Yer değiştiler.

Uzun boylu olanı, arkaya geçti. Kıçta duran ufak tefek görünüşlüsü de küreklere.

Duralamıştı kayık.

Arkadaki uzun boylu, zayıf adam, oturduğu yerde, önce öne eğildi. Ambarda, ayağının yanında duran küçük sandıktan, bir olta aldı. Açtı. Sonra geriye doğru uzandı. Livarinin (1) ufak, tahta kapağını kaldırdı.

Soktu elini. Aradığını hemen yakalamıştı. Sular damlayan yumulu avucunu, çabucak çıkardı. Öbür elinde tuttuğu iğnenin ucuna, sarı kara, yuvarlacık, kaygan, ufak parmak kadar bir balığı, takıverdi.

Patlak gözleri, kocaman bir ağzı çevreleyen arap gibi kalın, kıpkırmızı dudakları vardı bu hayvanın

Zayıf, çizik çizik yüzlü, açık kumral saçları kırlaşmış, çivit mavisi gözleri küçülüp donuklaşmış, sırtı hafifçe kamburlaşıp kıvrılmış, uzun boylu adam, oltasının ucunda deli deli kıvranan yeme son bir kere baktı. Fırlatıverdi gerilere, denize.

Sonra, hızlı hızlı açmağa, sağmağa başladı oltasını.

Mesinanın sarılı olduğu koca mantar, farş tahtalarının üstünde sağa sola sıçrıyor, patırdıyarak dönüyordu.

İskandille fırdöndüleri de, «cump» diye suya atınca, kaldırdı kafasını, kayığın kıçında oturan.

Elinde, hareketsiz, iki yana açıp tuttuğu kürekler; göz kırp-

(1) Livari: Sandalın içinde, sâbit küçük bir sandık. Alt tarafındaki iki delik vasıtasiyle, denizle irtibat halindedir. Bu tahta kutunun içinde, dışardaki deniz seviyesi kadar yükselen su, kendiliğinden serbestçe değiştiğinden, balıklar hep canlı kalır.

madan kendisine bakan, kumanda bekliyen, zayıf, ufak tefek adama, başını önce yukarı, sonra da az sola. Alkoz istikametine sallayarak, işaret verdi.

Dudakları da, kıpırdadı hafifçe:

«Hadi al... Al bakalım... Az yukarı... Yakın gel adaya...»

Kürekler, sessizce girip çıkmağa başladı suya.

Kayık oynadı yerinden.

Düzeldi.

Mesina gerildi.

Çok az gittiler. Elli altmış metre, üç dört dakika kadar.

Kürekteki adamın, seyrek, tek tek telli bir sakalla çevrili, yanak hizasında dalga dalga pembeleşen çocuk görünüşlü, zayıf, koyu sarı yüzünde, fırlak elmacık kemiklerinin üzerinde, tozlu gibi kırçıllaşmış, dikilmiş boz saçların büsbütün daralttığı kırış kırış bir alnın, iki yana kaçmış, uçları güneşle beyazlamış kaşların altında açılan, iri, lüzumundan fazla iri ve güzel bir çift deniz yeşili göz; hep kıçta oturana, onun göklere dalmış ifadesiz bakışlarına, tek çizgisi oynamayan suratına bir de işaret parmağı, pis bir bezle sarılı sağ elinden çıkıp derinlere inen mesinanın sinirli titreyişlerine takılıydı.

Arkada oturan, önce azıcık indirdi başını. Kayığın içine, sonra da elinde tuttuğu oltaya bakar gibi yaptı. Dudakları aralandı. Derin bir solukla beraber, zor anlaşılır kelimeler de, ağzının içinde yuvarlandı:

«Al... Al üstüne biraz... Al bakayım...»

Kayık, ileri bir hamle yapmaya hazırlandı. Kürekler iyice kalktı havaya. Kanat misali açıldı.

«Dur! Dur... Alma... Alma daha!»

Mesinanın titreyişleri değişmişti.

Kısa fasılalarla, küçük küçük, geri çekiliyor gibiydi. Kıçta oturan adamın, ucu bez sarılı işaret parmağı, oltanın tazyikiyle hafif hafif oynuyordu.

«Al bakayım şimdi... Al biraz...»

Mesina durmuştu. Kıpırdamıyordu.

Kayık, ufak bir hamle yaptı. Olta gerildi. Sonra, hızla aşağı çekildi.

Kıçta oturan adamın yüzünde, tek çizgi kımıldamadı gene. Yalnız sesi, biraz daha yüksek duyuldu:

«Al üstüne... Al çabuk... Kuvvetli al Hasan...»

Ayağa kalkarak asıldı küreklere Hasan. Kayık, şiddetle atıldı ileri. Aynı anda, arkadaki adam da, yarım geriye dönerek, oturduğu yerden ayaklarının üstünde dikilip kalkınarak, bütün gücüyle, bütün kuvvetiyle, asıldı mesinaya. Şiddetle zorlanarak, havalara açtığı kollariyle, hızla, iki üç kulaç çekti yukarı.

Kopacak gibi gerilmişti olta. Üzerinde sımsıkı yumulan elleri, suya doğru çekip yaklaştırıyordu.

«Bırakma... Al üstüne, kuvvetli. Al üstüne...»

Belli belirsiz, canlanmıştı ses: «Al üstüne. Battal (1) balık. Al Hasan. Al oğlum... Al kuvvetli!»

Tın tın öten mesinayı, zorlukla, iki kulaç daha çekti yukarı. Ama zaptedemedi. Yarım kulaçtan fazlası kaydı bunun, kaçtı elinden gene gerisin geriye, denize.

Zor yakaladı, avucundan «cızt, cızt» diye akıp giden mesinayı. Var gücüyle yüklendi, bir... iki... üç kulaç aldı yukarı. Hafiften soluyordu. Sağ eliyle sımsıkı tuttuğu oltayı, sol bileğine de sardı, bir iki «tur.»

«Al oğlum... Al Hasan... Boşlama sakın... Al üstüne kuvvetli. Güzel balık. Kusturmayalım.»

Hasan ufak tefekti. Fakat işi iyi bildiği besbelliydi. Kolları omuzları, boyuna göre, epey gelişmişti. Kürekler, köpüklü köpüklü patlayarak, acele acele dalıp çıkıyorlardı suya. Kayık ilerliyordu ama, fazla hızlı gitmiyordu. Bir şeye takılmış gibiydi. Sanki demirini çekmeyi unutmuşlardı da, öyle ağır, hem de canlı canlı asılışları büsbütün hissedilen oynak bir şey sürüklüyordu peşinde.

Bir tarafı, kıpkırmızı kan oturan, bir tarafı bembeyaz solan sol bileğinin etine gömülmüş mesinayı gevşetti, kolunu kurtardı, sonra iki elle asılarak bir kaç kulaç daha aldı yukarı, arkada duran adam.

---

(1) Büyük.

Ayaktaydı.

Var gücüyle uğraşıyordu.

Gene bir kulaç kadar mesina, cızırdayarak kaydı avucundan. Olta ıslaktı. Zaptedilir gibi değildi. Öylesine de asılıyordu. aşağısı.

Adamın yüzü, hâlâ hareketsizdi ama, alnı parlıyordu. Gözleri de bir tuhaf ışıldıyordu. Hızla sarıldı oltaya.

Üzerindeki damlacıkları, toz gibi etrafa sıçratarak vınlayan mesinayı, ellerinin avuçlarının üstüne dolaya dolaya, ağır fakat büyük kulaçlarla, arada sırada duralayarak, tuttuğu yeri bâzı bâzı denize yaklaştırmaya mecbur kalarak, ama bu defa artık hiç gerisin geriye kaçırmadan, tam beş kulaç çekti, ard arda.

Duraladı.

Hasana baktı.

«Az ağır ol. Başı döndü artık yukarı. Ağırla da, kolaylasın... Ama temelli boş bırakma.»

Kayık yavaşladı.

Mesinayı toplayan kulaçlar hızlandı gitgide.

Hasan ayaktaydı. Bakıyordu.

«Bırakayım mı kürekleri?»

«Bırak bırak. Geliyor. Hazırladın mı kepçeyi?»

Çok hızlanmıştı kulaçlar. Boşalmış gibi geliyordu mesina. Hasan uzandı. Başaltından, koca ağızlı kepçeyi aldı çıkardı. Dikti elinde, havaya... Kendi de, oltanın çekildiği yana yaklaştı. Az eğildi, hazırlandı.

Kayık, sularla aykırlamış, kürekler bırakılınca akıntıya yan vermişti. Boğaz aşağı, geldikleri yolun tersine, çok ağır kayıyordu.

Dipten, denizin lâcivertten siyaha döndüğü yerden yukarı, kenarları belirsiz, uzun, yuvarlak, yemyeşil bir leke parladı önce. Gittikçe şekillendi.

İsabet alıp yaralanmış bir uçak gibi, döne döne, hep aynı boyda daireler çizerek, derinliklerin göğünden yeryüzüne, su yüzüne, sanki aşağıdan yukarı, tersine düşüyormuşçasına geliyordu.

İskandil, fosforluymuş gibi girdi içeri. Suda erir görünen yeşil renk, beyaza, sonra açık maviye döndü. İri, güzel bir balığın kenarları çizildi, belli oldu iyice.

Hasan, kepçeyi küpeşteden dışarı uzattı.

«Dur!» dedi öteki. «Dur!» Acele etme. Ben söylerim sana... Dur... Takırdama. Ürkütmeyelim. Şişti nassa.»

O mavi gövdenin sırt tarafının koyuluğu, üzerindeki ufak turuncu benekler, kocaman bir kafadan bakan sarı hâreli iri göz, yarı açık bir ağızın üst dudağının yanını delip geçmiş iğne rahatlıkla seçilirken, faşırtıyla yardığı su yüzüne vardı balık.

Yan dönüktü hep. Bembeyaz karnı şişmişti. Parıl parıl çakıyordu. Şaşırmış gibiydi hayvan... Düzelmek istiyor, Kuyruğunu, —suyu okşarcasına— hafif hafif sallıyor, ufak girdaplar yapıyor, ama düzelemiyordu.

«Hadi Hasan. Vur kepçeyi. Ama dikkat ol. Baştan geçir bir kerede... Acele etme. Takırdama.»

Hasan, kepçeyi yavaşça uzattı. Küçük daireler çizerek, ağır ağır dolanıyordu balık. Boyuna açıp kapadığı altın sarısı göğüs yüzgeçleri havaya çıkmıştı, o bembeyaz karna konmuş, kanatlarını dürüp açarak dinlenen bir kelebeğe benziyordu.

Kepçe, küpeştenin kenarında, hafifçe tıkırdadı, gölgesi de balığın üzerine düştü.

Suları sıçratan kuvvetli bir kuyruk vuruşuyla, düzeldi, bir hamlede daldı hayvan. Üç dört kulaç kadar mesina, vızırdayarak gitti.

Tek çizgisi oynamayan yüzün, dudakları kıpırdadı sade:

«Kepçeyi gösterdin ya... Dedim sana... Dikkat ol... Neyse... Getiriyorum gene. Sok suya. Yüzlemeden geçir başına.»

Hasan kepçeyi daldırdı, bekledi. Balık, döne döne geldi, yalkaştı. Hasan uzattı kepçeyi. «Ehlisiydi» bu işin de. Ama ıskaladı hayvan.

Balık, burnu, alnı, kepçenin demir çemberine sürtünerek geçti. Bütün dikkatiyle, salladı ikinci kere kepçeyi Hasan. Balığın başı, dosdoğru geldi, girdi içeri. Fakat o kadar.

Öyle iriydi ki hayvan, koskoca kepçenin ağzından dışarı taşıyordu bütün gövdesi.

Bir hamle yaptı Hasan. Kepçeden çıkıyor, kayıyordu balık. Fazla zorlanmıyordu ama, demir çembere yan üstü yaslanmış kalmıştı öyle. Girmiyordu içeri.

Yavaşça çekti kepçeyi, içindeki kafasiyle beraber, balık da yaklaştı kayığa.

Hasan, karşısında, ayakta duranın yüzüne baktı.

«Tamam!» manâsında sallandı bu baş.

Aynı anda, hızla eğildi, birinin işaret parmağı bez sarılı bir çift el, mintanın dirseğe kadar sıvalı duran kollarını ıslatmak pahasına girdi suya, sımsıkı sarıldı balığın «kuyruk bileğine.» Hasan da, kanırdı kepçeyi bütün gücüyle, kaldırdı.

Kocaman bir vücut uzandı kayığın içine, hemen takırdamaya başladı, tahtaların üzerinde. Kepçenin sapı, havayı dövüyordu.

Hasanın gözlerinde, bir pırıltı tutuştu.

«Üf be! Ne balık.» dedi. «Maşallahı var. Temiz oniki onüç çeker. Siftah iyi ha, Nizam Ağa?»

«Hıı!» diye başını salladı Nizam. «Fena değil. İğneyi ver hele sen...»

Oturağın köşesinde duran, çuvaldızla tığ karması, koca iğneyi uzattı Hasan. Yan kuşakların arasında hazır duran, üçer kulaçlık sağlam iplerden birini de aldı geldi hemen.

İkisi birden, biri baş, biri kuyruk tarafından, balığı bacaklarının arasına kıstırdılar.

Hasan, gırtlağından sımsıkı yakalamıştı hayvanı, bir eliyle. Gerdanının dibinden, bir kulağından soktuğu ipi, kıpkırmızı açılan galsamalarının arasından, kan akıtmamağa dikkat ederek geçirdi ite ite, kalın dudakların altında sipsivri sırıtan, keskin dişlere elini kaptırmamağa çalışarak, gene iterek, çıkardı ağızdan. Çekti ucunu. Ayarladı. Balığın nefes almasını zorlaştırmayacak kadar bir pay bırakıp, güzelce düğümledi.

Sonra, oturağın öbür köşesinde ağzı açık, hazır çakıyı alarak, hayvanın dudağında iğnenin saplandığı yere soktu.

Sağa sola çevirdi çakıyı. Kıtır kıtır etti kemikler. Delik büyüdü. İğne çıktı.

Nizam, elindeki ucu sivri ince tığı, balığın sidikliğiyle karın yüzgeçlerinin arasına dayamıştı. İtti birden. Üç dört parmak girdi iğne. Küçük bir patlama işitildi. Arkasından da, delik bir bisiklet lâstiğinden çıkıyormuşa benziyen, uzun, kuvvetli bir fısıltı. Islık ıslık kaçan bir hava...

Balığın karnı küçülüverdi. Şişi indi. İğneyi çekip, iki yandan sıvazladı bu karnı Nizam. Son bir fısıltıyla, tamamen söndü hava kesesi.

Nizam doğruldu.

«Hadi yallah denize...»

Ağzına bağlı ipten kaldırıp, hayvanı, «faşur fuşur» koyverdiler denize. İpin öteki ucunu, küpeştenin üzerinden getirip, yan kuşaklara bağladılar.

Balık önce, ipin müsaadesi nisbetinde, dibe gitti. Başı yukarda, kuyruğu dimdik aşağıda, ayakta durur gibi bir hali vardı.

Yavaş yavaş kulakları oynamaya, nefes almaya başladı. Kuyruğu da, altlı üstlü iki ucundan, ters istikametlerde hareket ederek, küçük bir pervane misâli, suları karıştırmaya koyuldu.

Sonra birden canlandı.

Ayıldı.

Kuvvetli bir kuyruk vuruşuyla düzeldi. Başladı sağa sola salmaya. Ağzındaki ipe, şiddetle kafa vurmaya. İki kulacı bulmayan bağını zorlayarak, suları kepçe kepçe fışkırtarak dalmağa... İpinin etrafında, fırdolayı, deli gibi dönmeğe.

Ama bu da çok sürmedi. Gemi azıya alamadan yoruldu. Uslandı.

Hasan gene oturmuştu küreklere. Nizam oltasına yeni bir yem takmış, savurmuştu bile geriye, denize.

Kayık yürüyordu ağır ağır. İskandil tıkırdıyordu.

Koca balık iyice uslandı. Ağzından bağlı idi. Çekiliyordu. Başka bir sıkıntısı yoktu. Karnının şişliği geçmişti. Suyun içinde istediği gibi durabiliyor, dalıp çıkabiliyordu. Başladı, ağır kuyruk vuruşlariyle, ağzından çekildiği yönde gitmeğe. Koyu

mavi sırtının bir kısmı sudan dışarı çıkmıştı, kuyruğunun üst ucu da havada kıvrılıyordu.

On iki, on üç kiloluk koca SİNAĞRİT, arabaya bağlı bir köpek gibi, koşa sürüklene, kayığın peşinden gidiyordu.

«Al oğlum bakalım, biraz üstüne...»

«Dur bakiim... Dur biraz... Boşladı. Hah! Al... Al üstüne. Al kuvvetli... Al Hasan.»

Gene deli gibi bir çalındı. Havalara fırladı. Vurdu tasmayı balığa, Nizam. Hiç duraklamadan da, hızlı hızlı, iri iri kulaçlarla aldı yukarı.

Ağzından bağlayıp, kayığın öbür yanına asıverdikleri ikinci sinağrit, yedi sekiz kilo arasında oynuyordu.

Oltasını gene yemelyip atınca, bir göz gezdirdi etrafa, Nizam. Daha, boğaz yukarı ilk akışları bitmemişti. Ne bitmesi? Yarılamamışlardı bile yolu.

Uzaktan, onların gelir gelmez, on dakika içinde üst üste iki sinağrit aldılkarını görenler, (hâlâ çok ilerde duran beyaz kayıktan: Hüseyinden başka, öteki dört sandal) ağır ağır yaklaşıyorlardı. «Balığa geziyorlar,» akıyorlarmış da, tesadüfen geliyorlarmış gibi, belli etmeden...

Dudağının kenarında bir kırışık yanıp söndü Nizamın.

Hasandan gayri kimse, bunun «gülme» olduğunu anlayamazdı.

«Sokuluyorlar bak!» diye işaret etti başıyla Nizam. «İfrit oldular gene...»

Hasanın sesine bir oynaklık gelmişti.

«İfrit oldular ki, ne ifrit oldular! Daha da olacaklarından başka... Yâni Nizam Ağa, şu buluşun var ya... Şu kefşin! Ne diyeyim? Aşkolsun. Evet, eskiden de tutardık... Eskiden de, hepsinden çok tutardık ama, şimdi... şu bir aydır...»

Daha kısık, sordu: «Geliyorlar. Gene yapacağız değil mi numaramızı? Çakmasınlar aman...»

Nizamın gözleri, ilerilere dalmıştı. Ne yana baktığı belli değildi.

«Sen gelenleri boş ver hele!» dedi. «Gelirlerse, biz de biliriz işimizi... Bir aydır nassa, gene öyle. Hem onlar gelene ka-

dar... Az yol versene sen... Al üstüne biraz. Al... Al. Al kuvvetli. Boşlama. Hadi tamam! Ufak bu, zorlanma.»

Ayağa kalkmadan çalındı, gene ayağa kalkmadan, toplayıverdi mesinayı çabucak.

Dört beş kiloluk üçüncü balığın havasını boşaltıp, dışarı asar, asmaz, gene çabucak oltayı yemledi, bu defa geriye fırlatmadan, hemen yanıbaşından koyverdi denize.

Öteki kayıklar, iyice yaklaşmışlardı.

Nizamla Hasanın teknesi, az sonra, sağlı sollu sarıldı, öbür sandallarla.

«Rasgeleyin be!» diye bağırdı Hamdi.

«Rasgeleyin be!» diye seslendi Selim.

Onların bordaları hâlâ boştu.

«Maşallah siz üçlemişsiniz, biz hâlâ birdeyiz!» diye, gülmeğe çalıştı Şükrü.

«Bizde de, hâlâ iki yavru var be.» diye öttü Hakkı. «Palaz irisi bizimkiler. Maşallah be size!»

Nizam hiç konuşmuyor, cevap vermiyordu. Gözleri kayığın içinde bir yere dikili, yalnız kısa kısa başını sallıyordu öne doğru, «Ha... evet. Hakkınız var... eyvallah... size de rasgele» manâlarında.

İyice sıkışmıştı sandallar, birbiri üstüne.

«Ulan sağını alsana!» diye bağırdı Şükrü; Hasanın yanıbaşında bağlı on ikilik balığın, sudan dışarı çıkmış sırtını, koca kuyruğunu sallayarak salınışını seyre dalmış onüç on dört yaşlarındaki kardeşine.

«Ulan sağını al... Hamdi Reise bindireceğiz be.»

Dipte, beş tane iskandil, hamen hemen yan yana, beşer onar metre arayla tıkırdıyordu.

Gözlerini kaldırıp, Hasana baktı Nizam.

Başiyle kısa, küçük bir işaret yaptı.

«Al biraz...»

Kırmızı kayık kıpırdadı. Fırladı ayağa Nizam.

«Al be... Al... Al üstüne kuvvetli be...»

Gene müthiş zorlanıyordu. Bir iki kulaç alıp alıp, kaçırıyordu gene elinden.

Hamdinin, dişlerinin arasından:

«Yuh be!» deyişini duydu Hasan. Öylesine yakındılar. Dayanamadı güldü. Büsbütün hızlı asıldı küreklere.

«Ağırla oğlum ...ağırla biraz... Tamam! Çevirdim başını.»

Kulaçlarının temposu düzelmişti Nizamın. Bir an, gözlerini denizden ayırıp, —elini uzatsa tutacak kadar yaklaşmış— şaşkın bir halle bakakalmış, Selime çevirdi.

«Açıl be Selim... Açıl be oğlum... Üstümüze mi çıkacân yâni?.. Balık be... Hiç mi görmedin? Yer bırakmadın kepçe vuralım hayvana be...»

Kuvvetli bir iki kürekte, açıldı Selim.

Hasan, kepçeyi kapıp, hazırlanmıştı.

Balık su yüzüne fırlamadan, bir kerede giydirdi başına; o hızla da, hemen kaldırdılar, devirdiler kayıktan içeri.

Ne olduğunu anlamamıştı hayvan. Hâlâ yüzüyormuşçasına, sol yan yüzgecini oynatıyor, kuyruğuyle hafif hafif, farş tahtalarını şaplaklıyor, arada sırada da, derince yuttuğu iğneyi kusmak ister gibi, ağzını şiddetle, sonuna dek açıyor, öğürüyordu.

İç organlarını yaralamamağa gayret ederek, gırtlağından sımsıkı kavradığı balığın, kapanmağa imkân bulamayan ağzından içeri soktuğu eliyle, epey uğraşarak, sipsivri canavar dişlere bileğinin üstünü yol yol çizdirip kanatarak, iğneyi çıkardı Nizam.

Bağlayıp, havasını karıçıp, sallandırdılar denize hayvanı.

«On kilo sağlam!» dedi Hakkı.

«On bir de...» diye söylendi Şükrü.

«Hayret be!» dedi Hamdi. «Allah bilir, dualı bu Nizam sağdıcın oltası...»

Dayanamayıp, gene sokulmuştu Selim.

«Yahu, ne yemi takarsınız be Nizam Ağa?» diye sordu. «Anladık, kısmet. Allah versin. Gözümüz yok... Ama her gün bu be. Maşallah, Allah bereketinizi arttırsın ama... Ne bileyim şaşıyor da adam. Ne yem takarsınız be? Hanos mu, iskorpit mi?»

«Ben biliyorum...» diye seslendi Şükrü. «Gün balığı takıyor onlar... Öyle değil mi ha, Nizam Ağa?»

Livariye eğilmiş, aranıyordu Nizam.

Elinde, kocaman, kıpkırmızı bir hanosla doğruldu.

«Nah!» dedi. «Nah bunu takıyorum. Ne takılır ki başka?»

«Yuh be, tavalık o be!» diye bağırdı Hamdi. «Onu mu takıyorsun? Hırsızsız falan mı?»

Cevap olarak, tık diye geçirdi iğneyi, haninin burnuna Nizam. Sonra gerildi, fırlattı arkalara doğru koca kırmızı hanosu.

Oturdu yerine. İskandili de koyverdi denize, sağdı mesinayı. Dibi bulunca, kaldırdı başını.

«Ne bakıyorsunuz be?» dedi. «Hanos takıyorum, hırsız takmıyorum, balık da tutuyorum. Ne yapacağız yâni? İşi paydos edip, burda muhabbete mi dalacağız, yoksam ki, ders mi vereceğiz? Herkesin kısmeti kendine be... Hadi rasgeleyin bakalım...»

Hasana döndü. «Sen de amma daldın be oğlum. Aktı gitti kayık. Kaçtık yerinden. Çamura düştük. İrina mı avlıyacağız? Camgöz mü? Hadi al bakalım üstüne... Al... Gidelim yerimize.»

Hemen yapıştı küreklere Hasan.

Kırmızı kayık, iki yanında bağlı balıkları da sürükliyerek, sıyrıldı çıktı aradan, ileri geçti, ağır ağır uzaklaştı.

Bir müddet kımıldamadı ötekiler.

«Ulan!» dedi Selim. «Ulan kısmete bak be. Tosbak (1) gibi balık aldı be!»

«Tövbe valla tövbe!» dedi Şükrü. «Adam deli çıkacak. Her gün bu böyle be. Bize bir iki... Bilemedin, üç beş. O da dokuz on, Allah ne verdiyse topluyor.»

Selim ağlamaklı olmuştu gene: «Hem de, biz sabahın köründe koşuyoruz. Aman tav kaçmasın diye... Aman vaktinde yetişelim diye. Onlarsa hiç bozmuyorlar keyiflerini. Öğleye doğru, anca geliyorlar. Gelir gelmez de, balık alıyorlar. Hem de üst üste. Ne iş be!»

---

(1) **Tosbağa gibi balık — Büyük balık, battal balık.**

«Yanıbaşımızda aldı be!» dedi Hakkı. «Hepimizin içinde bir o aldı. Ne kısmet... Ne uğur be!»

«Ne olacak!» dedi Hamdi. «Ne uğuru olacak? O enik yeter adama. Onun uğuru yeter de artar. Hasandan iyi uğur mu olur? Nizam dersen, boğazına kadar uğura batmış! Tam ikisi, bulmuşlar birbirini. Onlara çatmıyacak da balık, bizim oltaya mı dolanacak? Herifler baştan aşağı uğur be... Uzun kulaklının uğurunu da unutma bu işte! Dahası ne?»

Son lâfları duyunca, hep gülüştüler.

«Sizi bilmem...» diye ilâve etti Hamdi. «Ama ben bir iyi kancık düşürürsem, kulağı uzunmuş, kısaymış bakmam, alacâm be. Tam bana göre iş. Neymiş? Anırırmış... Akşam, kafayı çektin mi, türkü sanırsın onu. Uğuru da cabası!»

Darılır gibi yaptı Hakkı. Oğlunu gösterdi.

«Yahu...» dedi. «Kesin be. Çoluk çocuk var be.»

«Boş versene be Hakkı âbi. Onlar, seni beni okutur, korkma. Zamâne veletleri, boş versene sen. Neyse, haydi çok bile konuştuk. Eyvallah, rastgeleyin.»

Dayandı küreklere Hamdi.

Sonra Selim, sonra ötekiler, yavaş yavaş ayrıldılar, dağıldılar.

Epey uzaklaşınca, ağırladı Hasan.

«Şüphelendiler bu defa» dedi. «Bu defa şüphelendiler. Tam yanlarında çektin sen de balığı, Nizam Ağa.»

«Ne yapalım, vuran balığı almıyacak mıydık yukarı? Boş mı bırakacaktık, gitsin?»

«Hanosların da en irisini taktın, alay eder gibi...»

«O geldi elime, onu taktım. İsterlerse inansınlar. Bir saat tiyatora mı oynıyacağız? Vakit öğleye dayanıyor bak...»

Acele acele çekiyordu oltasını Nizam. İskandil, sonra da o koca, kırmızı hanos, hızla geldiler.

Arkasına baktı. Çok uzakta kalmıştı ötekiler.

Hanosu aldı kayığa. Çıkardı iğneden. Attı livarinin içine. Şakırdıyarak daldı hanos, su dolu kafesinde, çırpınarak uçmağa çalışan bir kuş gibi.

Nizam, livarinin deliğinden elini soktu. O kara-sarı, patlak

gözlü, kıpkırmızı Arap dudaklı, koca ağızlı, —ufak, lokuma benzer— balıklardan bir tane, parmaklarının arasında kıvranarak göründü.

«Aslan kuvit!» (1) dedi Hasan. «Aslan kuvit!»

Dersini iyi bellemiş gibi de, bir nefeste sıraladı: «Bütün mesele, balığa, yaşadığı sularda bulamıyacağı yemi bulup vermek. Sinağrit nerde yaşar? Taşta... Kırmalıkta. Orada, hanostan, iskorpitten bol ne var? Canı çektiği kadar yer, bıkar bile. Ama kuvit? Bir tane bulamaz. Kuvit, kıyı balığı, kum balığı. Ne kefş be! Aşkolsun Nizam Ağa. Salla kuviti aşağı... Üstünde sinağrit!»

Ne öğrenmişse, hepsini Nizamdan öğrenmişti Hasan.

Dünyayı, karayı, denizi, hayatı, ondan öğrenmişti.

Yedi yaşında, ancak vardı. Bir gün, ne zamandır ortalarda görünmiyen Nizam amcası gelmiş, büyük amcası Kasım Ağasının önüne dikilmişti.

Hasan, kapının ardından bakıyordu.

Kasım amcasına, sadece:

«Çocuğu almağa geldim» demişti, eski halini, zorlukla hayalliyebildiği Nizam Amcası.

«Çocuğu almağa geldim. Ver Hasanı bana. Benim yanımda dursun» demişti, o zayıf, uzun boylu yabancı.

Kasım Amcası da, yedi senedir, kendi öz oğlundan, Hüseyininden ayırmadığı, gözü gibi baktığı Hasanı vermişti.

Hem de, falza bir şey söylemeden.

«Ona iyi mukayyet ol!» demişti sadece.

«Sen meraklanma!» deyip, tutmuştu Hasanın elinden Nizam.

Evet, ne öğrendiyse, Nizam amcasından öğrenmişti Hasan.

Düşünmeyi, iyiyi, kötüyü ayırt etmeyi... Sonra ocak yakmayı, yemek pişirmeyi, tencere kaynatmayı, gökyüzünü, yıldızları, hep ondan öğrenmişti.

Az büyüyünce: «Bana amca değil, ağa de. Büyük kardaşınmışım gibi belle beni» demişti, Nizam.

---

(1) **Kuvit: Kum balığı.**

O da öyle yapmış, öyle alışmıştı.

Cemil, İlhanköye sırrını açtığı zaman, on iki yaşındaydı Hasan. İlk seğirtme oltasını, Kasım amcasının oğlu Hüseyin yapıp, çıkmıştı denize.

On yedi yaşındaydı Hüseyin o sıralarda ama, iriyarı, güçlü kuvvetli delikanlıydı. İlk o çıktı denize, hem de tek başına.

Sinağrite, canlı yem kullanan ikinci takımın, ikinci kayığın sahipleri de Nizamla Hasan oldular.

Balık pek çoktu o zamanlar. Hanos yemiyle bile, günde 15-20 tane tutmak, iş değildi. Aslında, balıkçılığı beraber öğrendiler ama; Hasan küçüktü, balık tutmasını da, ona Nizam amcasının bellettiğine, daha birçok şey gibi yürekten inandı.

Ne öğrendiyse, hepsini Nizam amcasından öğrenmişti Hasan.

Hepsini.

Kırmızı kayık, Alkoz adası boyunca, yukarı çıkıyordu. Yedinci balığı yeni asmışlardı bordaya. Az evvel, etraflarını saran sandallardan ayrılalı, yarım saat bile olmamıştı. Boğaza girip, ilk oltalarını koyvereli de, bir saat...

Kayığın etrafını çevreliyen, bâzı bâzı, ipleri birbirine dolanarak kafa kafaya tokuşarak gezinen balıklar, süt emmek için analarının bacakları arasında itişen köpek yavrularına benziyorlardı.

Gözlerini, biraz daha yukarı kaldırdı Hasan. İlerde, koca siyah taşların dibinde, ne zamandır hareketsiz gibi duran beyaz sandal kımıldamış, ağır ağır yaklaşıyordu.

«Bak kim geliyor Nizam ağa.»

Nizam, 15-20 metre sol yanlarında dikilen Alkoz adasının, bu poyraza açık yüzünde sıralanan, rüzgâr ve dalgaların dev varyozu altında, damar damar çatlayıp oyulmuş, delik deşik olmuş kayaları seyre dalmışa benziyordu.

Hemen cevap vermedi.

Neden sonra, önce başı, gözleri, nihayet dudakları kımıldadı:

«Kim gelirse gelsin. Bize ne?»

«Hüseyin geliyor, bak...»

«Ne yapayım be Hasan? Geldiyse hoş geldi...»

Beş dakika geçmeden, su kesimi iyice kirlenip yosunlamış, üst taraflarının beyaz rengi de, yer yer sarıya, maviye dönmüş, eski, ama güzel, ince uzun kayık, bordaladı onları.

İçinde oturan, iriyarı, güçlü kuvvetli, uzun boylu, geniş göğsünün şişkinliği, pazılarının kabarıklığı; yakası açık, kısa kollu, donuk mavi gemici fanilâsının altında iyice belli olan, kumral, kıvır kıvır, gür saçlı, kara kaşlı, kara gözlü, büyücek ama biçimli bir ağzın etli üst dudağı boyunca uzanıp, iki yandan hafifçe yukarı bükülmüş simsiyah bıyıklı adam, kalın bilekli, pençe gibi iri, kocaman ellerinin son bir itişinden sonra bıraktı kürekleri.

Kalktı ayağa.

«Meraba Nizam amuca! Meraba Hasan! Rasgele be...»

«Meraba, sana da rasgele» dedi Hasan.

Nizam, başını öne sallamakla yetindi. «Eyvallah!» mânasında.

«N'aptınız be Hasan, sabah beri? Eee... İyisiniz bakıyorum. Allah bereketinizi arttırsın. Kaç tane hepisi?»

«Yedi!» dedi Hasan. Beyaz kayığın, kendilerine dönen sağ yanında oynaşan sulara, denizin üstünde mavi mavi parlıyan sırtlara, sarı sarı kıvrılan kuyruklara bakarak ilâve etti (üç tane sinağrit dolanıyordu o tarafta): «Sen de iyisin, bakıyorum.»

«Hepisi beş tane benim be çocuklar... Eski tavlar kalmadı. Ama buna da şükür. Sinağritlerin birini, sabah erken, aşağıda, boğazda aldım. Sonra baktım vurmuyor fazla, bir iki gün evvel yukarda bir yer kefşetmiştim, gene oraya gittim. Boş bırakmadı. Allah bereket versin. Biraz ufaklı balıklar, çok da yem bozuyorlar. Zaten yemim bitti temelli de, ondan dönüyorum. Ama ne denir? Hiç olmazsa balıkçılık oynuyor, oyalanıyor adam... Sonra bi de bakın, bunları aldım orada. Değmez mi zahmetine?»

Hüseyin, kayığının öteki yanına doğru eğildi. Küpeştenin üzerinden denize uzanan ipleri, birer eliyle tutarak, havaya kaldırdı. Az çok zorlandığı belli oluyordu.

Biri altı kiloya yakın, öbürü sekiz kilonun bile üstünde, tostoparlak kafalı, kocaman gözlü, kalın küt vücutlu, çatal kuyruklu, kıpkırmızı iki mercan, yemyeşil bir denizle, masmavi bir göğün arasında, ufuk çizgisine takılmışlar gibi, var kuvvetleriyle dövünüyorlar; ağızlarından asıldıkları ince halatı, bunu tutan o iri iri yumruklu kolları koparmaya niyetlenmişçesine sarsıyorlar, bembeyaz karınlariyle gelip gelip birbirlerine çarpıyor, şakır şukur tokuşuyorlardı.

Hüseyin, ellerini kesen ipleri bırakınca, «flaş» diye açıldı deniz, sular etrafa sıçradı, balıklar gene kayığın ardında görünmez oldu.

Yavaşça yerine, oturağa oturan Hüseyinin yüzüne, ilk defa baktı Nizam. Hasanla beraber, aynı anda söyledi:

«İyi mercanlar... Orada, yukarda aldın ha?»

«Orada ya... Koca taşların dibinde. Ne saklıyayım, dün... Yok, dün değil... Dün yukarılara, Fati taraflarına gitmiştim, gördünüz herhal. Beş balık aldım dün yukarda... Ha dün değil, evvelisi gün, hani hava esiyordu ya biraz... O gün çıkamadımdı yukarı. O gün kefşettim burayı... Bu kadar zaman, bir kere yoklamadıktı oraları, takar korkusuylan...»

«Takmıyor mu yâni?» dedi Hasan.

«Minare gibi taşlar vardır orada...» diye ilâve etti Nizam.

İlgilenmişe benziyordu: «Ev gibi ev gibi taşlar var... Tüm mağaralıktır orası. Nasıl takmaz? Az mı iskandil, olta bıraktık orada? Akıntı da üstesi...»

«Takmıyor...» dedi Hüseyin. «Takmıyor. Daha doğrusu, takıyor da, takmıyor... Yâni işin açıkçası, bir meydanlık kefşettim orada ben. İki yanı minare gibi kaya, tamam. Az sağa sola düştün mü, fena. Ama arası, yol gibi. Dosdoğru da, açığa öyle gidiyor... Burnunu Asmalıfener adasına vereceksin. Marmaraya doğru. Git öyle, hiç korkma. Akıntıyı kollıyacân. Bir de bakacân kıç taraftan, Küçük Paflimi burnuyla Alkozun na şu alt ucu, hiç üst üste binmesin. Öyle dolan. Ben, bilirsiniz, saklamam. Ne saklıyacâm? Bayağı geniş mer'a. Dört beş kayığın, rahat gezineceği yer var. Zaten sabah beri, hep el ettim öteki sandallara, gelsinler diye. Görmediler mi? İnanmadılar mı? An-

lamadım. Şimdi yem toplamaya gidiyorum. Dönüşte, alacâm onları da, götürüp göstereyim nişanı bâri...»

«Göstereceksin ha?» dedi Hasan.

«Elbet. Ne varmış ki? Deniz bu. Kısmet işi. Saklayıp da ne olacak? Öğrensin onlar da. Hiç olmazsa, hava esti mi, yukarı Fati, Dragonda yanlarına gidemedik mi, oradan bir iki balık kaparız. Orası da yaban yer sayılır. Takıyor diye gitmemiş millet, yoklamamış fazla. Az çok salıyor balık yeme. Aşağıda, boğazdaki gibi nazlı değil. Na ben, o ufak taş hanilerinden kullanıyorum. Bayağı vurdu balık. Ama her vuranı alamıyorum. Yemi kesip gidiyor filân... Olsun. Hiç olmazsa boş kalmıyorsun ya... Üç-dört yeme, bir balık alıyorsun ya. Neymiş? Yem bitiyormuş. Ne yapalım, işte benim gibi, gider yem toplar, gene gelirsin. Eskisi gibi, her yeme bir balık, öldü o! Daha doğrusu buralarda, bu civarda öldü. Haa... Yukarlarda, yaban yerde, aklım keser, alırsın... Bak evvelsi gün, altı yeme beş balık, Dragondada. Balıkçılık yukarda. Neye her gün, hava müsaade etti mi, dayan yukarı? Ondan. Burada... Balıklar açıkgöz oldu artık. Beğenmez oldular, bizim hanileri...»

«Demek, takmıyan yer buldun ha?» diye, kendi kendine söylenir gibi sordu, Nizam.

Elindeki oltayla, dalgın, oynarmışçasına, çekip çekip bırakıyordu mesinayı.

«Demek takmıyan yer buldun ha?»

Güldü Hüseyin. Bıyıkları, daha bir uzayıp, yukarı kalktılar. Bembeyaz, iri ön dişleri pırıldadı ağzında. Upuzun, simsiyah kirpiklerle kısılan gözleri, kara iki sürme çizgisi gibi oldu.

«Ne yapayım be Nizam amuca? Bir şeyler bulmak lâzım. Eski balıkçılık kalmadı. Ya yeni, yaban yer bulacân... Ya da daha iyisi, bir iştah ilâcı bulup içirecen balıklara. Bir dalgasını bulacan. Yoksa hep Alkoz altında, boğaz aşağı, boğaz yukarı akıp durursan, hava alırsın!»

Hasan önüne, sonra da denizde, kayıklarının etrafında toslaşan balıklara baktı.

Birden, aklına gelmiş gibi sordu Hüseyin:

«Ha sâhi be yahu... Siz nerede aldınız bu balıkları? Sabah erkenden de yoktunuz. Likozda mıydınız yoksa?»

«Evet» mânasında, başını sallıyordu Nizam.

«Likozdan aldınız ha? Yahu, Likoz temelli kesmişti, kaç gündür. Yedisini de mi oradan aldınız?»

Önüne bakıyor, arada sırada çekip çekip bıraktığı oltasiyle oynuyordu Nizam.

İyi bir şey yapmadığını bilen, ama daha fazla dayanamıyan bir sesle patladı Hasan:

«Hepsini burada aldık Hüseyin âbi be...»

«Nee... Burada mı?.. Nerede?»

«Boğazda işte, aşağıda...»

«Yapma be Hasan... Yapma be... Ya Likozda?»

«Likoza gitmedik ki... Doğru köyden geliyoruz.»

«Yapma be, uzaktan gördüm geldiğinizi. Bir saat, anca oldu be!»

«İşte hepsi o kadar...»

«Yapma be... Aşkolsun valla... Maşallah, her gün böylesiniz. Hani nerdeyse inanasım geliyor...»

«Neye?»

«Neye olacak? Köylü, sizin için, bir dalga uydurdular... Bi marifet yapıp balık tutuyorlar, diyor da, inanmıyordum. Ne marifetleri olacak diyordum. Alkoz altında, bi saatte yedi balık... Aşkolsun. Var bi dalga, herhal saklıyonuz... Ha, Nizam amuca?»

Homurdandı Nizam:

«Ne saklıyacâz? Ne dalgası olacak? Herkes, ne yapıyorsa, biz de onu yapıyoruz. Ne takıyorsa, biz de onu takıyoruz... Herkes...»

Lâfını kesti, Hüseyin:

«Ne yem takıyorsunuz?»

«Hani.»

«Taş hanisi mi?»

«Yok be, kırmızı hani.»

«Kırmızı hani mi? Boş versenize siz... Var bir dalganız sizin...»

Kızar gibi yaptı Nizam. Anî bir hareketle bıraktı oltayı elinden, uzandı geriye, livariden, burnunun delik yeri morarmış, «demirbaş» haniyi kapıp salladı Hüseyine doğru.

«Ne dalgası be? Nah işte, nah bunu takıyoruz. Var mı daha bir diyecen?.. Allah Allah. Kısmet bu be. On kayık gider balığa. Bi tanesi balık tutar...»

«Her gün mü be Nizam amuca?»

«Her gün ya... Sen her gün tutmuyor musun? Boş mu dönüyorsun her gün?»

«Siz bana ne bakıyorsunuz... Bu denize, ilk defa çıkmışım bu köyde. Yedi sene bitti be... Var mı benden eskisi?»

«Sen çıktınsa birinci, biz de çıktık ikinci... Sen çıktın Pazartesi, biz çıktık Salı! Ustalık geçen günle olsa, hep dedelerin sakalından ipek irbişim yaparlardı.»

«Ustalık ha?» dedi Hüseyin.

«Ustalık ya!» dedi Nizam.

Hâlâ elinde salladığı koca haniyi, attı gerisin geriye. Livarinin ağzının yanına düştü hani. Bir iki takırdadı, sıçradı kıçüstünde, deliği bulup kaydı suya, sonunda.

«Ustalık ya!» diye tekrar etti Nizam. «Ustalık ya... Beğenemedin mi?»

Kötü kötü baktı Hasana da. Az evvel bıraktığı, —sandalın akışiyle, ağır ağır denize giden— mesinaya elini uzatırken, söylendi:

«Temelli kıyı düştün sen de be Hasan. Muhabbete daldın, aktı gitti kayık. Takacağız be. Alacaksan al üstüne. Kurtaralım taşlardan. Öğlen oluyor yahu...»

«Ne beğenemiyecem...» diye, bir önceki sözü cevaplandırdı Hüseyin. «Ben lâf olsun diye dedim. Yoksa görmüyor muyum her gün getirdiğiniz balığı? Hakkat, yok üstünüze. Allah ziyade etsin. Ama ustalık, ama kısmet, ama da bir dalga uydurdunuz, hele hele bu son aylarda bilmem... Neyse, Allah versin. Haydi eyvallah bana... Rasgeleyin...»

«Sana da!» dedi Nizam.

Hüseyin dayandı küreklere. Ağızlarından bağlı yoldaşlarını da çeke çeke gitti.

Beyaz kayık az uzaklaşınca:

«Beğendin değil mi yaptığını?» diye başladı Nizam. «Beğendin değil mi? Uyuyan yılanı uyandırdın, huylandırdın. Neme lâzım senin, Likozda mı tuttuk, aşağıda boğazda mı tuttuk, bir saatte mi tuttuk, iki saatte mi? Ne lüzumu vardı anlatmağa ha? Öğretemiyecem mi sana bunları ben? Bir şeycikler öğretemiyecem mi? Hep böyle mi belliyorsun, sana öğrettiklerimi ha?»

Hasan önüne bakıyordu. Mırıldanır gibi cevap verdi:

«Dayanamadım... Birinci balıkçı sanıyor kendini. Dayanamadım. Na... Al... Duy... Gör de anla diye söyledim. Dayanamadım.»

«İyi bok yedin... Sanarsa sanaydı kendini, birinci balıkçı! Ne olacak? Birinci balıkçı olmuş olmamış, ne çıkar? Ne bok olursa olsun. Sen kendine bak. Sen kendini biliyor musun? Bütün köy de biliyor mu seni? Görüyor mu, yedi senedir, her gün, kim en çok balık getiriyor? Varsın o da kendini birinci, seni ikinci balıkçı bellesin, ne olur ha?»

Başı eğikti Hasanın. Karşılık veremiyordu. Elinden bırakmıştı kürekleri bile. Çekmeyi unutmuştu.

«Ne yapıyorsun be?» diye, bağırır gibi çıktı, Nizamın sesi. Ne yapıyorsun, uyuyor musun? Ya da hiç mi gözün görmüyor, aklın çalışmıyor? Ne bıraktın kürekleri be? Alsana üstüne be... Görmüyor musun?»

«Neyi?» der gibi, şaşkın, kaldırdı gözlerini Hasan.

Hâlâ sarılmamıştı küreklere.

«Yahu, ne bakıyorsun be? Ne çekmiyorsun be? Alsana oğlum üstüne. Alsana... Yahu görmüyor musun, bir saattir balık var oltada be!»

«Balık mı? Balık mı var?»

«He! Balık ya... Balık ya... Hiç mi dikkat etmezsin oltaya? Hüseyin bordaladı bizi, balık da bindirdi. Alsana oğlum üstüne, al artık be...»

Asıldı Hasan küreklere. Nizam da söylene söylene, mesinaya.

«Bir saattir oyalanıyorum. Aşağıda balık, yuttu yemi. Oyalanıyorum. Aman belli olmasın, gitsin Hüseyin de, öyle çekelim,

bir de bunu almıyalım yanında, belki hayvanın ağzında yem filân kalmıştır, ya da kusar, görür o da, çakarlar vaziyeti diye. Herif gidiyor. Daha almıyorsun üstüne be! Temelli sapıttın be. Şu işe bak. Temelli kayığın altında kaldı hayvan. Dünyanın kalamasını da bıraktık. İşe bak be...»

«Demek balık vardı ha?» diye söyleniyordu Hasan. «Balık vardı ha?»

«Vardı ya! Vardı ya... Bakalım ben sana dünyayı, ne zaman öğretecem... Bırak hadi artık kürekleri de, al eline kepçeyi. Getiriyoruz.»

Sekizinci sinağriti alıp, bağladılar.

Attı gene oltayı Nizam.

Bir müddet orada dolandılar.

Sonra aşağı boğaza doğru döndüler. Vurmuyordu balık.

Kafasını kaldırıp, masmavi gökte dikilen güneşe baktı Nizam.

«Öğlen oldu» dedi. «Öğlen tam. Kesti balık. Koyver kayığı sulara. Bırak kürekleri. Hadi al getir de, ekmek yiyelim.»

Hasan başaltından, ekmek zeytin çıkınına uzandı.

Elindeki mesinayı, birkaç kere, ıskarmoza doladı Nizam, bıraktı. Kayık sulara yan verdi, ağır ağır akmaya başladı. Mesina gerildi.

Kıçüstüne oturdular. Hiç acele etmeden, yemeye başladılar, ekmek zeytini.

Hasanın aklına su gelip de, testiyle maşrabayı almak için ayağa kalktığı sırada, tam yanıbaşlarında, kayıktan beş on metre açıkta oflayıp puflıyan, sağlı sollu atlıyan, hattâ teknenin altına doğru bile, yemyeşil dalıp kayan, beş altı büyük, üç yavrudan kurulu bir yunus sürüsü peydahlandı.

Testiyi alıp geldi Hasan. Oturdu yerine. Hep etraflarında dönüyordu yunuslar. Ayrılmıyorlardı. Yemiyeceklerini iyi bildiği halde, ağzına götürdüğü koca bir ekmek parçasını —lâf olsnu diye— denize attı Hasan.

«Ne attın?» diye sordu Nizam. «Niye attın?»

Sertçe çıkmıştı sesi.

Hasan şaşırdı.

«Onlara...» diye kekeledi. «Yunuslara...»

«Onlara mı? Onlar kim? Yunuslar, babanın oğlu mu? Hem babanın oğlu olsa, ne lâzım gelir? Ne ekmek atıyorsun?»

«Ne olur?..»

«Ne mi olur? Ne mi olur? Bugün siftah mı beraberiz sennen Hasan? Ne var sende bugün? Yedi senedir beraberiz deniz üstünde sennen, ne zaman gördün beni, yunuslara ekmek atayım? Ve de sen, ne zaman attın? Ve de ben sana, bunca yıl ne bellettim? Ne bellettimse, boşuna mı bellettim ha? Denize bir şey atmak, denize bir şey vermek yok, demedim mi ha? Denizden ne alabilirsen al. Balığını, yosununu, taşını, kumunu, nesini istersen al, ama ona bokunu bile atma demedim mi? Herkes denize işer kayıktan. Sen sidiğini bile verme, karaya çık yap, olmazsa kutuya yap, denize verme, demedim mi? Denizden, gücün ne yeterse al. Mümkününü bulursan o kalleşin, o kancığın dişlerini bile çatır çatır sök, ama ona hiçbir şey verme demedim mi? Ha... Söylemedim mi, belletmedim mi sana bunları? Denize bir şey verme, ondan sade almaya, koparmaya bak... Nasılsa o alçak, o kalleş, o, kendi nasılsa alacağını alır, hem de fazlasiyle, hem de bir vuruşta, hem de ummadığın zamanda, demedim mi?»

Tuhaf tuhaf pırıldıyordu Nizamın gözleri.

Onun pek seyrek gelen bu hallerine, alışkındı Hasan. Ama gene de heyecanlanmıştı. Dayanamadı, önce ta ileriye, önünde hâlâ Aliyle karısının kayığının kımıldadığı buruna, denizden dimdik yükselen Gelintaşına baktı. Sonra elini amcasının omuzuna koydu.

«Peki Nizam ağa. Peki. Haklısın. Biliyorum. Affet. Atmam bir daha. Biliyorum.»

İtti Hasanın elini Nizam.

«Ne biliyorsun?.. Bildiğin ne ha? Öğrettiklerimden, belletiklerimden hangisi aklında? Namussuzlar geldiler, sarılıp oltayı götürecekler, sen ekmek atıyorsun. Ne dediydim sana yunuslar için, ha desene?

Hasan alışıktı bu imtihanlara.

Nizam ağasını hem çok severdi, hem de hayranıydı onun. Her şeyi bilirdi Nizam ağası. Tecrübeliydi. Dünyayı bilirdi.

Ne öğrenmişse, hepsini, Nizam ağasından öğrenmişti Hasan.

Unutmamak için de, bâzan kendi kendine, bâzan da, böyle hoca önünde tekrarlardı:

«Denizde, en iki yüzlü, en kancık bir mahlûkat varsa, denizlerin altını üstüne getiren bir mahlûkat varsa, yunuslardır demiştin. Kayıkların peşinde, köpek gibi kuyruk sallar gelirler. Dipte de, sen görmeden, ağını, oltanı koparır, balığını ürkütürler... Anla ne kadar iki yüzlü olduklarını ki, simaları, gösterişleri balık, asılları hayvan, inek gibi süt verirler, emzirirler... Denizde, en aşağılık mahlûk yunuslar... Denizlerin rahatını kaçıran mahlûk yunuslar. Öyle belietmiştin...»

«Ya sonra?.. Pekiy ya sonrası esas? Ya karada?»

«Ha, karada da... İnsanlar arasında da... Erler, erkekler arasında da... Kaırlar. Kızlar. En aşağılık mahlûkat onlar. En iki yüzlü onlar. Simaları insan, içleri şeytan. Denizde yunuslar, dünyada kadınlar, rahatı kaçıranlar. En bi aşağılık olanlar...»

Ayağa fırladı Nizam.

«Ve de rahatını istersen, her daim kovalıyacaksın onları yanından. Ve de ekmek atmıyacaksın katiyen...»

Sendeliyerek, kayığın burun tarafına koştu.

Başaltında, kenarda, beş on kiloluk taşlar vardı. Sinağritleri —balık dönüşü— köy önünde, ya da herhangi bir başka yerde, birkaç gün denizde canlı muhafaza etmek, livar yapmak için kullanılırdı bu taşlar. Kayıkta, her zamqn hazır dururdu. Sinağritin yanına, birkaç metre kalamayla, bu taş bağlanır, buna bir de, su yüzünü bulup şamandıralık edecek mantar parçası eklenir, hepsi koyverilirdi denize.

Bereketli günlerden sonra, bilhassa köyün önü, denizin dibinde, ağızlarından taşlara bağlı dolanıp duran sinağritler, suyun yüzü de, nilüfer yaprakları gibi yayılmış yuvarlak mantar şamandıralarla dolardı. Âdetti. Herkes, kendi şamandırasını, balığını bilir, işaretler, kimse kimseninkine dokunmazdı.

Bu şekilde, herkes tuttuğu balığı, bir iki gün biriktirir, sonunda hepsini canlı canlı çıkarır, başını kuyruğunu bir yarım

ay biçiminde büküp, birbirine yaklaştırarak, sımsıkı kanırtarak gene hep canlı canlı bağlar, toptan satışa, Erdeğe, Bandırmaya, İstanbula yollar veya götürürdü.

Bu livar taşlarından ikisini kaptığı gibi, kıça geldi Nizam. Yunuslar, hâlâ kırmızı kayığın etrafında, bâzan suları teknenin içine sıçratacak kadar yakın, dimdik havalara fırlayıp, peş peşe, yan yana, kol kola atlıyarak oynaşıyorlardı.

Nizam, ellerindeki koca taşlarla beraber, kollarını dirseğe kadar denize soktu. Suyun içinde, bütün güciyle, birbirine vurdu taşları. Dışardan zorlukla işitilen bir ses çıktı: «Çak, çak, çak!»

Hep birden, aynı anda daldı yunuslar. Bir daha görünmediler.

«Defolun be! Defolun be... Namussuz kancıklar...»

Nizam, taşları da denize atmak için bir hamle yaptı. Eli havada durdu birden. Vazgeçti. Götürdü, yerine koydu taşları. Döndü geldi kıçsütüne. Bıraktığı ekmeği aldı tekrar. Hiçbir şey olmamış gibi sâkindi gene. Yüzü, o eski donuk ifadesine kavuşmuştu.

Gözleri, kıvılcımları sönmüş, soğumuş çelik parçaları gibi mavi mavi parlıyordu.

«Geçti» diye düşündü, sevindi Hasan.

O kadar çok seviyordu ki, Nizam ağasını. Onun, Nizam ağasından, Nizam ağasının da, ondan başka kimleri vardı ki?

Sonra, ne öğrenmişse, Nizam ağasından öğrenmişti Hasan. Hepsini. Dünyayı ondan öğrenmişti. Onun gözleriyle görüyordu.

«Geçti. Bu defa da geçti. Hem de çok sürmedi» diye sevindi. Daha büyük parçaları kopardı ekmekten, attı ağzına.

Dişlerinin arasına kıstırdığı son zeytin çekirdeğini de, dilinin bir vuruşiyle denize fırlatıp, elinin tersiyle ağzını silerek kalkınağa hazırlanırken, Alkozun alt başından, Sırakayaların ardındaki poyraza kapalı koydan, beş kayık, peş peşe fırladı.

En başta Hüseyinin beyaz sandalı gidiyordu. Hızlı hızlı kürek çekiyordu Hüseyin. Ardından gelenler de.

Bir hedefleri, gidecek bir yerleri olduğu, Hüseyinin öbür kayıkları kendi yeni keşfi nişana götürdüğü besbelliydi.

Acele acele asılıyorlardı küreklere. Hemen yanlarında, bir yunus sürüsü belirdi. Onlarla beraber çıkmağa başladı, boğaz yukarı, Hüseyinin koca taşlarına doğru.

«Acaba bizim kovduğumuz yunuslar mı?» diye aklından geçirdi, Hasan. Etrafta hiç başka yunus görmüyordu. Ne yakında, ne de uzakta. «Herhal onlar... Tâ nereye gitmişler... Defolsunlar. Cehennem olsunlar... Kancıklar...»

«Hasan!» dedi Nizam. «Hasan, atla küreklere oğlum... Bak.»

Küreklere koşarken, yana doğru bir göz attı Hasan.

Iskarmozdan fırlayıp çıkmıştı mesina, hızla denize sağılıyordu. Kayığın içinde hazır duran kalama bitince, mantar dönüp açılmağa, takırdamağa başladı.

Dokuzuncu sinağrit, yapışmıştı gene aşağıda.

Nizam, aldırmaz bir tavırla, hiç acele etmeden, ağır ağır uzandı mesinaya. Tuttu ve hızla çalındı. Vurdu tasmayı. Gitgide daha az zorlanarak, oltayı toplamağa başladı.

Öğle geçmişti. Akşam tavına vardı epey ama, gene de başlıyordu balık, tektük...

Güneş battıktan epey sonra, tâ karşıdaki Paşalimanı adasının, o iki sivri tepesinden aşağı, daha yükseklerde büsbütün koyulaşan bir mavilik, yuvarlana yuvarlana inip, eteklerden yayılarak ufku tüm kaplıyan koyu sarı kuşağı enine dürmeğe koyulduğu sıra, renklerini kaybetmeğe başlıyan denizin üzerinde, renklerini kaybetmiş bir kayık ve içindeki iki adamın yuvarlak karartısı, limanın ağzında siyah yumrular halinde uzanan Sırataşları dolanarak İlhanköyün önüne geldi.

Öbür tekneler, dönüp demirliyeli, epey oluyordu. Ama hâlâ sandallarını temizliyenler, lüksü olanca kuvvetiyle pompalıyan Rıza dayının kahvesinin önünde, ışığın yanmasını bekliyerek birikenler, yazdan kalma bu Kasım akşamında, simsiyah gölgelerini örtünmüş koca çınarların altında, deniz kıyısında, hattâ iskelenin üstünde toplanmış, muhabbete dalanlar vardı.

Son gelen kayığı görünce, pek çok karartı, dürttü birbirini. Hele o son gelen teknenin içindeki siyah adamların, eğile kal-

ka, arada sırada bir iki kürek çekip, yer değiştirerek koyverdikleri her balık ve taşın müşterek vuruşlariyle denizi, kıyıdan rahatça işitilecek şekilde tokmaklıyarak, peş peşe tam on üç livar, tam on üç tane sinağrit bırakmaları, bir mırıltıya, hattâ ufak çapta bir uğultuya bile yol açtı, kıyıda.

«On üç mü be? Ben öyle saydım. On üç mü?»

«On üç ya! O da çift bağlamadılarsa, ufak balıkları...»

«Ne çifti be? Ne ufağı be? Bizim yanımızda bir tane aldılar, on kilo temiz vardı...»

«Hele bir tane, bizden evvel almışlar... Nası biliyonuz mu? Paslı balık ha! Anlıyo musunuz? Midye tutmuş na sırtı balığın... Ben diyeyim on üç... Siz deyin on dört okka. Öyle battal!»

«Yapma be...»

«Valla. Gençliğimin hayrını görmeyim, hilâfım varsa...»

«Yuf be!»

«Kısmete bak be...»

«Ne kısmeti be? Ne uğuru? Söyletme beni... Başlamayım, gelininden, eniğinden...»

«Var bi dalga öyleyse bu işde ha? Ne dersin?»

«Bilmem ki, ne denir? Hep şaştık...»

«Hüseyin, ya sen ne dersin bu işe be? Var mı bi dalga bu işde?»

«Valla ben de bilemem be Hakkı âbi. Belki de vardır. Ben de şaştım.»

«Baksana yahu Fethullaha, motoru var herifin, tâ Fati manastırına kadar çıktım diyor bugün, getire getire yedi balık getirdi... Onlar da ufaklı. Sen ne aldın bugün?»

«Ben geçen gün yeni bir yer bulmuştum. Orada beş tane aldım sabah. Öğleden sonra da bizim çocukları götürdüm oraya. Onlar aldılar bir iki parça. Ben de bir tane daha aldım. Hepsi altı tane demek benim.»

«Peki bu adamlar nasıl alıyorlar on üç tane?»

«Ben de şaştım valla!»

«Kellemi keserim, yoksa bir dalgaları...»

«Bilmem ki...»

«Yuf be!»

«İşe bak be... On üç ha? On üç!»
«On üç ya!»
«Yuf be!»

Altlarındaki kayığın karartısına karışanlar, sahilde toplananların, olup bitenlerin farkında değil gibiydiler. Son livarı da attıktan sonra, kahveye, iskele tarafına hiç dönmeden çevirdiler sandalın başını, Sırataşların başladığı buruna doğru yollandılar.

Küreklere birkaç kuvvetli asılışta da, Utat Mora'yı Hereğin küçük limanından ayıran burunun dibinde, kıyıda, köye doğru baştan ikinci «hane» olan, altı boydan boya taşlık, üstü de tahta merdivenin çıkışında, bir ufak sofa, önlü arkalı iki odadan ibaret, çift katlı, eski, ahşap eve, evlerine vardılar. Nizam, livari kapağını sıkıca kapadı, ufacık bir asma kilitle de kilitledi. Kıçtan demir atıp, karaya, yalılarının daracık bahçesine atladılar, baştan da, oradaki bir kazığa bağlayıp sandalı, bıraktılar.

Bahçeye çıkan küçük ön kapıdan girdiler eve. Köşede asılı duran gaz lâmbasını, el yordamiyle bulup yaktılar.

Dövülmüş toprağın üzerine sıralanmış irili ufaklı, değişik şekilli granit parçalariyle kaplıydı taşlığın zemini. Kocaman bir ocak esniyordu yanda.

Evin bütün altını kaplıyan taşlık, tam ortadan, derme çatma bir bölmeyle ikiye ayrılmıştı. Merdivenin alt ucu, girdikleri kısımdaydı. Ocağın karşısındaki duvar boyunca uzanıyordu. Alt katı ikiye ayıran o dreme çatma bölmenin orta yerinde açılmış, —öbür yana geçilen— küçük kapının az berisinde, en dipte, tam köşede, ufak, dar, kulübe şeklinde bir yer daha göze çarpıyordu. Buraya bir eşikle çıkılıyordu. Kapı vazifesi görmesi gereken tahta parçası çarpılıp kaymış, ön uciyle yere dayanmış, öyle duruyordu.

Hasan, dosdoğru oraya yöneldi.

«Sen çık Nizam ağa, bi su dökeyim, geliyorum ben de. Fena sıkıştım.»

Nizamın duvarlarda oynıyan iri gölgesi, merdivenin gıcır-

dıyan basamaklarını yaylandıra yaylandıra, yukarı çıktı. Denize bakan ön odaya girdi.

Duvarlarının sıvası yer yer dökülmüş, altındaki bağdadilerin çıta çıta aralıklı uçları görülen ,döşeme tahtaları oynıyan, ne küçük, ne büyük, orta boyda bir odaydı bu. Yerde iki döşek seriliydi. Ayrı ayrı iki köşede. Biri, karşıda, denize bakan pencerenin dibinde. Öteki, sağ tarafta, yana, bahçeye, daha doğrusu o sahilin son hanesi komşu evden onları ayıran, —geçitle sokak karması— daracık yola açılan küçük camın altında.

Bu odada da, kapının solunda —sofayla olan ara duvara bitişik— nisbeten ufak bir ocak vardı. Bâzı yerlerinde samanları görünen bir çamurla sıvanmış, azıcık sağa yatkın, kalın, boğum boğum bir baca, tavana doğru çıkıyordu.

Tahta döşemenin üzeri, ocağın bulunduğu yer, küçük bir meydan halinde, dövülmüş toprak, ufak taş ve kiremit parçalariyle kaplıydı. İri iri, şekilsiz granitlerle yapılmış ocağın üstüne bastığı bu «tabla», yerden bir iki parmak yüksekteydi.

Yanda bir kucak çırpı, kapağı yarım açık bir tencere, bir bakır sini ile, onun içinde bir tek bıçak, birinin sapı kırık iki çatal, iki de tahta kaşık vardı. Ocağın dibindeki sacayak, topal gibi çarpık duruyordu biraz...

Hasanın da yukarı çıkması, bir dakika, ancak sürdü.

Nizamın ilk lâfı:

«Su var mı, yoksa çeşmeye gidecen mi?» oldu.

Başını salladı Hasan.

«Var var. İki tenekeden fazla su var aşağıda. Sabah getirdiydim ya... Ekmek de içeriki odada. Ben alayım geleyim. Sen de vuruver bi kibrit şu ocağa, tencereyi ısıtalım az...»

«Gene balık çorbası mı?»

«Ne olsun? Bitiremedik ki daha. Sabah beri duruyor. Daha fasulye de var, içerde dolapta. Onu da alıp geleyim. Yiyelim temizliyelim bu akşam. Yarına yeni aş kararız.»

«İyi!» dedi Nizam. «İyi. Hadi sen al gel aalcağını. Ben de ocağı yakayım.»

Ocak yandı.

Sacayağın topal ayağının altına, ufak bir çakıldan destek

koydu Hasan. Tencereyi üzerine yerleştirdi. Çorba ısındı. Aldılar ocaktan. Başına çöktüler. İçine ekmek doğradılar. Tahta kaşıklarını salladılar.

Hemen hiç konuşmadan yediler. Fasulye de biterken, bir ara, kendi kendine söylenir gibi mırıldandı Nizam:

«Neme lâzım, arıyacağız Sülyemanı. Hiç olmazsa zararı yoktu bize...»

Süleyman, yandaki evin sahibiydi.

«Ne oldu ki?» diye, dolu ağızla sordu, Hasan. «Ne var, ne oldu ki Süleymana?»

«Ha, sahi, demedimdi sana değil mi? Bana da dün söylediler. Unuttum gitti... Süleyman var ya, komşu bizim. Satmış evi. Erdeğe yerleşiyormuş. Gidiyormuş.»

«Satmış mı? Deme Nizam ağa. Gidiyormuş ha? Pekiy, kim almış evi?»

«Orasını sormadım... Söylüyorlardı. Avşadan mı, Ekinlikten mi nerdenmiş, galiba alanlar... Sormadım. Ne üstüme vazife? Ama doğrusu, canım sıkılmadı da değil. Kim bilir ne biçim adamlardır gelenler... Süleymanı arıyacağız, Allah bilir. Ne biz kimsenin işine karışırız, ne de kimse bize... Şu köyde, bir başımıza yaşarız, çok şükür. Süleyman bilirdi bunu. Alâkadar olmazdı bizimle. Bakalım yeni gelenler, öyle mi ya? Kim bilir, ne biçim adamlardır...»

Hasan, dalmış gibiydi. Ağzındaki lokma, şişip kalmıştı avurdunda. Neden sonra, çiğnemeğe başladı. Alçak sesle:

«Kim bilir?» dedi. «Kim bilir kimlerdir...»

Yemek bitince, kalkındılar. Toparlandılar.

«Bana bak...» dedi Nizam. «Sen yat. Yorulduṇ bütün gün, kürekte. Yat sen. Çanakları da yarın sabah, erken yıkarsın. Lâzım ederse, ben uyandırırım seni. Yat sen. Hayvana da ben bakarım. Yalnız dikkat ol, ocak sönmesin. Bak hafiflemiş yalazı... At bir iki çırpı...»

Bir duraladı, devam etti:

«Ha, bir ibrik de su koy... Isınsın. Kirlendim ne zamandır, bir dökünürüm belkim...»

Hasan gitti, bir ibrik su getirdi. Koydu ocağa. Altına biraz daha çırpı sokuşturdu.

Sonra, odanın sağ duvarı boyunca serili döşeğin başına geldi. Pantolunu sıyırdı. Üstündeki mintanı, bacağındaki uzun paçalı, beyaz doniyle, daldı yorganın altına. Taş gibi sertleşmiş ufak yastığına da, bir iki şaplak indirdi. Sıkıştırdı, ense köküne.

Nizam, elinde gaz lâmbası, odadan çıkıyordu. Işıkla, gıcırtılar, hafifliyerek merdivenden indiler. Başını kor koymaz, uyurdu Hasan. Bir an, gözleri tepesindeki pencereden görünen yıldız yıldız göğün lâcivert aydınlığını, tam ortasından kesip örten komşu evin damının simsiyah kümbetine takıldı.

«Kim bilir...» dedi kendi kendine. «Kim bilir kimlerdir?» Düşündü bir süre. Sonunda, gene kıpırdadı dudakları: «Aman be! Bana ne? Bana ne oluyor? Kim olurlarsa olsunlar...»

Yumdu gözlerini. Hemen içi geçti.

Nizam, aşağıda, taşlığı ikiye ayıran bölmenin küçük kapısını aralayıp öte yana atlıyordu.

İçerdeki dişi eşek, başını çevirip gelene baktı. Kulaklarını, kuyruğunu salladı. Kısık kısık, küçük küçük anırdı.

Gaz lâmbasını, yan tarafta bir çiviye astı Nizam.

Ufacık alevin oynak ışığında, kancık eşeğin, kocaman, simsiyah, tatlı tatlı bakan, mânalı gözlerine yaklaştı.

Yumuşacık kulaklarını okşamağa başladı.

*
**

Omuzuna bir el değdi.

Sıçradı.

Açtı gözlerini Hasan. Yarı geceydi daha. Pencereden, hep aynı koyu lâcivert ışık iniyordu.

«Kalk Hasan!» dedi bir ses. «Çok güzel limanlık var dışarda... Kalk gidelim, yem toplıyalım biraz. Kalk hadi.»

Fırladı ayağa Hasan.

«Olur Nizam ağam. Gidelim. Hadi.»

Çekti pantolonunu. Yün kazağını da geçirdi başından. Nizam, zaten giyinikti. Hazırdı. Hasan, doğru yan odaya seğirtti.

«Ben aldım lüksü. Aşağıda. Aranma boşuna. Hadi, yürü.»

«Peki Nizam ağam, hadi...»

İndiler aşağı. Yarım teneke kalmış sudan, bir iki çırptı Hasan, yüzüne. Yavaşça çıktılar dışarı. Kayığı çözdüler, atladılar içine. Demir ipini çekmeğe başladı Hasan.

Işıktan bir tulum giymiş gibiydi, halat. Her yanı, pırıl pırıl yakamoza bulanmıştı. İki misli kalın görünüyordu. Upuzun bir gümüş yılan misali, yana döne geliyordu denizden.

Hasanın ellerine kadar, hep böyle ışıl ışıl varıyor, avuçlarından, yemyeşil parıldayan cıva taneleri gibi kayıp kayığın içine akıyor, kıçüstünde birbirlerini dürte dürte yuvarlanan bu minik ateş topaçları, hafifçe aydınlatıyordu ortalığı.

Sandaldan çıkan en ufak bir gürültü, en küçük bir takırtı, denizin bir kaç karış derinliğindeki dibini yol yol ışıklandırıyor; ürküp kaçan balıklar, ispariler, çurçurlar, peşpeşe, sağlı sollu çakan şimşekler halinde, yosunların arasında kıvrılıyor, otları binlerce alev zerresiyle kaplayıp, şekillendiriyorlardı.

Hasan taktı kürekleri. Oturdu.

Derin rüyalara dalmıştı, köy.

Yavaşça süzülüp dolandılar limanı. Utat Moraya doğru kıvrıldılar.

Sırataşların kovuklarının içinde ağır ağır inip çıkan, gidip gelen deniz, baygın uyumasına rağmen, her nefes alışta bir tuhaf fokurduyor, epey kuvvetle horulduyordu...

Kayaların çatlakları arasında, su yüzüne tırmanmış küçük horozbinalar, yassı siyah, arap yengeçleri, pavuryalar, köpük köpük soluklarla, pıtır pıtır konuşuyorlardı sanki...

Sabaha epey vardı belli. Koyu mavi gökten, serin bir gece aydınlığı halinde bakıyordu yıldızlar...

Kayık yol aldıkça, peşinde yemyeşil, upuzun bir kuyruk pırıldayarak sürükleniyor, iki yandaki minik dalgalar, nur fışkıran peri saçları gibi kıvrım kıvrım kıvrılıyordu.

Küreklerin palaları suya her girişte şıkır şıkır ışık oluyordu, her çıkışta da, havada, tâ arkaya gidene kadar, parıltılı bir yol çiziyor, uçlarında koşuşan fosforlu damlacıklar, mavi bir kıvılcım yağmuru hâlinde akıyor, derinliklere karışıp kay-

bolmadan, bir zaman da denizin yüzünde tüy kadar hafif, sıçraya sıçraya kayıyordular...

Dağlardan, kâh gülen, kâh ağlayan çakal sesleri iniyordu. Kıyıda, suya atlayan bir kunduzun, ya da havaya fırlayan keyifli bir kefalın çıkardığı şakırtı, uzaklı yakınlı, bitmek tükenmek bilmez kıpırtıların kısık seslerine karışıyor; sağda solda, tek tük, koca bir burunun, iri bir ağızın derin derin içini çektiği duyulyordu.

Bayağı ayazdı ortalık. Gün boyunca, yazın çoktan gelip geçtiği pek anlaşılmıyordu ama, geceler belli ediyordu artık kendini.

Utat Mora'nın başındaki tostoparlak, büyük tek taşı dolanıp, bu arka denizin ufacık limanına girdiler.

«Ağır ol!» dedi Nizam. «Ses etme, bakalım belki gene doludur burası. Geçen geceki gibi... Gitmeyiz uzaklara... Ağır ol. Bırak otursun kayık, kendi kendine.»

Bodoslamasının altına sürtünen kumla karışık çakılların çıkardığı, yuvarlak, hafif bir gacırtıyla, sandal kıyıyı buldu.

Nizamla Hasan dışarı atladılar. Baştan, iki yandan tutup asılarak az bastırdılar kayığı, çektiler çakılların üstüne.

«Sen al bakalım kepçeyi, kovayı. Ben de lâmbayı yakayım.»

Elindeki küçük lüks lâmbasına, hava bastı, ikinci kibritte yaktı, Nizam. Kuvvetli bir ışık, gözleri kamaştırdı. Lâmbadan başka her yer, simsiyah göründü ilk an. Sonra kırmızı-sarı bir aydınlık kapladı etrafı.

Hafif hafif kıpırdayarak yatan denizin karaya dokunduğu oynak çizgi boyunca, yürümeğe koyuldular.

İki üç parmak derinliği olan bu en kıyı suların dibindeki çakıl, önce inceleşti, bir kaç adım geçince de sâfi kum oldu. İri taneli bembeyaz bir kum.

Lüksün şavkından ürküp acele acele, sırtlarındaki evleri de sürüklemeğe çalışan minarelerin, sapan gibi sürüp yol yol çizdikleri; bodur yosun parçacıklarının kara korkuluklar halinde kollarını salladıkları bembeyaz bir tarla...

«Nah!» dedi Hasan birden. «Nah... Bak Nizam Ağa bak. Nah...»

Nizam, onun gösterdiği yere doğru lüksü uzattı.

Orada, burnunu sudan çıkaracak kadar kıyıda, hemen bütün gövdesini kumlara gömmüş, yalnız bir koca kafadan ibaretmiş gibi görünen, ortalığı kaplayan aydınlıktan hiç tedirgin olmamışçasına hareketsiz duran balığın patlak gözleri, kalın kırmızı dudaklı ağzı, yaklaşan ışıkla büsbütün irileşmişe benziyordu.

«Hadi tamam!» dedi Nizam. «Hadi...»

Hasan, elinden kovayı, yere bıraktı. İndirdi omuzundan kepçeyi. Yavaşça değdirdi, soktu bir parmak kalınlığındaki suya. Kepçenin çember demiri, hâlâ kımıldamadan bakan, yalnız tombul yanaklarını şişire şişire, yayvan çenelerini oynatarak hızlı hızlı nefes aldığı belli olan balığın burnunun bir kaç santim önünde, kumlara daldı.

Beyaz zerreler, çemberin o kısmını örtüverdiler, içlerine aldıkları demirle biraz kabardılar sadece.

Durdu, sonra birden, hızla ileri dayandı kepçeyi Hasan. Yıkılan küçük kum tümseğinden yuvarlanan beyaz taneciklerle beraber yuvası bozulmuş, rahatı kaçırılmış, ufak lokum gibi bir balık da, yerinden fırlayıp, dosdoğru kepçenin içine girdi.

Kaldırdı havaya, baktı Hasan.

Çembere bağlı, sarkan, kalın ağdan torbanın altı, kıpır kıpır oynuyordu.

Hemen kovaya su koydular. Dibindeki balıkla beraber, tersyüz ettiler fileyi içine. Bir eline kepçeyi, bir eline dolu kovayı aldı Hasan, bir kaç adım daha yürüdüler.

Bu defa, Nizam:

«Nah!» Dedi. «Nah, şuraya bak, üç tane yan yana...»

Küçük sahilin dibine varana kadar, on yedi tane tuttular. Tekrar kayığa doğru gittiler. Beş tane daha aldılar dönüşte. Az evvel ürkütüp kaçırdıkları, ya da yenileri, beş dakika geçmeden gene kıyılıyor, baştankara dayanıyorlardı sığlığa.

Hasanla Nizam, kayığın yanında bir parça oturup beklediler. Bir kere daha gidip geldiler, sahilin sonuna kadar. On üç tane daha yakaladılar.

«Yeter be!» dedi Nizam. «Daha ne? Yeter. Dönüp yatalım artık. Sabaha yıl var daha.»

Kovanın içinde, burunlarını tıkır tıkır vurarak dolaşan balıkları, livariye, kilidini kapağını açıp, şar diye boşaltıverdiler. Gene kilitlediler. Dayandılar kayığa. Atladılar.

«Karadan gelseydik bile, olurmuş.» dedi Hasan. «Ne kadarcık yol? Yüz adım yok, bizim evden...»

«Nereden bileceksin, her gece garanti burası? Bulamazsak, öteki kayalara gideriz diye çözdük kayığı... Ama hakkat bir daha, karadan gelip burayı yoklamadan, kayığın rahatını bozmayalım. Nassa evimizin arka yakası be...»

Yavaş yavaş uzaklaşıp, köye doğru kıvrıldılar.

Onlar «tostoparlak büyük, tek taşın» ardında kaybolunca, sahilin giriş burnundaki süngerleşmiş kayaların, —az önce sandalın çekili olduğu yerin— hemen bir kaç metre üst yanında dikilen o kararmış granit yığınının en derin çatlağında, bir gölge oynadı.

Kabardı, büyüdü, şekillendi. Çıktı dışarı.

Uzun boylu, iri yarı bir adamdı bu.

Lâcivert göğü deler gibi duran bir başın üzerindeki saçların, simsiayh kıvrımları belli oluyordu.

Yürüdü. Dosdoğru kıyıya geldi. Elinde tuttuğu elektrik fenerinin düğmesine bastı birden.

«Tuh!» dedi adam. «Tuh! Bunlar kuvit be. Kumbalığı be. Bunları mı topluyorlarmış bir saattir? Tuuh be... Nasıl anlamadık, daha evvel? Bunlar kuvit be... kuvit! Demek buna çok salıyor sinağrit ha... Tuuh...»

Sonra, evden kepçesini alıp gelmek için döndü çabucak, kayaların dibindeki aralıktan geçti, yola çıktı, bir kaç adım ilerde uyuyan köye doğru, hızlı hızlı gitmeğe başladı Hüseyin.

⁂

Ertesi gün, sabah erkenden, havadis her yana yayıldı. Kimse denize açılmağa acele etmez gibiydi. Sabah tavını düşünen pek kalmamıştı.

Kahvenin önünde, sahilde kayıkların başında, iskelenin üzerinde, en çok da Hüseyinin etrafında toplanmıştı millet.

«Deme be Hüseyin... Deme be! Kuvit mi avlıyorlarmış gece yarısı?»

«Valla gözümle gördüm. Ben de topladım, kendi hesabıma. Bugün onunla bakacağım balığa. Benden söylemesi. Siz artık nasıl bilirseniz öyle yapın. Benden söylemesi... İnsaniyetliği...»

«Deme be! Demek o bize gösterip taktığı haniler, numaraymış ha? Tuuh!»

«Ne beklersiniz Enik'ten?»

«Ne beklenir Gelinin Nizamdan...»

«Tuuh!»

Akrabalarına ileri geri söylenilmesi, canını sıkmış gibi kımıldadı, yardı kalabalığı, kayığına yollandı Hüseyin.

«Şimdi ne yapacağız?» diye sordu Selim. «Nerden bulacağız, gündüz vakti kuviti? Gene boş boşuna hani mi çekeceğiz peşimizde?»

«Nereden mi bulacağız?» diye atıldı Hamdi. «Düşündüğün şeye bak. Kuvitten bol ne var be? Sakat başlarında, kıyıdan az açık, dört beş kulaç suda, aradığından bol. İstemediğin kadar! Kara otların arasında, taş hanisi avladığımız sularda, yok mu o beyaz açıklıklar, istakoz yuvası gibi, beyaz kumluk yataklar? Tamam! Sallandır oraya ince, üçlü oltanı. Bak kaç tane alırsın... Kuvit tutmak da dert mi be? Hani avlarken kumluğa düşünce kaç tane geliyordu da, beğenmeyip atıyordum bokları... kuvit tutmak da dert mi? Limanlık havayla, yukardan, kayıktan bak, dipte, kumda görürsün cenabetleri oynaşırlar. Gün ışığınnan daha kolay... Bakma sen, onlar gece avlanıyorlar ama, biz görmeyelim, anlamayalım deye... Ne orospu dinli onlar...»

«Hadi öyleyse...» dedi Hakkı.

«Hadi öyleyse... Ne duruyoruz?»

«Durduğumuz kabahat.»

«Hadi öyleyse gidelim.»

«Gidelim kuvit avlıyalım...»

«Gidelim hadi...»

«Hadi...»

Yavaş yavaş dayandı kayıklar, açıldılar, Sırataşları dönüp yayıldılar. Kıyılara, sahillere, burun başlarına, dört beş kulaçlık sulara...

Kırmızı sandal, köyden çıktığında, güneş gene fırlamıştı tepelerin yukarısına. Karanlık kalmış bir iki ufak vadinin, dere yatağının üzerinde, dev projektörler tutulmuş gibi, tozlu, bembeyaz ışık kolları geçiyor, dağların kertiklerinden inen köpük köpük, duman duman ışık selleri olukluyordu.

Gecenin bulaşığı yıkanmış, hayvan arkaya, açıklığa, otlalamaya bağlanmış, ancak olup bitmişti işler. Ancak çıkabilmişlerdi. Hem öyle çok aceleleri de yoktu ki.

Alkoz'un alt başına kadar, bütün kıyılar boyunca serpilmiş, ağır ağır akıp bir şeyler araştıran kayıkları gördükçe, pek hayret etmediler değil, Nizamla Hasan. Ama önceleri tam anlamadılar olanları.

«Hepsinin yemi tükenmiş galiba Nizam Ağa...»

Kuvvetli kuvvetli asılıyordu küreklere, Nizam.

«Öyle gibi... Öyleye benziyor...»

«Ama neden Alkoz yakasında bakmazlar, be Nizam Ağa? Orada daha çok var hani...»

«Ne bileyim be Hasan... Keyifleri miyim? Canları öyle çekmiş... İşimize bakalım biz. Varalım yerimize.»

Çevirdi başını, aceleyle gidip gelen omuzlarının üzerinden, ilerileri gözledi: «Bak, bir kayık var, Alkoz altında. Ama daha bir tek. Biz de gidip varalım yerimize...»

Boğazda, beyaz teknesinin içinde, Hüseyin karşıladı onları. Sandalın her iki yanında da oynaşan sular, küpeştenin üzerinden geçip denize doğru inen ipler, epey uzaktan belli oluyordu.

Küreklere geçerken, baktı Hasan.

«İyi balık almış Hüseyin be Nizam Ağa. Bak döndü kayık. İki yanında da balık asılı. Hem bir iki değil!»

«Sabah tavıylan, kapmış bir iki tane. Hadi biz kendi işimize bakalım. Al üstüne.»

Akış yaparak, hizasından, ama epey açıktan geçerken, ayağa kalktı Hüseyin. El salladı.

«Rasgeleyin!» diye bağırışı, Alkozla, Küçük Paflimi burnunun kayaları arasında bir kaç kere gitti geldi.

Nizam, o tarafa bakmadı bile. Yalnız Hasan, bir saniye, küreğin tekini bıraktı, sağ elini şöyle bir kaldırıp havaya, çabucak indirdi.

Öteki kayıklar erişip, teker teker geldiklerinde, dört balık almıştı Nizam. Ama o arada Hüseyinin de, dört kere çalındığını, zorlana zorlana balık da çektiğini görmüşlerdi.

Öbür sandallar da birbiri üstüne boğaza yığılınca, «adım atacak» yer kalmadı Alkoz altında. Tam on üç kayık olmuşlardı. Fethullah bile oradaydı.

«Ne bu be?» dedi Nizam. «Bayram mı var? Ne toplaşıp geldiler buraya? Bok mı bulacaklar?»

Hızlı hızlı sardı oltasını. Kıvrım kıvrım kıvranan kumbalığını iğneden çıkarmadan, burnundaki o koca kancayla beraber sallandırdı livarinin içine. İşaret etti.

«Hadi gel Hasan. Bırak kürekleri bana. Çıkalım yukarı. Dragonda taraflarına.»

«Ben çekerim Nizam Ağa...»

«Yok yok, uzak gideceğiz. Hava da eseceğe benzer. Sen gel arkaya, ben çekeceğim.»

Yer değiştiler.

Hasan kıça oturunca baktı. Sağ yanlarında, ilerde, denizden dimdik çıkan o koca burnun, Gelintaşının önünde, bir tek kayık kımıldıyordu. Aliyle karısının mavi sandalı. İsmini söylemeden, eliyle işaret etti:

«Oraya, o buruna bir baksak mı Nizam Ağa? Fazla çalışan yok orada... Bir bakalım istersen...»

Başını çevirmedi bile Nizam.

«Yok!» Dedi. «Yok, ben görüyorum vaziyeti. Bugün öldü burası. O yana da doluşurlar, az sonra... Yok. İyice yukarı çı-

kalım bugün. Dragondanın üst yakasına, adacığa kadar bile gidelim, mümkünü varsa...»

«Ya hava eserse?»

«Eserse, bahtımıza be Hasan!»

Öyle, açık açık dayandılar ileri, yukarılara.

Öğleyi bir iki saat geçene kadar esmedi hava. Sonra aldı, yavaştan yavaştan üfürdü.

İstanbul üstlerinden gelen masmavi bir poyrazdı. Kapıdağı duman sarmamıştı. Sert bir hava değildi. Ama gene de «hafif yollu» kabalaştı denizler.

Kırmızı kayık, öne arkaya, tahtaravalli gibi indirip kaldırmaya başladı, biri kürekte, biri kıçta oturan Hasanla Nizamı.

Akıllılık edip, çok ileri dayatmamıştı Nizam. Dragondanın giriş burnunu geçmemişlerdi. Tâ gerilerde, Alkozun dibinde, Gelintaşının açığında oynaşan benekler, hâlâ görünüyordu. Fazla yukarı çıkmamışlardı. Dragonda koyunu atlayıp, üst burnu bile bulmamışlardı.

Büyük Paflimiyi Dragondaya bağlayan alt uçta, birine çıkılşık, birine girişlik eden ortak burunda eğlenmişlerdi. Lüzumu da yoktu, pek ileri gitmeğe. Hava hafiften koyverdiğinde, sabah aldıklariyle beraber, dokuz balık asılıydı bordada...

Döndüler.

Yanda sürüklenen sinağritler epey yol kesiyordu ama, poyraz da arkadan şişiriyordu. Ödeşiyorlardı.

Alkoz altına vardıklarında, gene bir sürü kayığın arasına girdiler. Sabahkinden de çok gibiydi tekneler. Büsbütün sıkışıktılar. Yeni alan poyraza bile aldırmıyorlardı.

«Sanırsın, çapariçilik var! Kolyozculuk oynuyor...» diye homurdandı Nizam. «Bok buldular bugün burda!»

Ama kayıklar, daha başka bir şey bulmuşa benziyorlardı. Hepsinin bordalarına bitişik sular karışıyor... Hepsinin küpeştelerinden, sıra sıra ipler denize sarkıyor, hepsinin yanıbaşlarında koca koca kuyruklar, masmavi sırtlar dolanıyordu.

«Ne bu be?» dedi Hasan. «İyi balık var hepsinde. En azından altı yedi balık almış kayıklar be...»

Cevap vermeden, hızlı hızlı asılıyordu küreklere Nizam. Varyoz sallar gibi, hınk hınk diyerek, şiddetle soluyarak çekiyordu.

Kayığın burnuyla dürttüğü sular şarıldıyor, iki yanda asılı balıklar, bu sürate kuyruk uyduramayıp yan dönüyor, altlarında düzleşen denizin üzerinde kızak gibi kaya kaya, köpükler saçarak sürükleniyorlardı.

Birbiri üstüne yanaşmış gibi sıkışık duran son sıra sandalların yakınından geçip, köye, aşağıya doğru boğazdan çıkarken, beş on metre sağlarındaki kayıkta, şiddetle çalınıp, zorlana zorlana oltasını toplamaya başlayan adam, kaldırdı kafasını, onlara baktı bir an. Sonra, kuvvetle sarsılan oltasını bir eline aldı. Öbürünü salladı, kırmızı kayığa:

«Heey, nereye be? Nereye gidiyorsunuz? Tav yaptı balık, gelin be...»

«Hamdiye bak...» diye mırıldandı Hasan. «Kaç gündür, tane alamıyordu. N'oldu be?»

Duralmış gibiydi Nizam.

Kayık ağırladı.

O sırada, peşpeşe salladığı kulaçları bitti, Hamdinin. Hiç kepçe bile vurmadan, oltayı havaya kaldırdığı gibi, aldı balığı içeri. Bir müddet, öyle havada tuttu.

Şiddetle debeleniyordu. Üç dört kiloluk bir balıktı bu. Nihayet ağzının kenarına, sağlama geçmiş iğneden, dudağını tamamen koparmak pahasına kurtuldu. Kayığın içine düştü, takırdamaya başladı.

Hamdi eğildi, hayvanın sol kulağına, bir parmağını geçirdi, gene havaya kaldırdı. Nizama doğru salladı:

«Eeey be! En ufağı bu be... Lokum balığı bunlar... Kuvit balığı bunlar be!»

Yanağından şap diye öptü sinağriti, sonra kayığın içine attı. Ciddi çıkmasına çalıştığı bir sesle, bağırdı tekrar, Nizamdan yana:

«Nizam Ağa be... Boş yere uğraşmayın, kırmızı hanoslarla be! Yemiyor artık sinağrit, o balıkları be. Kibar olmulşar. Uğraşmayın boş yere be. Siz de öğrenin, bu dalgayı. Kuvit takın.

Kumbalığı takın. Siz de öğrenin... Balık tutun. Kuvit takın be. Hüseyin kefşetti! Aslan Hüseyin be.»

Öbür kayıklardan gülüşmeler işitildi.

Nizamın elleri, küreklerin üstünde pençeleşti.

Ancak Hasanın duyabileceği bir sesle:

«Ya!» dedi. «Öyle mi? İyi... Siz de öğrendiniz ha... İyi. Pekiy. Gösteririm ben size öyleyse. Demek Hüseyin ha! Hüseyin, icat etti... İyi... Pekiy... Gösteririm ben size öyleyse...»

Hasana döndü.

«Topla, al içeri çabuk şu balıkları. Bağla hemen. Hazırla. Köyde, livaridekileri de toplayıp kasacağız nassa... Nassa yollayacaktım balıkların hepsini bu akşam, taş motoruylan. Kendim giderim öyleyse İstanbula. Ben kendim giderim.»

Kuvvetle asılmaya, öne arkaya yata doğrula, ıskarmozlar kadar, belini de, dişlerini de gıcırdata gıcırdata çekmeğe başladı kürekleri.

Hasan, balıkları birer birer içeri alıp, baş kuyruk kasarak, kalın birer yay, ipinden tutunca rahatlıkla taşınabilecek birer zembil haline sokuyor, kulağını üfüren soluklara karışmış cümle parçalarından da bir şeyler anlamağa çalışıyordu.

«İyi!.. Demek böyle ha... İyi... Gösteririm ben size öyleyse... Gö..teririm...»

Kırmızı kayık, insan gücünün en son yoluyla, suları yara yara hamle ediyordu, köye doğru...

Sinağritler, sımsıkı bağlarını daha fazla geremeden, kuyruklarının ucunu bile oynatamadan, ürperip titreyemeden, birer birer can verdiler. Bembeyaz oldular. Sonra yavaş yavaş, geri geldi renkleri.

Sırataşlardan içeri, hışımla girdi sandal. Bir gece evvel bıraktığı livarlerin üzerine saldırdı, dosdoğru.

Bağlı oldukları taşlarla beraber, su yüzüne çekilirken, son umutlarını da kaybetti, koca balıklar.

***

Hasan, omuzlarını öne doğru çökertip kısarak, başını eğerek, kahvenin kapısından içeri girdi.

Aslında kapı, onun gibi iki tanesinin geçeceği kadar genişti. Boyundan da çok yüksekti, sakınmasına lüzum yoktu. Ama ne hikmetse o, gene de kamburunu çıkarıp, boynunu kısarak atladı eşikten içeri.

«Selâmünaleyküm!»

İki gündür, çok sert esiyordu poyraz.

Kimse denize çıkamamıştı.

Rıza dayının kahvesi, tıklım tıklımdı. Sigara dumanından, dip taraftaki suratlar seçilmiyordu.

Herkes döndü, yeni gelene baktı. Konuşmalar bir hafifledi. Mırıltı halini aldı. Sonra gene arttı, seslerin kuvveti.

Ancak bir iki kişi, zor duyulur birer cevap verdiler:

«Aleykümselâm!»

Hemen çevirdiler başlarını.

Bir kaç adım attı, Hasan.

«Merhabayın be.»

Herkesin, öyle teker teker, sırayla cevaplamasını beklemek boşunaydı. Bu kere, ancak bir kişinin karşılığı işitildi:

«Merhaba.»

Sağdan soldan, tam nerden çıktığı belirsiz bir iki:

«Enik! Eniğe bak... Enik geldi... Enik... Enik!» sesleri, bir kaç kahkaha, Hasanın kulaklarına varıp erişmedi değil. Aldırmadı ama. Kısa bir süre düşündü. Selimle Hamdinin karşılıklı oturdukları ilk masaya yöneldi. Ta yanlarına varıp dikildiği zaman bile, başlarını kaldırmadı oturanlar.

«Merhabayın be...»

Alışıktı bütün bu hallere Hasan.

«Merhaba, bana müsaade, hadin eyvallah.» dedi, kalktı Selim.

«Bana da eyvallah!» dedi, Hamdi de doğruldu.

Gidip, bir kaç masa ilerde, kalabalığın mavi sisine karıştılar. Uzaktan Hamdinin o kalın, kaba kahkahası da çınlamakta gecikmedi.

Tek başına otura kalmıştı Hasan.

«Rıza dayı, yapsana bir çay bana.»

Etraftan dönüp bakanlar kadar, kendi sesine, kendisi de hayret etti.

Ocağın arkasından, neden sonra cevap geldi:

«Demli çayım kalmadı.»

«Beklerim, demle öyleyse...»

«Bekle.»

Rıza dayıya yakın oturanlar, dönüp işaret ettiler, «Ver çayı, içsin gitsin...» manâsında.

Çok geçmeden, ayaklarını sürüye sürüye, yaklaştı Rıza dayı. «Tırak» diye koydu çayı masaya. Sallandı, döküldü çaylar biraz. Tabakta duran iki şeker kızardı.

«Rıza dayı be...»

«Ne var?» Gidiyordu, tekrar döndü, yaşlı kahveci. «Ne istiyorsun daha?»

«Hele otursana bi dakka... Bir şey soracağım sana. Yap bir çay da kendine, gel otur, bi yol...»

«Ne belâ!» gibilerde, başını salladı, Rıza dayı.

Etraftan göz kırptılar. Gülüştüler.

«Eniğe bak, çay da ikram ediyor, hem de kahveciye!» dedi bir ses.

«Ne yollar da öğrenmiş ha!»

«Çay may istemem.» dedi Rıza dayı, sonra, bir an evvel kurtulmak niyetiyle geldi, çöktü Hasanın yanına.

«Ne var? Ne istiyosun?»

«Bi şey soracaktım da...»

«Anladık... sor soracaksan... Neymiş?»

Duraladı Hasan. Kuvvet topladı. Derin bir nefes aldı. Bir çırpıda sordu:

«Süleymanı arıyordum ben...»

«Süleymanı mı? Hangi Süleymanı?»

Yan masadakiler de kulak kabartmıştı. Biri seslendi:

«Kaç tane Süleyman var köyde? Çolağı söylüyor... Komşusunu söylüyor.»

Duyanlar, hep gülüştüler.

«Yuuh! Eniğe bak... Enik aklı bu be. Komşusunu kahveciye soruyor... Yuuh be!»

Tekrar, derin bir nefes aldı Hasan.

«Kaç gündür görmedim de Rıza dayı. Ondan soruyorum. Kaç gündür grömedim Süleymanı. Sen bilirsin diye sordum. Merak oldu da...»

Yandakiler, açtılar ağızlarını gene:

«Merak olmuş! Ha... ha... ha. Merak olmuş. Aslan Enik. Amma da severmiş komşusunu...»

Kahvenin en dibinden, kim olduğu belirsiz bir ağız, var gücüyle bağırdı:

«Eniiik! Heeyt... Anam babam Eniğim benim... Yavrum!»

Bu kadarına da içerlemiş gibi, bembeyaz kaşları çatıldı, Rıza dayının. Kalktı ayağa:

«N'oluyor be?» dedi. «N'oluyor? Yeter be. Bu kadar terbiyesizlik yeter. Kesin.»

Oturdu gene.

Etrafında olup bitenleri duymaz, görmezmişcesine, aldırmamaya çalışan o koyu sarı yüze, on dokuz yaşını aşkın olmasına rağmen, çocuk gibi duran bu ufak tefek adamın, hafifçe titreyen renksiz, ince dudaklarına, kenarları seğiren o iri gözlerdeki, kanal suları kadar koyu mavi, kirli yeşil, adeta siyah, derin, ama dipsizcesine derin, bomboş ifadeye baktı.

«Yahu...» dedi kendi kendine. «Bu da insan be. Bu da genç. Bu da delikanlı... Babası kudurmuşsa, boyu bodursa, kendi suçu, günahı mı be? Nedir buncaaza ettiğimiz be?»

Düşündü, teselli buldu sonunda. «Hoş o da bize sokulmuyor, biz buyur etsek bile sokulmaz ya... O da öyle ayrı, yaban yaşamaya alışmış, öylesini seviyor, öylesini arıyor ya... Bizim de günahımız yok, öyleyse. Yok bizim de bir suçumuz. Fazla fazla, biraz zekleniyor çocuklar.»

Rahatladı içi.

«İyi, pekiy ama, ne geldi bugün bu buraya?»

«Hasan, ne yapacan Süleymanı be oğlum?»

«Oğlum» deyince, yüreği büsbütün rahatladı.

Kıpırdadı ince dudaklar, tek tek telli, yarı köse yüzde, hissesine en çok sakal payı düşen sivri alt çene oynadı:

«Sordum işte... Meraklandım. Kaç gündür görmedim de. Ev de öyle kapalı gibi duruyor...»

«Gitti onlar be En... şey... Hasan, gitti onlar, gitti Süleyman, yavrum...»

«Gitti mi? Nereye?»

«Süleyman Erdeğe gitti yerleşti be Hasan. Komşundan haberin yok mu be oğlum? Evveliki gün taşındılar. Gitti Süleymangil. Evi sattı, gitti Erdeğe. Manavlık mı, bakkalcılık mı ne yapacakmış orda...»

«Evi sattı, demek ha?»

«Sattı ya... Hiç mi duymadın be oğlum? Komşun bu senin. Hiç mi demedi size?»

«Demedi. Demedi ya. Eee tabiî biz her gün balıkta, denizdeyiz. Nereden görüşeceğiz de, söyleyecek...»

İnanmıyan bir tavırla, onayladı Rıza dayı:

«Öyle ya... Nereden görecek de söyliyecek... Doğru.»

Sonra, hatırlamış gibi sordu: «Yahu, Nizam nerede be Hasan? Seni salmazdı, böyle tek başına dolaşasın pek... Nerede o?»

«İstanbulda. Balığımız vardı biraz. Onları götürdü, geçen aşşam. İki gündür oluyor, gelmedi. Bilmem ki nerde kaldı o da?»

«Hava esiyor. Herhal, ya motor bulamamıştır kalkan... Ya da bir limanda yatıp kalmıştır, bindiği tekne. Vapurla, Bandırma üstünden gelecek değil ya, onca taş motoru variken...»

Kalkmağa hazırlanıyordu Rıza dayı.

«Pekiy, evi alanlar kimmiş, duydun mu hiç?»

Şaşaladı, çakır gözlü, bembeyaz saçlı kahveci.

«Evi alanlar mı? Süleymanın evini alanlar mı?»

«He.»

«Adalıymışlar. Avşadan... Hacı İbravuş mu, Hoca İbravuş mu neymiş adamın ismi. Avşanın da yerlisi değillermiş galiba. Karşılardan... Trakyadan bir yerlerden varıp gitmişlermiş Adaya. Ben adamın kendisini de gördüm geçen, eve bakmaya geldiklerinde. Fena adama benzemiyor. Güleç, şaklak bir şey. Göbekli möbekli. Hacı, hoca hali de yok ya, neyse. Herkesin

hali, kendine. Fena adam değil, herhal. Ama insan bu tabiî, kavun değil ki koklayasm, karpuz değil ki şaplaklayasın!»

Düşünür gibiydi Hasan.

«Size bir zararı olmaz be Hasan. Üzülme. Eskiden nassa, gene öyle. Sabahtan sabaha, bir selâma bakar iş. Onu bile vermesen, ne lâzım.»

Çocuğun gönlünü almaya niyetliydi, Rıza dayı. «Öyle ya, siz kendi halinizde geçinip gidiyorsunuz. Kimseyle bir alıp vereceğiniz yok ki... Herkes kendine baksın, siz de kendi işinize... Size ne elâlemden? Hadi, boş ver, üzülme be oğlum.»

Başını kaldırdı Hasan.

«Acap ne zaman gelirler dersin, Rıza dayı? Hemen taşınacaklar mıymış?»

«Orasını bilmem evlât. Belki hemen gelirler. Yarın, birgün. Belki bir hafta, bir ay sonra gelirler. Belki de bütün kışı orada geçirir, bahara taşınırlar. Öyle ya, kış üstü, göç möç, zor iş. Onunçün, kimbilir ne zaman gelirler... Kimbilir...»

Ayağa kalktı Rıza dayı.

Hasan elini cebine attı.

«Yok, kalsın bu seferlik be Hasan evlât. Kırk yılda bir gelirsin!» Yükseltti sesini: «Bir çayımı içmiş olsan ne çıkarkim? Almam valla. Benden bu çay...»

«Sağol.» diyip kalktı, Hasan da. «Sağol.»

Ardına bakmadan, kapıya yöneldi.

«Kimbilir...» diye mırıldandı, kendi kendine. «Kimbilir.»

Başını gene çarpmamak için eğerek, atladı eşiği.

İçerde Rıza dayı: «Nasılmış insaniyetlik? Nasıl olurmuş adamlık? Bi de üste, çay sımarladım!» der gibilerden, sağına soluna kurula kurula, mor damarlı, iri kırmızı burnunu havaya dikmiş, ocağına doğru gidiyordu.

Dışarda, sert bir rüzgâr vardı. Ama hava kapalı değildi. Masmavi, ışıl ışıl bir gökte, peşpeşe tekerlenen bulut topakları hızlı hızlı akıp gidiyor, İstanbuldan kalkıp gelen, ak kafalı dalgalarla kabarmış, tâ uzaklara, Marmara adsı önlerine kadar parıl parıl yanan lâcivert bir denizin üzerinde, tıpkı Kapıdağın kırmızı-mor tepelerinde olduğu gibi, güneşin önünden çabucak

geçi geçiveren bembeyaz perdelerin yere vuran gölgeleri, kocabaş bir sürü misali, kara kara ilerliyordu.

Dosdoğru eve gitti Hasan.

İstanbul yoluna koyulmadan:

«Hasan,» demişti ona, Nizam Ağası. «Oğlum, ben yokken, balığa falan çıkmayı boş ver. Yemimiz de var nassa. Bir gün, hiç olmazsa, elin sırtın dinlensin. Var, yat bütün gün. Hayvanı çıkar otlat. Yat... Köy içinde de çok dolaşma demiyonum. Koca adamsın. Asker olacaksın seneye. Ne yapmak lâzım geldiğini, kafanı yor, kendin bul. Onun için, sana köy içinde gezme de demem, gez de demem tabiî. Bildiğini yap. Kendine yakışanı yap. Ama unutma ki, köylü, seni-beni çekemez. Şu hayatımızı kıskanır. Değil köylü, kardaşım Kasım bile çekemez. Hüseyin bile. Onun için köy içinde gez de demem sana, Kasım amucanın evine gitme de demem. Bildiğini yap. Evet, Kasım amucan, sana yedi yaşına kadar bakmış, inkâr götürmez. Ama ya sonrası? Hem evi barkı, çoluğu çocuğu var onun. Karısı marısı var. Bizim gibi değil. Neyse, benden bu kadar. Her zaman nassa, gene öyle yap. İlk defa gitmiyorum ya İstanbula. Bildiğini yap. Ha bir de, eğer canın çekerse... ama bak ne diyorum, canın isterse eğer, al silâhı, var dağlara, av avla biraz. Belkim iyi bir şeylere raslarsın da, kuş muş, tavşan mavşan, bir et yeriz dönüşümde...»

Nizamın gittiği akşamın sabahı, canı hiç bir iş tutmak istememişti, Hasanın. Bütün gün yatmıştı. Bir ertesi sabah, erken, ağasının motorunu gözlemeğe, ortalık ağarmadan dikilmişti ayağa.

O gün de gelmedi Nizam. O gün de geçti, boş boşuna. Sade girdi içine, kayığı bir güzel temizledi Hasan. Eşek, yan tarafta, keyifle otluyordu. O günde de, işte bu ertesi günün sabahında da, gelmemişti Nizam.

Hasan, kahveden, doğru eve yollandı. Nizam Ağasını düşünüyordu. «Nerelerde kaldı?» diye. Üst kata çıktı, arka odaya geçti. Her şeylerini içine koydukları koca dolabın dibinden, köşeden, boru gibi tek namlulu, eski, sağı solu oynayan bir tüfek çıkardı.

El yordamiyle, iki ufak torbacığı da buldu, koynuna soktu. Bu keseciklerin birinde, biraz kara barutla, küçük bir kutuda şıkırdayan kapsüller, ötekinde de kurşundan kendi erittikleri, dövüp uzattıkları, çakıyla kese kese yaptıkları, iri dört köşe saçmalar vardı.

Dolabın dibinde yığılı paçavralardan bir miktar yırtıp cebine tıkmayı, «hususî» kesilmiş kamıştan, ufak barut-saçma ölçeğini de yanına almayı unutmadı.

«Yerinde mi değil mi» diye, «tek dolma» tüfeğinin namlusunun altına sokulu, harbi niyetine kullandığı, barutu saçmayı, üzerine konacak bez paraçlarını tepip sıkılamağa yarayan kızılcık sopasını da yokladıktan sonra, biraz da ekmek aldı, soktu koynuna, indi aşağı. Bir maşrapa su dikti başına. Guk guk içti. Sildi ağzını. Çıktı evden. Yol verdi dağlara...

Vakit, sabahtan yeni kurtulmuştu. Ağır ağır öğleye tırmanıyordu.

«Bu saatte ne av olur kim?» diye söylendi Hasan. «İş işte bizimkisi. İki gün, dinlenmişti tabanlarımız...»

İnanmaya inanmaya, hazırladı gene de tüfeğini. Barut kesesine kamış ölçeği soktu, doldurdu. Döktü ağzından namluya. Bir de paçavra yırttı, harbiyle onu da dayandı, tepti içeri. Bir ölçek de saçma. Biraz çaput daha, en üste. Hepsini. son bir kere sıkıladı.

Zangır zangır sallanan namlunun dibinde, gevşemiş dönen vidasiyle beraber, şıngır şıngır oynayan tek horozu kaldırdı. Altındaki ince ateşleme borusunun deliğine, barut gelip varmış mı diye baktı. Nihayet bu küçük memenin tepesine, minik bir fes gibi, kapsülü giydirdi. Baş parmağiyle tutarak, horozu da tekrar, ağır ağır indirdi, kapsülün üzerine.

«Hele av görelim de, kaldırırız horozu, ne varmış kim...»

Önce Kemanara tepesine çıkmaya niyetlenmişti ama, vazgeçti. Dragondaya, karadan giden esas yola indi tekrar. Hızlı hızlı, küçük Paflimiye doğru yürümeğe başladı.

«Tavşan mı kaldı bu saatte, tepelerde? Varayım küçük ovaya bâri. Ne zamandır gıgılayıp dururdu orda, bi küme keklik... Denizden duyardık. Varayım, belki denk gelirim üzer-

lerine... Havada, uçar muçar, dayanırım. Bi dane de düşmez mi koca sürüden? Belkim de yerde denk gelirim, belli olur mu kim? Kimbilir... Kimbilir...»

Aklı gene köye, geriye döndü. «Kimbilir?» Ama toparladı çabuk kendini.

«Rüzgârburnu» dönüyordu. Likozun üzerinden geçiyordu. Alt tarafta, denizlerin bembeyaz patlayıp, havaya fırladığı sarı kayalıklardan, bir sürü güvercin fırladı. Masmavi bir şakırtıyla dağılıştılar havada..,

«Vay! Güvercin var imiş... Ama boş ver... Güanh, güvercin vurmak be. Öyle demez mi kim, Salih Hoca?»

Gene de gözleriyle tâkip ediyordu kuşları, tâ uzakta, varıp kondukları granitlere kadar...

«Boş ver güvercini. Günah.»

Hasan, tozlu yolda, ayaklarını sürüye sürüye yürüyordu. Hızlı hızlı. Bir elinde sallıyordu tüfeğini, ileri geri.

Küçük Ovaya varınca, tam ortada akan Ceval derenin yatağına indi, karşı yakaya atladı, dik yukarı tırmanmağa balşadı bayırı.

Aşağıda, ufku gitgide genişleyen, açıklı koyulu mavilerin birbirini kovaladığı, üzeri hep aynı ağır, düzenli hareketle kıvrılıp devrilen, şarıltısı rahatlıkla işitilen bir deniz vardı.

Az ilerde, tam karşıda Alkoz, yekpâre bir akışla giden bu sınırsız lâcivertliğin ortasında, sımsıkı demirlemiş sarı-gri bir koca kayık gibi direniyordu.

Çok uzaktan, tâ Marmara adasının İstanbul başına, Asmalı köyü taraflarına, minik, siyah bir nokta halinde, rüzgârın kirli boz sisi içinde zorlukla seçilen küçük fener adacığına kadar, bütün açıklara göz gezdirdi Hasan.

Tek oynak leke, tek motor görünmüyordu. Öyle bomboş, pırıl pırıl kıvrılıyordu deniz...

«Nerde kaldı ki, bu Nizam Ağam da? Bir balık satmak, bu kadar mı eğler adamı? Hava esiyorsa, motor bulamadıysan, Bandırma yoluynan ne gelmiyon be yahu?»

Tekrar tırmanmağa başladı.

Kara-yeşil bodur meşeleri, çalıları; kıpkırmızı taneli, par-

lak yapraklı kocayemişlerin dallarını ayırarak, çatur çutur kırarak, arada sırada durup, paçasına takılan, peşinde sürüklenen kuru dikenleri sıyırıp atarak, ayaklarının altından taşları şakur şukur geriye, bayır aşağı yuvarlayarak çıkıyordu.

Ter içinde kalmıştı. Soluyordu.

«Amma da sarpa düştük be. Dere yatağı boyunnan gelmedik de buarlara düştük... Amma da kabalaşmış çırpılar, ağaçlar... Yaprak gibi dolanımş birbirine. Amma da türemiş... Gözünü sevdiğim Kapıdağ! Kes kes bitmez be. Bir gün de baltayı alıp varmalı gelmeli. Odun yapmalı. Kış yakındır nassa...»

Bidren çalılar seyreldi, önünde. Açıldı. Bir patikaya, ince, dar bir keçi yoluna vardı.

Az sonra, bir düzlüğe, küflenmiş dev dişlerle çatlak çatlak, kirli kirli sırıtan muazzam bir ağzın, mağara gibi büyük bir oyuğun önüne geldi. Tek dal, tek yeşil yaprak yoktu civarda, sarı kara bakan, sürüngen bir kaç dikenden başka. Yer, hep kırık, kesik taş parçalariyle kaplıydı.

Bir yanları turuncu, bir yanları beyaz çakan bu taş kırıkları, bütün bu moloz, yarık yarık granit duvarlarla dikilen; üzerinde diş diş delikler, murç, sivri çivi izleri sıralanmış kurşuni, yekpâre bir koca kayanın tavanlık ettiği oyuğun önünü, küçük bir meydancık yaparak kaplıyor, bâzı yerlerde gri parçalarla da karışarak, yığınlar halinde yükseliyordu.

«Taş ocağına vardık be!» dedi Hasan.

Alnının terini sildi. «Boşuna geziyoruz ya neyse. Akıl!»

Altı senedir, insan eli değmemesine rağmen, kenarlarının, köşelerinin keskinliklerini hâlâ kaybetmemiş, hâlâ pul pul, beyaz beyaz parlıyan taş kırıklarını, ayaklarının altında kütürdeterek ilerledi.

Ocağın içine, oyuğa doğru yürüdü.

Meydancığın orta yerinde, uzunlamasına kesilmiş, ama öylece bırakılmış, daha ufalanıp paket, yahut zar kademesi haline getirilip tam şekillendirilmemiş, —yatıp duran— granit bloklarından birinin üzerine çöktü. Tüfeğini de kenara koydu.

«Of be... Yaz gibi sıcak be.»

Ocak, rüzgâra poyraza kapalıydı. İyice yükselmiş güneş,

içinde çakıyordu. Fırın gibi sıcaktı. Karşı bayırlardan ot, kekik kokuları geliyordu. Taş kırıntıları arasında, hâlâ tek tük kertenkeleler, sırtlarını ısıtmağa dolanıyorlardı. Sapsarı kuyruklu, ufak bir kuş, dimdik fırladı havaya, bir sinek kaptı, indi gene.

Yazdan tek eksik, böceklerin cırlamamasıydı.

Tepeden hızlı hızlı geçen beyaz bulutların, kendi içlerinde fır fır dönmelerine, sağa sola saçılıp, kenarlardan yırtılarak küçülmelerine, bâzı bâzı da tam tersine, ufacık bir benekken birdenbire kabarıp şişmelerine baktı Hasan.

«Of be! Of... of!»

Eliyle bir vurdu göğsüne. Yüreğinin bulunduğunu sandığı yere.

«Of be... Of!»

Bir sıkıntı vardı içinde.

Bir sıkıntı.

Ama ne? Kendi de bilmiyordu. Ne eksiği vardı ki? Şükür Allaha, evi vardı. Kayığı vardı. Sonra... sonra, Nizam Ağası vardı. Nizam Ağası...

Ne öğrenmişse hepsini, her şeyi ondan öğrenmişti. Nizam Ağası...

«Nerde kaldı ya? Niye gelmedi ya daha?»

Onun, bir Nizam Ağası vardı. Nizam Ağasının da bir Hasanı. İki günden fazla, hiç ayrı kalmamışlardı birbirlerinden, on iki senedir...

«Bugün üç be... Üçüncü gün bugün.»

Gözlerini etrafta gezdirdi. Birden hatırlamış gibi:

«Yuuh be!» dedi. «Yuuh, nereye oturmuşum... Tuuh. Bak nereye oturmuşum. Öyle ya, nah tam burası... Tam burasıydı. O gün de, buradaydım ya... Tam burada duruyordum ya...»

Yedi sene oluyordu.

İlhanköyün kederini değiştiren Cemilin gelişinden, bir kaç ay önceydi. Balık malık bilmiyordu köylü.

Bir kısmı Narlıköyün, Konyanın taşocaklarına taşınıyordu her gün. Bir kısmı da, Küçük Paflimi sırtlarında işleyen bu ocağa gelip gidiyordu.

Graniti en «has» cins değildi, yövmiyeler öte yanlara göre düşüktü ama, ne var ki, yakındı. İşsiz kalmıyordu.

O sıralar, Nizam da, bu ocakta çalışıyordu.

Hasan, on iki yaşlarında var yoktu. Ağasiyle beraber, her gün o da gidip gelirdi. Azık çıkınını, bâzı bâzı da takımların bir kısmını, köye demirciye gidip bilenecek, sivriltilecek, su verilecek murçları, keskileri, çivileri taşırdı.

Ocakta da, bütün gün, sağa sola koşar, küçücük boyunun, gücünün yettiği kadar işe yaramağa uğraşır, dereden testilere; ya da boncuk boncuk terleyen, parıl parıl adaleli işçilerin, hınklıya hınklıya kuruyup, köpürmüş ağızlarına testilerden maşrapayla su getirir, ufak zar kademesinde kesilmiş taşları istifler, ocaktan dışarı azar azar moloz taşır, bayırdan aşağı döker, aralıksız inip kalkan varyoz, çekiç ve madirgaların kulakları sağır eden çakırtısından, ustaların lâflarını, bağırışlarını duymayan işçilerin birinden öbürüne koşar, emir tekrarlar, akşama dek durup dinlenmeden çalışırdı.

Ona da bir «çeyrek yevmiye» veriyordu ocak sahibi.

Hüseyin, o zamanlar on altı yaşını yeni bitirmişti. Genç irisiydi. İyi gelişmişti. Köyün en kuvvetli, yetişkin delikanlılarıyla güreş tutar, sırtı pek zor yere gelir, bileği pek güç bükülürdü.

O da ocakta çalışıyordu. Nizamdan az ötede işliyordu.

Sıcak, çok sıcak bir temmuz günüydü. Öğle paydosu hiç olmayacak, hele akşam, hiç inmiyecekti sanki. Tam tepede cızırdıyordu güneş.

Varyoz sallayanlar, su değil, buhar terliyordu.

Cehennemden farksızdı ortalık.

Durmadan gerilip kasılan, inip kalkan, şişip boşalan adaleleri, hakikî alevler yalıyor gibiydi.

İlk bakışta, şuursuzca kıvranıyor sanılan bütün o yarı çıplak, parıl parıl adamlar, kendi istekleriyle çalışıyor değil de, korkunç bir işkenceden kurtulmak için boş yere çabalıyor, önlerine dikilip üzerlerine devrilen bir çelik dağı delmek, bir geçit açmak ümidiyle didiniyorlar zannedilirdi.

Kuvvetli bir düdük öttü birden.

Herkes durdu, başını kaldırdı. İşini bıraktı. Ocağın o yekpâre tek taşının, o dev granit bloğundan tavanın üstüne, bir ip merdiven asılıydı. Maymun gibi acele acele hareketlerle, bir adam indi, bu merdivenden.

Son basamaklara basmadan, kendini aşağı attı. Kalktı ayağa. İki kolu havada, elleri açık, «Tamam!» işareti yaparak, koşar adım gelmeğe başladı, işçilere doğru.

İkinci bir düdük daha öttü.

Bütün bu olanlara alışık işçiler, bıkkın, kanıksamış, hattâ canlarından bezmiş bir tavırla, ağır adımlarla, ocağın ağzından dışarı yöneldiler. Çıktılar. Tam siper aldılar. Yattılar.

Bir saniye geçti.

Bir daha...

Sonra bir daha...

Herkes, içinde, kulaklarında, duymağa başlamıştı bile o korkunç gürültüyü.

Öyle yakındı.

Küçük bir ateş topu, sinirli sinirli hışırdayarak, koca granitteki bir deliğe doğru hızla koşuyordu.

Birden, içerde, tâ ocağın içinde bir gölge oynadı.

Olanı biteni farkedememiş, uyku sersemi bir çocuk, çöküp kaldığı kovuktan, yeni yeni doğruluyordu.

«Hasan!» diye bağırdı, pek çok ses, aynı anda. «Hasaan! Hasaan!»

Pek çok el, birbirini omuzundan tutup, bırakmadı kalksın.

Fırladı ayağa, ama bir adım, tek bir adım ileri atamadı Nizam. Öyle katılıp kaldı. Bakıyordu sadece. Kimse tutmuyordu onu. Gene de kımıldayamıyordu. Her yanı buz kesmişti. Gidemiyordu.

Bir saniye daha geçmedi.

Koca bir gövde, yandaki kayaların ardından sıçradı.

Deli gibi, uçar gibi koşmağa başladı içeri.

Mahmurluğundan yeni yeni sıyrılıp, korkuya bulanmağa başlayan iri gözlü, cılız çocuğun yanına, belki de iki adımda vardı.

Çok yükseklerden, yerdeki tarla faresinin üstüne, yıldırım

hıziyle, ıslık çalarak inen bir şâhin gibi, o küçük vücudun üzerine kapandı.

Yer hafiften bir oynadı, sallandı önce. Kuvvetle sarsıldı, ardından. Ocağın tavanı, ağır ağır kımıldadı. Ellerini havaya açıyormuş gibi, yer yer çatladı, yarıldı granitler, sonra her şey hızlandı, çılgınca hızlandı, kurgusu boşanmış bir zemberek misali, saniyenin geri kalan yarısında, her şey fırladı, fışkırdı havaya.

İrili ufaklı binlerce taş, moloz, toz, toprak, duman... ve müthiş bir patlama, göğe yükseldi.

Bir ân, pek kısa bir ân, orada asılı kaldı... ve tekrar, gitgide süratlenerek yeryüzüne döndü. Çıkış hızıyla indi. Büyük bir şakırtı, patırtı, lâstik top gibi sıçrayan koca taşlar, ocağın içine yağdı.

İkinci ve üçüncü saniyeler böyle geçti.

Sonra, o granit tavandan sökülüp alınmak, koparılmak istenen dev kaya topağı, ana granite bağlı olduğu damar boyunca aralandı ağır ağır... Koca çatlağın sağa sola koştuğu, içinin, gölgeli derinliğinin gitgide hızlanarak genişlediği, bütün o çılgınca sürate rağmen görünüyordu.

Birden peşpeşe çatlayan granit şimşekler kesildi, dev topak, anasına yapıştığı damardan tamamen ayrıldı, koptu, kımıldadı, yuvarlandı, düştü.

Yer, kuvvetle, bir daha sarsıldı. Küçük taşlar, bir karış havaya fırladı. Ocağın ağzından, bir toz bulutu, dışarı pofladı. İçerdeki her şey, kayboldu.

İlk patlayışın yankılarını hâlâ elden ele atıyordu, Kapıdağ tepeleri... Onlara yeni bir gümbürtü daha karıştı.

Herkes birden kalktı ayağa.

Granit tavandaki kesilen damardan dökülen «son» taşların şakırtıları hâlâ duyuluyordu ama, herkes birden koştu, içeri. Herkes, hafif hafif dalgalanıp dağılan o kirli sarı toz bulutuna karıştı.

Dışarda, bir tek kişi kalmıştı sade.

Ürperişleri titremeye, titremeleri de zangır zangır sarsıl-

mağa varmış, yavaş yavaş bükülüp yere çöken bir vücut: Nizam.

İçeri koşanlar, hâlâ üzerlerinden bir tuhaf dumanlar tüten uc uca çatılmış iki granit bloğunun yanına vardıkları zaman, bir ân duraladılar.

Sırtını bu koca taşlara vermiş, bir eli yere dayalı, yarım yan dönmüş iri bir gövde, bacaklarının dizden aşağısı, başka bir kayanın dibindeki oyukta kaybolarak, acayip bir yüzükoyun yatışla uzanıyordu.

Göğsüyle karnının altındaki, kollarının arasındaki boşluktan, o küçük yuvadan, sapasağlam, sıcacık, ufacık bir şaşkın adam çıkardı işçiler.

Hiç bir şey olmamıştı Hasana.

Tek çizik yoktu, ne yüzünde, ne de başka bir yerinde.

Bir iki kaya parçasının üzerinden atladı, sonra deli gibi koştu ocaktan dışarı, bağıra bağıra...

Çatılı duran koca taşlara, bir kaç kişi dayandı.

Hüseyinin iri gövdesini, koltuklarından tutup çekerek, az öne aldılar. Bacaklarını, ayaklarını, altında kaybolduğu taşın oyuk karnından kurtardılar.

Kendinde değildi, Hüseyin.

Çıplak, geniş sırtında kabaran adaleler, tam o koca taşlara dayandığı yerde ezilmiş, kesilmiş gibiydi.

Koyu kırmızı bir kan, ağır ağır akıyordu.

Hüseyini, dışarı taşıdılar. Gün ışığıyla, daha iyi göründü, minimini bir karpuz dilimi şeklinde açılmış yara. Kanın rengi de, gölgeli, koyu değildi dışarda. Al al yanıyordu.

Hüseyinin şakakları, yanakları da al al yanıyordu. Kafasında, tam tepesinde, küçücük dudaklı bir yarıktan, iki yana, nabız gibi ata ata taşan kan, oradan, sağlı sollu iniyordu, boynuna doğru. Başına da, bir taş parçası sıçramış, vurmuş olacaktı.

Baygındı Hüseyin.

İhtiyar ustalar, bacaklarını, sırtını, kafasını, kırık-çıkık var mı diye yoklayana, yaralarına işeyip, tütün basarak gerekli ilk

tedaviyi yapana, cart cart yırttıkları kirli gömleklerle, her yanını sarıp bağlayana kadar, ayılmadı.

Ama sonra, birden gözlerini açtı. Kalkıp oturdu.

«N'aber?» dedi. «N'oldu küçük? N'oldu Hasan?»

«İyi!» dediler. «İyi. Yok bir şeyi. Sen kendine bak. Sen nasılsın? Kalkınma öyle birden...»

«Neden? Nem varmış ki? Bana ne olmuş ki? Yok bir şeyim benim.»

Fırladı ayağa.

Bir iki adım attı.

Başı döndü. Gözü karardı. Çöktü gene.

«Deli çocuk!» dediler.

«Erkek çocuk!» dediler.

«İnsan çocuk!» dediler.

Az ötede, Gelinin Nizam, sarılmıştı küçük Hasana. Hâlâ titriyordu. Kimse fazla bakmadı, onlardan yana.

Hüseyini eve taşıdılar. Bir hafta yattı. İyileşti, dipdiri kalktı sonunda. Hiç bir şeyi kalmamıştı. Hiç bir şey olmamış gibi, başladı gene her gün, ocağa gidip gelmeğe.

Bütün değişiklik, çıplak sırtının parıltısını bir yerde donuklaştıran, pembe pembe bakan geniş bir yarıkla, kıvır kıvır saçlı başında, tam tepede, bembeyaz ışıldayan ufacık bir çukurdu. O kadar.

Nizamla Hasanı, bir daha kimse görmedi ocakta. Köyde de uzun bir süre, hiç göze görünmediler. Bir zaman kayboldular ortadan. Zaten kimseyle bir fazla ilişikleri yoktu. Kimse de aramadı onları.

Nizam, teşekkür bile etmemişti Hüseyine.

«Ne olacak ki?» diyordu. «Elbet kurtaracak. Elbet koşacak. Akrabası, hısımı değil mi? Kardaş çocuğu değil mi? Müslüman oğlu değil mi? Herkes koşardı... Herkes kurtarırdı. Ah beni tutmasalardı. Bıraksalardı... Kaç kişi sarıldı kollarıma... Salmadılar, koşayım. Gideyim içeri. Ben kurtarayım Hasanımı. Bırakmayım Hasanım, kimseye karşı mihnet (1) altında kalsın!

(1) Minnet.

Kimsenin hakkı olsun Hasammda. Hoş, zaten ne hakkı, ne mihneti olur kim? Vicdan borcu, müslümanlık borcu... Daha ne? Ama gel gör bakalım eloğlu anlar mı bunu? Bırak eloğlunu, hısım mısım, kardaş mardaş, Kasım anlar mı? Hüseyin, anlar mı bunu? Çiğ süt emmiş eloğlu... Hepisi... Yarın bürgün başlarlar «Hüseyin, hayatını kurtardı Hasanın!» diye... Utanmadan, başına kakarlar oğlancaazın. «Ben senin canını kurtardım!» diyerek... Başına kakarlar... Hasan...»

«Efendim?»

«Duydun mu dediklerimi?»

«Duydum.»

«İyi belle. Kimseye can borcun yok senin e mi? Kimseye dedirtme, bırakma seni mihnet altında bilsinler. Anladın mı?»

«Anladım.»

«Kimseye bırakma. Hüseyine de. Bırakma, başına kaksınlar. O olmasaydı, başkası kurtarırdı. Bırak hepisini, ben geliyordum. Tam sıyırmıştım kollarımı tutanları... Hüseyin benden evvel davrandı. Geliyordum yoksa ben... Anladın, değil mi? Aklın kesti değil mi?»

«Kesti.»

«İyi belle. Senin için koşacak, canını verecek bir ben varım bu dünyada. Gerisi boş lâf! Göstermelik. Köylüye övünmek için, hepisi... Ha? Anladın, değil mi? İyi belle, bir ben varım, senin için, bir BEN. İyi belle.»

«Belledim.»

«Unutma sakın. Kapılmayasın, başkalarının lâfına!»

«Unutmam. Kapılmam.»

Bir Nizam Ağası vardı, Hasanın. Nizam Ağasının da, bir Hasanı vardı. Bunu kendi kendine, ya da hoca önünde tekrarlıya tekrarlıya büyüdü Hasan.

«Nizam Ağam, nerde kaldın ya?»

Kalktı. Aldı tüfeğini, yürümeğe başladı. Çıktı ocaktan. Gene tırmanmağa koyuldu bayırı.

Uygun bir yer bulunca, derenin iyice daralmış yatağından, karşı yakaya atladı. Az daha gitti. Oturdu yere. Ekmeğini çıkardı, koynundan. Yavaş yavaş ısırarak yedi, bitirdi.

Bir zaman da, orada, öyle kaldı.

Güneş öğleden ikindiye kayıyordu.

Çok susamış olduğunu anlayınca, kalktı. Tekrar dereye indi. Yere yattı. Dibindeki tozu toprağı karıştırarak akan cılız sudan, havayı da beraber emip höpürdeterek içti. Doğruldu gene.

Bayırların üstünden, Hereğe doğru yollandı.

Küçük Paflimi sırtı, arkasında kaybolurken, bir kere daha duraladı. Tüfeğini bıraktı yere. Çözdü pantolunu, küçük su dökmeğe başladı.

Tam o sıra parladı keklikler.

Yirmi otuz parçalık bir küme, hemen oracıktan, çalıların dibinden havaya fırladı. Hasan ürktü, sıçradı bile. Sonra o vaziyette, hızla eğildi. Kaptı tüfeğini yerden. Kaldırırken, açtı horozu. İleri doğrultup tetiği çekti.

Yanık yanık kokan paçavra parçalariyle beraber savrulan kıpkırmızı bir alev dilinin öncülük ettiği kara duman dağılmadan, barutu fazla kaçmış patlayışın kulaklarındaki çınlayışı bitmeden, sürüden bir anaç kekliğin, yıldırımla vurulmuş gibi kapanıp düştüğünü görmüştü, Hasan.

Onun için, hiç acele etmedi. Yarıda kesilmiş işini bitirdi. Pantol'unu çekti. Uçkurunu sıkıladı. Yürüdü.

Biraz aradı. Buldu. Aldı kekliği. Bir ayağından tutup, sallaya sallaya, köye doğru, yoluna devam etti.

Evin kapısında karşıladı, Nizam onu.

«Nizam Ağam! Geldin mi? Geldin mi Nizam Ağam...»

«Nerdesin ya Hasan? Nerelerdesin ya?»

Şaşkın, bir eliyle kekliği, ötekisiyle tüfeği uzattı.

«Nah... Avdaydım... Nah, bak ne iri değil mi ha? İkimize de, rahat rahat yeter, değil mi ha?»

Sonra aklını toparlamış gibi, hızlı hızlı ilâve etti: «İki gündür, yolunu gözlerim. Bu sabah ta gelmeyince... Hadi dedim, bâri ava çıkayım...»

«Hayvanı da bırakmışsın, öyle açıkta. Ya kaçsa, ya bir alan olsa...»

Başını önüne eğmişti Hasan. Çekine çekine sordu:

«Sen nasıl geldin ya, Nizam Ağam? Motor falan yoktu. Hep baktım...»

«Vapurla. Bandırma üstünden geldim. Erdekten de buraya, motor tutup vardım. Hususî!»

«Hususî mi? Motorla mı? Amma masraf etmişsin. Ne var ki? Ne oldu ki?»

Başını kaldırdı Hasan.

Nizamın incecik dudağının bir yanı, çizikleniyordu. Donuk mavi gözlerinde, ufacık kıvılcımlar kıpırdıyordu. Hasan alışkındı, Nizamın gülüşünü tanıdı.

«Ne var ki Nizam Ağam? Desene. Ne var ki?»

Bağırır gibi çıkmıştı sesi.

«Gel,» dedi Nizam. «Gel bak, ne var içerde. Ne aldım, bak!»

Taşlığa beraberce girdiler. İçerisi, epey loştu. Tam orta yerde duran koca, tahta sandığı, gene de, hemen gördü Hasan.

Koştu yanına.

Nizam, az geriden seslendi:

«Kaldır, aç kapağını. Çivili değil. Söktüm, ben gelince. Aç hadi...»

Hasan çekine çekine tuttu, bir tarafının çivileri üzerinde gıcırdayarak dönen, mis gibi kırık tahta kokan kapağı, ağır ağır kaldırdı.

Yemyeşil bir demir yığını, yuvarlak yuvarlak baktı içerden. Hasanın, sanki bir zaman, aklı durdu. Sonra bağırdı:

«Motor mu? Makina mı? Motor mu aldın Nizam Ağam?»

Yavaşça başını salladı, Nizam.

«Motor ya! Makina ya!»

*
**

Kayığın burnunda, başüstünde, en uçta, tünemiş gibi oturuyordu Hasan. Bacaklarını altına toplamıştı. İki eliyle bodoslama tahtasını, en yukarısından, küpeştenin üzerinde yükselen o bir karışlık, sivri kısımdan, sımsıkı tutuyordu.

Teknenin burnunun havaya en çok dikildiği yer olan bu tahta uç, üst üste kapalı avuçlarının altında kaybolmuştu.

Hasanın başı, ileriye, sandalın gidiş yönüne çevrilmişti. Eğikti hafifçe. Çenesi ve bütün sağ yanağı boyunca, aşağıya, ellerinin üzerine dayalıydı.

Gerilerden gelip, bütün kayığı da zangır zangır titreten bir sarsıntı, bu ellerden yukarı geçiyordu.

Saçları, avurtları, bütün kafası sallanıyordu Hasanın. Dişleri birbirine vurup, tıkırdıyordu. Gözleri bile oynuyordu, yuvalarında. Uzakları, ufku, dağları, kayaları, testere ağzı gibi kertik kertik, dalgalı dalgalı, tir tir titrer görüyordu.

Beyninin içinde, havadan değil de, dosdoğru sandalın tahtalarından gelip vuran, şiddetli bir harıltı; alt tarafta hılza açılan suların şarıltısiyle de karışarak, aralıksız gümbürdüyordu.

Yukarı dönük sol kulağı, kıyılarda yankılar yapacak kadar şiddetle ve müthiş bir aceleyle, peşpeşe fırlayan pat pat seslerini, zorlukla duyuyordu.

Bakıyordu Hasan.

Tam altta, denizi hızla dürten kayığın burnunda; ufak bir fıskiye halinde fışkırıyordu sular. Boyuna ileri, öne koşan bir fıskiyeydi bu. Toz toz dağılıyordu havada. Yanlara doğru fırlayan minik, beyaz damlacıklar, güneş vurunca, yedi renkli görünüyordu. Sanki küçük bir gök kuşağı, bir parmağiyle küpeşteye asılmıştı da, tekneyle beraber ilerliyordu.

Uzaktan, üstü ufak ufak çöpler, küçük tahta parçaları, yosun kırıntıları, tozlarla kaplı, yağlı gibi kaygan, karanlık mavi bir deniz, gitgide hızlanarak yaklaşıyor, bir kaç kulaç derinlerde dolaşan beyaz kafalı «denizanalariyle» beraber, anîden kayığın altına kaçıyor, çiğnenip kayboluyordu.

Hâlâ, tam inanamıyordu Hasan.

Başını kaldırdı.

Beynindeki harıltı kesildi. Gözlerinin titremesi de hafifledi. Ufuk düzeldi, yerli yerine oturdu.

Döndü geriye, sandalın içine baktı.

Orada, çıplak, yeşil bir demir kutu, havalara sıçramak istercesine sarsılarak, büyük bir cayırtıyla çalışıyordu. Ön taraftaki yuvarlak, küçük kafası, volan, fırıl fırıl dönüyordu.

Daha arkada, kıçüstünde, egzosun alttan vuran taze patır-

tısiyle yerinde zıplar gibi görünen bir adam, eli, iki yandan gerilere savrulan kıç sulariyle gacırdayan dümenin yekesinde pençeleşmiş, gözleri ileri dikili, oturuyordu.

Şüphe edilecek yanı yoktu bunun!

Bir motorları vardı artık. Kendi motorları. Ve işte ilk defa, kürek çekmeden, balığa gidiyorlardı. İlk defa, rüzgârı, havayı, fazla düşünmeden vurmuşlardı yukarı, Dragonda'ya, Fatiye doğru...

Hep o akşamı... ve ondan sonra olanları düşünüyordu Hasan.

«Motor ha?» demişti.

«Motor ya!» demişti Nizam.

«Nasıl aldın ya?» diye sormuştu tekrar. «Nasıl, nasıl?»

Nizam keyifliydi. Konuşuyor, anlatıyordu.

«Nasıl olacak... Yok muydu, Kasıma sattığımız o son zeytinliğin parası? Babamızdan bizim hissemize düşen son parça. Bin iki yüz liraydı, tamam. Götürdüğüm balıklar da 230 lira yaptı. Daha da yapardı ama, İstanbul, yağma palamut! Kim düşünür-eder, sinağriti. Neyse 230 da o. Boş ver otuzu, etti mi. bindörtyüz? 300 de alacağımız vardı kabzımalda. Gitim ona, bana bak Aleko, dedim. Mutlak bir motor alacâm, öyle lâzım anladın mı? dedim. Yardım yapacaksın bana. «Ne kadar?» Ne bileyim, motoru da sen bulacaksın. Ben motordan anlamam. «Kaç paran var?» Sende olanla beraber, tam 1700, başka gırtlağımı kessen, damla çıkmaz. İyi dedi Aleko, bulalım, dedi. İki gün oyalandık. Bunu bulduk. Az kullanılmış. Deniz motoru da değilmiş. Kuyu motoruymuş. Ama alan adam, denizde kullanmış. Şaft, pervane yapmış. Çok iyi bir motormuş. Şap mı, Cap mı ne, bir tuhaf dedi adına... Soğuması suyla değil, havayla imiş. «Yağına, benzinine dikkat ol, dayan korkma» dedi, satan adam. Tornistanı, boşu yok ama, bize ne lüzum? Çek ipini, fayrap ileri...»

«Kaça aldın Nizam Ağam?»

«Dur, ben de onu diyecem... Kaça alsam iyi?»

«Ne bileyim? Hiç motor almışlığımız var mı ki?»

«Tam iki bin beşyüze! Sekiz yüz, borcum kaldı Alekoya.

Ne yapalım, çalışırız veririz. Hava mava, kış mış demeyiz. Salarız sağa sola. Koşarız, uğraşırız, veririz. Düşünme borcu sen. Boş ver borcu. Köylüyü düşün. Köylünün hâlini bir gör. İlle de Hüseyini bir gör. Onca mal, mülk, varidat, onca çalışma... bir motor aldıramadı babasına. Askerliğini yaptı geldi... Bir motor alamadı. Bir türlü razı edemedi, Kasımı. Ey tabiî, ne diyorsun ya sen? Herkes, Nizam Ağan mı senin? Herkes ben mi? Ne sandın? Ama görür köylü artık... Hepisi görür. Yemin ettim o gün be. Gösteririm ben şimdi onlara, Nizamnan alay nasıl olurmuş... Hele bi yarın olsun, gidip bulalım Abduğu, taktıralım kayığa motoru...»

Ertesi gün, sabah erken, yüklediler makinayı, şaftı, pervaneyi kayığa. Etsizdi, hafifti motor. İki kişi, rahat kaldırıp koydular tekneye.

«Nasıl?» dedi Nizam. «Ne makina! Hem de hafif... Yanlış iş yapar mı hiç, Nizam Ağan...»

Yelkeni de aldılar kayığa. Direği dikip, bastılar hemen. Hafif poyrazdı. Pupadan şişirip, iki saatte vardılar Paşalimanı adasına, Huhla köyüne.

Küçük taş evin bahçesinde, bir karış suratla buldular Abduğu.

Önüne ağları yığmış, tamir ediyordu. Meremet yapıyordu.

«Meraba be Abduk! Ne haber?»

«Ne olsun be, görüyorsun... Bi derde çattım ki sorma...»

«Yahu biz de bi motor alıverdik de... Seni diye geldik... Biliriz, senden iyi motor yerleştirecek kimse yok havalide... Onunçün... Çok uzun mu ki işin?»

Başını kaldırdı. Gümüş gibi parıldayan, mâden kaplı ön dişlerini göstererek, güldü Abduk. Yan tarafta, ağları geren, sırası geldikçe de aktaran, karakaş oğluna göz kırptı.

«Tam da zamanını seçmişler, motor alacak ha...» —Döndü Nizama:— «Yahu, ne diyonuz siz be? Uğurlu kademli olsun motorunuz başka ama, ben mafolmuşum. Benim motor takacak vaziyetim mi var? Üç gündür tâmir yapıyorum. Bir hafta da daha, kalkamam bu ağların üzerinden. Öyle iş açtı başıma, namussuz hayvan...»

«Ne oldu ki be Abduk?»

Hafif hafif gülmeğe çalışarak, Hasanın duymağa pek az alışık olduğu bir sesle konuşuyordu Nizam.

«Yahu, ne olsun? Uzun hikâye... Gelmiyor muyuz biz, üç kayık, Ethem, Kelle Mehmet, bi de ben, hep sizin o yana, sardalya ağı bırakmaya, geceleri...»

«Eee?»

«Eesi... Bir aydır, her akşam o yanlardayız. Öteki kayıklar sattılar, bi tona yakın balık. Ben hâlâ üçyüz okka yapamamışım. En son dedim, bu akşam da yoksa balık, ben bu bok yere gelmem bi daha. Neyse, koyverdik, fenerin açığına. Yaktık lâmbayı da, yattık. Gece bi uyandım. Bi şarıltı, sağda solda. Bi paf puf! Bi kıyamet... Aman baba dedi, na bu oğlan, hep etrafımız yunus oldu... Ne yapacağız? Ağa bi zararları dokunmasın? Ne zararı olur be oğlum dedim. Yat aşağı. Öyle de mafolmuşuz, böyle de...»

«Desene, yedirdin ağları yunuslara... Ne boktur onlar, bilirim...»

«Dur dinle, bak ne oldu? Sabah bi açtık gözümüzü, bi el attık ağlara... Ağlar gelmiyor. Ulan bu ne? Zor belâ, aldık ucunu içeri. Allah be! Ağlar olmuş bembeyaz. Ama nasıl biliyor musun? Gözü gözüne yüklü. Yoğurt olmuş, yoğurt ağlar! Et geliyor, sâfi... Koşturmuş, koşturmuş sardalyayı yunuslar, vurdurmuşlar bizim ağa, saplattırmışlar hep... Az sonra, geldi öteki kayıklar. Ula ne haber? Birinde var on kilo. Öbüründe o da yok. Ula, gelin bir el edin, alalım şu ağları içeri... Senin anlayacân, ayıkla ayıkla bitmez. Tam beşyüz kilodan fazla balık sattım o gün. Para da yaptı inadına. Bi hesap; bi gecede, öteki kayıkların bi aylık geliratını, eh geçmediysem de, eli kulağında! Pata. Tamam mı? Verdi mi Allah bi gecede? Tek göz kopuk, bi yırtık da yok ağda. Tamam mı?»

«Demek, yunuslar işe yaradı ha, Abduk âbi?» diye sordu Hasan. «Ben de onları, pek bi fena mahlûkat bellemiştim. En bi fena mahlûkat denizde...»

Nizam, yüzünü buruşturuyordu.

«Bitmedi ki...» dedi Abduk. «Sen gene öyle belle. Hoş,

bizde de var ya kabahatin büyüğü. İnsan işte. Gözü doymuyor. İlle de fazlasını istiyor. Ulan verdi işte Allah. Yeter. Şükret, git. Yok. Hadi dedim oğlana. Bu gece de, gene oraya koyverelim. İster misin yükleyelim, bir daha? Hakkat, gece gene uyandık bir şapırtıylan ki, deme gitsin... Bi de sabah oldu. Çekeriz ağları. Var. Olmaya var bi otuz kırk okka balık... Ama ağlar? Turfa olmuş be, turfa. Gelmiş, salmış mı sana yunuslar; balığiyle beraber, parça parça çekip koparıp, yırtıp yırtıp gitmişler mi... Her kulaçta, belkim on delik. Her biri na böyle. Adam sığar... Senin anlayacağın, çoğa tamah, yedirdik ağları namussuz yunuslara...»

Neye orada bulunduklarını, bir ân için unutmuş, yunusların yaptığından, kötülüklerinin isbat edildiğinden memnun gibi, atıldı Nizam:

«Nasıl, ben demez miyim? Geldiniz mi dediğime? Gördün mü, sen de Hasan?»

«Hakkat öyleymiş!» dedi, başını eğdi Hasan. «Demek, en bi kötü mahlûkat onlar denizde, karada da...»

Abduğun karısiyle, ufak çocuklarının sesleri geldi içerden.

«Bırak şimdi Hasan...» dedi Nizam. «Bırak boş lâfları, işimize bakalım biz. Abduk be... Abduk be. Ne olacak bizim iş?»

«Hangi iş? Ha, motor mu? Ne bileyim? Durum vaziyetimi görüyosunuz işte...»

«Seni diye geldik be Abduk. Yap bi kolayalık.»

«Ne kolaylığı? Elimde olsa... Na işte halim. Mafoldum be... Bi de size nasıl bakayım? Nerede ki makinanız?»

«Kıyıda. Na, kayığın içinde. Gel bi bakıver bâri be.»

«Bakmasına bakayım, ne olacak... Hem zaten burada olmaz ki. Erdeğe gidip yapmak lâzım. Ona göre malzeme, tahta falan lâzım, burada yok ki... Neyse bi gidip bakalım.»

Yavaş yavaş yumuşuyordu Abduk. Teknenin başına varıp motoru görünce büsbütün gevşedi. Hasan, onun kaşlarının çatılmasını, makinayı beğendiğine yordu.

«Bu mu makina?»

«Bu ya.» İftiharla kabardı Nizam. «Bu ya!»

«Bu, su motoru değil mi? Boşu, tornistanı falan yoktur bunun.»

«Olmasın. Ne lâzım ki bize? Doğru ileri gitsin, kürekten kurtarsın da, daha ne?»

Başını öne doğru sallıyordu. Hafif hafif dudaklarını da büzmüştü Abduk.

«Kaç para verdiniz buna?»

«Tam iki bin beşyüz kayme.»

«Ne? İki bin beşyüz mü?.. Yapma be...»

Hâlâ şişiniyodru Nizam.

«Nasıl, iyi değil mi? Çok ucuz değil mi?»

Toparladı kendini Abduk.

«İyi ya... Ucuz ya... Ne diyeyim? Hayırlı olsun. Hey gidi hey be...»

Düşündü bir müddet.

«Nasıl, takacân değil mi makinayı Abduk âbi? Beğendin değil mi??» diye sordu Hasan.

Kendine ümitle çevrilmiş o iri gözlere baktı Abduk.

«Olur,» dedi. «Hey Allahım hey... Pekiy, olur. Yalnız, livariniz nerde sizin? Kıçaltında değil mi?»

«Kıçaltında...»

«Gördünüz mü? İşi çok sizin kayığın. Kıçaltında livari durmaz artık. Şaft geçecek oradan...»

«Ama bize livari şart be Abduk.»

«Öne alırsınız livariyi, na o seyyar oturağın oraya yaparsınız, ambara, makinayı koyacağımız yerin önüne. Arkadakini de tıkar, battal ederiz.»

«Kim yapacak bunları ki be Abduk?»

«Kim yapacak? Erdekteki Giritli usta. Livariyi falan yaptırın ona... Ben de...»

«E peki makina?»

«Ben de yarın, olmassa öbürsügün sabah, benim motorla bir atlar gelirim Erdeğe, takarım orada makinanızı...»

«Yâni...»

«Yânisi mânisi yok. Yol verin, gidin Erdeğe. Gelirim dedim. Gelirim. Hadi güle güle.»

Abduğun dediği gibi oldu.

İki gün sonra, takıldı makina.

Erdekte, kahve köşesinde gecelerken, hep aynı şeyleri sayıklıyordu Nizam:

«Ah!» Diyordu. «Ah... hayvan... Hayvan öyle kaldı ahırda. Var mıydı, yetecek kadar var mıydı, otu suyu önünde?»

«Var diyorum be Nizam Ağa. Var. Elimle koydum. Bi dolu... Kuru da var ot, yaş da... Su da iki tenekeden fazla var. Ne olur ne olmaz diye doldurdum ben önünü, korkma.»

«Ne kadar olsa... Gün geçti üzerinden. Aç hayvan... Susuz... Ah...»

Bir ara:

«Ben bâri yarın, karadan bir gidip yoklıyayım hayvanı...» deyince, dayanamadı Hasan.

«Yahu Nizam Ağa. Var diyorum yemi suyu. Vallah var. Hem de bir gün olmasa, aç kalsa, ne lâzım gelir? Gidilir mi bi baş oralara yayailen şimdik? Beklesin bi gün, ne olur?»

«Olur mu hiç? Beklesin, olur muymuş hiç? İnsaf yok mu sende? Ne biçim lâf be Hasan?»

«Neden? İş yapmaz, güç yapmaz, bütün gün boşta dolanır. Varsın beklesin bi gün. Ne iş yapıyor ki, yem yiyecek? Tarlada çalışmıyor, yük taşımıyor...»

«Dağdan odun getirmiyor mu?»

«Kaç kere be Nizam Ağa? Onun da çoğunu, o getirmiyor. Biz kayıkla taşıyoruz. Pek binde bir, dağa gidecek de...»

Kızdı Nizam.

«Kuzum, ne uğraşıyorsun sen hep bu eşeklen. Kaç kere dedim sana. İş de yapmasa, yük de taşımasa, satmam. Zeytinlikleri, bahçeleri sattık sattık, bi bu kaldı elimizde. Satmam. Varsın aylak dursun. Aç da bırakmam. Var mı bi diyeceğin?»

Hasan, başını önüne eğdi.

«Yok... Ne olsun be Nizam Ağa? Ben senin için, tâ bi baş, oralara yürümeyesin diye dedim. Var önünde otu. Ama istersen, ben de giderim, sen kal kayığın başında. Ben giderim, tazeleyim yemini suyunu...»

Nizam da yumuşadı.

«Yok canım, ne gidecen? Mâdem var diyorsun... Mesele yok.»

Az susuyorlardı. Sonra gene açıyordu Nizam, ağzını:

«Hasan?»

«Hı?»

«Uyuyor musun?»

«Yok, düşünüyorum.»

«Ne düşünüyorsun? Köyü mü? Köylüyü mü? Nasıl gireceğiz limana, makinaylan ha? Onu mu düşünüyorsun?»

Hasanın da hemen canlanıyordu nefesi.

«Ne güzel olacak ha Nizam Ağa?» diye soruyordu. «Ne güzel olacak makinaylan! İstediğimiz yere gidebiliriz artık...»

«Deniz domuz dinlemeyiz gayri...»

«Oradan oraya, fazla kürek çekmek de yok artık.»

«Yok ya... Yok ya... Gör, nasıl düşünüyor seni Nizam Ağan! Senin için aldım motoru, kör olayım. Gör, nasıl seviyor, seni Nizam Ağan! Ona göre bil kıymetini. Bi eşek için lâf ediyorsun sona... Kimbilir yarın bürgün, aklına esti mi, nasıl bir başıma bırakıp beni, çekip gidersin. Der misin ki, ardımda bir Nizam Amucam var? Benden başka kimsesi yok onun. Ben onu bırakıp da, hiç bir yere, kimselere gidemem der misin?»

Sesi heyecanlanıp, gözleri pırıldıyordu hemen Hasanın.

«Derim ya... derim ya! Ne belledin sen beni? Nankör mü? Namussuz mu? Hiç bi yere de gitmem, seni koyup ta... Hiç de bi kimsenin yanına gitmem. Hiç de bi başka kimseyi istemem. Ben görmüyor muyum, bilmiyor muyum bana yaptıklarını? Senin bi Hasanın var ise, Hasanının da bi Nizam Ağası var...»

Nizam memnun, susuyordu. Hasan da.

Az geçince:

«Sen kendin gitmesen bile, senin bi aklını çelen çıkar...» diye mırıldanıyordu Nizam. «Biri çıkar, takar peşine seni...»

«Hiç de çıkmaz. Çıksa da gitmem. Ben kendimi bilmiyorum mu? Herkesi, elâlemi bilmiyorum mu? Seni bilmiyorum mu? Hiç de bi yere gitmem. Ölüm kalım senin yanın Nizam Ağam...»

«Ya da gönlün birine kapılır, bi kıza tutulursun, gidersin...» diye devam ediyordu Nizam, kırgın bir sesle.

Hafiften bir kahkaha atıyordu Hasan.

«Gönül mü? Kız mı? Ben deli miyim be Nizam Ağa? Ben bilmiyor muyum kızları? Bana bakarlar mı onlar? Hem de baksalar bile, ben istemem. Ben deli miyim? Ne üstüme vazife, kız kadın? Kaçık mıyım, rahatımı bozayım? Hem de unuttum mu sanıyorsun bana bellettiklerini? Denizde yunus, karada kadın kısmısı... Ne lüzumu var bana? Hiç bi yerlere de gitmem. Hiç bi kimseleri de istemem...»

«Demek hatırlıyorsun, bütün dediklerimi ha? Hep aklında?»

«Elbette...»

Gene susuyorlardı.

Hasan memnun. Nizam da.

Sonra gene başlıyordu Nizam. Motoru alalı, konuşması artmıştı.

«Hasan?»

«Hı, buyur Nizam Ağa...»

«Hasan, biliyor musun, nasıl gireceğiz limandan içeri, köyden içeri motorlan? Doğru koca taşların altından, aradan girelim. Birden görsün, köylü bizi. Birden önlerine çıkalım. Nasıl şaşacaklar, ha? Nasıl çatlayacaklar... Taşların arasından geçelim, dosdoğru çıkalım köyün önüne...»

Öyle de yapmışlardı.

Birden fırlamışlardı, koca taşların ardından.

Sabah erkendi. Yeni kalkınmış, sahile, teknelerinin başına, yeni yeni toplanıyordu köylü. Saati iyi hesaplamıştı Nizam.

Bir gün evvel, akşam üstü, makinanın takılması, ilk tecrübe gezisi bitmiş, para falan da almayıp, köyüne çekip gitmişti Abduk ama, o gece Hereğe varmayı, istememişti Nizam.

«Sabah ola, hayır ola. Bu kadar bekledi, bir gece daha dayansın bizim eşek!» demişti. «Oldu nassa bi kere. Bi gece daha kalalım. Benzin idi, yağ idi, eksikleri tamamlayalım. Biraz da yem tutarız kumluklarda. Üç gün livaride, üç gün de delikli kovada bekledi, turşu oldu bizim yemler. Hep eksikleri ta-

mamlar, sabaha doğru fayraplarız. Merâmım, gece girmiyelim limana. Kim görür ki o zaman? Sabahnan girersek, hep gözü açılır milletin. Anlarlar kim geliyor. Ne yapalım, bir gece daha dayansın bizim eşek...»

Kırmızı kayık, koca taşların dibindeki aralıktan, büyük bir patırtıyla fırlayıp, süratle yaklaşmağa başlayınca, herkes kaldırdı başını.

«Nasıl?» dedi Nizam. «Nasıl Hasan? Tam yol verdim... Nasıl gidiyoruz Hasan?»

Hasan, sevincinden, söyliyecek lâf bulamıyordu.

Sandalı dağıtacak kadar hızlı çalışıyordu, motor.

Teknenin kıçını suya almıştı tüm. İki yanda, hızla şarlıyordu köpükler.

Kıyıda, birbiri üstüne yığılan kalabalığa, heyecandan bakamaz, bakınca da teferruatı göremez olmuştu Hasan.

Küçük limanı, bir baştan bir başa, büyük bir daire çizerek, çabucak dolaştılar.

Ustalıklı bir manevrayla, koca iskeleyi sıyırırcasına geçti Nizam. Teknenin dalgaları kıyıda koşuştu. Kahvede kim var kim yok, fırladı dışarı. Kaynaştı, dalgalandı kalabalık.

«Nizam motor almış be!»

«Motor be... Motor almışlar!»

«Enikle Nizam mı onlar? Onlar mı be?»

«Motor mu almışlar be?»

«Deme be!»

«Amma da yollu be!»

«Amma da gidiyorlar...»

«Yapma be!»

«Yuuf be!»

Hiç durmadı, ağırlamadı, evlerinin önüne dönmedi Nizam. Küçük limanın turunu bitirip, girdikleri hızla, fırtına gibi, öbür başı, Sırataşları dolanıp fırladılar dışarı.

Hasan şaşırdı. Hiç bir şey görüp seçememişti sahilde. Kıpır kıpır oynayan, yekpâre bir kalabalıktan başka. Öyle heyecanlanmıştı. Öyle de hızlı geçmişlerdi. Her yanları zangırdaya zangırdaya. Evlerinin olduğu yere bile bakamamıştı Hasan.

Oraya yanaşmayı beklerken, burnu dönüp sıyrılıvermişlerdi dışarı...

Utat Mora'nın küçük koyunda yavaşladı Nizam. Karbüratörün kolunu az itti. Gazı kesti bir parça. Doğru kıyıya gitti, baştan kara. Çakıllara bastı kayık. Hâlâ çalışan motor, boşu olmayan pervane, yosunlu, kumlu, küçük bir dere uzatıyordu geriye.

«Mahsus yaptım,» dedi Nizam. «Temelli ifrit olsunlar diye. Duraydık köyde, gelip saracaklardı etrafımızı. Mahsus yaptın. Doğru balığa gitti sanarlar şimdi bizi. Durdurma makinayı. Ağır yol çalışsın. Nassa dibi bulmaz pervane. Çalışsın da, ses birden kesilip, burda olduğumuzu anlamasınlar. Daha gidiyor sansınlar bizi. Gördün mü ne biçim toplaştılar? Ne biçim ifrit oldular? Şimdi sen bekle beni burada. Ben bi koşu gideceğim eve, karadan. Hayvanı dışarı bağlar, gelirim hemen. Hiç stop etme motoru. İki dakikada buradayım. Sen de bi dolaş istersen, kıyıyı. Belki bir iki kuvit görürsün. Biliyorsun çok az yem var bugüne. Bir çoğu mortladı. O yanda da alamadık. Hadi geliyorum ben. Aman çok uzaklaşma kayıktan.»

Çok gecikmeden döndü Nizam.

Bir gece evvel, pek çok ayağın dolaştığını, pek çok kişinin yem uğruna uykusunu feda edip koştuğunu gösteren alt üst olmuş kumlar boyunca, Hasan, tek kuvit göremeden, küçük sahili sonuna kadar anca gidip gelmişti, Nizam da yetişti.

«Tamam, bağladım hayvanı dışarı. Suyu da var. Hadi dayanalım çabuk. Bir iki avara ediyor kayıklar köyden... Nerdeyse çıkarlar burundan. Görmesinler burada eğlendiğimizi... Bozulduk falan sanarlar, sevinirler. Dayan hadi, atla çabuk...»

İşte böylece, yol vermilşerdi, balığa: Yukarılara... İlk defa havaya, rüzgâra pek aldırdıkları yoktu. İlk defa motorla gidiyorlardı. Geride ufacık kalmıştı, öbür sandallar...

Dragondanın giriş burnunda durdular önce.

Hasan kürekleri aldı. Nizam attı oltayı. Bir müddet gittiler. yukarı. Vurmadı balık.

«Allah Allah!» dedi Nizam. «N'oluyor be?»

Yanlarında, az ilerde, bir mantar belirdi, suyun üzerinde.

«Ohhoo! İstakoz ağı koyvermişler buraya. Tam da meranın ortasına. Yahu bu Dragondalılar da sapıttı iyice. Gördüler Marmaralılardan, Asmalılardan... Hayda, hepsi koyveriyor. Nah bak, bir mantar da, daha yukarda... Uuh, iki tane de daha yukarda... Yahu bütün yol kapalı be. Nasıl akış yapsın balık? Yahu biliyorlar da, burası olta yeri... Kendileri de çıkıyor... Yuf be! Denizi ağ doldurmuşlar bütün. Belkim de Asmalılardır. Dön Hasan. Bir de aşağı gezelim. Yukarısı kapalı nassa. Ekmek kalmamış bize...»

Döndüler, aşağı doğru.

Epey eğlendiler. Tek balık vurmadı oltaya.

«Yahu bu kadar da kesat olsun. Bu yanda ağ yok işte. Hadi yukardan balığın önü kesik, yolu kapalı, gelemiyor. Hiç mi öte yandan gelen yok? Ne biçim iş be? Tık yok aşağıda. Canavar filan mı dolandı acaba dipte? Kurudu be...»

Az daha gezdiler.

«Yok Hasan, yok oğlum. Yok balık. Toplayalım, öbür buruna gidelim. Bi de üst buruna bakalım, orada da yoksa... Daha yukarıya. Adacığın altına. Fati'ye... Şeytanköye kadar yol var. Nassa motor var, mot... Hah! Hah... Tamam. Tamam... Al üstüne... Al üstüne kuvvetli... Al çabuk. Fazla da değil. Fazla da değil... Ulan zaptedemiyorum be! Ulan ne bu be? Ne bu be? Ağır ol... Ulan olta kopacak be...»

Bir türlü avucunda tutamıyordu mesinayı, Nizam. Ellerini kese kese, gidiyordu aşağı. Öyle kuvvetle asılan vardı iğneye. Epey uğraştıktan, mantarın üzerinde de pek az mesina kaldıktan sonra, güç belâ zaptedebildi oltayı.

Yukarı almak için uğraşmaya başladı. Ağır ağır... Karış karış...

«Ne bu be? Şimdi de, hiç çabalamıyor. Öyle geliyor... Ne bu be? Camgöz mü? Köpek mi? Vatos mu? Ağır da be. Ulan... ula gitti gene. Canlandı, gidiyor be...»

Topladığından fazla mesina sağıldı denize.

«Mümkünü yok, camgöz, irina falan değil. Ama sinağrit de değil, kafamı keserim... Ne bu be?.. Nah, hadi gene teslim. Geliyor yukarı... Ağır ol, bu defa sağlama geliyor... Amma da

ağır... Sanırsın kaya getiriyorum. Ne bu be? Motorun da ilk siftah kısmeti...»

Nihayet, iskandili de içeri alabildi Nizam. Az daha topladı. Eğildi, denize baktı. Durdu. Bir daha baktı.

«O ne be? Upuzun, minare gibi bir şey geliyor... Adam gibi be... Bembeyaz... O ne be?»

Ağır ağır, bir-iki-üç kulaç daha topladı.

Bağırır gibi çıktı sesi:

«Eyvah! Mıngrı (1) bu be! Mıngrı... Eyvah... Nasıl alacağız içeri? Nasıl zaptedeceğiz? Siftah kısmete bak be... Mıngrı be! Yedik mi boku şimdi!»

«Keselim oltayı gitsin...» diye mırıldandı Hasan. «Alâmet bir şey baksana... Onunla mı uğraşacağız? Keselim gitsin...»

«Kesmek mi? Motorlan ilk siftahımı, kesip denize mi atacağım? Hem bırakılır ımı bu be gitsin? Para yapıyor İstanbulda. Hem de bırakır mıyım denize bunu? Bir kere tutmuşum. Yedirir miyim onu gene denize? Uğraşırız. Bırak kürekleri. Gel yanıma. Başaltından kakıcı da al, kepçeyi de... gel bakalım.»

Mıngrı, dev bir yılanı andıran gövdesini, oltanın bedeninin üzerine fırıl fırıl sarmıştı. Kımıldamıyordu. Büyük bir canavar barsağı gibi, upuzun, boğum boğum geliyordu.

Kepçeyi vurdu Hasan. Balık hiç oynamıyordu. Ama ağırlığı, kepçenin çemberini büküp, yamıltmağa yetti.

«Kıracaksın... Kıracaksın kepçeyi Hasan! Olmayacak. Hele bir sudan kessek... Devirebilsek içeri... Gel sen asıl mesinadan, ben de boynundan sarılıp çekeyim...»

Hasan da fırladı kıçüstüne. Var gücüyle asıldı. Minik gözlü, ufacık şeytan kulaklı, üçgen şeklinde, uzun, koca bir kafa, sudan dışarı uzandı. Az yükseldi.

Nizam iki eliyle, boğazına sarıldı.

Balığın arap ensesi, öyle kalındı ki, Nizamın sol eli ka-

---

(1) Yılan balığına benzer, derin sularda yaşar, canavarlığı, dişlerinin keskinliği, vücudunun kayganlığı ve çok zor ölmesiyle tanınmış bir balık. Kafası kesildikten sonra bile, demir testeresine benziyen dişlerinin arasına konan her şeyi ısırıp koparır.

patamıyor, o iki küçük sivri, kulak gibi yan yüzgeçleri hizasına varıp da, aşağıda, ancak beyaz gerdanın bir kısmını sarabilmiş sağ avuçla birleşemiyordu. Yarısına yakın açıktı, o kütük gibi boyun. Küreğin topacından kalındı. Balığın boyu da, en aşağı, bir kürek kadar vardı.

«Hayda beraber, Hasan!.. Ha... Hayda beraber!»

Gerilmekten, mesina inceldi. Uzadı. Hasanın ellerine, bileklerine kan oturdu. Bir hamle etti, Nizam. Az yükseldi balık. Sonra o kaygan, cıvık boyun kayıverdi Nizamın avuçlarından. Küpeşte hizasına çıkan kafa, eski yerine indi gene...

«Sümük gibi boksoyu... Kayıyor nâlet. Zaptedemiyorsun ki elinde... Hasan, böyle de olmayacak, oğlum. Kayıyor ellerimden. Ver sen gene bana oltayı. Bir elimle asılırım, bir elimle de, gene boynundan... Sen tam enseye vur kakıcı. Saplattıralım. Beraber asılalım... Hah. Az daha aşağı... Hah. Vur şimdi. Vur kuvvetli. İyi girsin.»

Arap ensenin tam dibine, kakıcın kalın demir kancası saplandı. Girdi biraz... Bir hamle... Bir daha yaptı Hasan. Balık hep öyle, mesinaya sarılı, hareketsiz duruyordu. Kakıç, fazla işlemedi. Nizam sol eliyle, hayvanın gerdanına sarılmıştı, sağiyle oltadan asılıyordu.

Bir kere daha dayandı kakıcı, Hasan. Azıcık daha girdi kanca. Pek az...

Mıngrı'nın sarı sarı bakan gözlerinde bir alev parladı. Kıpkırmızı bir ateş çıktı. Önce bir kıpırdadı, sonra müthiş bir hızla fırıldak gibi dönerek, sarıldığı oltadan çözüldü hayvan.

Hasan, olanları, tam göremedi.

Kakıcın ucundaki kancanın hızla kanırılıp büküldüğünü, o kıvrık, kalın demirin düzelip, çivi gibi dümdüz uzadığını, zor farketti.

«Aaah!» diye bağırdı Nizam.

Sol elini tutarak, döndü geriye, yığıldı kıçüstüne.

Yıldırım hıziyle sağılıyordu mesina, denize. İskandil, takur tukur, çoktan fırlayıp gitmişti. Havada vızıldayarak akan olta, küpeştenin üzerinden kayarak ıskarmoza yaklaştı. Daha tam

dolanıp etmeden, bir tur, bir volta aldı, çat dedi, ne var ne yok hepsi koptu gitti.

Geride bir kaç kulaç mesina ile mantar kaldı sade.

«Ne oldu? Ne oldun be Nizam Ağa?»

Nizam öbür eliyle, bileğinden sımsıkı sarılıdğı sol elini uzattı. Kıçüstü, kandan kızarmıştı.

«Of be! Isırdı namussuz. Isırdı... Bıçak gibi kesti attı. Gitti parmak, Allah bilir...»

Nizamın sol elinin işaret parmağının ucunda, küçük bir parça sarkıyordu. Tıpır tıpır damlıyordu kan.

Baktı baktı parmağına Nizam, sonra bir hamlede, tuttu öteki eliyle, fasulye iriliğindeki o sarkan parçayı, hızla çekti, koparıverdi.

«N'aptın be Nizam Ağa? N'aptın be?»

«Ne yapacam... Bununla mı uğraşacâm? Na bak, kemik, bembeyaz duruyor işte yerinde... Görünüyor. Dokunmamış kemiğe. Eti sıyırmış almış sâfi... Ne yapacam? A sittirsin be...»

Küçük et parçasını fırlattı denize Nizam. Şıp diye, bir metre ileri düşen parçacığın, beyaz beyaz dönerek dibe gitmeğe başlamasiyle de aklı başına geldi.

«Ulan ne yaptım be? Ulan ne bok yedim be? Ulan, attım denize parmağın ucunu! Sıçmadığım, işemediğim denize, parmağın ucunu attım. Etimi attım be. Vay namussuz deniz. Balığı, oltayı aldı, yetmedi. Etimi de attım. Namussuz deniz, kandırdı beni be. Dolandırdı be. Ulan tadıma baktı be. Tadıma baktı. Gayri doymaz. Beni de ister. Ulan deniz be, ulan ben de seni...»

«Nizam Ağa,» diye mırıldandı Hasan. «Nizam Ağa, çok kanıyo elin. Her taraf al kan oldu bak... Nizam Ağa, dönelim istersen köye ha? Dönelim mi ha?»

Deli gibi hareketlerle, parmağının ucundan her yana, yağmur gibi kan sıçratarak, bağıra bağıra denize söven Nizam, az sonra durdu birden.

«Ulan ben de senden, bunun da hesabını sormazsam, deniz. Ben de senin yanına koyarsam bunu... Fitil fitil ödettirmezsem sana bunu da... Çatır çatır dişlerini sökmezsem... ulan... Ne?

Ne dedin? Dönelmi mi? Dönelim mi? Ne dönmesi? Daha sabah. Daha yeni çıktık. Hem de siftaha çıktık. Motorun siftahına... Dönmek mi?»

«Çok kanıyor elin be Nizam Ağa... Ne yapabilirsin ki başka, dönmezsek?»

«Ne mi yaparız? Görürsün. Koş al bana, başaltındaki kutuyu. Yırt biraz da çaput oradan...»

Hasan, bir elinde, pis, yağlı, leke içinde bir bez, —makinayı silmek için aldıkları bir paçavra parçası— ötekinde ufak bir kutu, geldi.

Açtı kutuyu Nizam.

Boy boy oltalar, zokalar, küçük bir şişe cıva, kesilmiş, halka yapılmış mesinalar, ibrişim, iki kalem hindi tüyü, bir de dörde dürülü kâğıt vardı.

Başiyle, onu işaret etti Hasana.

«Aç hele şunu...»

«Tuz mu? Tuz mu sürecen Nizam Ağa?»

«Elbet ya... Tuz ya... Ne sandın? İyi ki, ne zamandır, durup durur kutuda. Ufak balık tutacağız da, ateş yakıp pişireceğiz de kıyıda... Boklu kebap yapıp, tuz serpeleyeceğiz... Gördün mü, ne işe yarıyor? Bırak hele... Bırak bana... Ben koyarım. Hadi tamam. Sar sen şimdi. Sar sıkı sıkı. Sık be. Korkma. Hah. Bi de bilekten bağla. Şimdi sık onu da.»

«Kan işlemeyecek...»

«İşlemezse işlemesin. Akmasın da... Hadi tamam. Ulan yem de gitti. Olta da. Balık ta... Parmağın ucunu da attık. Tuh be! Vay namussuz mıngrı. Gördün mü, neden balık yoktu, vurmadı aşağıda? Anladın mı? Duman attırmış namussuz canavar...»

«Kakıca bak be Nizam Ağa... Dümdüz oldu. O kadar dayandım da, bir parmak sokamadım içeri...»

«Elli kilo temiz vardı be! Hiç yoksa kırk kilo. Vay namussuz be. Ulan deniz! Ulan deniz! Ulan, senin de alacağın olsun. Yazdım bunu da bi kenara. Yazdım bu parmağı da...»

Yavaş yavaş, sâkinleşti Nizam.

Motorun başına geçti.

Sardı ipi volana, tek elle. Bir çekti, çalışmadı. İğildi, bir daha sardı. Çekti. Gene çalışmadı motor. Dördüncü seferde işledi. Pervane deli gibi dönüyordu, çürük suda. Yarı havada. Bembeyaz köpükler fırlıyordu geriden. Kayık gitmiyordu. Ama bir günde alışmışlardı: Nizam da koştu Hasanın yanına, geriye, kıçüstüne. Yanyana dikildiler.

Oldukları yerde, hora teper, zıplar gibi hareketlerle, eğile doğrula, ikisi birden, bir hafifleyip, bir olanca ağırlıklariyle aşağı yüklenerek, kayığın kıçını, ağır ağır soktular suya. Pervane salğam suyu kaptı, sonunda. Çılgın dönüşü azaldı. Sandalın arkası iyice gömüldü. Atıldılar ileri...

Dragondanın üst burnunun, —Fati tarafındaki yukarı ucunun— alt başına gelir gelmez, durdurdu Nizam motoru.

«Yoklaya yoklaya çıkalım öyle...» dedi.

Hasan küreklere geçti. Kutuda hazır duran, ikinci seğirtme takımını aldı Nizam. Çözdü, yemledi. Attı.

Bir kaç metre gitmeden, bir balık tuttular. Ufak, iki kiloluk falan bir palaz. Onu iğneden çıkarıp, bağlamağa uğraşırken, ansızın dipten, varyoz gibi, koca çekiç gibi bir şey, hızla kayığa vurdu.

«Çaat» dedi, sandalın omurgası. Hep sarsıldılar.

«Amma da yakın attılar!» diye mırıldandı Nizam. «Burası da öldü demektir Hasan. Duydun ya, dinamit attılar. Bekleme bir zaman balık, artık bu civarda... Nah bak... Burundaymış herif. Görmedik. Dragondalılar da iyi aldı, bu işin tadını. Her burun başında bir bombacı!»

İlerde, burunda, taşların üstünde, bir adam dikiliyordu. Bir de, zift kaplı kara kayık peydahlanmıştı denizde. İçinde başka biri vardı.

Elindeki, —suya daldırdığı— kepçenin, upuzun sapı, incecik bir çizik halinde görünüyordu.

«Hadi fayraplayalım... Adacığın altına varıp bakalım bi de oraya... Al şu balığı içeri. Gebersin isterse... Zaten ne kadarlık... Yemeklik yaparız.»

Burunda, taşların üzerinde oturmuş, hâlâ ağzındaki sigarayı tüttüren adamla, onun, kara kayıktan uzanıp uzanıp kep-

çe dolusu, bembeyaz kırılmış, karagöz, ıskatroz toplayan arkadaşının yanından, az açıktan geçtiler.

El salladı adamlar, memnun memnun selâmladılar kırmızı motoru.

Nizam, kolunu şöyle bir kaldırıp indirerek «karşılık» verirken:

«Tanımadım kimler...» dedi. «Ama keyifleri yerinde. İyi «kırgın» olmuş, besbelli. Ben ne diyorum bilir misin? Durmayalım adacıkta. Oranın tavı, esas öğleden sonra, biliyorsun. Dönüşte bakarız. Çıkalım doğru Fati'ye.»

Adacığı atlayıp, Fati burnuna yollandılar.

Tam buruna yakın, baktılar, bir başka motor iniyor aşağı. Yukardan geliyor.

«Ulan kim onlar be? Bizimkiler be. Saitle-Hâlit onlar. Bak demek, hep buraları kolluyorlar ha. Bombaladılar öyleyse tüm yukarıları. Hâlit değil mi direkteki? Bak nasıl, balık kollayarak gidiyorlar be...»

Uzaktan gelen motorda, seren direği gibi bir direk dikiliydi. Bir de tahta çakılı, üzerinde. Biri, tepeye tırmanmış, bu tahta basamağın üzerinde dineliyordu.

Ağır ağır gidiyordu kayık. Gözleye gözleye...

Yaklaştıkça, direkteki adamın ağzında, hiç sönmeyen sigaranın dumanı seçiliyordu top top...

«Tüm dinamitçilere çattık bugün be. Dönelim bâri gene adacığın altına. Daha ne çıkacağız yukarı...»

Az evvel, üst başından geçtikleri adacığın, o kocaman, simsiyah kaya yığınının, bu defa alt ucuna, 15-20 metre aşağıdan sıra sıra taşlarla uzanan Kapıdağın oracıktaki küçük burnundan ayrıldığı dar boğaza gelip durdular.

Vakit öğle olmamıştı daha.

Nizam eğildi, baktı denize. Zargana yavrusuna benzer, binlerce, ince ufak balık, gıvıl gıvıl oynuyordu altlarında. Gümüş sürüleri gibi, birbiri üstüne yığılmış, öylesine sık, dalga dalga akıyorlardı, yemyeşil suda.

«Oooh! Sülükyalara bak be Hasan. Sırf sülükya. Yem yüklü

burası. Hakkat, kokuya gelir sinağrit. Alacağız burada balık, göreceksin.»

Cevap olarak, kıyıda, taşların az açığında, yirmi outz kadar zargana, peşlerinden şeytan kovalıyormuş gibi, —parıl parıl çakarak —ok hıziyla havaya fırladılar, yarım metre gidip daldılar, gene fırladılar, daldılar fırladılar, öyle seke seke, sıçrayarak, suları yara yara uzaklaştılar.

«Aman be! Bütün işaretler tamam be! Yem koşturuyor balık. Hele çöz artık şu bileğimi benim sen... Parmaktakini bırak. Durdu kan nassa.»

Sonra soktu öbür elini livariye Nizam, bir kuvit çıkardı. Bembeyazdı balık. Hafif bir pembelik kalmış o eski kırmızı dudaklar, hiç oynamıyordu.

«Ulan ölmüş bu be! Mortlamış be!»

Koydu onu kenara. Motorun üzerinden uzanıp, daldırdı elini gene livariye. Bir tane daha çıkardı. O da beyaz. O da ölmüş. Bir daha. O da «mort.»

«Ulan ne yapacağız be? Hepsi mort. Bir hafta oldu, livarideler, acaba ondan mı? Yahu daha demin, aşağıda, burunda aldığım canlıydı be... Herhal bir yaşayan vardı, o da ilk geldi avucuma...»

Şakur şukur, elini dolaştırıyordu livaride.

«Hah, neyse var bir tane canlı... Ama son. Bitti. Başka da yok.»

On dakika geçmeden, sekiz kiloluk bir sinağrit girdi kayığa. Bağladılar bordaya. Başladılar, kıyıya, kumluklara gidip, üçlü oltayla kuvit aramaya...

Öğleye kadar, yedi tane zor tuttular. Kuvit avlayacak yemleri yoktu. Önce ölmüş kumbalıklarının etiyle bir ispari, bir de hani yakaladılar, onları kesip, bu defa kuvit yemi yaptılar.

«Yeter,» dedi Nizam. «Yeter. Yedi tane yeter. Hadi hem ekmek yiyelim, hem de gidelim yerimize kürekle. İstemez bi de makina çalıştırmak.»

Boğazlarından aşağı bir kaç lokma tıkıştırana kadar, adacığın altına vardılar. Güneş, tepeden yan kaymağa başlıyordu.

Nizam yemledi oltayı, attı.

Her şeye, bütün aksiliklere rağmen, Hasanın görmeğe alışkın olmadığı kadar keyfi vardı. Konuşuyordu. Arada sırada da, makinanın yeşil kümbetine takılan gözleri, bir tuhaf yanıyordu.

«Bak Hasan... Bak. Dikkat ol. Bak şimdi üç kürek daha alacaksın üstüne... Tam şu yarığın karşısına geleceğiz, balık da vuracak...»

Üç kere asıldı Küreklere Hasan. Dört değil. Nizamın elinden mesina, hızla çekildi aşağı.

«Tamam!.. Nasıl? Demedim mi sana?»

Alıp bağladılar sinağriti. Hafif bir poyraz pırıldadı uzaktan.

«Bırak kürekleri be,» dedi Nizam. «Bırak. Al sen de şu öteki oltayı. Al koyver. Bırak aksın kayık.»

Sandal aykırladı. Hasan da yemleyip attı, ellerindeki sonuncu takımı.

«Bak» diyordu Nizam. «Ben getiriyorum şimdi... Sen hiç kalkma. Bozma keyfini. Uzat kepçeyi, yeter. Tamam. Sen elindekine bak sade... Dikkat ol. Şimdi, senin yemin iki kulaç gerisinde sinağrit! Salıyor şimdi... Bak. Nasıl? Vurmuyor mu? Görürsün... Bak... Şimdi dokunacak mesinaya. Ucunda. Şimdi bak... Nasıl? Çalın hadi... İyi çalın».

Hasan iki, Nizam dört balık aldı.

Yem de bitti. Hepsi iki saat sürmemişti.

«Ne yapacağız?» dedi Hasan.

«Ne yapacağız, ufak parçaları sokacağız livariye, kalabalık etmesinler. Büyükler de peşimizde, gebertmemek için ağır yol, döneceğiz yavaş yavaş. Benzinden de kâr ederiz. Bundan sonra yem ara, tut, gel, geçti artık. Gece toplarız, yarın geliriz.»

Fayrap ettiler. Sıçradılar gene bir müddet, kıçüstünde. Dönüş yolunda, aşağı doğru, atıldı kayık ileri. Ağıra ayarladı Nizam, motoru. Aldı yekeyi eline, çatıldı kaşları.

Hasan geçti, tünedi gene baştarafa. Gözlerini denize dikti. Daldı. Yavaş yavaş uçup gitmiş gibiydi sevinci. Öyle bir durgunluk gelmişti.

«Of be» dedi. «Of!»

Motorun pat patına karıştı bu kısık soluk.

«Of be... N'oldu bana be?»

Farkına varmadan, elini göğsüne vurdu. O daracık kemik kafes, boş boş öttü.

«Şuramda bir sıkıntı var be. Of be. Yüreğim boşaldı sankim. Of be... Bi eksiğim de yok halbukim. Ne eksiğim olsun ki? Of be! N'oldu bana be?»

Epey gittiler öyle.

Nizamın bağırmasiyle irkildi.

«Ne o, yahu? N'oluyor orada?»

Anlamadı önce.

«Ha? Ne diyosun?»

«Baksana be...» diye, avaz avaz çıktı. Nizamın sesi. Makinanın gürültüsünü bile bastırdı. «Oraya bak. İleri bak be. Alkozun alt başına. Ne toplaşmışlar orada be?»

Hasan çevirdi başını ileri. İyice yakınlamıştı Alkoz. Neredeyse, boğaza giriyorlardı. Sol gerilerinde kalmıştı Gelintaşı.

Baktı Hasan.

Orada, Alkozun alt tarafında, o taş taş uzanan burnun iç yanında, poyraza kapalı kısmında, hemen baştankara kıyıya sokulmuş, birbiri üstüne yığılmıştı kayıklar.

Bir tuhaflık vardı hallerinde.

Bir kaynaşma, bir heyecan, daha uzakatn seçiliyordu.

Tam yol çalışmıyan motorun, nisbeten kısık patırtısı, ileriden gelen bağrışmaların hepsini örtemiyordu.

Nizam, dümeni o yana kırdı. Yavaş yavaş sokuldular. Az açıkta durdular. Öteki kayıklar, onları farketmediler, dönüp bakmadılar bile.

Öylesine coşmuştu hepsi. Her kafadan bir ses çıkıyordu. Herkes bağırıyordu. Ama hep oldukları yerde. Borda bordaya dayalı. Hiç kımıldamadan. Sandallardakilerin çoğu ayağa dikilmişti. Kimi de kıyıya, kayaların üstüne atlamıştı.

Oradan haykırıyorlardı, avaz avaz. Alkozun bu poyraza kapalı yakasında, tam ortada açılan küçük kumsala; o şirin, oyuncak plâjın dibinde duran biri büyük, biri ufak iki kayığa doğru.

«Gidin be. Defolun be... Biz ekmek yemiyecek miyiz be?»

«Gidin başka yere! Altınızda motor var. Yer mi yok, koca denizde?»

«Koskoca Marmara adasına sığamadınız mı be?»

«İnsafsızlar be...»

«Ayıp be!»

«Ulan bi kere geldiniz iki sene evvel, beş ay, tane balık alamadık burada be...»

«Kuruttunuz denizi be...»

«Yetmedi mi, geçen sefer aldığınız dört ton balık be? Yetmedi mi?»

«Başka yer mi yok be? Gidin yaban yerlere... Bırakın burayı...»

«Aman be» dedi Nizam Hasana. «Aman be. Gazap Ahmet gelmiş be.»

Küçük plâjın içinde, son hazırlıklarını tamamlıyan adamlar, karşılık vermeğe «tenezzül» bile etmiyorlarmış gibi, önlerindeki işe bakıyorlar, büyük motorun kıçüstünde yığılı ağları, ipleri elliyorlardı.

Epey de kalabalıktılar.

Ufak sandalda iki kişi vardı, öbüründe ise sekiz kişi, telâşlı telâşlı eğilip doğruluyordu.

İlhanköylüler, ağız değiştirdiler.

«Ulan, yedirmeyiz size burasını be. Çekin gidin namussuzlar...»

«Bir kere olur o! Bir kere mafettiniz bu merayı. Bir dahası yok.»

«Allahtan korkun be! Motor var altınızda. Biz kürekle, anca buraya geliyoruz...»

«Ne yalvarıyorsunuz be? Bırakmayız çevirsinler burayı. Ya giderler efendi gibi...»

«Doğru. Yaşşa Hüseyin! Tamam.»

«Bırakmayız be. O Gazapsa, biz de gazabız...»

«Giderlerse efendi gibi, ne âlâ.»

«Yoksa...»

«Yoksa, fena olur bu iş...»

«Biz de ekmek yiyeceğiz be... Koca deniz. Sığamadınız mı? Hadi basın gidin buradan...»

«Yaşşa Hüseyin! Tamam. Gitsinler... Yoksa...»

Plâjdaki büyük kayığın içinde, başta duran iriyarı adam, canı sıkılmış gibi buruşturdu yüzünü. Eğildi, başüstünün kapağını açtı, uzadnı, sonra elinde bir tüfekle, kalktı gene ayağa.

Sarsak, ufak bir martı, yalpalıyarak uçuyordu havada, az yukarda. Aşağıyı gözliyerek, belki bir kısmet çıkar ümidiyle, ağır ağır sallıyordu ince kanatlarını. Acele etmiyordu.

Üst üste, üç kere patladı silâh.

İriyarı adamın, hızla açıp kapadığı mekanizmanın üzerindeki elinin, ileri geri hareketlerini, daha mavzerin ilk mermisiyle vurulan ufak martının, öbür kurşunlarla da, sağa sola hafifçe sıçrıyarak, şaşırmağa bile vakit bulamadan gevşeyip düştüğünü, nefeslerini tutarak seyretti Herekliler...

«Eeey!» diye bağırdı adam, silâhını namludan kavrayıp, bacaklarının arasında yere dayarken.

«Eeey! Ne isteyüsünüz be? Ne bağirup durayisunuz pi saattür? Nedür ki zorinuz?»

Çıt çıkmıyordu öteki kayıklardan.

Yalnız, ortalarda, etrafı çevrili duran beyaz sandalda dikilen uzun boylu adam, yavaş yavaş kaldırdı ellerini, ağzının iki yanına koydu. Tek duyulan Herekli ses, ondan geldi. Yalnız Hüseyin cevap verdi:

«Yahu insaf edin be! Gidin buradan... Çevirmeyin burayı be... Biz de ekmek yiyeceğiz.»

«Ha piz ac mi duracaaik?»

«Motor var sizin, gidin başka yere...»

«Ha penum motorumdan, maçinemdan sana ne? Ha sen penum çeyfumin çahyasü müsün? En iyu yer purasu. Celdum puraya. Tapulu malin mu senun denüz? Hesap mi vereceuk? İstediğum yeru çevirurum!»

«Yapmayın be... Temelli kurutacaksınız burayı...»

«Neden çuruyacak imuş? Ellahun denüzü... Çok korkair isenuz çurumasündan, pırakmayın pombacılarü. Ha o dinamitculara lâf gecirun...»

«Onların da Allah belâsını versin, senin de...» diye mırıldandı Hamdi. «Hem de senin, kat kat versin.»

Bağırdı gene Hüseyin:

«Yahu evvelisi sene çevirdiniz, tüm kırıldı balık. Daha yeni düzeldi biraz be... Yapmayın be...»

Kumsalın orta yerindeki kayığın, bu defa arka tarafından bir avaz yükseldi:

«Yahu reis...» diye, sözde baştaki iriyarı adama seslendi. Ama bütün Hereklilere duyurdu lâflarını: «Yahu reis, ne boşuna nefes tüketiyorsun be. Yasak mı bizim yaptığımız iş? Kanunlan bir suç mu? Kabahat mı? Dinamit mi atıyoruz? Yok. Manyat çevireceğiz. Kime ne? Bu heriflere ne? İşimize bakalım be...»

«Doğru!» der gibilerden, başını salladı öndeki.

İşaret etti. Harekete geçiyorlardı.

Hüseyin, var güciyle, son bir kere daha seslendi:

«Ahmet reis... Ula... Ahmet reis... Çevirmeyin diyorum size be... Çevirmeyin be. Dinleyin lâfımı... Tatsızlık çıkacak sonunda be.. Çevirmeyin. Basın gidin. Karışmam sonra be...»

«Ne?» diye bağırdı öteki. «Ne? Karişmaz misun? Kafa mu tutayisün pize be? Ooh hoh... Ha ha ha haa! Çoreyum paçalarunu siku mi? Ben çevireyum da, ha sen cel tut, durdur penu. Senu pok soyi senu... Cel yaklaş da çırayum bacaklarınü...»

Deli gibi, küreklere sarıldı Hüseyin. Ama pek za gidebildi. Bütün öteki kayıklar, kapandılar üzerine. Tekneler tokuştu birbirlerine. Hamdi, Selim, Hakkı, hep birden, sıçradılar beyaz kayığın içine, ayağa kalkmış, denize atlamak istercesine kendinden geçmiş, köpürmüş, «Bırakın, bırakın be... Gideceğim be... Ne yapacakmış bakalım... Vay deyyus lâz oğlu...» diye nefesi dolanarak söylenen Hüseyine sarılıp, «Yapma, etme, deli olma» diyerek, onu güçlükle oturttular aşağı.

İki kayık da plâjdan hareket etti, açıldı o sıra.

Büyüğü, yarım daire çevireceği yerde, dümdüz açığa, —o takmıyan, kumluk, kepezlik dip boyunca dümdüz açığa— sardalya ağı uzatır gibi uzattı, kalın iplikten yapılma koca manyatı.

Küçük sandal, ip yüklüydü. Dağ gibi yığılıydı halat. Yol verdi, manyatın üst ucuna bağlı bütü o ipleri döke döke, muazzam bir daire çizerek Kapıdağa doğru gitti, gerilere kaydı. Boğazın, seğirtme oltası çekilen en bereketli, dibi en kayalı taşlı kısımlarının hemen hemen tamamını, hep bu parmak kalınlığındaki halatla çevirdi, döndü geldi küçük kumsala.

Verdi ipin öbür ucunu, kıyıda bekleşenlere.

Başladılar çekmeğe...

Manyatın öteki başı da sahildeydi ama, ona asılmıyorlardı daha.

Hep o ince, tek halatla, o dünyaları saran bin kulaçtan uzun ipe kolan vuruyorlardı. Değil manyat çekilmesi, barbunya ağı atılması bile imkânsız o kayalık, diş diş dipte gelirken, bu tek ip bile, takılıyordu bâzı. Kenarda alesta bekliyen küçük sandal, ucundan tuta tuta halatın takıldığı yerin üzerine gidiyor, kurtarıyordu hemen.

İlhanköylüler fazla konuşmuyorlardı artık.

Tektük mırıltılar duyuluyordu.

Olan olmuştu. Gene geçememişlerdi önüne. İki sene evvel bilgisizlikten... Şimdi de kuvvetsizlikten... Çaresizlikten.

İki sene evvel gelen gene bu aynı adamların, ne yaptıklarını bilmiyorlardı o zaman...

Ama şimdi? Şimdi, çok iyi tanıyorlardı «Tonossiya»yı! Sinağrit manyatını. Bir kerede öğrenmişlerdi.

«Allah kahretsin şu balılkarı!» diye, yarı sessizlikte, bir çıkış yaptı Hamdi. «Allah kahretsin! Sen koskoca sinağrit, koskoca battal mercan, koca canavar gibi balık, bir parmaklık ince ipten kork... Atlıyama üstünden, geçesin öbür yana, kurtulasın! Baktın geliyor halat, dik gözlerini ona, boyuna tornistan yap... Atlıyama üstünden, ya da altından öbür yana! Geri geri, geri geri gel gir sonunda, ağın içine! Kapansın üzerine manyat, anla dünyayı! Ulan, ne var korkacak a namussuz? Alt tarafı, bir ip be. Ağ yok, bi bok yok önünde. Atlasana öbür yana... Huyun batsın, namussuz domuz!»

Hüseyin hiç konuşmuyordu. Başı ellerinin arasında, yeri seyrediyordu. Düşüncelere dalmıştı.

Hasan, Nizamın bir tuhaf pırıldıyan gözlerine baktı.

«Boku yediler!» dedi Nizam. «Boku yediler. Altı ay balık bekleme artık buradan. Kökü kurudu demektir. Değil mi ki Gazap Ahmet geldi buraya... Değil mi ki tonossiya çevirdi. Bitti! Öldü burası.»

Bir saate yakın, hep ip çekti, kıyıdaki adamlar.

Nihayet, yavaş yavaş, döndü kıvrıldı manyat. İki baştan birden asılmağa koyuldu, Gazap Ahmetle tayfası. Ağır ağır mantarladı (1) ağlar. Kollar, yakalar gelmeğe başladı.

İlk sinağritler de, korkudan, geri geri kaçmaktan, bir de sıkışıklıktan çatlamış ilk balıklar, şişmiş bembeyaz karınlariyle suyun üstüne fırladılar.

Sınırları mantar mantar belli, koskoca kurna, artık her iki yanı da ağlarla çevrilmiş o koca havuz, yavaş yavaş çekiliyordu kıyıya.

Gitgide daha fazla sayıda baygın sinağrit, pespembe göbekli mercanlar, manyatın kollariyle çevrili, yukarı çıkıyorlar, boyuna azalan su parçasının yüzünü benekliyorlardı.

Birden gerilerde, daha epey açıkta, büyük bir faşırtı oldu. Dev bir balon gibi şişmiş bir şey, içindeki bembeyaz parlıyan, hareketli yükün tazyikiyle yükseldi denizin üstüne.

Torba geliyordu.

Manyatın torbası.

Ağız ağıza sinağritle, mercanla, alyanakla (2) patlıyacak kadar yüklenmiş, muazzam bir kepçeydi sanki bu.

Denizin yüzü, yan yatmış, sırtüstü dönmüş çırpınan, atlıyan, bâzan ağlardan dışarı fırlayıp çıkan, ama bir türlü düzelemeden akıntıya kapılıp giden koca koca balıklarla dolmuştu.

Kimsenin fazla baktığı yoktu bile onlara.

Esas, torbaydı, torba!

Bu şişip şişip yüze fırlıyanların on misli, yirmi, otuz misli

---

(1) Mantarladı: Üst yakanın mantarları, suyun üzerinde gözüktü demek.

(2) Çipura.

balık, üst üste yığılmış, yanak yanağa, et ete eprçinlenmişlerdi orada. Öyle top gibi geliyorlardı.

Esas iş de, torba kıyıya varınca başaldı zaten.

Az açıkta, bir iki kulaçta, oturdu, yayıldı kaldı o dev cep. Dizlerine, bellerine kadar, atladılar sulara, Gazap Ahmetle tayfası.

Ellerinde kepçeler, kakıçlar, gevşemiş torbanın önünde, yan üstü çırpınan, kafa kafaya tokuşan yüzlerce koca balığın, dayanılmaz bir kuvvetle çıkan toz köpüklü şarıltısına, giriştiler olanca güçleriyle...

Mavi benekli sırtlar, kıpkırmızı gövdeler, deniz suyunda değil, duman gibi akan pembe balık kanında, —kakıç yaralarından, yırtılan galsamalardan sızan kendi kanlarında— çabalamağa başladılar.

Küçük plâjın sahili, iri iri pullardan bir yorgan örtündü. Kumların üzerinde, karada, birbiri üstüne atılmaktan, ağırlıktan, fazla zıplıyamadan ezile ezile öldü balıklar. Torbanın içine, son kepçeleri, kakıçları da vurdular, hepsini kıyıya aldılar, sonra karadakilerle beraber, hepsini birer ikişer, kuyruklarından, gerdanlarından yakalayıp kayıklara taşıdılar, yüklediler, Gazap Ahmetle tayfası.

«Tamam!» dediler sonunda. «Tamam! Temiz, üç bin kilo almışızdır. Tamam.»

Suyun üzerinde hâlâ yüzen, çabalamaları gitgide ağırlıyarak uzaklaşan beş on balığa bakmadılar bile. Ne de onları, ağızları açık, gözleri, gönülleri bulanık, nefesleri temelli kısılmış, sonuna kadar seyreden Hereklilere döndüler...

Büyük bir meydan savaşından çıkmış gibi yorgundular.

Çabucak toplayıp ağları, ipleri de istifflediler teknelere. Su ile bir yüklü kayıklarını, zorlukla dayandılar, açtılar.

Kendi aralarında da fazla konuşmadan, yaptıkları işten kendileri de korkmuşçasına, bakışları, ambarda sardalya misali yığılı, kokmuş et gibi üst üste atılı, pırıl pırıl renkli, koca kafalı, koca ağızlı, iri gözlü topaç balıklara takılı, kaçar gibi sessiz, yol verdiler.

Kayıklarının içindeki, küçük bir dağ şeklinde yükselen yı-

ğının, yaklaşan akşamla büsbütün kanlanmış kızıllığını da beraber sürükliyerek, Gazap Ahmetle tayfası, Marmaraya doğru çekilip gittiler.

Başını ağır ağır kaldırdı Hüseyin. Herkese baktı, teker teker. Herkes de ona baktı.

«Öldü!» diye mırıldandı, Hüseyin. «Alkoz öldü. Sade Alkoz değil... Bütün bu havali öldü. Paflimi burnundan, Gelintaşından tut da, Likoza kadar, bütün meranın balığı sakatlandı. Kırıldı temelli. Öldü bütün bu yerler.»

Gözlerini gezdirdi etrafta.

Az ilerde, birden patır patır, fayrap etti, kırmızı motor. İçindeki adamlar, arka taraftan fırlıyan köpüklere aldırış etmezlermiş gibi, önce, bordada bağlı balıkları, nisbet yaparcasına, ağır ğır, birbiri ardına parlatarak ambara çekip aldılar.

Sonra geçtiler kıçüstüne.

Oynar gibi zıpladılar, bir iki...

Sesi, köpükleri azaldı kırmızı motorun, hızla atıldı köye doğru. Yandaki balıklar da içeri alındığından, tam yol gidiyordu. Çabucak uzaklaştı.

Herkes birbirine baktı. Sonra da Hüseyine.

«Ah!» dedi Hüseyin. «Ah... Bir motor. Bir motor olsa... Yukarılara çıkacak bir motorumuz olsa... Ah. Öldü Alkoz. Öldü... Ama bir motor olsa şimdi... Bir motor... Ah!»

Sarıldı küreklere. Etraf yavaşça açıldı.

Beyaz kayığın ıskarmozları, dertli dertli gıcırdıyordu.

Sonra... Herkes sarıldı küreklere. Bütün sandalların ıskarmozları, inildedi peş peşe...

Köyün önünde, kara benek olmuştu, kırmızı tekne.

Ama Nizamla Hasan, dosdoğru limana girmediler.

Az açıktan, iyice yüklü, bütün gövdesiyle sulara gömülmüş, denizleri yara yara, zorlanarak, yüz tonluk, büyük bir motor gidiyordu.

Narlıköylü Sacit Reisin koca «çektirmesi» Konya ocaklarından aldığı paket taşlarını İstanbula götürüyordu.

Hasanla Nizam, el kol sallıyarak, taş motorunun üzerine döndüler, yolunu kestiler. Zaten ağır ilerliyordu, Sacit reis.

İlhanköylülerin «her daim» balığını alıp götürmeğe de alışkındı. Büsbütün yavaşladı. Çabucak verdi balıkları, koca motora Nizam.

«Söyle Alekoya, yarısını alacağına tutsun, kalan parayı yollasın...» diye tembihlemeyi de unutmadı.

Ayrıldılar.

Döndüler limana.

Güneş batmamıştı daha. Ama yakındı. Paşalimanı adasının iki tepesinin arasındaki kertiğe dokunuyordu neredeyse...

Motorun üzerini, kıçaltında duran bir çulla sarıverdi Nizam. Bir de ip doladı üstüne. Demirlediler kayığı, evin önüne.

Hasan, üstüne çöken o tuhaf dalgınlıktan, hâlâ tamamıyla sıyrılmamıştı. Kafası yerde, uyuşuk uyuşuk, bütün o alışılmış hareketleri yapıyor, sağına soluna bakmadan, gözlerini kaldırmadan, kayığın içinde dolaşıyor, kürekleri kepçeyi yerleştiriyor, demir ipini ayarlıyordu; karaya atlamış, baş halatını tutarak oradaki kazığa bağlmağa hazırlanan Nizama:

«Al biraz daha boşunu... Çek daha, Nizam ağa... Hah, tamam... Bağla şimdi...» diye de «komut» veriyordu.

Nihayet sandalda, yapılacak başka bir iş kalmadığını anlayıp, o da sıçradı kıyıya. Öylesine boşalmış, öylesine boşalmış bir hali vardı ki, kayığın burnundan tutup sahile atlarken, basacağı yere bile bakmadı.

Bri ayağı, olduğu gibi girdi, denize. Sendeledi. Düzeldi. İçinde sular vıcırdıyan delik lâstik pabucunu çıkarmak için bir davranış bile yapmadan, hiçbir şey olmamışçasına yürüdü Nizam ağasının peşinden, eve doğru.

Kapıdan girmeden, durdu Nizam.

«Hayvan» dedi. «Hayvanı bağlamıştım sabah dışarı. Alayım ben onu...»

Sonra aklına yeni gelmiş gibi sordu: «Su da yok galiba Hasan. Gitmiyecek misin su getirmeğe?»

Hasan, «Biliyorum, gideceğim» mânasına, salladı başını öne. Eşeği getirmek için, Nizam evin arkasına dolanırken, o da itti kapıyı, girdi içeri. Tahta saplı iki gaz tenekesi ellerinde, göründü hemen.

Üç adımda, o dar aralıktan, Utat Morayla köyü, Cumhuriyet meydanını birleştiren sokağa çıktı.

Boş boş salladığı tenekelerin tangırtısına ayak uydurdu.

Kahvelerin az yukarısında, bembeyaz, dimdik yükselen camiin önündeki, köyün tek çeşmesine doğru yürümeğe koyuldu.

Tozlu yolda sürüklediği ayaklarına dikili gözleri, yüz adım saymadan, çeşmenin başına vardığında, iki kız kovalarını yeni doldurmuşlar, çekiliyorlardı.

Hasanın yaklaştığını görünce, kıkır kıkır konuşmaları kesildi bir an, bakıştılar. Sonra ikisi birden, eskisinden de şen şakrak, birer kahkaha attılar, çabucak dönüp gtitiler.

Hasan her şeye, herkese öylesine alışkındı ki, kızların o hallerini farketmedi bile. Farkettiyse de, aldırmadı.

Nizam Ağasiyle, kendisi, bir de kayık-deniz-motor ve balıktan kurulu dünyasında, o an için, tek fazlalık, bir çeşmeyle, dolması gereken iki boş tenekeden ibaretti.

Bunun dışındakiler, «metelik etmediğini, etmeyeceğini» iyice bellediği, değersiz hayallerdi, o kadar.

Çeşmenin, ufak, bir ayaklık eşiğini çıktı Hasan. Uzandı. Kızların kapamadan bıraktıkları musluğun altına, yalağın içine, önce birinci tenekeyi yerleştirdi.

Koca Kapıdağ, birbirinden eşsiz, birbirinden coşkun kaynaklarla doulydu ama, sarı benizli, deniz tutmuş politikacıların, her seçim arifesinde geveledikleri «Hereğin belki de o en büyük derdi yüzünden» köyün tek çeşmesi, hiç de akmıyordu.

İlk tenekenin dolması, bir dakikaya yakın sürdü. Serçe parmak kalınlığında şırıldayan suya dikiliydi, Hasanın gözleri. Birinci kap dolunca, hiç yana çekmedi, hemen onun üzerine yerleştirdi ikinciydi. Epey yüksekteydi, yer yer yeşillenmiş, koca sarı musulk.

İkinci teneke de, taştı nihayet.

Alttakinin üstünden kaldırdı Hasan onu. Yalağın içine, yere, birincinin yanına indirdi. Bir nefes aldı. Sonra birer eliyle, sağlı sollu, asıldı dolu tenekelere, tahta tutamaklarından. Yüklendi. Döndü.

Ve öylece kaldı.

Tam karşısında, bir kız duruyor, ona bakıyordu.

Hiç tanımadığı bir kız. Köyden, köylüsünden değildi besbelli. Fistan şalvar giymiyordu. Bir entari vardı üzerinde. Bir de sarı hırka. Uzun, örgülü saçlı da değildi. Kulakları hizasında, kısa kesilmiş, uçları kıvırcık, koyu kumral saçlarını, küçük bir başörtü, doğru dürüst örtemiyordu bile...

Hem köylünün hepsini tanırdı Hasan.

Bu, onlardan değildi.

Kıvır kıvır kirpikleri, yeni sürülmüş toprak rengi gözleri vardı bu kızın. Ama elmacık kemikleri az fırlak, köşeli yüzde, en fazla, bir şeye takılmıştı Hasanın bakışları.

Sudan çıkmış bir balığın, hızlı hızlı açılıp kapanan yanakları gibi, kanatlarının oynayışları rahatça belli olan o irice, ucu hafifçe aşağı kıvrık buruna.

Kızın küçük ağzının etli dudakları kımıldayıp, bembeyaz iki diş göstererek aralanan, bal gibi tatlı bir ses duyulana kadar, elindeki dolu tenekeleri yere indirmeği bile düşünemeden baktı Hasan.

Tam olarak neye baktığını, ne gördüğünü anlamadan, çok uzun sandığı, ama aslında pek kısa süren bir zaman boyunca, seyretti karşısındakini.

Sonra, kız konuştu:

«Ne olur, şu benim kovamı da doldurıuverir misin kardeşim?»

O vakit, kızın elinde bir kova olduğunu farketti Hasan. Kızın hızlı soluklarla inip kalkan göğsünü, eteğin altında, dizden aşağısı bembeyaz görünen çıplak bacaklarını, koca takunyalı ayaklarını gördü.

Tenekeleri yavaşça yere indirdi. O bir basamaklık eşiğin üzerine. Kendi oradaydı, o tek basamağın üstünde.

İki adım geride, yolda idi kız.

Gene de boyu, Hasanı bir kaç parmak geçiyor gibiydi.

Toprak renkli bakışları, Hasanın deniz yeşili gözleriyle, aynı hizadaydı. Ama ne olursa olsun, Hasan bu bakışlarda, o güne kadar hiç alışmadığı bir sıcaklık duydu.

Taa içine yayılan, elini ayağını dolaştıran, diline tutukluk veren bir sıcaklık.

Tek lâf etmeden, kovayı aldı. Musluğun altına yerleştirdi. Bir an, teneke kabın dibinde tıkırdayan suya bakmaya zorladı kendini.

Olmadı.

Dayanamadı.

Döndü gene kıza.

Kabarık kabarık dudaklı küçük ağız kımıldadı, acele acele izahat vermeğe girişti:

«Akşam olmadan döneyim istedim. Bu takunyalarla koşmak da zor oluyor. Epey uzakmış yol. Bilmedim. İlk defa geldim, bu akşam çeşmeye. İlk günler, babam getirdi suyu. Sana zahmet oluyor, kardeşim. Üstüm başım da batacaktı yoksa... Ne pis çeşme bu böyle...»

Hayretler içinde, ağzı yarı aralık dinliyordu Hasan.

Ne çok konuşuyordu bu kız!

Ama ne de güzel konuşuyordu. «Kardeşim» diyordu. «Zahmet oldu» diyordu. «Zahmeti de neymiş kim? Bir kovayı alıp musluğun altına koymaklan el aşınmaz ya! Neyse...»

Sahi, ne güzel konuşuyordu bu kız.

Ne dilli şeydi.

Köyde, değil, bütün Herekte, Narlı'da bile bir tane böyle konuşan çıkmazdı kızların arasında, kırk yıl arasan...

Kendi cesaretine, kendi de şaştı:

«Sen... sen kimsin ki kız?»

Hafifçe güldü kız. Burnu, daha bir hoş oynadı. Gözleri kısıldı. Yanakları çukurlandı. Daha bir hoş parladı, dişleri.

«Eğer, az evvel, o aralıktan, benim önüm sıra çıkan sen isen... —Burada durdu, bir daha güldü. Sonra sesine daha bir kuvvet vererek devam etti—: ki sensin. Az arkanda, peşin sıra geldim çeşmeye kadar. Sonra eğer o kara evde de sen oturuyorsan, demektir ki, ben de senin komşunum! Yeni komşun.»

«Komşu mu?.. Yeni komşu mu? Ne vakit geldiniz ki?»

«Üç gün oluyor... Salıydı... Öyle ya. Bugün perşembe. Siz yoktunuz. Hattâ babama dedim. Ne biçim kapkara ev bu böy-

le... Her yanı kapalı... İn cin yok... Boyna da bir eşek anırıyor içerde...»

«Erdekteydik biz... Yeni motor aldık da ondan...»

«Cördüm akşam. Camdaydım. Kırmızı motor değil mi?» —Gene güldü— «Suya da bastın cop diye. Sendin o... —Küçük bir kahkaha halini aldı, gülmesi—. Bir de uzun vardı yanında, o kimin oluyor?»

«Ağam... Nizam Ağam. Yâni şey, amıcam. Beraber oturuyuz. Başka kimsem yok.»

«Adın neydi senin?»

«Hasan.»

«Benim de Fatma. Babamın adı da Hacı İbravuş. Yaşlı adam. Anam da yaşlı. Geç evlenmişler.»

—Güldü gene.— «Ne yapalım, kısmet. Başka da genç yok. İhtiyarlar iki günde pes etti. Suya ben geliyorum şimdi. Ama ben de gelmem her gün. Bulsunlar bir kolayını. Biz Avşadayken, böyle uzak değildi su...»

«Avşadan mı geldiniz?»

«Avşadan ya. Hem de Avşanın içinden. Araplar'dan değil. Babamın aklı işte... Sen o güzelim bağları, bahçeleri sat gel buraya, ev al, zeytinlik al... Neymiş? Yaşlıymış. Bir ayağı karada olsunmuş. Valla darılma ama, hiç beğenmedim köyünüzü. Hem pis. Hem de ne bileyim, pek bir aksi bakıyor adamları... Kadınları, kızları da öyle. Ne bileyim, yabanî gibi... Bizim Avşa, hiç böyle değildi. Selbestliktir orası... Kimse kimseye bakmaz, etmez. Bir şey demez. İsteyen, istediğinnen konuşur. Selbestlik. Bakalım, nasıl dayanacağım buraya?»

Kovanın şırıltısı değişti. Taşmıştı.

Hasan, şaşkın şaşkın, kovaya, tekrar kıza, sonra gene kovaya baktı. Uzandı. Kapadı musluğu. Durdu. Kaldırdı gözlerini gene kıza.

«Hadi versene ya kovayı. Geç oldu, gideyim.»

İkinci «gayrette,» ancak sesi çıktı Hasanın:

«Şey... getireyim ben... İstersen eve kadar... Yorulma ha? Eğer istersen...»

«A tabii! İstemem mi? Bu takunyalarla onca yol... Ama zahmet olmaz mı sana?» —Hep gülerek konuşuyordu.—

«Zahmeti de neymiş? Lâfı mı olurmuş?»

«Senin tenekeler n'olacak ya?»

«Birini şimdi alırım... Birini de, tekrar döner gelirim.»

Kız, seker gibi gitmeğe başladı önde.

Hasan arkada, dolu tenekeden tarafa çarpılmış, gözleri takunyaların üzerinde şapırdayan çıplak ayakların bembeyaz yükselişinin oynaklığına takılı, az hızlanıp kızın yanına yetişmeğe bir türlü cesaret edemeden, hiç konuşmadan, iki komşu evi ayıran aralığın başına kadar geldiler.

Birden döndü kız:

«Sağol!» dedi. «Yoruldun buraya kadar. Teşekkür ederim. Ver, buradan ben götürürüm artık...»

Bir an, Hasanın gözlerinin tam içine, o koyu mavi derinliklere baktı. Elindeki tenekeyi yere bıraktı Hasan, kovayı korka korka uzattı. Aldı kız. Güldü.

«Zahmet oldu sana...» dedi. «Zahmet oldu sana Hasan... efendi.»

Çabucak döndü. Yürüdü. Aralıkta kayboldu.

Açılıp kapanan tahta kapının gıcırtısını, o son «trak» sesini rahatça işitti Hasan.

Aklında şekillenen ilk düşünce, her şeyin, umduğundan, sandığından da çabuk, çok çabuk, hiç bir şey anlayamadan geçip bittiği oldu.

Yolun bu kadar da kısa süreceğini tahminlememişti. Sevinmekle acınmak arası, bir his duydu. Sonra... Bir ses çınladı kulağında, hep aynı şeyi tekrarlamaya başladı, hiç durmadan:

«Hasan Efendi... Hasan Efendi... Hasan Efendi... Zahmet oldu kardeşim ...Hasan Efendi...»

Pek fazla yapmadığı bir şeyi yaptığını, yüzüne bir gülümsemenin yayılmış olduğunu farkedince, çattı hemen kaşlarını Hasan.

Sokağın ortasında duran tenekeyi kaptı. Bir yana devrile devrile, koşar adım, girdi aralığa, kendi bahçelerini geçti. Kapıya vardı. Açtı. Taşlığa koydu tenekeyi.

Dönmeğe hazırlanıyordu.

Aşağıdaki takırtıyı duyan Nizam, seslendi yukardan:

«Sen misin be Hasan? Nerede kaldın be? Ocak yandı. Seni bekliyorum. Gelesin de yiyelim. Hadi tamam değil mi? Ne çıkmıyorsun yukarı?»

«Daha bir teneke var çeşme yanında, Nizam Ağam...»

«Ne? Bir teneke daha mı var? Neden? Ağır mı geldi be? İyi be ...Getiremedin mi ikisini birden?»

Karşılık vermedi Hasan. Kapıya yöneldi.

Tekrar bağırdı Nizam:

«Ne ses etmiyorsun? İki tenekeyi getiremedin mi be? Ağır mı geldi?»

Başını yukarı kaldırdı Hasan.

«Ağır geldi,» dedi. «Getiremedim. Ağır geldi. Ne yapalım...»

Çekti kapıyı ardından, çıktı.

Biraz sertçe kapanan kanadın gürültüsünü farketmedi.

Çok da acele atmadığı adımlarına, kulaklarından gitmiyen o bal gibi ses, hayatında işitmediği o kelimeyle tempo tutuyordu.

«Hasan Efendi... Efendi... Efendi...»

Renkleri vaktinden evvel silen, donuk, sarı gri bir akşam iniyordu İlhanköyün üzerine.

Kemanara tepesinden yukarıları, Kapıdağın dimdik yükselen başı, dumanla bulut arası, bembeyaz bir örtüyü, boyuna daha çok çekiyordu üstüne ...altında kayboluyordu.

Yerde hışırdayarak birbirini kovalayan bir kaç kuru yaprak, derin derin nefes alıp, var gücüyle üfürmeğe hazırlanan poyrazın öteki habercisiydi.

Rüzgârın bu ilk solukları, tepelerin eteklerinden aşağı, kol kol inen keçilerin çıngırak seslerini de, köpek havlamalarına dolayarak önüne katıp getirdi, köye kadar...

Hasan hep aynı adımlarla yürüyordu, çeşmeye doğru. Orta yerde, tek başına dikilen, ikinci tenekeyi almaya...

IV.

Sonra rüzgâr esti. Gitgide kuvvetlenerek durup dinlenmeden, günlerce esti. Kapıdağın başını saran duman dağılmadı. Azalacağına, arttı boyuna.

Keskin kenarlı sivri granit tepeler; rengi her gün biraz daha kirlenen inatçı bulutların altında kayboldular.

Gökyüzünden, ince ince bir yağmura karışarak inen o sevimsiz grilik her yana bulaştı, her tarafı kapladı sonunda.

Ancak yarı bellerinden aşağısı görünen dağlar tepeler, içlerinde aynı renkte dumanlar koşuşan vadiler, bağlar bahçeler, zeytinlikler, bütün köy, parlaklığını kaybetmiş bir ufka kadar uzanan deniz, hepsi, açıklı koyulu gri oldular.

Kırmızı, sarı, yeşil, mavi ortadan siliniverdi.

Güneş, kirli beyaz bir leke halinde, zorlukla belli ediyordu yerini tepede, o kadar.

Bâzan çok uzaklarda çatlayan bulutlardan aşağı, köpük köpük şarıldayan denize doğru, kol kol inen, yelpaze gibi açılan altın renkli bir ışık akıyordu ama, çok sürmüyordu. Görünmesi ile kaybolması bir oluyordu. Bembeyaz bir meydan halinde aydınlanan denizin o kısmı gene hemen kararıyor, sönüyordu.

Her taraf griydi.

Köyün bütün evleri, yolları, hattâ caminin beyaz minaresi dahi, dağların tepelerine takılıp oradan aşağı sızan, her yana yayılan bu tek renge bulanmıştı.

İnsanlar bile gri olmuştu sanki. Daha kirli, daha ümitsiz bakıyorlardı.

Rüzgâr esiyordu. Gece gündüz, azala çoğala, arada sırada nefes alıp tekrar koyvererek, durup dinlenmeden, günlerce, haftalarca esti.

Sonra bir gün, ortalık ağardı birden.

Bembeyaz oldu her taraf. Tuhaf bir aydınlık halinde, kar yağdı bir gece.

Koca bir senenin yaprağı da, o gece kopup uçtu.

1958 yılının ilk sabahı; tertemiz, pırıl pırıl bir İlhanköyün üstüne doğdu.

Rüzgâr biraz duralamıştı. Aralanan bulutların yarıklarından, toz mavisi bir gök kıpırdadı. Hava aynaladı (1). Toz yeşili yandı deniz. Homurdanarak gelip kayaların üzerinde patlayan dalgalar da uslanmış gibiydiler. Şaşkın yumrular halinde tokuşa tokuşa aşınıp yumuşuyorlardı.

Bütün köy oynadı yerinden.

Kadınlar, kızlar, gençler yaşlılar, hep birden Utat Mora koyuna yollandılar. Ne zamandır aralık vermeden sahili döven dalgaların kıyıya attıklarını toplamak için yarışa giriştiler.

Bol bol odun, tahta parçası gibi yakacak, boş veya dolu boya kutuları, kalaslar, tenekeler, hattâ bâzan yağ veya gaz dolu varillerle çarpan büyük ikramiyeler; yahut da sahilde birikmiş kalabalığın aceleci aceleci gidip gelen adımları altında ezilmemeğe uğraşan, —kısacık basma entarili, yırtık pırtık hırkalı— yalın ayak, ufak kız çocuğunun, soğukla yaşarmış gözlerine takılan umulmadık bir hediye!

Kumlara yarı gömülmüş, ama gene de güzelliği, ilk bakışta belli olan, kocaman bir oyuncak bebek...

Utat Mora koyunun kumsalında koşuşanlar, kuvit aramıyorlardı artık. Soğuyan sularla beraber, bütün kıyı balıklarının da derinlere çekildiğini çok iyi biliyordu balıkçılar. Değil kum balığı, taş hanosu, hattâ çurçur bile kalmamıştı kıyılarda.

Epeydir yanına uğramadıkları kayıklarını, o gün, birer ikişer denize dayananlar, calı yem olarak, istavrit, kolaridya (2) yahut da izmarit avlamak için çaparilerine, üçlü oltalarına güveniyorlardı sadece...

Kuvit faslı kapanmıştı. Yaza, hiç değilse bahara kadar dönmezdi kıyılara, tutulmazdı. Hoş zaten kuviti öğrenmişler de, ne olmuştu? Anca bir kaç gün çalışabilmişlerdi keyifle. Sonra Gazap Ahmet gelmiş, Alkoz ölmüştü.

Düpedüz ölmüştü Alkoz.

---

(1) Aynaladı: Açıldı.

(2) Kolaridya: Kolyozun küçüğü.

Rüzgâra fırtınaya aldırmadan, dalgalarla boğuşarak, kaç kere tek başına dayanıp gitmiş, ilk zamanları bulabildiği tek tük kuvitle, Likozdan Gelintaşına kadar bütün merayı kaç kere, boş boşuna yoklamıştı Hüseyin.

Tek balık alamamıştı oralardan.

Büyük Paflimi'yi yukarı geçmeden, vurmuyordu balık. Ama hava koyvermişti ki, ne biçim!

Bir kere çıkabilmişti yukarı. Hepsi bir kere. Onda da, soluk alıyordu rüzgâr. Hüseyin, Dragonda başına varıp ikinci balığı çekerken bindirmişti gene.

Kırmızı motor da oradaydı. Hem de epey evvel gelmiş olacaktı. Beş tane balığı vardı. Rüzgâr tazeler tazelemez fayrap etmiş, yol verip kaçmıştı, hemen hiç ardına göz atmadan.

Arkadan dayanan rüzgârın önünde, dürtüle dürtüle güçbelâ döndüğünde, yarım ambar su doluydu, Hüseyinin kayığı. İçerde, cambul cumbul yüzüyordu iki ufak sinağrit...

Köylünün yarısı kıyıda karşılamışlardı o gün, Hüseyini. Utat Mora'nın sırtından, —Tumba'dan—, ne zamandır gözlüyorlardı gelişini.

Kırmızı motor dönüp geldikten çok sonra, Likozun burnunda çatlayan dalgaların keskin kenarlarının beyazlığında bir görünüp, bir kaybolan, dalıp çıkan küçücük bir nokta gibi belirmiş, pek zorlukla yaklaşıp varmıştı Hüseyin. Hemen çekip almışlardı kayığı karaya.

Hüseyi, tek lâf etmeden, sandalın içinde hâlâ yan yan yüzen sinağritlere bir kere bile dönüp bakmadan, öyle sırılsıklam, paçalarından sular süzülerek karaya atlamış, dosdoğru eve, babasının —Kasım Ağanın— yanına koşmuştu.

Soğuktan mı, sinirden mi belli değil, titriyordu. Dişleri birbirine vuruyordu. Kekeliyor, konuşamıyordu.

«Ba... Baba... Baba...» diyordu sadece.

Köye muhtar seçileli bir ay kadar olan Kasım Ağa, köşe minderinde bağdaş kurmuş, ikinci karısı «Şerife hanımın» kaynatıp getirdiği ıhlamuru höpürdetiyordu.

Bir müddet, anlamamış gibi bakmıştı oğluna.

O çıplak, koca ayakların etrafına yayılan su birikintisini gören Şerife, dayanamayıp bağırdı sonunda:

«A be sen sulara batıp çıkmışsın Hüseyin! Ortalık da batıyor üstesine...»

O zaman koymuştu Kasım Ağa, elindeki fincanı bir kenara:

«Ne bu hal be? N'oldu gene?»

«Baba...» diyor, çene atıyordu Hüseyin.

«Anladık be... N'olmuş? Ne istiyorsun? Derdin ne gene, a deniz derya delisi? Konuşsana be...»

Nihayet var gücünü toplamıştı Hüseyin.

«Baba olmuyor bu iş artık... Olmuyor.»

«Ne olmuyor? Hangi iş olmuyor? Neden olmuyormuş?»

«Deniz işi... Balık işi... Olmuyor kürekle. Sâfi kol kuvvetiyle olmuyor...»

Çatılmıştı, Kasım Ağanın kaşları.

«Gene motor, makina lâfını edeceksen, hiç başlama derim sana. Olmazsa olmasın deniz işi. Olduğu kadar... Aç mısın? Açık mısın? Git zeytinliklerinde çalış. Yevmiyeyle adam tutuyorum ben. Git sen çalış. İşin ne deryada denizde?»

«Baba ben denizde çalışıyorsam, boşuna mı çalışıyorum? Şu köyde benden fazla kazanan var mı denizden? Neden öyle diyorsun? Zeytinlerin getirdiğine yakın para kazanmadım mı kaç senedir, denizden? Hem de tek başıma. Ve de söylemesi ayıp, hepsini bu eve harcamadım mı? Tek kuruş ayırdım mı kendime?»

«Harcamasaydın. Senden ekmek mi bekleyen var? Nasılsa kaynıyor tencere... Otur ye sen de...»

«Ama ben yaşımı aldım baba. Askerliğimi de bitireli onca zaman oluyor. Kendim kazanıp, kendi kazandığımı yemek istemem, hem de yedirmek istemem, suç mu?»

Kasım Ağa, olğuna hayretle baktı.

«Ha anladım!» dedi. «Anladım, karı istiyorsun gayri ha? Evlenmek istiyorsun. O demeğe getiriyorsun. Olur be evlât. Bulalım bir helâl süt emmişini, everelim seni... Olur.»

Dayanamadı, istemeye istemeye güldü Hüseyin.

«Baba, evlenmek falan istediğim yok benim. Karı marı, 'ak-

lımdan bile geçirmedim şu sıra... Benim derdim başka. Nasıl söyleyeyim? Ben denizi seviyorum baba. Denizde çalışmayı seviyorum. Denizden ayrılırsam, kara işinde falan, boğulacak gibi oluyorum. Bizim çocukların çoğu, denizde, sırf para için, angarya gibi, sevmeden çalışıyorlar. Ben öyle değil. Tersine. Onun için de kazanıyorum. Deniz, kendisini seveni tanır, öbürkülerden ayırır. Ben denizi seviyorum. Onun için de kazanıyorum.»

Yüzünü buruşturdu Kasım Ağa.

«Deniz, deniz. İyi, anladık. Yahut da anlamadık. Çünkülüm bizim kökümüz toprak. Babam, dedem, hepisi kara adamı. Bir sen çıktın ördek cinsi. Neyse anladık, anlamadık... İstediğin ne? Onu söyle, gevelemeden...»

«Baba... bir makina, bir motor lâzım...»

Hızla fırladı yerinden Kasım Ağa.

«Başladın mı gene? Başladın mı? Başlama demedim mi sana? Ben denize, suya para bağlamam demedim mi? Motor falan almam, paramı denize atmam demedim mi? Ne istiyorsun daha?»

Hiçkımıldamadan dikiliyordu ayakta Hüseyin.

Titremesi geçmişti.

Babası, bir adım attı ona doğru.

Hemen hemen aynı boydaydılar. Kasım Ağanın pek az bükülmüştü beli, bir iki parmak kısa duruyordu oğlundan. Hüseyin gerilemedi.

«Baba, sen istersen alma motor... Yalvarmam artık alasın diye sana... Ama sana söylemeye geldim ki, sen almazsan ben alacağım...»

«Sen mi alacaksın?.. Sen mi alacaksın? Neylen alacaksın?»

«Kazandığımnan... Az mı kazanıyorum sanki? Bilmiyor musun? Her ay ne verdiğimi bu hâneye, illâ ben mi demeliyim?.. Baba...»

Bir an, ikisi de sustular.

«Baba...»

«Ey ne varmışkim?»

«Baba, sen bana şu motor parasını ver. Ben de sana ödeye-

yim. En fazla üç-dört ayda öderim. Hepisi hepisi üç bin lira bir para lâzım. Ver şunu şimdi sen bana. Olmuyor artık kürekle bu iş. Geçti eski devirler... Olmuyor makinasız. Bak biliyorsun, amcamgil de aldılar bir motor, ne zamandır deniz domuz, istedikleri her bir yana gidiyorlar... Ver sen şimdi bana... Ben de sana ödeyeyim...»

«Katiyen!» diye hışırdadı Kasımın sesi. «Katiyen! Duyuyor musun? Bir metelik bile vermem sana, denize atasın. Katiyen vermem. Ben paramı, topraktan başka şeye bağlayamam. İstersen bire bin kazan. Yel üfürür, su götürür. Ben çürük tahtaya basmam. Ne halt isterse yesin Nizam. Ben deli değilim, onun gibi...»

«Yâni bana yardım etmeyecek misin?»

«Motor için, deniz için yok. Başka ne istersen he!»

«Bu mu son sözün baba?»

«Bu... Bu. Var mı daha bir diyeceğin?»

Bir adım ileri attı Hüseyin.

«Var. Ver elini öpeyim baba. Senin de ana. Öpeyim elinizi. Gidiyorum.»

Ne zamandır susan Şerife, bir çığlık attı. Kendi «has» çocuğu gibi severdi Hüseyini.

«Gidiyor musun? Nereye Hüseyin? Nereye gidersin ki? Kasım... Kasım Ağa, bir şey desene şuna... Salmasana gitsin... Hüseyin, nereye gidiyorsun?»

Kendisine dalgınlıkla uzatılan elleri çabucak öpüp başına koymuş, dönüp kapıya varmıştı bile Hüseyin.

Orada duraladı.

«Gidiyorum ana. Çalışacağım, kazanacağım, bir motor almadan dönmeyeceğim bu köye.»

«Dur!» Dedi bir ses. «Dur. Hiç bir yere gidemezsin. Ben babanım senin. Dur diyorum sana. Salmıyorum bir yere seni. Gidemezsin. Kimseye, Kasım Ağanın oğlu kaçtı dedirtmem. Dön buraya. Bak bana. Bak ne diyeceğim...»

Döndü Hüseyin.

Küçük bir ümit ışığı yanıyordu gözlerinde. Gene çekinerek, kekeleyerek sordu:

«Razı mısın öyleyse baba? Alacak mısın makinayı?»

«Hayır, razı değilim... Ve de almayacağım.»

«Ama yemin ettim baba. Yemin ettim ben. Büyük lâf çıktı ağzımdan. Duramam o zaman bu köyde...»

«Sus da dinle. Bir çift sözüm var sana. Sen denizde çalışıyor musun?»

«Çalışıyorum.»

«Kazanıyor musun?»

«Kazanıyorum.»

«Ve de kazancını bu eve harcıyor musun?»

«Harcıyorum diyelim...»

«Hah, dur orada. Bundan sonra, bir kuruş verme eve. İster karada çalış, ister deryada. Çalış, kazan, biriktir. Üç dört ayda, bana motor parasını öderim demedin mi?»

«Motorla, makinayla çalışınca öyle elbet.»

«Kürekle çalış da, altı ayda, sekiz ayda topla o parayı. Çalış, kazan, biriktir. Motor mu, makina mı ne alacaksan al. Ben senden ev için tek metelik istemem. Tamam mı?»

«Olur mu ya?»

«Olur ya! Neden olmasın? Sen benim oğlumsun. Ve de her dayanağımsın. Her şeyim sensin. Her malım da senindir. Sen ev masarifi vermesen ne lâzım? Hasta olsan, Allah vermesin, na yapardık... Gene öyle... Tek kuruş masarif etme eve. Çalış, kazan, biriktir, al motorunu. Benden son lâf budur. Ve de bil ki, eğerkim bu evden gidersen, Kasım Ağa diye bir baban yoktur senin. Ve de evlâtlıktan reddederim seni...»

Soluk soluğa kalmıştı. Kasım Ağa. Elini göğsüne bastırarak mindere çöktü. Şerife yanına koştu.

«Ağam! Fena mı oldun gene Ağam? Üzme kendini Ağam...»

Kasım onu, eliyle bir yana itti. Hâlâ eşikte dinelen oğluna seslendi:

«Ne diyorsun? Nedir cevabın? Çabuk söyle...»

«Ne söyleyeyim?..» diye mırıldandı Hüseyin. «Siz ağababam böyle dedikten sonram...»

«İyi! Gel öp öyleyse elimi. Ben de seni öpeyim...»

Hüseyin, «gene dayatamadım, dayanamadım sonuna kadar...» diye düşünmüştü. «Ama hiç olmazsa bir karar aldık bu defa. Hiç olmazsa çalışıp biriktireceğim, motor alacağım. Hiç olmazsa bu umut var gayri. Ne yapalım, buna da şükür! Baba bu da. Denizden anlıyor anlamıyor, seviyor sevmiyor... Seni seviyor ya. Evlât diye peydahlamış, bu boya getirip yetiştirmiş ya. Daha ne? Daha nasıl dayatılır? Bak ne hale girdi garip. Serildi kaldı. Nasıl bırakır da gidersin? Baba bu... Baba ocağı be...»

Koşup babasının ellerine sarılmıştı. Kendi kazancını biriktirmek, motor almak amaciyle, daha bir zaman, kürek ve umut gücünü kullanarak, dalgalarla boğuşmağa razı olmuştu.

Utat Mora koyunun sahilinde, 1958 yılının o ilk sabahında koşuşanlar, kuvit arayan balıkçılar değil, Feleğin kader-kısmet oyunundan, dalgaların çekip çekip kıyıya attığı hisselerini toplamaya çabalayan, soğuktan kızarıp morarmış yüzlü, elli, ayaklı kadın, kız, çocuk, yaşlı topluluğuydu.

Her yeni bir şey buluşta, küçük sevinç çığlıkları atarak, karları kumları eşeleyerek, suyun yüzünde, henüz kıyıya varmamış bir tahta parçasını —şalvarlarını dizlerine kadar sıvayıp denize girerek— uzanıp sopalarla çekmeğe uğraşarak, çalışıyorlardı.

Ve açıktan, Utat Mora'ya hiç uğramadan, kıyılara sokulmadan, ne zamandır denize hasret tekneler, peş peşe gidiyorlardı.

Fazla umutlu değillerdi.

Yemleri yoktu.

Hepsinin bomboştu, livarileri. Kim bilir ne kadar sürerdi yem tutmaları. Sonra Alkoz cıvarının balık yapmayacağı besbelliydi. Hem Gazap Ahmet yüzünden... Hem de esas sebep, bütün yerli balıklar gibi sinağritlerin de kışın, suların soğumasiyle açıklara, derin taşlara çekilmelerinden...

Alkoz civarında, bu cins «kışlık» derin taşlardan, pek fazla bulunmazdı. Likozun yaz kış balık yapan derin sudaki merası müstesna, en yakın kış balıkçılığı nişanı, Büyük Paflimi, Dra-

gonda burunlarının açıklarındaki taşlardı. Ama onlar da «en birinci» yerler değildi.

İyi bir balıkçılık için, Fati burunlarına varmak şarttı kışın. Kürekle, iki saate yakın çekerdi oraları, İlhanköyden. Havanın ise, esip esmiyeceği belirsizdi.

Sait-Halit kardeşlerin motoruyla, Nizamla Hasanın kırmızı tekne çoktan savuşup, gitmişlerdi yukarı. Fethullahın motor, beş tane sandal bağlamıştı peşine, tam yola yakın çalışıyordu ama, var gücüyle küreklere asılan Hüseyinin en başta giden kayığına, parmak parmak anca yetişiyordu.

Fosforlu bir yeşille yanıyordu deniz.

Bembeyaz dağlardan inen aydınlığın bir eşi de, ağarmış gibi ışıyan diplerden yukarı, su yüzüne vuruyordu sanki.

Burun uçlarındaki kayalar bile, üzerlerine tuz gibi serpelenmiş incecik bir kar tabakasiyle beyazlanmışlardı. Ne zamandır, bütün dünyaya kendi renklerini kabul ettirmekten, her tarafın toz granit grisiyle kaplanmasından duydukları gurur azalmışçasına yumuşak başlı olmuşlardı. Ama gene de tam şaşkın değillerdi. Bütün bu beyazlığın, karın, çok sürmeyeceğini biliyor gibiydiler. Öyle sabırla bekliyorlardı. Denizin nemlendirip soğuğunu kırdığı bütün bu kıyılarda, tepelerdeki kadar fazla dayanmaz, erir giderdi kar. Kış sonuna dek her tarafa tekrar o gri rengin çökmesi gecikmezdi.

Zaten çok uzamazdı kış. Ocak... Bir de Şubat. Hattâ bu arada bile, bâzı yıllar, pek çok güneşli açık günlere raslanırdı.

Ama ne olursa olsun, Kapıdağa kış gelip çökmüştü işte.

Ve balıklar, derin taşlara çekilmişti.

Ve Alkoz, ne zamandır ölmüştü.

Ve pek çok Herekli gibi, Hüseyinin de motoru yoktu.

*
**

«Uzaklara gitmek lâzım... Hiç olmazsa Dragonda başına. Ama önce yem bulmalı. Dayan oğlum. Dayan Hüseyin. Elbet sana da bir motor verecek Allah günün birinde...»

Alkozun altındaki boğazdan, Kapıdağ kıyılarını yalayarak, yukarı doğru çıkıyordu Hüseyin. Olanca gücüyle, küreklere

asılıyordu. Kalın aba ceketi, sırtındaydı. Hava buz gibiydi. Adamın yüzünü yakıyordu. Ama gene de hafif terliyordu Hüseyin.

Denizden dimdik yükselen kayaların dibinden geçerken, başını kaldırdı. Yukarda, tam tepede, ince karla beyazlanmış granit duvarın ortasında, küçük bir mağara, bir fırın ağzı gibi kocaman bir oyuk açılıyordu. Rüzgârın savurduğu kar taneleriyle pek az dolmuştu içi. Ne kadar derin olduğu besbelliydi.

Bütün kayıklar, bütün balıkçılar gibi, azıcık da korku karışmış bir saygıyla, yukarıya bir göz atarak, dişlerinin arasından: «Hey gidi hey!» diye mırıldanarak, fakat gene de sürünürcesine dolanarak Gelintaşı burnundan içeri, Gelintaşı limanına girdi Hüseyin.

Orta yerde bıraktı kürekleri.

Az geride dikilen o muazzam granit gövde; Gelintaşından arta kalan koca delikle, alnının ortasındaki tek «tepegözü» oyulmuş korkunç bir dev misâli bomboş ve kapkara bakıyordu ettarafa.

Hüseyin bütün Herekli, Kapıdağlı balıkçılar gibi, her şeyi çoktan kanıksamış, çoktan unutmuş, alışkın bir tavırla kıyıları seyrederek önce çaparisini çözdü, salladı bir süre.

Bir tek istavrit tutabildi. Hepsi o kadar. Sonunda bıraktı, topladı çapariyi. Canlı canlı kesti çakıyla, istavriti. Yaprak çıkarırken balığın minik üçgen kalbinin kıpkırmızı atışları görünüyor, şeffaf orta kemiğin içinde gerilip kasılan sinirler belli oluyordu.

İstavritin etini, üçlü oltasına yem yaptı. Beş tane izmarit tuttu Hüseyin. Son balığı da livariye koydu. Oltasını sardı. Tükürdü ellerine.

Yol verdi yukarı. Gelintaşı gerilerde kaldı. Büyük Paflimi burnunun ardında kayboldu. Dragondanın üst ucunda, açık taşına doğru, iki kayık daha gidiyordu. Biri mavi bir sandal: Dragonda muhtarı Süliman, öteki de yarı zift, yarı macun kaplı acayip bir teknede, sıfır numara kazıtılmış kafasının sipsivri tepesi epey uzaktan seçilen, yaklaşınca da dapdaracık alnıyla, kösele gibi ensesinin derin kırışıklıkları, bir haftalık sakalın

kararttığı suratta arada sırada koşuşan seğirmeler iyice belli olan, meşhur akıllı (!) Salko.

Hani şu evinin az açığında avlanırken, oltasına iri bir sinağrit vuran ,onu almaya uğraşırken, tam o sırada kendi «hânesinden» dumanlar çıktığını gören, ama nasıl olsa köylü kurtarır diye aldırmayıp elindeki balığı bırakmayan; bir saat kadar sonra, sinağriti kayığa çekip köye döndüğünde evinin, —içerde uyuyan— iki çocuğuyla beraber yanıp kül olduğunu, karısının da ağırca yanıklarla zor kurtulduğunu duyunca: «Ne yapalım, kısmet!» diyip, gidip kayıktan sinağriti alarak dilim dilim kesen, kendi evinden kalan korlanmış ateşte pişirerek, oturup bir güzel yiyen akıllı (!) Salko.

«Merabalarla» karşıladılar Hüseyini.

«Başka, bizden var mı?» diye sordu Hüseyin, Dragondalılara. Biliyordu, kendisinden başka İlhanköylü kürekçinin, oralara çıkmadığını, ama gene soruyordu.

«Yok! Dediler. Yok. Yalnız sizden iki motor gelip geçtiler yukarı, Fati yanına...»

«Nasıl bereket bâri be çocuklar?»

«Valla fena değil...» dedi Süliman. «Tabiî bizim evimizin önü demek buraları. Hava yarım saat kesinti yapsa, dayanıp geliyoruz. Fena değil, var bereket.»

«Yem?»

«İzmarit. Ne yapalım, ona da şükür.»

«Ben,» diye atıldı Salko. «Ben izmarit takmıyorum. Kim uğraşacak onnan... Bak ben ne takıyorum. Kış günü, bir bu var kıyılarda. Tutması kolay. Bak...»

Elini kayığın ambarında gezdirdi. Livari yoktu teknede, ama öyle su yapıyordu ki sandal, ambar yarıya kadar havuz gibi olmuştu. Teknenin kendi, livariydi. Boşta geziyordu balılkar.

Salko'nun elindekini görünce, Hüseyinin sesi, bağırırcasına yükseldi:

«O ne be? Nasıl tutuyorsun elinde be? Valsam (1) o be! Trakonya be!»

(1) Çarpması çok acı veren, pek zehirli bir balık.

«Boş versene sen... Bana dokunmuyor bunun zehiri. Bak! —Balığın kapkara sırt dikenini eline batırdı, itti, kan çıkardı. Yanak dikenlerini de, nasır kaplı parmaklarıyla dayanıp, çıtır çıtır kırdı—. Dokunmuyor bana bu. İspari dikeni batsa kaşındırır da, bu dokunmuyor. Ne denir...»

«Akıllı Salko'nun işi!» Dedi Süliman. «Bize ucu değse... Karadan koşarak, yarım saatte Erdeğe varırız! Bu da oynuyor valsamlarla...»

«Vuruyor mu bâri sinağrit buna?» diye sordu Hüseyin. «Hiç sanmam...»

Salko'nun elinde, bembeyaz kıvranıyordu trakonya.

«Vurmaz olur mu?» dedi Salko. «Canlı olsun da, isterse kaynanam olsun, sinağrite! Bakar mı gözünün yaşına...»

«Boş versene sen,» diye güldü Süliman. «Boş versene. Vurduğu murduğu yok sinağritin. Boş boşuna dolaştırıyor valsamı aşağıda. Vurur mu hiç sinağrit ona?»

«Neden?» dedi Salko. Geçen gün almadım mı, sekiz kiloluk bir tane? Bununla aldım işte...»

«Lâf o! Pekey, hem bir kere oldu diyelim. Başka? Ondan başka kaç balık aldın valsamla?»

Salko susuyordu.

«Başka yok değil mi? Hepsi hepsi bi tane! O da doğruysa...»

«Havalar müsaade etmedi ki...»

«Müsaade ettiği kadar. Biz nasıl alıyoruz, izmaritle? Sen tembel herif, işine geliyor, zahmetsiz tarafından valsam tutmak! Sonra da dolaş dur, bekle sinağrit vurur diye... Senin akıl da bizim esrarkeşin bir başka türülüsü... Ama o buldu işte Mevlâsını... Seninki de yakındır...»

Hüseyin:

«Ne oldu?» diye sordu. «Mestan değil mi, esrarkeş dediğin? Hâlâ çekiyor mu? Ya dinamitçiliği ne oldu? Atıyor mu gene?»

«Şimdi her bir işi paydos! Ama bir hafta evvel dersen, esrar da çekiyordu... Dinamiti de sallıyordu. Şimdi ise, paydos her bir işe! Beş gün oldu öleli.»

«Öldü mü! Deme be... Ne oldu ki yahu?»

«Ne olsun? Toz duman oldu. Havalara savruldu. Senin anla-

yacağın, çıkmış burun başına, yakmış cıgarayı da, elinde bomba hazır, bekliyor balık geçsin de sallasın... Ee tabiî, onun cıgarası da düz hesap olmaz ya! Peş peşe tüttürmüş, çifte kâğıtlıyı. Kafayı bulmuş. Dalgaya düşmüş. Bizim Musa anlatıyor, o sıra çok yakından geçiyormuş kayıkla. Bakmış, Mestan fırlamış ayağa. Ama sallanıyormuş da, haa. Gözler de o biçim olmuş. Kafa tamam, anlayacağın. Fırlamış ayağa seninki. Belli düşünde, hayalinde balık sürüsü gördü, üryasında boz kefallar dolanıyor! Kaldırmış dinamiti. Ateşlemiş fitili. Bakmış Musa ki, herif sallamıyor elinden bombayı. Öyle tutuyor. Atmış kendini Musa, kayığının içine. Boylu boyunca yatmış. Tam siper almış. Öyle yakın burun başına. Derken bir patlama... Yağmur gibi bir şeyler yağdı üzerime diyor Musa. Köye bir geldi ki, sorma! Bütün kayığı, üstü başı, ufak ufak et olmuş. Zor temizledik valla...»

«Yapma be!» dedi Hüseyin. «Yapma be... Zavallı Mestan be. Şu dinamitçiliğinden başka kimseye de bir zararı yoktu be. Kaç kere çekişmiştik, kavga bile etmiştik. Atma şu namussuz bombayı, mafediyorsun denizleri, kurutuyorsun balıkları diye... Tuuh! Gitti desene...»

«Gitti ya! Kime iflâh etmiş ki dinamit? Bakma hepimiz kullanıyoruz... Ama hep de biliyoruz, sonu bok. Ya Mestan gibi havaya savrulacân, ya da Erdekteki o dilsiz-sağır arabacı gibi, bir de üste hem kör, hem topal, hem çolak olacan. Dinamitin sonu bok, besbelli.»

«Hadin rasgele!» dedi Salko. «Siz ağlatacânız beni bu gidişle... Taşa geldik nassa. Hadin rasgele. Görün bakalım, benim valsamları şimdi... Nasıl vuracak sinağritler.»

«Rasgele!» dedi Hüseyin.

«Astir deli!» dedi Süliman. «Deli kopuk! Rasgele Hüseyin.»

«Rasgele Süliman.»

Ayrıldılar. Ama fazla değil. Dipteki taş ufaraktı. Yanyana iki-üç ev kadar ancak vardı. Birbirlerinden onbeş yirmi metre arayla açılıp, canlı yemleri takıp, koyverdiler sinağrit seğirtmelerini denize.

Marmaralılar gibi, kışın derin taşlarda, canlı yemli zoka

kullanmazdı Kapıdağlılar. Seğirtme oltalarından, yaz-kış vazgeçmezlerdi.

Dipte üç tane iskandil, koca taşın üzerinde tıkırdamaya, iki izmarit bir trakonya, burunlarından takılı, dolaşmaya başladılar.

İlk sinağriti, Süliman çekti.

Sonra Hüseyin.

Sonra gene Süliman.

Gene Hüseyin. Bir daha Hüseyin.

İkişer üçer kiloluk, ufak kış balıklarıydı ama fazla beklet-miyor, yarımşar saat kadar arayla vuruyorlardı. Bâzan yemi de bozuyor, gidiyorlardı. Hüseyin üç balık çekmişti içeri. Bir de yem bozdurmuştu. Aşağıdaki, sonuncu izmaritiydi.

Salko, hiç balık alamamıştı. Çalınmamıştı bile bir kere. Besbelli, dokunmuyordu sinağrit trakonyaya. Bir ara oltasını taktırdı da aşağı. Başladı sağa sola, üstüne gidip uğraşmaya. Mesinayı ellerine dolaya dolaya havaya çekip, yahut omuzuna alıp, sırtlayıp asılarak, gerip gerip bırakmağa... Tın tın incelen kalın oltayı kurtarmağa, ya da koparmağa çalışmağa...

Sipsivri kafası, mânasız hamlelerle göklere kalkıp inen, yanlara açılıp kapanan kollariyle, boyuna eğilip doğrulan vücudunun kıvranışları, ağzındaki ufacık sigara izmaritinin köşesinden sıyrılıp gelen küfür parçalariyle, öyle acayip bir hali vardı ki...

Dayanamadı güldü Hüseyin. Tam o sıra, Salko mesinayı, sanki uzaktan bile işitilen bir tak sesiyle kopardı, kıç üstü düştü, sandalının içine.

Az sonra, elinde, tükenen uca bakarak:

«Ulan iskandil de gitti be! Fırdöndüler de gitti be! Vay ananın beşiğini...» diye bağıran Salkonun, büsbütün yükselen avazları kulağına gelip çarptığında, hâlâ gülüyordu Hüseyin.

Daha da gülecekti ama, birden kuvvetle çekildi oltası, müthiş bir hızla sağılmağa başladı.

İki kere sarıldı mesinaya Hüseyin. İkisinde de 100 lük kalın mesina, hızından hiç kaybetmeden, olduğu gibi parmaklarının etine geçti, kemiğe dek dayandı. Avuçlarını yakıp yardı.

En ufak bir duralama yapmadan, denize doğru çılgınca akışına devam etti.

Ambarda hazır kalama biter bitmez, mantar havalara fırladı. Üzerinden boşanan mesinanın kamçısiyle topaç gibi dönüyordu. Atik davranmasaydı, mantarla beraber bütün takımı denize kaçırıyordu Hüseyin. Havada yakaladı mantarı. Daha doğrusu, sağılan mesinayı. Zaptetmek, tutmak ne mümkün? Avuçlarına vura vura, boşlukta fır fır yuvarlanıyordu mantar. Üzerindeki mesina sargısı, hızla incelip tükeniyordu.

Elleri arasında, uçurmaktan korktuğu bir kuş varmış gibi, etlerini yakan mesinanın acısına aldırmadan, iki adımda atladı başüstüne Hüseyin.

Oltayı sol avucuna aldı. Sağ eliyle de, orada, başta yığılı ince uzun demir halatının ucunu kapıp, bir iki doladı mesinanın üstüne, sonra bıraktı oltayı sol avucundan da; mesina, halattan halkanın içinden akıp giderken, tükenmesine pek az kala, iki elini bütün çabukluğunu kullanarak ipi oltanın üzerine düğümlemeyi, çektikçe sıkılaşan bir bağ atmayı başarabildi.

O sıra, bitti mesina. Alt uca iyice bağlı mantar, hızla gelip dayandı halatın halkasına. Kattı önüne, çekip götürdü ipi de suya.

İnce demir halatının başüstünde istiflenmiş kangalı, çember çember kalkıp giderken, ipin uzunluğuna güvenen Hüseyin, öteki ucu, demirin dibinden çabucak çözüverdi, kayığın burnuna, bodoslamaya bir iki doladı, oradaki sarı halkaya bağlayıverdi.

İpin hızı bir parça azalmışa benziyordu ama, gene de tükendi o yirmi kulaçtan fazla demir halatı. Tükendi. Bitti. Gerildi. Gerildi.

Bir hamle yaptı sonra sandal, hafifçe oynadı yerinden. Bir hamle daha... Kayık ilerlemeye başladı. Gittikçe hızlanarak...

Ayağa kalkmış kendisine bakan, yavaş yavaş gerileyen Sülimanla Salkoya, ellerini havalara açа açа bağırdı Hüseyin:

«Büyük bi şey!.. Büyük bi şey... Beni bile götürüyor!»

Küreklere siya ile asılıp, fren yapmayı düşündü bir an.

Çabucak vazgeçti. Zorlayıp kopacaktı mesina. Bırakmak lâzımdı gitsin kayık. Elbet yorulacaktı hayvan. Peki ama, neydi ya bu? Köpek balığı, vatos, tırpana? Yok. Onların elli altmış kiloluklarını bile çekmişti yukarı Hüseyin. Nasıl leş gibi geldiklerini bilirdi. Hayır, bu başka bir şeydi...

Yüz kilo bile olsa, böyle canlı, böyle amansız asılamazdı köpek balığı. Yorulup pes ederdi. Hiç değilse durur dinlenirdi... Bir soluk alırdı.

«Pekiy bu ne ya? Tosbak mı (1) acaba? Ne biçim şey bu be? Canavar mı nedir? Koparmasa bâri şu oltayı. Sağlamlığına sağlam mesina ama... Şu zora bak! Bodoslamayı sökecek be... Fethullahın motoruylan yarışırız bu yollan be. Amma da gidiyoruz! Ulan, ne bu be?»

Bu soruya cevap vermek istercesine, yüz metreden uzakta sular açıldı birden, mavi-yeşil çelik parıltılariyle çakan, orak gibi keskin kuyruklu, keskin yeleli koca bir gövde, havalara sıçradı, tekrar düştü, bembeyaz yarılan denize.

Az duralar gibi olan sandal, gene yollandı ileri... Aşağılara. Alkoz cihetine doğru.

«Orkinos!» diye bağırdı Hüseyin. «Orkinos! Orkinos!»

Döndü, —onlar da gördüler mi diye— gerilere, epey ufalmış, Süiimanla Salkonun kayıklarına baktı.

Bu teknelerde oynayan karartıların heyecanlı hareketlerinden, ayakta durdukları, atlayan balığı onların da gördükleri belli oluyordu.

Yeni esmeye başlayan yıldız-poyraz, Dragondalıların hayret dolu bağırışlarını bile getiriyordu.

Daha sâkinleşmiş bir sesle, kendi kendine konuştu gene Hüseyin:

«Orkinos be! İşe bak be. Allahtan ufak. Kırk elli kilo var yok. Yoksa çoktan koparırdı. Ama ne mesinaymış be. Helâl olsun sana be bâyi Şükrü! Baksana nasıl götürüyor kayığı. Allah vere de, burun başlarına, kayalara bindirmesek...»

---

(1) Su kaplumbağası.

Küreğin birini kapıp, kıça geçti. Soktu suya. Dümen gibi kullanmağa, pala tutmağa başladı.

«Hey Allahım! Hey Allahım, ne kısmet be! Bin şükür sana. Hiç etmese, gene bir elli kayme eder bu balık. Ah bir içeri alabilsem şunu. Gösterişi yeter...»

Önce Büyük Paflimi'yi açıktan geçtiler. Gelintaşını yakınladılar. Kayık durdu. İp gevşedi. Sonra gene gerildi. Sandal döndü, Marmara cihetine, Klazağa doğru açılmağa başladılar.

Çok geçmeden, gene gidişini değiştirdi balık. İlk geldikleri yere, Dragondaya doğru çıkmağa koyuldular. Rüzgâr biraz artar gibi yapmıştı. Küçük dalgalar, baş tarafta şarıldıyordu. Vakit öğleyi geçmişti. Gök yüzünde hızlanan bulutlar birbirine perçinleniyordu.

Balık tekrar aşağı döndü. Alkozu istiyordu gene. Dosdoğru Alkozu.

Bir kaç kere, ağırlar gibi oldu kayık. Hattâ bir defasında, durdu bile. Küreği kıçüstüne uzatıp, baş tarafa koştu, asıldı ipe Hüseyin, bir kaç kulaç çekti de bir kere. Ama her seferinde gerildi ip, fırladı gene sandal ileri.

Gelintaşını ikinci defa yakınladıklarında, iyice ağırladı balık. Daha uzun bir süre duraladı. Baş tarafa gitmedi bile Hüseyin. Hayvanın daha «tam teslim» olmadığı biliyordu. Gözlerini etrafta dolaştırdı.

Alkoz altında tek tük görünen kayıklar da hızlı hızlı uzaklaşıyor, yaklaşan havaya yakalanmadan köye dönmeğe bakıyorlardı.

Denizler biraz daha kabalaşmıştı. Gitgide daha hoyrat dürtüyorlardı kayığı.

«Keseyim mi acaba? Keseyim mi oltayı, gitsin? Hey Allahım, nasıl da kıyılır, kesilir şimdi şu balık? Nasıl bırakılır gitsin? İki saat olmuştur Allah bilir, gezdiriyor bizi. Nasıl bırakılır gitsin? Hey Allahım, bir alsam şunu içeri...»

Patırtıları birbirlerine düğümlenen, yan yana giden iki motor, gerilerden geldiler, Hüseyinin epey aşağısından dolandılar, köye doğru uzaklaştılar.

«Allah Allah! Ahbap mı oldular amcamgil, Saitle Halit

kardaşlarlan? Ne bu muhabbet? Yâni şu Nizam amcamın da işine akıl ermez. Onca zaman, yaban gibi, hiç kimselere sokulma, ayrı gez de, şimdi köylünün en bir sevmediği adamlar varsa git onlarla ahbap ol! İşe bak be. Dinamitçi Sait-Halit Kardaşlarlan, oltacı Nizamgil. Olacak şey mi be?»

Kayık epeydir, yerinden oynamıyordu. Baş tarafta, bir gerilip bir boşalıyordu ip.

«Çekeceğim be. Ne olursa olsun çekeceğim. Hava bir bindirdi mi gene geçenki gibi, amca dayı hala hep birden geldi mi sana rüzgâr, gene yarım ambar dolu varırız köye! Millet kaçtı, biz oyalanıyoruz. Çekeceğim be. Ne olursa olsun. Yıllanacak mıyız burada? Dayan oğlum geliyorum...»

Köpek balığı, vatos cinsi hayvanlara karşı kullandığı kakıcı, kıçaltından çekti çıkardı. Kayığı baştan kıyıya bağlamağa yarayan koltuk halatının da ucuna bir ilmik yapıp hazırladı, balığın kuyruğuna geçirip sapan vurmak için.

Bir elinde kakıç, bir elinde ip gitti başa. Bodoslamadan gevşek gevşek sarkan halata asıldı. Pek az direniyordu balık, aşağıda. Ağır ağır, demir halatını topladı yukarı. Küçük bir çocuk eline benzeyen oltanın mantarı, bembeyaz parlayarak yükseldi, geldi yukarı.

Kayık dalgalara, rüzgâra yan vermişti. Beşik gibi sallanıyordu. Çalkantıyla, livarinin ağzından sular dışarı, ambara dökülüp taşıyor, içindeki üç küçük sinağrit birbiri üstüne yaslanıyordu.

Sandalı denizler, tam Gelintaşına doğru atıyordu.

Yaklaşan kayaların dizlerine bembeyaz kapanan dalgalara baktı Hüseyin. Toz köpükten şarıltıya kulak verdi. Mesinayı toplayan kulaçları hızlandı. Hiç zorlanmıyordu balık. «Tam teslim» geliyordu. Ama öyle ağırdı ki, olta gene de Hüseyinin ellerine oturuyordu, parmaklarının arasından ıslak, incecik kayıyordu gerisin geriye denize...

Sonunda bir «dünya» parladı dipten! Bembeyaz bir gövde belirdi, Hüseyinin büyüyen gözlerinden taşa taşa yükseldi. Palamutla istavrit arası dev bir vücut şekillendi.

Geldi...

Kayığın yanında, hemen yarı boyunda, uzandı suyun yüzüne.

Öküz gibi bön bön bakan gözlerinde, bâzan, kızgın, öfkeli bir ifade çakıyordu. Kalın kaba bir ağız, kocaman yarılmış, mâden kaplı yanaklarla, hızlı hızlı açılıp kapanarak nefes alıyordu.

Bıçak gibi keskin kenarlı yüzgeçler, sağlı sollu, altlı üstlü titriyor, hafif hafif açılıp kapanıyorlardı.

Hüseyin önce kakıca el attı. Sonra vazgeçti.

Aba ceketini çıkardı, yün kazağiyle, içindeki fanilânın kollarını sıvadı, ucu ilmikli ipi eline aldı. Halkasını büyüttü. Bir hamlede iğildi, soktu kollarını dirseklerine kadar, buz gibi suya.

İlmiği, balığın diken diken görünen kuyruk bileğine yaklaştırdı. Tam geçiriyordu. Hızla kalktı indi kayık. Kuvvetli bir yalpa yaptı.

Hüseyin, elinin, hem yumuşak, hem sert, manda eti cinsinden sıkı ama soğuk bir gövdeye dayandığını, vurduğunu hissetti. Sonra birden kımıldadı bu vücut. Dirildi.

Gözlerine sıçrayıp çarpan, başından aşağı geçen bir kova suyun serpintileri değil de, o koca kuyruğun sivri ucu sandı, Hüseyin. Öyle yandı canı. Şamar yemişçesine kızardı yüzü. Küpeşteye abanarak doğruldu. Gözlerini zorlukla açtı.

Mesina «adam arıyordu» havada sarılmak için. Bulamadan sağıldı gitti denize, sonra ip yollandı hızla. O da bitti. Kayığın başı suya dalar gibi oldu, halat tükenince.

Tam o sırada, gene iri bir dalga kucaklamış, kaldırıyordu kayığı. Kuvvetle sarsıldı sandal. Sonra her şey bitti. İp gevşedi.

Kayık artık sade denizlerle sallanıyordu. Yalnız sularla akıyordu.

«Ha... ha!» dedi Hüseyin. «Ha... ha... ha... ha... ha!»

Bir eliyle, hâlâ yanağını uğuşturuyor, katıla katıla gülüyordu.

«Ha... ha... ha! Gitti be. Yuf be! Alamadık içeri. Vay canına. Amma akıllı balıkmış be! Helâl olsun...»

Hızlı hızlı topladı ipi. Tahmin ettiği gibi, tam halatın ucundan kopmuştu mesina. Bütün takım gitmişti. Az ileride, alay

edercesine fırlamış, suyun yüzüne çıkmıştı boş mantar. Dalgaların üstünde zıplıyordu.

Hüseyin, hiç küfür etmiyordu.

Gülerek, kendi kendine söyleniyordu:

«Yuf be! Gördün mü? Güldün Salkoya, oltasını taktırdı, koparttırdı diye... Senin başına ne geldi! Tüm takım gitti. Ama gitsin. Helâl olsun bu balığa be. Bu kadar uğraştırdığı da helâl olsun. Zevki, helecanı yeter be! Ne balıktı. Alamadık içeri. Ne denir? Kısmet. Allah, ölüm yazmamış alnına. Dolmamış daha vakti. Amma dolanır şimdi aşağıda, ağzında yüz kulaç mesinaylan! Ne kısmetli oltaymış benimki de be... Dünya gezecek...»

Kaldırdı başını, iyice yaklaşmış Gelintaşı burnunun kayalarına çarpıp dağılan denizleri görünce, az ciddileşti:

«Hani gitti... gitti ya... Doğrusu, tam da vaktiylen gitti... şu balık... gene iyi hayvanmış... Zamanını iyi bildi. Daha fazla uğraştırmadı.

Kürekleri yerine taktı.

«Zaten alamazdık içeri. Besbelliydi kopartacağı. Kim tutmuş bugüne kadar orkinosu, sinağrit oltasıynan?..»

Oturdu:

«Belkim de alırdık ama... Yukarı kadar da getirmiştik. Ne balıktı be... Ah o dalga olmasaydı...»

Tükürdü ellerine:

«Boş ver be! Kısmet değilmiş. Nasip değilmiş. Aldık ya üç sinağrit. Buna da bin şükür. Güle güle gitsin orkinos, canının istediği yere. Takım da benden ona, kat kat helâl olsun...»

Sarıldı küreklere, kayığın başını çevirdi; arkadan üfüren rüzgârın, dayanan dalgaların önünde, köye doğru yollandı.

Kürekleri her suya sokuşunda, her kuvvetli asılışta, hafiften mırıldandığı türkünün, o âna, o hamleye rastlıyan hecesini, bağırır gibi yüksek sesle söylediğinin farkında bile değildi.

Likozun Rüzgâr burnunu, köye doğru döndüğünde, hava daha sertliyeceği yerde, gene kesinti yaptı birden. Vakit ikindi ortalarını bulmuştu. Paşalimanının Vori tepeleri üzerindeki bir tutam beyazlığı, bulut yarıklarından uzanan güneşin koca ışık parmaklı eli tutmuş, yukarı çekiyordu sanki.

Eteklerdeki o ince kar, gitgide daha çabuk eriyerek kayboluyordu. İstanbul tarafları hâlâ kapalıydı, karaydı. O yanlarda, koyu renkli bir deniz, hâlâ diş diş, kertik kertik oynuyordu ama, Alkozun altından İlhanköye doğru, sular birden ağarmıştı.

Poyraz, tamamen durmuş gibiydi. Belki de yön değiştiriyor, yıldızdan, ya da karayelden doldurup tazelemeğe hazırlanıyordu. Desteksiz, dayanaksız kalan dalgalar gevşeyivermiştiler hemen. Ayrı istikametlerde, bir o yana, bir bu yana, bâzan da oldukları yerde dönerek, tekrar canlanıp kalkınmağa uğraşıyorlar, son kuvvetlerini de birbirlerinin üzerinde harcıyarak, dürtüşe dürtüşe ufalanıp siniyorlardı.

«Kaldı hava be...» diye söylendi Hüseyin. «İşe bak. Acele mi ettik, acaba dönmeğe? Ama boş ver. Yem de bitmişti nassa. Uğraş yem tut, tekrardan Gelintaşından. Dragondaya çık, akşamı ederdik. Boş ver. Hem ne malûm, hava bindirmiyecek gene? Boş ver, vaktiylen dönüyoruz... Namusumuzlan... Rezilimiz çıkmadan kürekte... Ne yapalım, makina yok. Olsaydı, elbet öyle kolay kolay, püf deyince rüzgâr korkup kaçmazdık. İnat eder oyalanırdık. Anlardık havanın esas meramını. Ama yok motor. Ne yapalım. Buna da şükür. Motor yok ama, hiç olmazsa umudumuz var artık almağa. Çalışırız. Kazanırız. Biriktiririz. Elbet Allah bir motor verecek bize... Şöyle kolu vurup fayrap ettiğimi, kürekleri yana alıp, kıça, dümene geçtiğimi, makinaylan gönlümün çektiği yere dayanıp gittiğimi gösterecek Mevlâm bana... O zamana kadar da, böyle vakitli vakitsiz dönüp geleceğiz, ne yapalım. Temelli de boş değiliz ya. Üç adet balığımız var. Buna da şükür. Bin şükür!»

Dalgın, biraz fazla kıyı düşmüştü Hüseyin.

Köyün girişindeki «Sırataşlar»ın ucuna doğru gideceği yerde, Utat Mora koyunun tam ortasını nişanladığını, bu küçük limanın ağzına varana kadar fark etmedi.

Karmakarışık oynaşan ölgün dalgacıkların parlak kel kafalarının üzerinde sağa, sola, öne, arkaya, dört bir yana sırasız ve mânasız sallantıdan düzensiz bir şekilde çektiği küreklerin, bâzan bir tanesini havada, boşta uçurarak, ya da su yüzüne an-

cak değdirip kaydırarak, ellerini birbirine çarparak, çalkalana çalkalana gelip, Utat Mora sahilinin bordasına lüzumundan fazla yanaştığını görünce, yolundaki ufak hatayı anladı Hüseyin.

Az ileriden, koca tek taşın arkasından başlayıp uzanan Sırataşların dibi hizasından üst uçlarına yükselebilmek, kayığın başını açabilmek niyetiyle sağını kuvvetli bir almağa davrandı.

Tam o sıra, bir bağırış çalındı kulağına.

Titrek, ince, ama epey kuvvetli bir ses.

Kısa bir zaman önce, fazla dikkat etmeden, kendi kendine: «Tuh! Amma da kıyı düştük be... Amma da çalkalandık...» diye söylenerek, şöyle bir göz attığı Utat Mora sahiline, hızla, bir daha çevirdi başını.

Kumsal boştu. Sahilde, sabahki yağmacı kalabalığından geriye kalan tek şay, yüzlerce ayakla basılıp ezilerek, biraz da gün boyunca ısınan havanın gayretiyle tamamen eriyip gitmiş karların altından çıkan, karmakarışıklığı uzaklardan belli kumlardı. Boştu, Utat Moranın kıyısı.

Kimsecikler görünmüyordu.

«Heeey!..»

O ince ama keskin ses, bir daha çınlayınca, iyice açtı gözlerini Hüseyin.

Ve gördü.

Boş değildi kumsal. Tâ dipte, köy tarafındaki kayaların önünde, turuncu bir leke oynuyordu. Biri vardı orada. Bağırıyordu da boyuna. Hem de denize, açıktan geçen kayığa, Hüseyine doğru bağırıyordu.

«Heeey! Gel buraya... Geel... Gel çabuk!»

Fazla uzak değildi Hüseyin.

Kendisine, ellerini kollarını sallıyarak, heyecanla bağıranın bir kız olduğunu, hemen seçti.

Bir an düşündü. Sonra kayığın başını o yana döndürdü, kocaman kocaman asıldı küreklere...

İki dakika sürmeden yolu yarıladığında, hâlâ: «Buraya... buraya, çabuk!» diye bağıran kıza, elinden kürekleri bırakmadan, başını omuzunun üzerinden çevirip, bu defa daha yakın-

dan baktı Hüseyin. Gözlerindeki hayret ifadesi de büyüdü büyüdü, şaşkınlık halini aldı.

Tuhaf bir işti bu.

Kız, dizlerine kadar suya girmişti. Bir eliyle, eteklerini toplamış bastırıyordu, ötekinde de, değnek gibi bir şey vardı.

Daha derine gidemediği, ama yetişemediği de belli; var güciyle ileri, suyun içinde bir şeye, bir yere uzanıyordu. Boş boşuna. Cansız solganlar, dizlerinden yukarısını ıslatınca biraz geriliyor, başını kaldırıp, —süratle yaklaşan kayığa— «Çabuk, çabuk! Gidiyor!» diye bağırıyor, sonra gene öne bir adım atıyor, gene eğilip uzanıyordu.

Ama Hüseyine asıl tuhaf gelen, kış günü bir kızın suya girmesi değildi. Daha soğuk havalarda bile, —yediden yetmişe— köylüsü kızların, kadınların, morarmış çıplak ayaklarla, bacaklarla, deniz kıyısında saatlerce suya girip keçeleri kilimleri ıslatıp dibe batırıp, üzerlerinde yürüyüp tepinerek, kirlerini pislerini çıkarmalarına alışıktı.

Onun şaştığı, kızın dizlerine kadar denizde durması değildi.

Kıyafetiydi.

Sırtındaki bal rengi mantoydu. Etekleri suları süpüren, hafif hafif emen o manto!

«Hadi başörtüsü tamam, anladık. Ama bu manto ne be? Seyrana mı çıkmış bu be? Deli mi ne? Kim bu kız?» deyip deyip asılıyordu küreklere Hüseyin.

Köyde, bütün kızlar kadınlar, üstlerine siyah pamukludan, ya da halleri vakitleri iyiyse satenden «ferace» giyerdi. Pek azının mantosu vardı. Bir ikisinin. Ama onlar da köy içinde, sırtlarına, yalnız o kara cüppelerini, «feracelerini» geçirirlerdi. Mantolarını ayda yılda bir gittikleri Erdek, Bandırma gibi «şehirlik» büyük yerler için yabanlık saklarlardı.

Böyle köyde, deniz kıyısında, hem de dizlerine kadar suda manto giymek... Görülmüşlüğü, işitilmişliği yoktu.

«Çabuk! Çabuk! Gidiyor...»

Hüseyin, kızın durduğu yere, hızla yanaştı. Araları bir iki metreye inince, kuvvetle sapladı kürekleri suya, tuttu üstünde, az da siyaya dayandı. Kayık mıhlanıp kaldı birden.

Çıkardığı dalgacıklar, peş peşe varıp gidip, kızın bacaklarının morluğundan yukarı, eteklerin gölgesinde eriyen beyazlığa doğru uzandılar.

«Dur dur! Fazla gelme. Gidiyor... Na orada, bak gidiyor... Na!»

Kızın pençe pençe kızarınş yanaklarına, heyecanla kıpır kıpır, iri iri nefes alan burnuna, ufacık ağzına, içinde kor ateşlerin koşuştuğu koyu renkli gözlerine baktı Hüseyin.

Sâkin, sordu:

«Ne ki o? Giden ne ki?»

Kızın başı kalktı gene. Döndü yüzü. Bu defa gözleri, daha uzunca bir zaman, takıldı kaldı Hüseyine. Önce, gösterdiği şeyi hemen göremiyen adamın saflığına şaşmış, sonra da asıl düşüncesini unutup, baktığı yere dalmış gibi...

O sâkin ses:

«Ne ki giden?.. Nedir o?» diye tekrarlayınca, irkildi. Heyecanlı, kesik kesik nefesi, gene duyulmağa başladı.

Yüz, kol, el, değnek gene az ileriyi, denizi gösteriyordu.

«Na orada! Orada... Baksana... Orada işte. Gidiyor... Yetişemiyorum. Bak... Ah gidiyor! Gidiyor işte koca balık!»

«Üf be!» dedi Hüseyin, diz boyu suda parıldıyarak uzanan gövdeyi görür görmez fırladı yerinden.

Takırdamamaya gayret eden aceleci hareketlerle, kıçaltından kepçeyi aldı, başüstüne uzattı, sonra ayakta dayandı küreklere, kayığın burnunu az çevirdi, biraz da ilerletti sandalı. Kendisi de başa atladı.

Kaldırdı havaya kepçeyi, ağır ağır, iyice nişanlıyarak indirdi, soktu suya. Birden hızla bir hamle etti, elindeki sopanın zorlanışından, kepçenin dipte, öne arkaya kuvvetle dürtüldüğü belli oluyordu.

Kız doğrulmuş, heyecandan aşağı koyuverdiği eteklerinin büsbütün ıslandığının bile farkına varmadan. al al yanaklarla seyrediyordu.

Birden sular yarıldı ve koca kepçe, içinde, dışarı taşa taşa tepinen bembeyaz, parıl parıl, upuzun bir balığın kıvranışlariyle sallanarak, denizin yüzüne köpük köpük fırladı, damla

damla bir daire çizdi havada, kayığın içine devrildi. Takırdamaya başladı.

«Tuttun!» diye bağırdı kız. «Tuttun! Yakaladın... Yakaladın! Yaşasın... Yaşa!»

Kayığa yanaşmak için, bir adım attı.

«Kıyıya gel» dedi Hüseyin. «Kıyıya gel. Orada bakarsın.»

Döndü kız. Foşurtulu sıçrayışlarla sahilin yolunu tuttu çabucak.

Hüseyin küreklere oturdu. Palaları, blum blum suya vurarak, birkaç asılışta, tam yol geldi kıyıya. Hemen sıçradı atladı dışarı. Daha kendi hızını, kumların üzerinde tam tüketip kakılmamış, duraklamamış kayığı, burnundan tutup kuvvetle çekerek yarı beline kadar aldı, karaya bastırdı.

O sırada, mantosunun açık önünden görünen yeşil yün hırkayı kabarta kabarta göğsü kalkıp inen kız, nefes nefese koşup geldi.

«Hani nerede bakayım?..»

Uzanıp, kayığın içinden kepçeyi almıştı bile eline Hüseyin. Olduğu gibi savurdu karaya, kumların üstüne. Hareketli yükiyle, göbek ata ata gitti kepçe, serildi kumsalın ortasına. Ağzından taşan parıltılı «vücut», dışarı sıyrıldı. Kumlara bulana bulana, debelenmeğe koyuldu.

Balığın başına çömelen kızın yanına, iki adımda vardı Hüseyin. Eğildi. Sol elinin işaret parmağını, kulağına geçirdiği gibi kaldırdı, kendisiyle beraber doğrulup dikilen koca balığı, havaya...

Kız önce tepesine doğru yükselen balığın, her çırpınışta, üzerine yapışmış kumları savura savura çabalayışına baktı gökte. Sonra da daha yukarılara çevirdi gözlerini.

O dimdik, sapasağlam duran uzun boylu adamın kollarından omuzlarına, oradan da başına, yüzüne çıktı bakışları.

Güldü. Fırladı o da ayağa.

«Bir saattir onunla uğraştım. Ne balık di mi? Alamadım bir türlü. İyi ki seni gördüm, seslendim de... Sen de geldin, yakaladın. Ne balık di mi ama? Kefal, di mi bu? Kaç kilo var acaba?»

Sakin, cevap verdi Hüseyin:

«Kefal değil. Daha iyi bir şey. Levrek bu, levrek! Hem de temiz yedi kilo var.»

«Levrek mi? Levrek ha... Daha iyi demek, öyle mi?»

«Öyle ya... Baksana şuna... On liradan fazla yapar şimdi bunun okkası İstanbulda...»

«Deme! Ben adalıyım, Avşalıyım amma, pek anlamam balıktan. Kefal sandımdı, kıyıda gördüğümde. Öyle yakın ki karaya. Başı dışarı çıkıyordu sudan... Hemen uzanıp alırım zannettim, ama değdikçe ben, açıldı o da... Bir kere de tam tuttum, zaptedemedim elimde. Gidiyordu artık, sen gelmeseydin.»

Durakladı bir an. Hep kendisine bakan adamdan, havada oynıyan levreğe kaydırdı gözlerini.

Sordu:

«Neden gelip bu kadar kıyıya varmış bu balık? Yolunu mu sapıtmış?»

Parmağını kımıldattı, az çekti Hüseyin. Gene yere, kumların üstüne düştü balık, gene tozutmağa başladı.

Hüseyinin yanağında, siyah gür bıyıklarının yanında, küçük, kısa bir gülüş çizgisi şekilleniyordu.

«Yolunu mu sapıtmış?.. Hah... ha! Hiç balık yolunu sapıtır mı? Kar suyu kaçmış kulağına, beynine vurmuş soğuk da ondan şaşkınlaşmış. Gelmiş dayanmış kıyıya...»

Onun gülüşiyle, darılır gibi olmuş, asılmıştı kızın yüzü. Başını eğmiş, —ayaklarına değecek kadar yakında— kıvrılan balığın, gittikçe ağırlaşan hareketlerini seyrediyora benziyordu.

Hüseyin birden, peş peşe sordu:

«Sen kimsin ki be? Adın ne senin? Nereden çıktın sen böyle?»

Hızla kaldırdı kafasını kız. Dosdoğru gözlerinin içine baktı Hüseyinin. Bu defa «gülüş gamzeleri» onun dudaklarının köşesinde kıvrılıyordu.

«Adım Fatma. Hacı İbravuşun kızıyım. Avşadan geldik. İki ay oluyor. Nah hemen şu buruna bitişik evde oturuyoruz. Tamam mı? Anladın mı şimdi? Ne o, pek beğenemedin galiba...»

Hüseyinin sesi, ilk defa, az sallantılı, az şaşkın sordu:

«Şey... Ne demek beğenmedim? Beğendim canım... Hani hiç görmüşlüğüm yoktu da seni daha öncesi. Bizim köyün kızlara pek benzer yanın da yok. Onun için yadırgadım. Yoksa ne beğenmiyecem? Beğendim elbet.»

Kız, hâlâ gülüyordu. Pırıl pırıldı gözleri. Kıpır kıpırdı, burnunun kanatları. Kıvrım kıvrımdı dudakları.

«İyi öyleyse... İyi beğendinse... Ben de beğendim!»

«Ha?» dedi Hüseyin. «Ha... Ne?»

İyice afallamıştı bu kere.

«Ne dedin?.. Ha?»

Kızın gülüşü kıkırdama olmuştu. Daha bir kısık, ama daha bir kıvrak çıkıyordu sesi...

«Dedim ki ben de seni beğendim. Senin de, şu iki aydır gördüğüm yaban köylüne pek bir benzediğin yok... Başkasın. Onun için beğendim ben de seni dedim. Ne var ki, şaştın bu kadar?»

«Şey... Şaşmadım, şaşmadım da...»

Bir parça kekeliyordu Hüseyin.

«Hıh!» dedi, döndü kız. Kumların üzerinde sekerek, az ileriye, kayaların dibine yollandı.

Orada, dipte, çıkarıp bırakmış olduğu uzun, siyah, pamuklu çoraplarını, —eilnin tersiyle tabanlarının kumlarını şöyle bir temizledikten sonra— çeki çekiverdi bacaklarına. Küçük yün patiklerini (1) giydi üstüne. Kara lâstik pabuçlarını da geçirdi ayaklarına.

Ağır ağır döndü geldi gene.

Gülümsüyordu artık.

Ama hâlâ bir tuhaf ışıklar koşuşuyordu, yeni sürülmüş toprak renkli gözlerinin içinde.

Bu defa o sordu:

«Senin adın ne ya?»

«Hüseyin.»

Yerde, çabalayışları yavaş yavaş ispazmoza dönen, serili

---

(1) Kapıdağ köylerinde kadınların, lâstik içine giymek için, evde eğrilmiş yünden tığla ördükleri, bir çeşit konçsuz, kısacık çorap.

kalmış balığa bakarak konuşuyordu Hüseyin. Biraz da kendi kendisiyle söyleşiyordu: «Herhal, fazla zorladım kulağını parmağımlan, koparttırdım damağını... Baksana, kızıl kan oldu boynu. Çabucak da ölüyor o yüzden. Bu da ne biçim kız be? Neler de söylüyor... Neler de soruyor...»

«Şey, Hüseyin adım. Hüseyin.»

«Anladık canım. Bir kere dedin, yeter. Adını anladım. Kimlerdensin ki?»

«Nereden tanıyacaksın? Kasım Ağa, benim babam.»

«Ne iş yapar?»

«Hiç. Zeytinliği var. Ha, şimdilerde de muhtar seçildi köye. Başka bir iş yaptığı yok.»

«Muhtar ha? Peki ya sen? Sen balıkçı mısın?»

«Görüyorsun ya... Balıkçıyım tabiî... Bu da kayığım işte benim...»

Derin bir soluk alıp, kuvvetle içini çekerek, Hüseyinin hiç ummadığı, hiç beklemediği kadar tatlı, sıcacık bir sesle konuştu bu kere kız:

«Ne güzel!» dedi. «Ne güzel!»

«Ha?» diye, gene afalladı Hüseyin. «Ha? Ne? Nedir güzel olan?»

«Senin işin!.. Balıkçılık... Deniz... Ne güzel. Bütün gün, istediğin yerde. Canının çektiği yerde... Gönlünce, dilediğin gibi gezmek ne güzel! Başına buyruk dolaşmak... Sonra balık tutmak... Ne güzel. Ne helecanlı... Ne zefkli!»

Hüseyinin gözlerinde de bir alev tutuştu. Yüzüne büyük bir rahatlık yayıldı. Kızın, kendisine dönük gözlerinin içine, ilk defa dimdik, dosdoğru baktı.

Hafifçe gülümsedi kız.

Neden sonra, ikisi birden çözdüler bakışlarını; yere, artık hareketleri iyice küçülüp incelmiş, tirildiyen balığın üzerine indirdiler.

«Öyle!» diye mırıldandı Hüseyin. «Öyle...»

Boğuk ama duman duman ateşli çıkıyordu onun da sesi: «Çok güzel. Çok güzel şey, deniz. Balıkçılık... Öyle. Çok güzel. Hele balık tutmak... Bilmezsin ne güzel... Ne helecanlı!»

«Biliyorum» dedi kız. «Biliyorum.»

«Bilemezsin, nereden bileceksin? Bilemezsin.»

«Biliyorum işte, biliyorum. Tuttuk ya işte bugün bir balık...»

İkisi birden güldüler.

«Başka balık tuttun mu hayatında?»

«Hayır, ama öğrendim işte bugün. Biliyorum işte.»

«Gene de tam olarak bilemezsin. Ha... Dur bak bi dakka, ne getireceğim. Dur bak bi dakka...»

Hüseyin koştu kayığa.

Livarinin üzerine eğildi dışardan. Açtı, savurdu kapağı bir yana. Kayığın karaya çekilmesiyle suyu azalıp dibe inmiş livarinin içindeki sıkış sıkış sinağritlerin kafaları havada kalmıştı. Kalın dudaklarını oynata oynata çene atıyor, can çekişiyorlardı.

İki tanesini kuyruklarından yakaladığı gibi, havada savura savura döndü, kızın yanına geldi Hüseyin.

Bir an havada tuttu balıkları, sonra attı yere, ayakalrının dibine.

«Na bak bunlara... Bak hele bir...»

Üçer kiloluk sinağritler, sırtları masamvi, yemyeşil, turuncu turuncu benekli; karınları limon sarısı, sedef beyazı gözleri kırmızı kırmızı hâreli, sivri dişleri pırıl pırıl... Kasılmağa başladılar.

«Hiii!» dedi kız. «Ne güzel... Ne güzel!»

Çömeldi hemen yere, balıkların yanına. Hüseyin de. İki ufak çocuk gibi oturdular diz dize, seyre koyuldular sinağritleri.

Parmağiyle, —çekine çekine— balığın karnını, sırtını dürten— çıkmak üzere olan canının son havliyle, hayvan şapırdayınca da ürkerek elini geri kaçıran kıza, bir zaman baktı Hüseyin.

«Biliyor musun ne bunlar? Sinağrit bunların adı.»

Başını öne salladı kız:

«Biliyorum... Avşada da tektük alırdı babam. Burada da bir kere yedik. Babam da, ben de en bir bayıldığımız balık bu ye-

mesine. Ama canlısını görmemiştim. İlk defa şimdi bakıyorum...»

Hüseyinin yüzüne, gene hafif bir şaşkınlık gölgesi düşmüştü.

«Biliyorsun demek? Allah Allah! Hadi Avşayı anladık... Ama burada, nasıl bulup aldınız? Burada köylünün çoğu bu balıktan geçinir, köyün geçimi bu balığın sırtından, tamam. Ama en bi kıymetli şey bu, bizim köyde. Kolay kolay pek satmazlar bu balığı. Kendileri de yemezler. İllâ en aşağı Erdek, Bandırma, İstanbul deyip yollarlar... Siz nasıl bulup aldınız da yediniz sinağrit? Kim sattı ki size?»

«Kimse!» dedi kız. «Kimse satmadı. Komşumuz verdi de yedik... Hediye getirdi de aldık.»

«Ne, komşunuz mu? Komşunuz kim ki sizin?»

«Var ya bize bitişik bir koca kara ev... Hep tahtaları sallanıyor... Burundan aşağı ikinci hane. Biz, en baştayız dedim ya demin.»

«Ne?» diye bağırdı Hüseyin. «Ne, Gelinin Nizam mı verdi size hediye balık? Amcam o benim. Baba kardaşı. Hediye balık mı verdi size? Hah... ha... hah! Gözümle görsem inanmam, Gelinin Nizam hediye balık verdi ha?»

Kız, yarı ürkmüş cevapladı:

«Nizam değildi, bana balık veren çocuğun adı. Nizam, onun da amcam dediği, o uzun boylu, zayıf adam. O vermedi bana balığı. Ufaktefek bir çocuk var ya. Hasan. Hasan işte adı. O getirdi bir akşam, bir sefer, balık... Çok iyi bir çocuk zavallı. Kaç kere bizim evin sularını da taşıyıp getirdi çeşmeden. Akraba oluyorsunuz demek? Çok iyi bir çocuk, zavallı...»

«Ölen öteki amcamın oğlu olur. Yakın hısımız ama, Nizam amcam, sağ olsun tuhaftır, salmaz çocuğu pek dışarılara. Görüşmeyiz pek fazla. Salmaz bir yana çocuğu Nizam amcam. Kendi de gitmez bir tarafa. Kahveye bile seyrek çıkar. Öyle yaban gibi yaşarlar.»

«Ben de anladım zati. Çocuk hep kaçak gibi korkarak geliyordu, akşamları. O öteki adamdan habersiz, besbelli. Ne tuhaf adam o öyle, öbürkü. İki ayda, bir selâm bile vermedi ba-

bama. Aklından zoru mu var nedir? Neydi? Gelinin Nizam mıydı adı? O da niye öyle?»

«Boş ver» dedi Hüseyin. «Boş ver... Uzun hikâye. Yıl sürer anlatması. Öyle deyivermişler işte. Allah Allah! Demek Hasan size balık getirdi ha? Allah Allah!»

Sonunda kızar gibi oldu Fatma.

«Ee...» diyerek doğruldu. «Ne varmış yâni artık bunda, bu kadar büyütecek? N'olmuş kim çocukçağız bir balık getirmişse? Siz hepiniz ne tuhafsınız bu köyde böyle...»

«Allah Allah!» diye söylenerek, Hüseyin de dikildi ayağa. Kızın dargın dargın sarkan yüzünü, dudağını farkedince duraladı, sustu. Ne yapacağını şaşırmış, etrafta dolaştırdı gözlerini. Nihayet bir şey bulmuşçasına:

«Aa!» dedi. «Aa bak!»

Sinağritleri gösteriyordu.

«Ne oldu ki?»

«Bak bak, iyi bak. Öldü sinağritler.»

«Ne yapıyim...»

«Bak ama, renklerine bak... Bak bembeyaz oldular.»

Kızın sesi de canlandı sonunda:

«Aa sahi!» dedi. «Sahi. Ne olacak peki şimdi ya?»

«Bekle, bak bekle biraz, görürsün...»

Bütün renklerini, gözlerinin kırmızı halkalarını bile kaybedip bembeyaz kesileli epey olan balıkların başına, yavaşça gene çöktüler.

Kısa bir zaman sonra:

«Bak!» dedi Hüseyin. «Bak, başlıyor, bak.»

Sinağritlerin can verirken üzerlerinden attıkları bütün o keskin renkler, benekler, hâreler teker teker gerisin geriye dönüp tamamen ölmüş vücutlardaki eski yerlerini alana, pırıl pırıl parlıyana kadar, bir iki dakika, hiç konuşmadan balıkları seyrettiler.

«Tamam!» dedi sonunda Hüseyin.

Kız ayağa kalktı. Hüseyin de.

Gene hiç konuşmadan, bir müddet önlerine, bir zaman birbirlerinin yüzlerine, sonra gene önlerine yere, iki sinağritle az

ötede upuzun yatan levreğin, serilip kaldıkları kumlara baktılar.

«Eh ben gideyim artık» dedi kız birden. «Gideyim, geç oldu.»

Dönmeğe davrandı.

«Dur!» diye bağırır gibi seslendi Hüseyin. «Dur. Nereye? Balığını alsana...»

«Balığımı mı? Hangi balığı?»

«Hangisini olacak, levreği. Senin değil mi o balık? Sen görmedin mi? Senin elbet.»

«Yoo... İlk ben gördüm ama, ben tutmadım ki. Neden benim oluyormuş? Sen tuttun. Senin. Hem ne yapayım ben o koca balığı? Eve kadar zor taşırım. İstemem. Sen al. Sen tuttun.»

«Paylaşalım öyleyse. Keselim ortadan. Bölüşelim. O kadar saat, sularda durdun, uğraştın. Üşüdün.»

«Üşümedim. Ne üşüyecem?»

Hüseyin cebinden, iri çakısını çıkarmıştı.

«Bununla bu koca hayvanı da nasıl keseceğiz bilmem ki?.. Neden almadın sanki hepsini?»

«İstemem. Hem sana bir şey diyeyim mi? Boşuna çabalama. Kessen bile almıyacağım.»

Hüseyin duraladı.

«Almıyacak mısın? Neden? İstemiyor musun?»

«İstemiyorum.»

«Neden?»

Gülmeğe çalıştı Hüseyin.

«Neden canım? Darıldın mı yoksa kız?»

«Adım Fatma. Darılmadım. Neye darılacağım? Ne varmış kim?»

«Peki Fatma... Niye almıyorsun balığı öyleyse?»

«Sevmedim. Tuttuktan, hele ötekileri de gördükten sonra sevmedim. Ötekiler daha güzel. Bunun rengi yok. Bu hep beyaz. Sırtı da kara biraz, o kadar. Başka rengi yok. Ötekiler renkli. Daha güzel.»

«Sinağritler mi? Ama levreğin eti onlardan daha kıymetli. Bu levrek, böyle on tane balığı satın alır.»

«Olsun varsın. Ben ötekileri sevdim. Onlar daha güzel.»

«E onları al öyleyse be Fatma. Canının çektiğini al. Hiç balık almadan katiyen bırakmam seni buradan gidesin...»

«Bırakmaz mısın?»

«Bırakmam ya!»

«Ne yaparsın da bırakmazsın?»

«Tutarım kollarından, bırakmam. Bırakmam gidesin.»

«Hah... haay!» diye güldü kız. «Bırakmazmış... Öyle bir bırakırsın ki...»

«Bırakmam işte. Ne belledin sen beni? Tüm toy mu sandın? Yoksa da köylüm öbürküler gibi temelli saf mı?»

«Yok» diye mırıldandı kız. Epey ciddileşmişti. «Yok, biliyorum, sen öbürleri gibi değilsin. Hiçbiri gibi değilsin. Peki, alacağım, bir tane, bir balık alacağım. Ama bir şartım var.»

«Neymiş o?»

«Bir gün beni de balığa götüreceksin. Balığa alacaksın beraber.»

«Ne?» diye bağırdı Hüseyin. «Balığa mı? Mümkünü yok. Olacak iş değil. Ne der sonra bütün köylü? Matrağa alırlar. Olur mu hiç?»

«Yaa, öyle mi? Hani sen öbürlerinden başkaydın? Hani benzemezdin kimseye?»

«Canım nasıl diyeyim? Hem hadi, ben olur desem bile, sen nasıl gelirsin? Kızsın sen. Salmazlar ki seni evden...»

«Salarlar. Bugün nasıl geldimse, gene öyle gelirim buraya. Ne varmış ki? Biz Avşada, böyle sıkı, böyle kaç göç alışmadık. İstiyen istediği yere, istediğinnen çıkar dolaşırdı. Kim ne derse desin. Bugün baktım evden sabah, cümle âlem akın etti bu yana. Öğleylen beraber de, ters yüzüne döndü savuştu herkes. İki aya yakındır, evden çeşmeye, başka yere çıkmadım. Baba dedim, ben de gidiyorum, çıkacağım. Bunaltı bastı içimi. Aldım mantomu, savuştum çıktım. Kime ne? Aman bu köyden koca bulayım diye çırpınmıyorum ki. Aç da değilim, şükür. Bu-

gün nasıl çıktımsa, başka gün de çıkarım. Zati sen beni balığa alsan da almasan da, hep geleceğim buraya. Sevdim burasını...»

Sorar gibi bakıyordu Fatma. Pırıl pırıl oynuyordu gözleri. Kıpır kıpırdı burnu. Kalın dudaklı, ufacık ağzı da, güler gibi kıvrılıyordu.

Kıyıda şarıldıyarak, gerileyip gerileyip sahile vuran solganlar, kayığın altındaki kumları pençeleyip kazmışlar, oymuşlardı. Sandal sıyrılıp, denize çıkmıştı. Hafif hafif üfürerek İstanbul üstlerinden gelip yetişen poyraz, yan çevirip kıyıya yaslamasaydı tekneyi, neredeyse açıklara kaçacaktı.

Yavaş yavaş dirilen dalgaların karaya her serilişinde, kayığının kumlara sürtünüp kazınan altına, bir göz attı Hüseyin.

Güldü.

«Peki be Fatma!» dedi. «Öyle olsun. Sen istedikten kere... Balığa da götürürüm seni. Hele al bakalım şu sinağritin birini. Benim de gitmem lâzım. Kayık kaçıyor, bak. Hadi al şunu.»

Kuyruğundan tuttuğu sinağriti uzattı kıza. Fatma da uzandı.

Biri büyük, biri küçük, ama ikisi de —dışarının bütün soğuğuna rağmen— alev alev yanan iki el, sinağritin kuyruk bileğini kavradılar, altlı üstlü, birbirlerine değerek, balığın üzerinde birleştiler.

Hüseyin hemen çekmedi elini. Fatma da sinağriti. Kısa bir an, öyle durdular. Birbirlerinin gözlerinin tam içine baktılar.

«Gene geleyim mi sahi buraya?» diye mırıldandı Fatma.

«Gel!» dedi kısaca Hüseyin.

Kayığı iyiden iyiye kaçıyordu kıyıdan. Bıraktı sinağritin kuyruğunu. Kızın elinde, düşer gibi asıldı balık aşağıya.

«Allahaısmarladık...» dedi kız. «Balığa teşekkür ederim Hüseyin Efendi.»

«Güle güle...» diyerek, eğilip, yerdeki tek sinağritle levreğin kuyurklarına yapıştı, kaldırdı Hüseyin. «Güle güle. Bir şey değil.»

Döndü, koştu sahile. Ayaklarının filân ıslanmasına aldırmadan yürüdü. Salladı attı balıkları kayığın içine. Sonra tekneyi küpeştesinden yakaladı. Burnunu açığa çevirdi. İyice kabaran, bir yükselip, bir alçalan dalgalara karşı. Atladı içine kendi de.

Devrile devrile, paldır küldür koştu, hemen küreklere sarıldı. Palaları yamılta yamılta, yarı kumlara, yarı suya dayanıp, kayığı kıyıdan kurtardı, açıldı.

Uğraşmasının en zor kısmı bitip de, gözleri etrafı görecek hale geldiğinde, sahile baktı.

Elinde salladığı balıktan yana eğilmiş, epey de küçülmüş bal renkli vücut, kapkara kayaların arasına dalıp, o dar geçitten —köyden tarafa— atlamadan, bir an durmuş, denize, açığa doğru dönmüştü.

«Allah Allah!» dedi Hüseyin. «Ne biçim iş bu be?»

Daha hızlı asıldı küreklere.

Kız da kıpırdadı, girdi kayaların içine. Kayboldu.

«Allah Allah! Bir de koca levrek sahibi olduk. Orkinoslan iki saat uğraştık, sonunda koparttırdık, gitti, alamadık derken... Kısmete bak be. Onun gibi iki orkinos yapar bu levreğin parası. Allah Allah be!»

Sırataşları dolanıp, köyün limanına daldığında, hemen Utat Moradan yana baktı Hüseyin. Orada, sırtını kara kayaların siperine dayamış duran birinci evin dibindeki aralıkta, çabucak parlayıp sönen, turuncuya yakın bir benek görür gibi oldu. Sonra da az yana, ikinci haneye çevirdi gözlerini.

«Allah Allah!» dedi gene. «Nizamla Hasanın komşusu hem de!»

Kıyıya vardığında, yaklaşan akşamın, koca çınarların çıplak dallarından aşağı uzanan ilk koyuluğiyle, iskelenin üzerinde dinelen Hamdi karşıladı Hüseyini.

Otuz iki dişinden arta kalanları göstererek sırıtıyordu Hamdi:

«Nerelerdesin diye meraklandım da geldim» dedi.

İki adam, çabucak çekip, kayığı karaya aldılar. Beslerini vurdular. Deliğini açtılar. Hüseyin kürekleri ambara yatırdı. Uzandı, önce livarideki, sonra da yerde tahtaların üzerinde yatan sinağriti aldı. Levrek, yalpayla kayıp, tâ kıçaltına gitmişti.

«Ben alırım öbürünü» dedi Hamdi. «Kıçaltında değil mi? Sen bırakma elindekileri...»

«Ne?» dedi Hüseyin. «Ne? Nerden biliyorsun başka olduğunu?»

Cevap vermeden uzanıp, levreği çekip çıkarmıştı Hamdi.

«Ne balık ama» dedi. «Ne balık! Gördüm, nasıl yakaladığını. Tumbanın üzerinden, saatle seni seyrettim. Aşkolsun. Ne balık be! Az burnu büyük ama, olsun. Helâl olsun. Kıyak parça be. Ne balık. Helâl olsun yiyene. Bu köy şimdiye kadar böylesini ne görmüş, ne de bundan sonra göreceği var. Aslan Hüseyin sağdıcım benim. Nasıl da şıp diye yakaladın. Seni birinci balıkçı bellemiyenin kaynanasını kediler yalasın...»

«Yuh be!» dedi Hüseyin. «Gördün ha?»

«Gördüm ya... Görülmez mi öyle balık? Şuna bak be. Kim görmez bunu?»

Salladı levreği havada. Bir yumruk vurdu Hüseyinin omuzuna, «hafif yollu».

«Hadi yürüsene be. Burada mı yatacan?»

Hüseyin güldü.

«Yapma be!» dedi. «Yapma be namussuz Hamdi.»

Yürüdüler.

Kararsız bir rüzgâr dolanıyordu havada.

Çeşme başında, önündeki iki tenekenin dolmasını bekliyordu Enik Hasan. Onları gidip eve bırakacak, sonra başka iki tane alıp getirecekti, ortalık az daha akşamlayınca.

***

Kırmızı motor, Gelintaşı burnunu tâ dibinden dolanıp, yukarı doğru çıkıyordu, kıyı kıyı.

Epey erkendi. Sabah.

Gökte peş peşe yuvarlanan bulutların saçak saçak yırtılmış dağılan kenarları, yeni ışıyordu.

Birkaç gün evvel yağan kar çoktan eriyip gitmiş, tepelere doğru yükselmişti.

Kara-gri uzanıyordu sahiller. Açık yeşille kül rengi arası boyuna değişiyordu deniz.

Kayığın baş tarafında büzülmüş oturuyordu Hasan. Düşüncelere dalmıştı.

«Of!» diyordu kendi kendine. «Of be of! Nasıl da bakıyor ama bana. Nasıl da gülüyor. Neye öyle bakıyor? Neye öyle gülüyor? Of! Nasıl da el ediyor akşam, pencereden. Nasıl da el ediyor akşam, biz dönerken... Of! Bekliyor mu acaba akşamları pencerede? Beklemese nerden görecek geldiğimizi? Nasıl da gülüyor. Ya o geçende, kayığı temizlediğim gün... Nasıl çıktı o da, saatle çamaşır yıkadı kıyıda. Nasıl da baktı baktı da güldü. Nasıl da «Kolay gelsin Hasan Efendi!» diye bağırdı, benden yana. Ne üluzumu vardı çıksın o gün çamaşıra? Gün mü yoktu başka? Mahsus mu yaptı acaba? Mahsus mu çıktı? Of be! Of neye öyle bakıyor bana be? Neye öyle gülüyor? Nasıl da diyor, sularını taşıyıp götürünce ben, «Zahmet oldu Hasan Efendi!» Nasıl da gülüyor. Ya hele o balığı götürdüğüm akşam? «Teşekkür ederim Hasan Efendi!..» «Hasan Efendi!» Of be... Nasıl da bakıyor... Nasıl da gülüyor. Of be of... of!»

Nizamın:

«Sağır mısın?» diye bağırmasiyle, kendine geldi Hasan.

«Sağır mısın be? Bir saattir bağırıyorum. Hasan... Hasan. Sağır mısın, sevdalı mısın nesin?»

Hasan ters ters baktı kıç tarafa.

«Anladık, duyduk işte. Ne olmuş kim?»

«Ne mi olmuş? Oğlum valla bir şeyler var sende be. Hiç aklın yerinde değil. Ne olsun ki istiyorsun? Gelsene buraya. Alsana dümeni eline. Görmüyor musun, geldik yerimize? Anca hazırlık yaparım ben. Gel hadi, al şu dümeni.»

Hasan ağır ağır doğruldu. Kalktı. Sallana sallana gitti kıça, hâlâ söylenen Nizamın yanına.

«Şuna bak! Şu gelişe bak! Sanırsın, taş yüklü sırtı. Oğlum n'oldu sana be? Temelli dalgaya düştün. Bağır bağır, duymaz oldun. Duyunca, koşup gelmez oldun. Var sende bir şeyler ya, neyse. Ama beni tüm saf belleme. Ya da olanları görmüyor, anlamıyor, gece yarıları sokaklarda, çeşme başlarında dolanma âdetlerini neden çıkardığını, hiç aklı kesmiyor sanma... Denize livare balık bırakırsın, ertesi gün, eksik çıkar. «N'olmuş be Hasan bunlara?», «Ne bileyim, kaçıp gitmiş herhal!» Kaçmış ha?.. Söyletme beni Hasan. Topla kendin, kendi aklını başına. Daha

önceleri hiç kaçmıyordu balıklar livarden de, şimdi mi açıkgöz oldular? Sen de bu kış gününü mü bekledin, içine bunaltılar basıp, akşam vakitleri çeşme yollarında dolanacak? Şu haline bak. Topla aklını be. Sevdalı gariplere döndün. Bu muydu edeceğin bana en son?»

Hasan, başını eğmiş dinliyordu. Yüzünü gitgide, daha çok buruşturdu.

«Eee...» dedi sonunda. «Eee!»

«Ne eesi be? Yalan mı diyoruz? Bi de cevap mı verecen be? Ne eesiymiş? Utan be.»

«N'olmuş be Nizam ağa? Ne var kim? Ne olmuş kim? Ne yaptık kim, bu kadar söyleniyorsun?»

«Ha? Ne? Tuuh bi de soruyor. Peki yok bi şey. Bi şey yok. Bir şey olmamış, peki. Sen de bi şey yapmadın. Hep ben icat ediyorum. Uyduruyorum. Benim hayalâtım hepisi. Pekiy. Senin hiç bi şeycik yaptığın yok. Kabul. Seninle mi uğraşacağım sabahınan? Hadi al şu dümeni. Geçiyorum ben başa. Aç bari artık gözünü. Dikkat ol. Hep kıyı git. Kıyı kıyı! Ha öyle. Makinayı da ağırla daha biraz. Gözünü de ayırma benden. Saitler de nerdeyse gelir ardımızdan. Onlar yanımıza gelip kavuşmadan, bari bir şeyler yapalım da, bu işde de acemilik çekmediğimizi daha bir iyi bellesinler.»

Hasan aldı yekeyi, dümene geçti oturdu. Nizam baş tarafa gitti. Başaltından küçük bir tahta sandık çıkardı. Koydu yanına. Açtı kapağını, kendisi de oturdu oraya. Tahta kutunun içindeki gazete kâğıtlarını araladı. Elini soktu.

Önce, uzun yuvarlak bir fener pili boyunda, kirli-sarı bir şey çıkardı. Yumuşacık, «lokum» gibi bir şey. Oradan çekip yırtıverdiği bir parça kâğıtla bunu iyice sarıp sarmaladı Nizam.

Açılmasın diye, bir sicimle bağladı da. Sonra, çakı ile alt tarafından bir iki parmak kadar deldi, ufak bir oyuk yaptı.

Kutuda dolaştırdığı eli bu kere bakır renkli, parlak, madenî, ince, küçük bir tüp gibi, yüksük gibi bir şey buldu getirdi. Az önce «lokumda» açtığı deliğe bu «kapsülü» soktu. Ağır ağır, dikkatle iteliyerek yerleştirdi.

En son, kalın, bir elektrik kablosuna benzer, upuzun bir

şey, bir «fitil» çıkardı kutudan. Ölçerek, tam üç parmak kesti bundan.

Ve bu fitilin ucunu, —dibine değdirmemeğe çok dikkat ederek— kapsülün ağzından içeri, azıcık daldırdı. Yandan aldığı bir pensle, kapsülün, —gazete kâğıdının üzerinde ancak görünen— kıpkırmızı ağzını ezdi, fitili sımsıkı tutacak şekilde kapattı.

Birinci lokum tamamdı.

Birinci dinamit, birinci bomba tamamdı. Koydu yanına.

Sonra bu şekilde üç tane daha hazırladı. İkisinin fitilini yarım parmak daha uzun tutmuştu. Yanlarına da iple birer çakıl taşı bağlamıştı. Ağır olsun, derin suda, dibe daha çabuk gitsin diye.

Gazete kâğıtlarını, bin ihtimamla sarıp sarmaladıktan sonra, kutuyu kapadı, başaltına koydu.

Yüzünü buruşturup, gözlerini kırpıştıra kırpıştıra da «mecburi» cıgarasını yaktı. Dumanları, ağız dolusu dışarı üfüre üfüre, fırladı, başüstüne çıktı. Dikildi orada.

Denizi, dipleri, önünü, yanını gözlemeğe koyuldu. Bir ara eğildi, ayaklarının altında, kayığın yalpasiyle birbirlerini dürterek hafif hafif yuvarlanan «bombaların» biri uzun, biri kısa fitilli; biri taşlı, biri taşsız, iki tanesini aldı.

Uzun fitilli olanını, kalın aba ceketinin cebine soktu. Öbürünü, elinden bırakmadı. Cıgarası ağzında hızla ufalıyordu.

Tam «apiko» bakmıyordu Nizam etrafa...

«Of be... Of! Neden öyle bakıyor pekiy? Nasıl da gülüyor! Of, nasıl da gülüyor!..»

Büyük Paflimi sahilini içerden, kıyı yollu dolanmışlar, Dragondanın giriş burnuna tırmanıyorlardı.

«Of be... Of! Pencereden de el ediyor akşamları... Bekliyor mu? Bekliyor herhal. Beklemese görmez...»

«Hasan!» diye bağırdı, var güciyle Nizam.

Kafasiyle, eliyle, koliyle işaret etmişti, baştan. Aldırmamıştı Hasan. Çaresiz dönmüş bağırıyordu:

«Hasan... Kıyı gel be. Kıyı gel çabuk... Çabuk be. Hasan, uyan be. Dikkat ol be!»

Hasan ayıldı. Kayık kıyıladı.

«Ağırla!» diye bağırdı Nizam bir daha. «Ağıra al. Dikkat ol. Atar atmaz, istop et makinayı.»

Sonra, avurtlarını çukurlaştıra çukurlaştıra, sinirli sinirli birkaç nefes emdi cıgaradan. İzmaritin upuzun külü kopup, gerilere doğru savruldu havada, cıgaranın ucundaki ateş yuvarlağı, kıpkızıl harladı.

Nizamın sol eli, hızla gelip kaptı, dudaklarının arasındaki bu ateş topunu. Aynı hızla, gidip yanaştı, bombalı sağ ele.

Cıgara fitile değdi.

Mavi-sarı bir duman, aceleci bir fışırtiyle fırladı.

Avucunda ne zamandır sıktığı lokumu, aynı anda savurdu ileri Nizam. İleri, az sola.

Havada dönerek, peşinde duman kuyruklu bir iz bırakarak, dinamit gitti, daldı suya.

Nizamın tepeden gördüğü boz kefallar, önce ürküp dağılır, kaçar gibi yaptılar, sonra ne hikmetse, —her zaman olduğu gibi, belki de yem sanarak— ufak hava kabarcıkları çıkara çıkara inen beyazlığın, lokumun tam üzerine geldiler.

Dinamitin denize değip kaybolmasiyle, suların göğe doğru bembeyaz fışkırıp, gerisin geriye, şakır şakır dökülmesi; aynı anda, altına, omurgasına vuran o koca varyoz sesinin dürtüşiyle, kayığın da irkilip sıçraması bir oldu.

Hızla çıkıp inen su kulesinin meydana getirdiği sinirli dalgalar, birbirlerinin üzerinden atlıyarak, halka halka dört bir yana dağıldılar, motoru stop edilmiş kırmızı sandalı da şöyle bir çalkalayıp, açığa, tükenmeğe, ya da kıyıya kayaları muştalamağa yollandılar aceleyle...

«Aman!» diye bağırdı Nizam. «Aman çabuk, koş atla küreklere. Koş çabuk. Beyazladı aşağısı...»

Balıkların bir kısmı da suyun yüzüne çıkmıştı. En fazla üç kulaç kadar aşağıdaki dipten, hâlâ peş peşe, birer ikişer fırlayıp geliyorlardı. Her bir yanları kırılıp dökülmüş gibi şaşkın, baygın, kuyruk titreterek dolanıyor, dönüp duruyorlardı suyun yüzünde.

Çoğu kefaldı. Kaç gün evvel kulaklarına kaçan kar suyu-

nun tesirinden tam ayılmamış, öyle kıyı kıyı sürten kefallardandılar. İrili ufaklı...

Birkaç ispendek (1), iki üç tane sivri burun karagöz, epey de şiş karınlı lâpina fırlamıştı denizin üstüne. Kıvranıyorlardı.

Nizam, elindeki —dört beş metreden uzun saplı— kepçeyal biraz. Biraz daha. Öyle. Yeter. Tut üstünde. Az siya, hah,»

«Az kıyı gel. Hah öyle. Az aç şimdi. Fazla değil. Solunu al biraz. Biraz daha. Öyleye. Yeter. Tut üstünde. Az siyah, hah.» diye kumanda vererek, esasa girişti.

Esası toplamağa. Yâni, dibi. Orta suda, kırık bellerini doğrultamadan, sağa sola kaçıp savuşmağa nafile çabalıyan birkaç balık çarpıyordu göze. Ama esas dipti.

İki kulaç derinlikte, yosunların, taşların, kayaların üstü, üçlü dörtlü yan yana, baş başa, sırt sırta yatan uzun uzun kefallarla, ispendeklerle, karagözlerin, iskatrozların yusyuvarlak gövdeleriyle, irili ufaklı, yenir yenmez çurçur, lâpina, ispari, papaz balığı cinsinden, ama hepsi ışıl ışıl, bembeyaz parıldıyan benekle kaplıydı.

Cam kırıkları gibi serilip kalmış, ağarmış vücutlardan bâzan birinin, yattığı yerden fırlayıverdiği oluyordu. Ama çok gidemeden hızı tükeniyor, ya suyun içinde hedefsiz, gayesiz koca bir daire çizdikten, bir takla attıktan sonra, ilk kalkındığı yerin az yanına düşüp kalıyor, ya da o acayip, kırık dökük kuyruk sallayışları halinde sönen ilk gayretin etkisiyle şişe şişe yukarı, yüze çıkıp geliyordu.

Upuzun saplı kepçesini dipte dolaştıra dolaştıra, birer ikişer, bu balıkların hemen hepsini topladı, yukarı aldı Nizam.

Aşağıda, yalnız birkaç tane beyazlık kaldı. Onlar da çok açığa, derine kaymışlardı. Nizam, kolunu omuzuna kadar soksa, kepçenin yetişemiyeceği belliydi.

«Ermez kepçe, oraya kadar» dedi. «Ne yapsak nâfile. Kepçeyi küreğin ucuna bile bağlasak, gene olmaz. Kumanda edemeyiz. Çok derin. Ne yapalım, ister istemez kalacak onlar. Al-

(1) Levreğin bir kilodan ufak olanları.

dık ya bu kadar. Onlar da kalacak ister istemez. Kış günü, denize dalacak değiliz ya, iki balık için. Sait gibi...»

Birkaç balık, sularla sürüklenip gitmişti. Bir kısmı da, —Nizamın görüp sandığından daha fazlası— dipte bırakıldı böylelikle.

Kırmızı motor çalıştı, yol verdi. Derinliklerde hayal gibi sallanan şekilleriyle parıldıyarak yatan balıkların beyazlığı mavileşti gitgide, gerilerde kalarak sönüp kayboldu.

Ambarda üst üste yığılı, ezik ezik bir tuhaf duran, renklerinin çoğu eriyip silinmiş balıklara, uzun uzun baktı Nizam. Daha baş tarafa geçip, yerini almamıştı.

«Hey gidi deniz!» diye söylendi, sonunda. «Bak gör işte, bir yumrukta kaç dişin döküldü. Bak gör. Sana hiçbir şey atmam demiştim. Bir şey vermem demiştim. Tövbe. Yalanmış. Bir şey veririm. Bir şey atarım sana. Tek bir şey. O lokumcağızlardan. Yalnız onu atarım. Hem bayıla bayıla veririm onu sana, yiyesin. Bak gör nasıl. Dişine göre mi?»

Nizam ağasının pırıldamaya başlıyan gözlerine pek aldırış etmeye niyetli görünmüyordu Hasan. Kendi kendine konuşur gibi cevapladı ağasını:

«Valla, ben bu işe alışamadım gitti. Sevemedim bir türlü bu zenaati ya neyse...»

«Ha?» dedi Nizam. «Neyi sevmedin? Bu işi mi? Neden? Ne varmış sevmiyecek?»

«Ne bileyim, ısınmadı hiç kanım bu zenaate. Mafoluyor aşağısı. Yenir yenmez, ne var ne yok, tertemiz oluyor!»

«Olsun. Mafolsun. Az bile yapıyorum, bu kancık denize. N'olmuş kim? Nesi varmış bu zenaatin? Bundan iyi iş mi olurmuş, kış zamanı? Uğraş dur ki izmarit avlıyacan, yem tutacan da, iki üç tane palaz sinağrit yakalıyacan... Bundan iyi iş mi var? Ne günkü çıktık, yüz kilodan aşağı balıklan mı döndük? Yaz olsa, bahar zamanı olsa anladık ama, kış günü sâfi oltaya baksak, aç kalırdık aç!»

«Canım, geçen senelerde bu işi yapmıyorduk da, aç mıydık? Saitgiller soktu bunu aklımıza bu sene. Şu rezilliğe bak. Şu balıkların haline bak. Turşu gibi...»

«Ne olmuş? Beğenemedin mi balıkları? Saitgiller olmasaydı da ben aklıma koymuştum bu sene bunu. Geçen yıllar, bu işi yapmıyorduk, aç da değildik ama, bu sene motorumuz var. Motorumuzun da borcu var ödenecek. Nerede bir şey bulursak saldıracağız kapmaya. Hem de makinanın borcu olmasa bile, mademki bu iş bereketli böylesine... Elbet bunun peşine koşacağız. Beğen beğenme.» Yüzünü buruşturdu. «Ben de senin bu yakınlarda, çok şeyini beğenmiyorum, ama lâf etmiyorum.»

«Aman başlama gene Nizam ağam, n'olursun...»

«İyi. Sen de haddini bil öyleyse. Bu kadar çok konuşup cevap vermezdin eskiden. Hadini bil. Kes sesini, dümenini tut.»

«Ne yana ki?»

«Ne yana?.. Yukarı... Yukarılara. Yoklıya yoklıya çıkacağız. Gidip Fati manastırında yatıp, şimdiden Saitgilleri bekliyecek değiliz ya! Nassa öğlene buluşacağız. Onlar kendi işlerine baksınlar, biz de kendimizinkine. Yıl var daha öğlene...»

Gene de çabuk erişti öğle.

Söküle ufala kaybolup giden bulutlardan sıyrılmış, açık ama donuk, bembeyaz bir gökte, soğuk sapsarı bir suratla tekerlenen güneş, iyice güneye devrik, meyilli yolunun; o küçük yarım çemberin en dik noktasına varmış, az düşünüp, öbür yana yuvarlanmağa bile başlamıştı.

Fati manastırının yarım ay gibi açılan koca kumsalının sağ yanına doğru, o iri taneli, pırıl pırıl kumların üzerine, borda bordaya vermiş iki kayık, yarı bellerine kadar çekiliydi.

Ambarlarındaki balık yığınlarının solgun çakışları; epey ötede, eski Rumlardan kalma harap manastırın dibinde kıvrılan küçük derenin yanı başında yere çöküp oturmuş, ekmek yiyen dört adama kadar zor uzanıyordu.

Ağzındaki koca yumruyu güçlükle döndürerek konuşuyordu Sait. Kara kuru bir adamdı. Sağ elinde hazır duran başka bir ekmek parçası; kendinden evvelki lokmanın, kayış gibi bir boğazdan aşağı, fırlak gırtlak kemiğini de yerinde zıplatarak, boğum boğum inmesini, bir de tükrük zerreleriyle, beraber fırlıyan heyecanlı lâf kalabalığının bitmesini bekliyordu.

«İyi be!» diyordu Sait. «İyi be! Daha öğlen. Bizde var,

temiz elli kilo. Sen dersen be Nizam, sekseni doksanı, şimden tutmuşunuz. İyi be. Oh be. Ulan Halit, baksana balıklara be. Tüm kömür oluyor hepisi.»

Ortada bir ateş yanıyordu. Korlaşmış, geçkince bir ateş. Saitin yirmi-yirmi iki yaşlarındaki ufak kardeşi; az daha ufağı, az daha zayıfı olmak şartiyle, tıpkı tıpkıya ağası gibi kara kuru Halit, büsbütün sönmesin diye tek tek koyduğu ince dallar, çöpler, küçük tahta, hattâ mantar parçaları ile bir ucundan besliyordu bu ateşi.

Masmavi bir duman, sağa sola, dört bir yana kıvrılıyordu. Ateşin harlayan tarafı, ufak alevler halinde kıpraşıyor, ıslık ıslık inleyen korların, küllerin üzerine olduğu gibi atılmış isparilerin, iri lapinaların boncuk boncuk patlayan gözlerine, orta kılçıklarından ayrılırcasına kıvrılan, yarılan gövdelerine uzanıp değiyor, cızırdayarak parlayan yağlar, balılkarın kuyruklarını, yelelerini, derilerini yakıp kapkara ediyordu.

Sayıları gitgide azalarak pişen balıkları, uzunca bir çöple, arada sırada çeviriyordu da Halit.

Herkesin sağ elinde ekmek vardı. Sol elleriyle de, önlerine, dizlerinin dibine çektikleri balıkları, —üzerlerine cam gibi iri iri taneli tuzdan şöyle bir serpeleyip— kara kalın nasırlı parmaklarının yandığını duymadan ikiye ayırıyor; bu yan etlerini, ekmeğe ufak ufak katık yaparken iki uçlarında kafa kuyruk bir de karın kısmında azıcık barsak kalan, çıplak orta kemiğini fırlatıp atıveriyorlardı, omuzlarının üstünden geriye.

Hepsinin ardında, kılçık kılçık sayılıyor, toplanıyordu yedikleri balıklar.

Hasan, avurdundakileri, ağır ağır, düşüne düşüne çiğniyordu. En küçük kılçık tepeciği onun ardındaydı. Fazla konuşmuyordu da. Hemen hemen hiç karışmıyordu lâfa.

«Canını sevdiğimin boklu kebabı be!» diyerek, elindeki kafayı savurdu geriye Sait. «İyi iş bugün de be... Ha Nizam?»

«Hı!» dedi Nizam. Orta kılçığı sıyırıyordu.

«Nizam, bugün sende sıra, değil mi ya? Sen götürecen balıkları Edincik altına...»

«Biliyorum» gibilerde, başını salladı Nizam. Yetinmeyip, sonra da ilâve etti:

«Bende, ne yapalım. Dün Halit gitti ya. Bugün de ben.»

«Bokunu çıkardılar bu işin.» dedi Halit. «Hep o deyyus İstanbullunun işi. Gazeteci miymiş neymiş? Gelemez olaydı Erdeğe. Azdırdı herifleri. Yok veterin duracak, balık satış yerinde. Yok muayene edecek gelen balıkları, bomba balığı mı değil mi? Bakacak, patlamış mı, patlamamış mı sidikliği? Ulan senin ne üstüne vazife bu işler be...»

«Boş ver!» dedi Sait. «Boğazına günah, konuştuğuna. Çok gördük o sıkıları biz. Bir hafta bilemedin bir ay sürer. Sonra gene selbest hepsi. İşi mi yok veterinin, balık dibi koklayacak!»

«İyi ama be ağabey, bizi de şu sıra mecbur ediyor ya, gece yarıları, Erdekten ât bir saat öte yola gitmeğe, yol dönümüne, Edincik altına, zifir karanlıklan, hırsız gibi balık vermeye, Bandırmalı kabzımala. Valla gündüzün işler kıyak ama, o geceleyin, —bir gece ben, bi gece Nizam Ağa— tâ Erdekten öte balık taşımak, vermek yok mu?.. Günün yorgunluğu da bi yana, uykusuz nesiz, gözleyecen ki kimse görmesin, kimse gelmesin, bekleyecen kabzımal Rüştü deyyusunun keyfini ki, gelsin alsın balıkları... Yok valla, çok kanıma dokunuyo bu gece götürmesi be...»

«Dokunsa da götürecen, dokunmasa da. Sen variken, ben gidecek değilim ya.»

«Orası öyle be ağabey. Ama niye diyorum, yâni niye?»

«Boş ver!» dedi Nizam da. «Boş ver. Bak ben lâf ediyor muyum? İş balığımız olsun. Erdek olmazsa, Edincik altı. Oraya da gece gözcü koysunlar, isterlerse... Yer mi yok? Balık olsun da, Rüştü gibi parası sağlam adam da olduktan kere, Çanakkaleye bile giderim. Ne varmış?»

«Yaşşa be Nizam!» dedi Sait. «Yaşşa be, doğru konuştun.»

«Nizam Ağa,» diye lâfa karıştı Halit. «Ne göndermezsin hiç bu Hasanı da, hep kendin gidersin?.. Bırak o götürsün balıkları be. Bak Ağam götürüyor mu hiç, ben variken. O da senin küçüğün, bırak o götürsün.»

«Yok.» dedi Nizam. «Yok, o yapamaz. Bilmez o...»

Hasana baktı.

Gözleri ateşin sönüp kararan ucunda, geviş getirir gibi ağır ağır oynatıyordu çenelerini Hasan.

«Yok yapamaz o. Onun becereceği iş değil.»

«Allah Allah!» dedi Sait. «Ne varmış kim yapamıyacak? Hasan... Hasan be. Hasan.»

Çenelerin hareketi durdu. Yavaşça başını kaldırdı Hasan. Ses etmeden Saide baktı.

Şaşırır gibi oldu Sait. Sonra, «Adam sen de, kim götürürse götürsün» gibilerden, omuz silkti.

«Hasan, testi yanında mı be? Uzatsana. İçim yandı yahu.»

Sağına soluna bakındı Hasan.

Testi yoktu.

«Yahu sana demedim mi, testiyi al gel kayıktan çıkarken be Hasan?» diye yükseldi Nizamın sesi. «Nerde testi?»

«Almadım Nizam Ağa. Unuttum kayıkta, almadım.»

«Almamış! Unutmuş. Şuna bak be. Sevdalı be. Ulan ben ne yapacağım sennen? Sevdalı be...»

«Sevdalı mı? Hah hah hoh hoh ha! Bu mu?» diye güldü Sait. «Yapma be Nizam sen de...»

«Ne bileyim ben? Şu hale baksana. Bi testiyi al diyorum da, unutuyor. Bir de balıkları neye o götürmüyor diyorsunuz, geceleyin. Bu sevdalı salınır mı gitsin tek başına geceleyin?..»

Attı elinden ekmeği, bir ucu ısırılmış balığı, fırladı ayağa Hasan. Çarpılmış gibiydi yüzü.

«Sevdalı değilim!» diye bağırdı. «Sevdalı değilim... Değilim!»

Döndü kayıkların olduğu tarafa. Kısacık bacaklarının bütün açılma gücüyle, koşar adım gitmeğe koyuldu.

Ayakları kumlara gömülüyor, sarsılıyor, yuvarlanacak gibi tökezliyor ama gene dikiliyordu. Düşmüyordu.

«Nereye be? Nereye gidiyorsun be?» diye bağırdı ardından Sait.

«Hasan!» diye ünledi Halit de. «Hasna be... Nereye be?»

«Boş verin» mânasına, elini salladı Nizam.

«Gelir şimdi, bırakın. Gitti testiyi almağa...»

«Yahu n'oldu bu çocuğa böyle be Nizam? Eskiden böyle miydi ya? Ağzı var, dili yok, melâikeydi...»

«Ne bileyim be Sait? Var bir şey işte bu yakınlarda...»

«Yahu ne dedik de coştu böyle? Testi nerde dedik en fazlası. Hem ne üluzum vardı gitmesine? İki adım ötede dere. Kalkar içerdim. Hepimiz de içerdik, ne var kim?»

Sait kalktı, dereye yollandı.

Ağzını sile sile döndüğünde, Hasan da yeni varıp gelmişti. Bir kulpundan asıldığı, sallaya sallaya getirdiği koca testiyi, tam ortaya, hızla koydu.

Testi, yarı beline yakın, kalın kumlara gömüldü, çarpık çarpık durdu.

Hiç oturmadı Hasan.

«Gideceğiniz sıra, bir ses edin bana.» dedi, ortaya.

Dereye doğru yürüdü, az önce dolu testiyi taşıdığı tarafa, sağına; hâlâ eğikti kafası. Sağ omzu çökmüş gibiydi. Arkadan görünen o ufak gövdesi, bir tuhaf çarpılmıştı sanki.

Dere boyunca, eski manastır kalıntısının, çıplak, bembeyaz, iskelet gibi kemik kemik dallarını sallayan bodur incirlerine doğru uzaklaştı.

«Vay canına be!» dedi Sait.

Sönmüş ateşin üzerinde, hiç kıpırtısız yatan, kapkara üç balık daha vardı.

«Vay canına be!» Çöktü Sait gene yere. Balıklardan birini aldı. İkinciye de Nizam uzandı.

«Vay canına be! Bak bizi bıraktı da, Manastıra doğru gidiyor. İster misin şimdi çıksın bir papaz önüne?..»

Halit güldü:

«Günün bu saatinde, ne arasın papaz be ağabey? Hem boş versene artık sen. Bu zamanda hayal mayal, papaz mapaz lâf be!»

«Lâf mı? Nasıl çıkmış geçende ya, Dragondalı oduncuların önüne? Bakmılşar bi ateş parlamış anîden... Bi de koca sakallı papaz. Geceymiş tabiî ama, olsun. Gecesi gündüzü olur mu bunun?»

«Boş ver be ağabey. Lâf be. Herifler çekmişlerdir kafayı, ya da çifte kâğıtlıyı, hayal görüp, dalga geçip sâhi sanmışlardır. Boş versene sen.»

«Ülen sen de az gâvur değilsin be Halit. Bir boka inandığın yok. Ülen sıkı mı gidesin, yatasın bir gece Manastırda? Ha, sıkı mı yatasın bir gece? Ha Nizam, doğru demiyorum mu?»

«Bilmem.» gibilerden, başını salladı Nizam.

«Canım geceyi boş ver,» diye mırıldandı Halit. «Gece yatmasını boş ver. Ne yatacam dağda, kurdun kuşun içinde? Ne zoruma? Ama Manastıra gitmekse, ne var, ne korkacam?»

«Yola gel işte öyle. Hadi almıyor musun şu balığı? Senin payın o...»

«Yok be ağabey. Doydum ben.»

Yağlı parmaklarını birer birer emerek, kalktı Halit. Sait uzandı, sonuncu balığı aldı.

«Nizam Ağa,» diye sordu Halit. «Sahi sevdalı mı bu Hasan be?»

«Ne bileyim, kendine sor. Bak tâ nerelere gitti, kayboldu. Yememiz bitti, kalkacağız biz nerdeyse, meydanlarda yok oysa...»

«Dur ben varıp kavuşayım onun yanına, alıp gelirim hemen.»

Başını kaldırdı Nizam, isteksiz isteksiz:

«Bârim bir de ağzını arayıver bakalım Halit. Nesi varmış, belkim der sana. Bakalım doğru mu, benim bildiklerim?»

«Pekiy, olur.» dedi Halit. Sonra şöyle dik dik bir göz attı ağabeyine, « bak nasıl gidiyorum Manastıra korkmadan» mânasına. Koşar adım uzaklaştı.

Hasanı, Manastırın yosunlu, koca taşlarından birinin üzerinde oturmuş, düşüncelere dalmış gördü. Geriden dolandı, ansızın fırladı çıktı yanına.

«Heey, Hasan be!»

Sandığı kadar korkmadı, havalara sıçramadı Hasan. İrkilmedi bile. Döndü. Papazdan, şeytandan çok uzak şeyler düşündüğü besbelli gözlerle Halite baktı. Kalktı taşın üzerinden. Yavaşça:

«Ne o? Hadi tamam mı? Gidiyor muyuz?»

«Tamam ama gideriz. O kadar acelenin üluzumu yok. Ben seni merak ettim de geldim, bakayım...»

Hasanın deniz renkli, deniz dipli iri gözlerinde minik bir pırıltı yanıp söndü. Hayretle, inanmakla inanmamak arası, şüpheli bir sesle sordu:

«Ne var kim? Nemi merak edecen?»

«Yahu ben senin sağdıcın değil miyim be Hasan? Aynı yaşın adamlarıyız. Kızdın, bağırdın. Çektin gittin. Elbet meraklanırım be sağdıç. Elbet varır gelirim, bakayım nerdesin be.»

Hasanın gözlerindeki yeni pırıltılar «teslim» işaretiydi.

«Sâhi, demek beni merakladın da geldin ha?»

Büsbütün inandırıcı, tatlı çıkıyordu Halitin sesi:

«Elbet be sağdıç. Sen olmasan, işim ne bu şeytan yuvası yere geleyim? Hem Hasan be... Hasan bak ne diyecem sana...»

«Hı...»

«Hasan be... Bak biz iki kardaşız demek. Senin derdin benim. Benimki de senin. Mâdem sağdıcız, saklımız, ayrımız olmamalı. Benim lâfım sende, seninki de bende. Başka kimse duyamaz. Şimdi bak benim de başımda böyle bir işler var. Biliyorsun herhal. Onunçün soruyorum sana. Senin bana... Benim sana, yardımımız dokunur. De bana şimdi dosdoğru. Doğru mu ha? Doğru mu, sâhi mi bu iş?»

Tam anlamakla, anlamamak arasında kırpışıyordu Hasanın gözleri:

«Ne kim? Ne kim o iş, doğru olsun?»

«Yâni şey... Yahu lâfın kısası, doğru mu işte be Hasan, şu senin sevda işi? Sâhi, sevdalı mısın be sağdıç?»

Hasanın koyu sarı yüzüne, bir renk yayılır gibi oldu. Şöyle bir bulandı suratı, sonra büsbütün karardı.

Cevap vermiyor, önüne bakıyor, düşünüyordu.

Gene taşın üstüne çöküyormuş gibi bir hareket yaptı.

«Yok» dedi Halit. «Yok, oturma artık. Gidelim yavaş yavaş. Oturma. Bekliyorlar ötekiler. Mâdem bana güvenin yok... Söyleme. Ben seni kardaş belledim de sordum. Belkim bir gün benim Narlıköydeki kızla, başıma bir zor bi iş gelirse, kaçır-

mak maçırmak lâzım gelirse, bizim Hasanı da dost bilirim, sağdıç bilirim... bilirim bana yardım edecek bir erkek adam var, onunçün ben de ona sorayım derdini, mümkünü varsa yardım edeyim, kardaşlık, sağdıçlık edeyim dedim de sordum. Yanılmışım. Kusura bakma be Hasan. Açınam bir daha ağzımı gayri. Ben sandımdı ki... Öyle, kardaştan öte bir dostluk kurarız seninle. Yanılmışım be. Boş ver. Yürü hadi. Yürü. Olsun varsın. Hey herkesi kendin gibi dost bilir Halitçiğim be. Hay senin o aptal yüreğine kusayım...»

Yüzünü çatmış, dargın, hızlı hızlı yürüyordu Halit. Öne geçmişti. Hasan yetişmekte zorluk çekiyordu. Kısacık bacaklariyle, arada sırada, bir kaç adım koşmağa mecbur kalıyordu.

Derenin öbür yanına atlayıp geçmişlerdi bile. Az sonra, kıyıya, kayıkların yanına varacaklardı.

«Dur hele,» diye seslendi Hasan. «Ağırla az be Halit. Ne bu acele be kardaşım?»

Başını çevirmeden, önce güldü Halit. Yavaşladı. Duraladı. Kaşlarını gene çatarak, geriye döndü:

«Ne var ki? Ne oldu? Ne istiyorsun?»

«Yahu... Kızma be Halit. Kızma be sağdıç. Elbet ben de isterim kardaştan öte olalım biriyle. Dost olalım. Ben de isterim, güvenecek biri olsun şu koca dünyada...»

«Bu muydu diyeceğin? Boş ver, ben darıldım bir kere» mânasında el salladı, surat buruşturdu Halit.

«Zarar yok Hasan. Zarar yok. Ben sana insan gibi bir lâf ettim. Derdin ne? dedim. Sen adam yerine sallamadın beni. Olsun varsın.»

«İyi ama... iyi ama Halit...»

«Ne var? İyi ama... İyi ama! İyisi nerde? Aması nerde bunun? Sorduk sana dosdoğru. Sevdalı mısın be? Ne var susacak, saklayacak? Sevdalıysan, sevdalıyım de. Yok isen, yok de. Ne var saklayacak? Karı mısın be?»

«Öf!» dedi Hasan. «Öf... Of! Nasıl diyeyim? Nasıl anlatayım? Bilmem kim. Nasıl söyliyeyim?»

«Nasıl söyleyecen? Lâf ilan. Adamız biz, insanız, lâftan anlarız.»

Bir kere daha ofladı Hasan.

Sonra, «ne olursa olsun» gibilerden kaldırıp kendini elbiseleriyle suya atıyormuşçasına bir hamleyle, bağırmaya benzer bir sesle, döktü içindekini:

«Halit be! Halit be! Sevda nasıl olur be? Sevdalı, nasıl olunur be? Bilmiyorum kim...»

«Ha?» dedi Halit, afallamış. «Ha? Ne diyosun?»

İlk gücünü yitirmiş, kat kat çöküyor, sönüyordu Hasanın sesi, vücuduyla beraber.

«Sevda ne? Sevda ne be? Bilmiyorum. Bilmiyorum. Bilmiyorum!»

Halit, bir an daha ayakta dikildi. Yerde ufacık olmuş, sarsılan Hasana tepeden baktı.

«Hey Allahım, bu da iş mi şimdi?» dedi, kendi kendine.

Sonra o da çömeldi. Uzandı, Hasanı omuzundan tuttu.

«Hasan... Hasan be...»

Alev dolu gözlerle kaldırdı Hasan, başını.

«Bilmiyorum be. Bilmiyorum nasıl şey sevda. Bilmiyorum. Sen söyle, biliyorsan. Söyle sen, nasıl şey?»

Halit durakladı. Şaşırdı. Daldı gözleri. Mırıldandı:

«Sevda mı nasıl şey? Sevdayı mı soruyorsun?»

«Hı ya... Söyle, anlat, eğer sen biliyorsan...»

Düşünceler koşuşuyordu Halit'in yüzünde.

Aklı savrulup gitmişti, taa Narlıköye... Su değirmeninin bitişiğindeki evde oturan, motorla her geçişinde, pencereye fırlayan, bâzı geceler de, kumsalın zifiri karanlığında, söyleyeceği bir sürü lâfı peş peşe, hızlı hızlı sıralayarak konuştuğu, elini tuttuğu, hattâ o aceleyle ensesi mi, boynu mu, yanağı mı, yeri pek belli olmayan bir kaç koklayış, bir kaç sıcak okşayış «çaldığı» kızın, bilek gibi kalın örgülü, aysız gök gibi kara, ama lâcivert ışıldayan uzan saçlarına takılıp, karışmıştı.

«Sevda ha!» diye mırıldandı. «Sevda ha? Nasıl şey ha?»

Uzandı, bir çöp aldı eline. Yere, kumlu toprağa çizgiler, şekiller çizdi... Düşündü. Bekliyordu Hasan, yüzü umutla ona çevrilmiş.

Nihayet aradığını, söyleyeceği sözleri bulmuş gibi, hızlı

çıkan bir sesle, açtı ağzını Halit. Sanki değişmişti. Rol yapmadığı besbelliydi.

«Sevda!» dedi. «Sevda...»

«Hı?»

«Bak, sevda çok mühüm şey. Çok büyük şey. Dünya hep onun üstüne duruyor. O olmazsa bir şey olmaz. Her şey boşuna, o zaman. Dünyada ne var ne yok, hepsi sevda çekiyor. Kurtlar, kuşlar... Balıklar bile! Nasıl anladın mı şimdi?»

Hiç cevaplamadı Hasan. Dalgın, dinliyordu.

«Bak, daha başka diyeyim sana Hasan. Meselâ sen sevdalı mısın?»

«Bilmiyorum dedim ya. Bilmiyorum nasıl şey, sevdalı olmak...»

«Sevdalı olmak mı? Bak, bi kere sevdalı olan yemez içmez, hep sevdiğini düşünür. Nasıl, senin var mı hep düşündüğün birisi? Düşünüyor musun gece gündüz?»

«Eh düşünüyorum ya... Düşünüyorum ya.»

«Tamam! Sonra bir de içerin, na şuran —elini midesinin üzerine vurdu Halit— yüreğin, gönlün yanıp tutuşuyor mu? Sevdalı adamın, ciğeri bile sızım sızım sızılar! Nasıl, var mı sende böyle şey?»

«Yok!» diye, yukarı salladı başını Hasan.

«Bir de düşünde görmek lâzım sevdiğini. Her gece. Hep düşünde görmek lâzım. Sıcak sıcak gelir sarılır sana o uykunda, sen de ona... Öper, sever seni. Sabaha doğru çekilir gider... Nasıl, görüyor musun sen de böyle düşler, üryalar?»

«Yok!» dedi Hasan.

«Yoksa olmaz.» —Nutuk verir gibiydi Halit.— «Yoksa olmaz! Sevda için bütün lâzım hepisi. Sâfi bir düşünmeklen,sevda olmaz. Bak ben sevdalıyım. Ama her gece görürüm sevdiğimi. Bâzı gerçekten, bâzı düşte, her gece. Görür, sarılır, koklar, severim... O boy bos... O gözler, o ağız, o gerdan, o kollar... ne bileyim her bi yanı! Anlarsın ya, her bi yanı, sıcacık, canlı canlı elimin altında, yüreğimin içinde duyarım... Saçı, kokusu gitmez burnumdan. Sesi kulağımdan. Gönlüm, ciğerim de sızlar boyuna... Anladın mı şimdi?»

Yüzünün bütün ışıkları sönmüştü Hasanın.

«Anladım!» dedi. «Anladım. Ben sevdalı falan değilim öyleyse...»

Kalktı ayağa.

«Değilsin ya!» dedi Halit.

O da doğruldu kalktı. Esas niyetini unutmuştu da, sanki Hasana nisbet veriyordu:

«Değilsin ya! Öyle sevda olmaz.» —Kısık bir sesle devam etti—: «Sevda kim, sen kim?»

Dûymadan, içinden aynı şeyi tekrarlıyordu Hasan da: «Sevda kim ben kim?»

Gene söylendi:

«Değilim! Sevdalı falan değilim... Değilim.»

Sait'le Nizamın sabırsız avazları varıp geldi onlara...

«Hadi,» dedi Halit. Kendini daha bir büyümüş, bilgiç, üstün hissediyordu. «Hadi Hasan yavrum, yürü, çağırıyorlar bak...»

«Hadi Halit ağabey,» dedi Hasan. «Hadi...» Takıldı onun peşine. «Değilim... Sevdalı falan değilim... değilim!» diye diye, yürüdü gitti.

Az sonra kayıklar dayandılar, avara ettiler, kıyıdan açıldılar. Motorları çalıştırıp, aşağı, köye doğru, birbirlerinden az arayla, kıyı kıyı, balık gözleye gözleye, ağır ağır akmağa koyuldular.

İkindi üzeri, Dragonda'dan öteye, Pafliminin içine kaymışlardı.

Gelene kadar, iki bomba Sait, yanyana bağlı ikiz lokumlu, «çifte kuvvetli» bir tane de, Nizam sallamıştı. Ambarlardaki balık yığını büsbütün kabarmıştı.

Koca limanı gene içerden dolandılar, Pafliminin öbür burnuna varırken, epey öndeydi kırmızı motor. Sait, daha geriden geliyordu.

Burnu öte yana atlayıp, karşılarında Gelintaşının dikilmesiyle, Nizamın da dümendeki Hasana: «Dikkat!» diye bağırması bir oldu. Sonra cıgarasını emdi, fitile değdirdi, fitil ıslık çaldı, savurdu bombayı Nizam.

«Saitgil» kavuşup geldiklerinde, diplerin kepçelenmesi bitmemişti daha. Suyun yüzünde de bir sürü beyaz karın, yavaş yavaş uzaklaşıyordu.

Sait, büsbütün yol kesti, baktı, temelli stop etti makinayı. Kürek taktırdı. Yanaştı:

«Yaşşayın be! Yaşşayın be! İyi bereket gene ha?»

Nizam küpeştenin üzerinden denize sarkmıştı. Az doğruldu:

«Daha yarılamadık. Yirmi kiloyu geçti aldığımız balık. Biraz ufaklı... Hilarya karışık ama, olsun varsın...»

«Olsun varsın! Durun, yardım edelim size... Daha balıkların hepsini senin kayığa yükleyeceğiz de, varıp Erdeğe gideceksin... İş çok daha. Akşam oluyor. Ama iyi iş be. İki yüz kiloyu geçtik bugün be! Hadi oğlum Halit, al bakalım kürekleri bir iki kuvvetli. Önce şu suyun yüzünde dolananları toplayalım. Hışt be! Hışt be! Ulan defolun be! Ulan koca kefalı götürüyor be... Hışşt be!»

Elini kolunu sallamaya, takır tukur vurunmaya başladı Sait. Ayaklarını var gücüyle gümbürdetiyordu kayığın kıçüstünde, çevirdikleri balıkları ağlara vurdurtmak için takırdayan difanacılar gibi.

Bir iki derken, bir sürü martı, irili ufaklı, kimi siyah kafalı, kimi ince kırmızı ayaklı, ıslık ıslık sesli, çoğu da —esas kocaman cinsten— kartal gibi hırslı yırtıcı, kalın kahkaha parçalariyle bağırarak, doluşup gelmişlerdi.

Kayıklardaki adamlara fazla aldırış etmeden, itişe kakışa, çığlık çığlığa, bâzı bâzı birbirleriyle dövüşerek, suya inip kalkıyor, heyecandan az sonra gagalarından düşürüp başkalarına kaptıracakları balıkları yakalamağa uğraşıyorlardı.

Kanat kanat kesilmiş, çırpınıyordu gökyüzü.

«Aman!» diye bağırdı Nizam, gene doğrulup. «Aman, çabuk olun. Yedirmeyin kuşlara. Ziyan olmasın balıklar...»

Tam o sıra, bir kayık daha fırlayıp çıktı burundan. Paflimi tarafından.

Öte yanda, kayaların arasında yatıyor olmalıydı. Gelirken dikkat edip görmemişlerdi. Farkına varmadan geçmiş olacaklardı.

Kürekleri hızlı hızlı dalıp çıkan beyaz kayık, burnundan soluyarak, içindeki adam gibi, nefes nefese yaklaştı çabucak.

Suyun üstündeki balıkları toplamıştı Sait. Uzun saplı kepçesinin içindekileri ambara devirdi. Şıkır şıkır kaydı balıklar, birbiri üstünden. Kırgın gözlerle bakarak, tepe aşağı aktılar.

Martılar artık boş boşuna çığrışıyorlardı havada. Kayıkların içine dalmak ister gibi anî inişler yapıyorlar, neticesiz taklalar atıyorlardı.

Kepçeye dayanıp dikildi kıçüstünde Sait.

«Tuh be!.. Al bakalım Halit, al Nizamgile doğru. Açıldık biraz. Al bakalım. Al varalım yanlarına. Al ne istiyormuş bakalım, ne geldi Hüseyin?»

Hüseyin ayağa kalkmış, kürekleri dayana dayana çekiyordu; gözleri, yüzü, gitiği cihete dönük...

Hışım gibi yaklaştı. Daha uzaktan bağırdı:

«Tuuh! Sen de mi be? Sen de mi? Yuf be! Yazıklar olsun be. Sen de ha Nizam amca? Sen de ha? Tuuh, yazıklar olsun be .Utan be. Sen ha... Siz ha... Siz de ha?»

Hafif bir poyraz çıkmıştı, olukluyordu.

Doğruldu Nizam.

Torbası dopdolu şişmiş kepçeyi çekti aldı içeri. Ambara boşaltmadan, uzattı koydu bir yana.

Ağzı köpürmüş, her «be», her «ha» deyişte, öfkesinin temposuna uydurduğu küreklere daha bir kuvvetli dayanarak, yanaştı Hüseyin.

Kırmızı motora beş on metre kala, kürekleri bıraktı. Büsbütün dikildi yerinde:

«Sen de ha Nizam amca? İnsaf be! İnsaf be! Sen de ha. Anlamıştım ama. Bu Sait olacak namussuzlarla dolaştığını görünce, anlamıştım. Tuuh! Sen de. Sen de bombacı ha? Sen de körleticen, kurutacan bu denizleri ha... Tuuh!»

Saitle Halit de sokulup gelmişlerdi.

Nizamın, tek lâf etmeden durup, dimdik Hüseyine baktığını görünce, dayanamadı Sait:

‹N'olmuş?» dedi. «N'olmuş, ne var kim?»

«N'olmuş?» dedi Halit. «N'olmuş, ne istiyorsun?»

«Tuuh!» diye bağırdı, gene Hüseyin. «Ulan bir de soruyor musunuz be? Ulan namussuzlar be. Ulan, nedir sizden bu denizlerin çektiği be? Ulan nedir sizden çektiğimiz? Nedir bu milletin çektiği be? Ulan bir de utanmadan soruyor musunuz? Belâ mısınız siz be? Namussuzlar be...»

Sait bir hamle yapmak istedi, sonra vazgeçti. Duraladı. İyi tanıyordu, «koca oğlan» Hüseyini.

Tam o sıra, buz gibi soğuk, sâkin bir sesle, açtı ağzını Nizam:

«Doğru konuşsan iyi olacak Hüseyin. Karışma sen herkesin işine...»

«Amca be! Amca be! Ne diyorsun? Nasıl susulur be? Hep bu denizden ekmek yiyoruz. Amca be... Bârim sen be... sen yapmasaydın bu işi be... Sen be amca, sen... Bunca ekmeğini yedin bu denizin. Sen nasıl uyarsın, bu Feleğini şaşırmışlara? Nasıl bombalarsın? Hiç mi sevmezsin bu Yaradanına kurban olduğumun denizini?»

Yaz fırtınalarında, ayna gibi sular nasıl birden karışır, bir şimşekte nasıl çatlayıp açılır gökler, rüzgârını yağmurunu savurur ansızın, aynı öyle değişti Nizamın yüzü. Göz açıp kapayıncaya kadar, buruştu, değişti, çıldırdı.

«Ulan!» diye gürledi. «Ulan... Ulan senin denizini mi? Sevmek mi? Ulan bunu bana sen mi söylüyorsun? Senin o denizinin anasını belleyeyim ben, anladın mı? O benim anamı nasıl bellediyse, ben onunkini bin kat beter edeyim. Senin denizini sevmek mi? Sana da, denizine de bin sefer..., e mi? Anladın mı, bin sefer... Bok oğlu boklar. Bok oğlu boklar... Boklar...»

Önce şaşaladı Hüseyin. Sonra dayanamadı:

«Amca... Doğru konuş amca. Amcasın diyip susuyorum. Dediğini bil sen de. Babamın kardaşısın diye...»

«Ulan babana da... be! Topunuzun bok canına be. Adam mı olmuş, baban, muhtar olduysa? Beğenmiyor muymuş kardaşını? Ret etsin, çıkarsın kardaşlıktan elindeyse. Bana bi ülu-

zumunuz yok nassa. Ne senin, ne de onun. Anladın mı? Amcam diyip durma sen de. Elinden geleni arkana bırakma, sıkıysa. Anladın mı? Hadi şimdi bas git burdan. Denizine de sana da... Bok oğlu bok. Bi de kafa tutuyor. Daha da durmuş, ne bakıyosun? Astir defol git be...»

Cümlelerini noktalarken, yumruğunu kaldırıp kadlırıp küpeştenin üzerine vuruyordu Nizam. Kendi kendini dövüyormuş gibi bir hali vardı.

Hüseyinin gözlerinde pembe, kırmızı, sonra kara benekler, martı çığlıkları gibi karmakarışık uçuştular.

«Yeter be!» diye bağırdı birden. «Yeter be. Bunca zaman, amcamsın diyip sustuk. Yeter be. Adamlık kalmamış ki sende, amcalık kalsın... Yeter be. Ne istiyorsun yâni?»

Bir tutuşta, çekti çıkardı küreği yerinden. Kaldırdı havaya. Savuracak zannettiler, Saitle Halit.

«Ne? Bana kürek kaldırmak ha?» diye, deli gibi atıldı baştarafa Nizam. Kaptı bir bomba. Ama ağzında cıgara yoktu. Koydu lokumu başüstüne. Başladı ceplerinde, kibrit aranmaya.

Bomba yuvarlandı, sandalın içine düştü, farşların altına gitti.

Hüseyin, elindeki küreği indirirken, biraz daha baktı amcasından yana. Gülmekle acımak arası buruştu yüzü:

«Haklısın!» dedi. «Haklısın. Senin nene kürek kaldırayım? Allah vurmuş nassa! Bir de ben mi vuracağım?»

Taktı küreği yerine. Oturdu. Başını sallaya sallaya kürek çekerek uzaklaştı.

Saitle Halit, hemen kırmızı motora yanaştılar. Sait atladı içeri. Hasan da başa gelmişti. Kibritle bombayı, yeni bir araya getiren Nizama hep birden «Yapma!» dediler. «Yapma. Çocuk olma. Uyma.» Aldılar lokumu elinden.

«Ulan ben de bunu onun yanına koyarsam... Amcasına salmak nasıl olurmuş, göstermezsem o kudurmuş köpeğe... Ulan ben de ona bunu sormazsam» diye, ipincecik kıstığı dudaklarının arasından hışıldayan Nizamı, zor yatıştırdı Sait: «Olur, haklısın. Ama boş ver şimdi, bak daha o kadar iş var. Daha balıkların tamamını toplamadık dipten. Daha hepsini,

senin kayığa aktaracağız da, tâ Edincik altlarına gideceksin... Boş ver. İşimize bakalım...» diyerek.

Yavaş yavaş sâkinleşti, sonra geldiği hızla geçti, dağıldı fırtına.

Hiç bir şey olmamış gibi uzandı, hâlâ dolu kepçeye Nizam. Boşalttı ambara.

«Hadi,» dedi. «Doğru, hadi. İşimize bakalım. Yapacağımız çok şey var...»

Gün kavuşurken, iki motor, köyün önüne vardılar. Sıra-taşların az açığında, borda bordaya verip durdular.

Saitle Halit, kendi kayıklarındaki balıkların da hepsini, Nizamın motorun, ayak basacak yer kalmayan ambarına aktardılar.

Kıçüstünde duran, kumanyalık ayırdıkları bir kaç avuç ispari, beş altı hilaryadan ibaret yemeklik balıkları da, tane tane hesabiyle ikiye bölüşüp, boğazlarından geçirdiği birer ip parçasına diziverdi Halit.

«Hadi,» dedi Hasana. «Atla bizim kayığa. Tamam iş. Yol versin gitsin Nizam Ağa, vaktiylen...»

Hasan «olur» mânasına, başını salladı, sonra eğildi, hiç lâf etmeden, balık yığınının üzerinden iki iri kefal, bir ispendek aldı, geçirdi yanaklarına parmaklarını, doğruldu, gene sessiz, atladı öbür kayığa.

Önce Nizamın şaşkınlığı dağıldı:

«O ne be?» dedi. «Ne aldın o balıkları?»

Halit:

«Yemeklik ayırdık ya biz!» dedi. «Yaptık ya iki dizi. Daha ne? Nah al işte, hangisini istersen...»

Cevap vermiyordu Hasan. Gitti, Saitgilin kayığın, başa oturdu. Balıkları yanına koydu. Halitin uzattığı ipe geçmiş ufaklıkların da, bakmadan, bir dizisini aldı.

«Desene be Hasan? Ne yapacan o balıkalrı be? Neye aldın, söylesene be?»

Nizamın sesi dikleniyordu.

Yeni bir mesele çıkacak, balıkların «tâa Edincik altına» gitmesi gene gecikecek diye korktu Sait.

İşi şakaya boğdu:

«Uzatma be Nizam. Canı çekti, aldı çocuk. O da hakkı be. Payını aldı. Tayfa değil mi? Boş ver. Hadi fayrapla. Var git yoluna. Hayırlı bereket, hadi.»

Cevabı beklemeden eğildi, bir kol vurdu kendi makinasına.

Tak... tak.

Bir daha.

Aldı motor. Dayandı, şanjman kolunu ileri, Sait.

Pervane fokurdadı. İki tekne ayrıldı.

Bir zaman, öyle ayakta durmuş, onlardan yana baktı Nizam. Sonra o da başladı, eğile doğrula, ipi volana sarıp sarıp çekmeğe.

Nihayet onun makina da çalıştı.

Atladı kıçüstüne Nizam.

Zıpladı... zıpladı.

Kırmızısı kararmağa başlamış motor, peşinde köpük köpük sürüdüğü kuyruğunun, —kış güneşinden arta kalan son ışıklarda— zorlukla pembeleşen fıskiyesini çabucak çekip kısarak, uzaklaştı.

Saitle Halit, iskelenin epey aşağısına, yarım ay biçimindeki koyun öbür ucuna, koca çayır tarafına düşen kendi evlerinin önüne çıkardılar Hasanı.

«Eyvallah!» dedi Hasan.

Bir elinde ipe dizili ufak balıklar, öbür elinin üç parmağına yanaklarından takılı sarkan iki kefalla-ispendek, koşar adım uzaklaştı.

«Sâhi, sevdalı be!» dedi Sait.

«Yok canım...» diye yüzünü buruşturdu. Halit, bilgiç. «Ne sevdası? Sordum anladım, bu sabah. Bir boku yok. Öyle mi olurmuş, sevda? Kılçıksız tarafından balık yemek istemiştir deyyusun paşa gönlü! Ondan aldı, koca balıkları. Yuf be!»

«Boş ver,» dedi Sait. «Boş ver, alsın. Neme lâzım, iyi iş yapıyorlar. Bizden iyi diyeceğim, nerdeyse. Alsın varsın. Helâl olsun üç balık.»

Halit, elindeki dizisine baktı.

«Tuh be...» diye mırıldandı. Bize de kaldı hep kemik. Bârim kefalın birini isteyip alsaydım...»

«Boş ver!» dedi gene Sait. «Boş ver... Boş ver. İşimize bakalım, hadi...»

Hasan, köyün öbür ucuna gelirken, ağırladı.

Daracık ara sokağa saptı. Eve vardı. Açtı kapıyı. Girdi. Eşek anırmağa başladı hemen, içerden. İri balıkları, koydu bir yana Hasan. Bir çekişte, ufakların ipini kopardı. İspariler, hilaryalar yere serpildi.

O iple, bir araya bağladı kefallarla ispendeği. Başına, yüzüne bir iki su çırptı, ardından kapıyı bile kapamadan çıktı gene dışarı.

Elinde üç kilo balık, dosdoğru, yandaki eve gitti. Vurdu tokmağı.

Biraz bekleterek açıldı bu kapı. Sarsıldı yerinde Hasan. O bal gibi ses:

«Sen misin?» dedi. «Sen misin, Hasan Efendi? Ne var ki?»

Lâf edemeden, balıkları kaldırıp gösterdi Hasan.

«Aa, gene mi? Gene mi yaa? Olur mu ya böyle? Ne zahmetler böyle Hasan Efendi? Olmaz vallahi...»

«Al!» dedi Hasan. «Al, sana... size getirdim... Al.»

Ocağı harlı bir odadan geldiği belliydi, kızın.

Yanakları kıpkırmızıydı.

Ortalık tam kararmamıştı ama, yeni yakılmış bir lâmba tutuyordu sağ elinde. Ufak alevin şavkı yüzüne vuruyor, gözlerinde, saçlarında pırıldıyordu.

Bir entari vardı üzerinde, bir de yün yelek.

Bembeyaz, çıplak bir kol uzandı Hasana doğru, —Hasan yalnız bu kola bakıyor, yalnız onun beyazlığını, yumuşaklığını görüyordu— geldi, yaklaştı, aldı balıkları.

«Ne zahmet? Çok teşekkür ederiz...»

Kız dönüp girecek, kapı kapanacak sandı Hasan.

«Şey...» diye atıldı. «Su lüzum değil mi bu akşam? Biraz geciktim ama...»

«Yok,» dedi kız. «Suyumuz var bu gecelik. Sağ ol.»

Tam o sıra, bir ses ünledi içerden. Titrek, ama kalınca bir erkek sesi varıp geldi derinlerden:

«Fatma, kızım... Kimmiş o gelen?»

Başını şöyle bir yarım çevirerek bağırdı kız:

«Komşumuz Hasan Efendi, baba. Sağolsun gene balık getirmiş bize. Zahmet etmiş. Başka bir istediğimiz var mı diye de soruyor...»

Az bekledi, sonra gene duyuldu o ses içerden:

«Ne duruyorsunuz kapıda öyleyse, kızım? Buyur etsene komşumuzu içeri. Buyur etsene...»

Olduğu yerde katıldı Hasan.

Duyuyordu. Anlamıyordu. Anlıyordu. Kulakları duymaz oluyordu. Tam ona dönmüş, bakıyordu kız. Gülüyordu da hafiften.

«Hadi,» dedi. «İşittin ya ne dedi babam. Buyur gel içeri. Üşüdüm vallahi burada. Odadan da, çıplak koşup geldim. Hadi gelsene...»

«Yok...» gibilerden, şiddetle başını salladı Hasan.

Baba hâlâ yukardan sesleniyor, glaiba da, ağır ağır iniyordu merdivenlerden, geliyordu.

«Al kızım, al. Buyur et içeri. Bunca zamandır, yüz yüze oturup bir teşekkür edemedik Hasan Efendi oğlumuza, zahmetleri için. Al, içeri al. Gelsin, bir acı kahvemizi içsin bâri...»

«Duydun ya...» dedi gene kız. «Duydun ya. Gelsin, bir kahvemizi içsin diyor babam. Hadi gel, ne duruyorsun daha?»

Sonra, astı balıkları ipinden, kapının sürgü demirine, kuvvet vermek istercesine uzandı, tuttu Hasanı elinden, çekti.

«Hadi gel ya.»

Hasan direniyordu.

Eline sarılı parmaklar inceydi. Sıcaktı. Alev alev varıp gelip, beynine vuruyorlardı. Ama direniyordu Hasan. Tek adım atamıyordu. Giremiyordu.

«Amma nazlandın!» dedi kız. —Gülüyordu gene, ufacık ağzının dolusu— «Ne var düşünecek? Gel iç işte bir kahve. Nazlı bebek sen de!»

Sıcak parmaklar, Hasanın elini bıraktı. Ama uzaklaşıp git-

mediler. Tatlı bir hareketle yükselip, Hasanın korkuya yakın bir hisle gerilmiş yüzüne, seyrek, tek tek sakallı yanağına, inandırıcı, cesaret verici, biraz da alaycı, «Hadi artık ya!» diyerek, okşar gibi değdiler.

«İiiy!» dedi Hasan.

İki elini birden basıtrdı, kapadı yanağına.

Fırıldak gibi döndü olduğu yerde.

Önce şaşıran, sonra dayanamayıp kahkahaları koyveren kızın, çın çın öten sesini, ne de varıp geldiği kapıdan hayretle başını çıkarıp bakınan «babanın»: «N'oldu? Niye kaçtı ya?» diyen kısık nefesini duyamadan, sarsıla sarsıla koşarak, erişti girdi evine. Kapadı kapıyı.

Ne yerde, üzerine basıp kaydığı, ezdiği balıklara, ne de bölmenin ardından olanca gücüyle anıran eşeğe aldırıyordu.

Yuvarlanırcasma çıktı merdivenlerden. Odada pek hafif bir ışık vardı. Ufkun sarı-kara ölen aydınlığı.

Olduğu gibi, boyluboyunca attı kendini döşeğinin üstüne Hasan. Dikti gözlerini, çoktan solup kaybolan tavana.

Elleri, gene gelip kapanmıştı, sol yanağının üzerine, az önce kızın parmaklarının değdiği yere.

Sonra yavaş yavaş döndü gökyüzü.

Sonra iyiden iyiye geldi gece.

Ağır ağır, kapkara akmağa başladı, koyuldu.

Küçük pencereden, bir iki yıldız tozu girmeğe davrandılar içeri. Belli belirsiz bir beyazlık dolandı odada. Varıp gelip, kıpırtısız bir vücutta, kıpırtısız bir suratta iri iri açılmış kıpırtısız duran gözlerin içine doluştu, taşınağa başladı iki yana, pırıl pırıl, ıslak ıslak...

Eşek anırmıyordu artık aşağıda.

Tüm sessizlik sarmıştı, her yanı. Yalnız Hasanın, kesik kesik nefes alıp-verişleri kalmıştı, ses olarak.

Sabaha karşı, ortalığın ağarmasından önceki o tuhaf bekleyiş hali odayı sararken, Hasan gözlerini kapadı. Daldı.

Uyandığında, yeni ışıyordu ortalık. Şaşkın, bakındı etrafına. Az evvel gördüğü düşü yaşıyor gibiydi hâlâ.

O sarsıntılı, sıcak rüyanın içindeydi daha.

Kulak verdi aşağı.

Boyuna, takur tukur geziniyor, kısık kısık da anırmağa, ya da anırmamağa çalışıyordu eşek.

Nizam ağasının henüz dönüp gelmediğini anladı Hasan. Hep aynı şekilde yatmaktan, sırtında, omuzuna doğru bir yerin tutulmuş, acıdığını da hissetti o sıra.

Midesi de kazınıyordu açlıktan .

Birbirine yapışıp dolanmış kirpiklerin çevrelediği kanlanmış gözleriyle, kurumuş ağzıyla, kendi kendine gülümser gibi yaptı Hasan.

Kavlamış dudakları kıpırdadı:

«Düşümde de gördüm! Ciğerim, yüreğim de sızlıyor işte! Tamam hepsi. Tamam. Sevdalıyım ben be. Belli, besbelli sevda bu be. Sevdalandım ben be!»

Doğruldu yerinde, ufak pencereden, yandaki eve baktı: «Uyuyor. Kalkmamıştır, uyuyordur daha!»

Yattı gene. Memnun, kapandı az sonra gözleri. Derin bir nefesle içini çekti. «Of Allahım!» diyerek koyverdi bu soluğu. Daldı tekrar.

V.

Bahar, Kapıdağa, taze yosun kokarak, denizden çıkıp geldi, ıslak ıslak. Bütün sahil boylarında olduğu gibi, kış aylarının uyuşukluğundan, önce deniz sıyrıldı. Deniz canlandı. Açık yeşil oldu rengi.

Sırayla, gümüş balıkları, çamukyalar; arkadan çurçur-lapin çeşitleri, ispariler, izmaritler, kupesler, istavritler, çağanozlar, pavuryalar, —o arada kuvitler— nihayet tek tük barbunyalar, tekirler, gitgide daha az derin sulara geldiler, kıyıladılar.

Yosunlar tüm çiçek açtı, iplik iplik, dal dal, renk renk coştular. Kat kat, tabaka tabaka, sarı, yeşil, kahverengi, halı gibi sallandı denizin dibi.

Sonra bütün bu canlılar, kıyılayan balıklar, kabuklu böcekler, deniz şakayikleri, yosunlar ve daha bir sürü kıl gibi ince, mikrop kadar ufak milyonlarca yaratık, hep birden, müthiş bir çabaya giriştiler.

Bölündüler, çoğaldılar, cana can kattılar.

Dalga dalga yumurtladılar, tohum saldılar.

Şiş karınlı gümüşler, baştankara, kıyıya gelip yattılar. Koca sürüler halinde, kumlara çakıllara, sürttüler ha sürttüler karınlarını. Başlarına taş atılsa, kaçmayacak, kıpırdamayacak kadar gözleri dönmüş; gövdelerini neredeyse çatlatacak yüklerini, saatlerce döktüler.

Süt gibi beyaz, yapış yapış oldu deniz.

Bulandı.

«Bulantıya» gelen gümüşleri, sığ suda, martılar, elleri serpmeli hattâ kepçeli adamlar, bol bol yakaladılar.

Derken, kıyı kumlarına, karaya atladı hayat.

Dalgaların getirip sahile yığdığı sıcak sıcak kokan, canlı gibi tüten yosunların, küçük taşların, çakılların altında, binlerce, yüzbinlerce deniz piresi, yeni bir hayat devresinin eşiğinde, sevinçle, pıtır pıtır sıçradılar.

Bahar, denizden ıslak ıslak çıkıp geldi İlhanköye.

Dolandı, esti, ısıttı, sardı her yanı, tırmandı Kapıdağa, en yüksek tepelerine kadar...

Bu tepelerden sıyrılıp gitmişti, soğuk rüzgârların bulut yorganları. Karayel, poyraz zor açıyordu artık ağzını. Var mı yok mu güney yelleri... Keşişleme, kıble, lodos, batı.

Canım gündoğrusu.

Sıcak sıcak kıpırdıyordu hava. Pul pul titriyordu deniz. Binlerce güneş gibi kırılıyordu. Bâzı bâzı, coşuyordu da.

Ama bütün boraların, fırtınaların, kara bulutların, şimşeklerin sonu «rahmetti.» İp gibi, kalın kalın yağıyordu rahmet gökten. Ilık ılık. Kara toprağın yüreğine varıp işliyordu.

Tarlaları sürüyordu adamlar. Kıpkırmızı yarılıp açılıyordu toprak. Duman duman, canı tütüyordu.

Ve yukardan masmavi inen yağmur, az bekleyip, yemyeşil yükseliyordu yerden.

Kuytularda, yabanî menekşeler kıpırdıyorlardı. Baldıranlar, acı yeşil, kalkındılar. Açık yeşil, dalga dalga ürperdi çayırlar.

Sıcak habercisi ufak beyaz bulut topaklarının, mavi ışığa boğulmuş gökte tek tek dolanırken takılıp eridikleri Kapıdağ tepelerinde kayalık sanılan yerler bile yeşermişti.

Bütün sırtlarda, lodos ışığının yakınlaştırdığı otlaklar, çayırlar, çalılar, ağaçlar tek tek, nerdeyse ot ot, yaprak yaprak belli oluyor; sarı, mor, kırmızı bakan yeni sürülmüş çıplak, ama canlı tarlalardan ayrılıyordu.

Bademler, erikler sonra şeftaliler donanmıştı.

Denizden bakınca, beyaz, pembe, kırmızı koca toplar halinde birbiri üstüne devriliyorlardı. Söğütler, sarı kurt gibi çiçeklerini açmışlar, filiz yaprak koyvermeye bile başlamışlardı.

Çınarlardan kırmızı iplikler sarkıyordu. Kavakların çıplak dalları belli belirsiz bir yeşille sararıyordu.

Bir gün, bembeyaz kanat kesildi gök.

Ağır ağır, döne döne, güneşte parıl parıl yanarak, gelip indi leylekler. Hemen tarlalara, zeytinliklere dağıldılar. Çift süren adamların peşlerisıra gezinip, kan kırmızı kıvrılan solucanlarla, kendilerine yorgunluk ziyafeti çektiler.

Daha sonra, kırlangıçlar da geldiler. Masmavi göğü, oraklamağa başladılar, çığlık çığlığa.

Karıncalar itişiyordu. Kış uykusundan kalkan kraliçe eşek arıları, kâğıt gibi peteklerini kurmağa başlamak için, vızır vızır yer arıyorlardı.

Kurbağalar gündüz, durmadan vaklıyorlardı çamurda. Geceleri de, upuzun tırlıyorlardı su kenarlarında.

Kaplumbağalar, kabuk tokuşturuyorlardı.

Cayır cayır, çöp taşıyordu serçeler, yuvalarına. Yarasalar, kolan vuruyorlardı havada, akşamları.

Nihayet kirazlar da çiçek açtı.

İnekler buzağıladı. Koyunlar kuzuladı. Cin bakışlı oğlaklar doğurdu, keçiler. Bir iki günlük taylar, incecik bacaklarının üzerinde, titreyerek dikiliyor, zorlukla uzanıyorlardı analarının memesine.

Sonra bir gün, gene bembeyaz kırpıldı gök.

Leyleklerden daha ağır, daha iri parçalardı bunlar. Bağrışıp çağrışarak, patırtı gürültü ederek, ama büyük bir düzenle, kocaman «V»ler halinde gidiyorlardı, yaban kazları.

Masmavi sıcak sislerinin, günlerce yapışıp kalkmadığı ufuklara doğru uzaklaşıp kayboldular. Bir daha, ancak sonbaharda dönüp geldiklerinde duyulacak sesleri, kışın son nefesi olarak, uzun zaman takıldı kaldı havada.

*
**

İki sarı kelebek, döne döne, birbirlerine dolana dolana, dimdik yükseldiler göğe. Peşlerinden bir süre baktı Hasan.

«Of Allahım!» diyerek, indirdi başını. «Kurtlar kuşlar bile çift. Of be! Dayanamıyorum artık, şu yalnızlığıma. Bunca zaman bir başıma dolandım. Dayanamıyorum artık. Yanıyor içerim, yanıyor. Dayanamıyorum artık bu graipliğe. Kurtlar kuşlar bile çift. Kul işi deiğlmiş yalnızlık, anladım be. Yanıyor içerim, sızlıyor ciğerim. Ayıp mı sevda be? Günah mı? Kurtlar kuşlar bile sevda çekiyor. Onlar bile sevdalı. Ben de sevdalıyım işte. Sevdalıyım. Sevdalıyım.»

Köyün öbür ucundaki koca çayırda, ayakları otların içinde kaybolmuş, yürüyordu Hasan.

Bir yanında Manastır-dere şarlıyordu. Tâ Kemanara tepesinden, gâvurlardan kalma o koca Manastırın; altın, define, papaz hazinesi bulacağız diye kaç meraklının kazmalariyle alt üst edilmiş taşının, toprağının dibinden çıkıp gelen, —kenarlarında söğütlerin, ayvaların, kavakların, iğdelerin saç saça karıştığı— bu su, yağmurlarla beslenip bulanmıştı. Az ötede, kıyıda kavuşacağı denize doğru, heyecanla akıyordu.

Havuzbaşı denen yeri geçince, durdu Hasan.

Bir kaç akasya ile, dimdik yükselen çok büyük bir kavaktan sonra, derenin iki yanı, birden açılıyordu. Oracıkta soyunup, bir kaç metre daha koşuyordu şu; çakıl sahili de öyle çıplak atlayıp, denize dalıveriyordu hemen.

Koca kavağın dibine çöktü Hasan. Sırtını ağaca dayadı. Oturdu.

İskele, kahve, oradan öte, Sırataşlara, Utat Mora burnuna uzanan kıyı boyundaki bütün evler, hepsi, tek tek karşısındaydı.

Gözünü kırpmadan bakıyordu Hasan.

Ama ne kendi evlerinin kapkara tahta yığınına, ne de bütün kayıkların denize açılıp gittikleri bu günlük güneşlik Nisan sonu sabahında limanda —hem de karada kalan tek sandal— kendi kırmızı teknelerine çevrikti bakışları.

O yalnız bir yeri, bir evi gözlüyordu. Karşı sahilin ilk «hanesini.» O evin tam kendisine dönük cephesini... Pencerelerini... Üst katının ufak, tahta balkonunu. Denize, kıyıya bitişik, küçük ön bahçesini.

Arada epey uzaklık vardı. Belki ikiyüz metreden çok. İnce teferruat tam seçilemiyordu ama, hiç olmazsa görüyordu ya Hasan.

Camlar boştu henüz. Balkona, bahçeye çıkan da yoktu daha.

Bekliyordu Hasan.

Bir aydan fazladır, hemen her gün gelip oturduğu yerde, «kavağının» dibinde oturmuş, bekliyordu.

«Of ya Allahım! Neden çıkmıyor daha ya? Neden görünmüyor? Vakit de o kadar erken mi ya? Tüm millet, balığa gitti. Bir bizden başka. Erken değil vakit. Güneşe bak, tee nereye geldi. Hani ya, niye görünmüyor daha? Daha ne kadar olsun vakit? Millet, kürekle Dragondaya varmıştır bu saatte. Bizden başka hepisi denizde. Doğrusu, bu defa, temelli çok oyalandı Nizam ağam. On günü geçti, İstanbulda. Kimbilir de ne kadar kalır daha? Belli, iyice yaptırmadan motoru, dönmeyecek bu sefer...»

«Şükür Allah» demekten, zor tuttu kendini Hasan.

Nizam ağasının İstanbulda olmasına sevindiğini, daha da kalmasını arzuladığını, başlarına gelen «işe» de —bütün kötülüğüne rağmen— orada, kavağının dibinde oturmasını sağladığı için, fazla üzülmediğini, kendi kendine açıklamaktan utandı.

Mart ortalarında bir gün, Edincik altından dönen Nizam, gelip tam limana gireceği sıra, Kocataşların ucunda, ansızın duruvermişti motor.

Benzin bitti sanıp, önce depoya koşmuştu Nizam. Yakıtın daha yarım olmadığını görünce de volana el atmıştı, tekrar fayrap etmek niyetiyle ipi sarıp, çekmek için.

Ama dönmüyordu volan.

Yapışmış gibiydi, sımsıkı.

Son zamanlarda, her gün biraz daha zor çalışan, işlediği vakit de, her gün biraz daha çok ısınan makina hiç çalışmaz, dönmez olmuştu birden.

Öyle de kızmıştı ki, üzerine eğilen adamın yüzünü yalıyordu pis pis yanık boya, demir kokan o sıcak hava.

Nizam kıyıya, kürekle varmıştı.

Motordan fazla anlamıyordu. Ne olduğunu, bir türlü kestiremiyordu. Saitle Halit, koşup geldiler. Onlar da bir şey anlamadılar.

Kırmızı tekneyi, kendi motorlarının yedeğine bağladılar, yol verdiler Erdeğe.

Hasan köyde kalmıştı. Baktı akşam, Saitle Halit, yalnız geliyoralr. Nizam, iki gün sonra döndü. Erdekte değil, ancak Bandırmada yaptırabilmişti motoru. Oralı ustalar, «Segman

kaynamış» demişler, nasılsa bir hurdacıda buldukları segmanları, takmışlardı motora.

İlhanköye, doğru Saitle Halidin evin önüne vardı Nizam. Oradaydı Saitgil. Hava esiyordu. Kapalıydı. Balığa çıkmamışlardı.

Burnu döndüğünü görünce, Hasan da Nizamı karşılamağa koşup gitmişti.

Kıyıya gelince, stop etti motoru Nizam:

«Oldu!» diye bağırdı karadakilere. «Oldu namussuz. Uğraştırdı çok ama, oldu.»

Kayığın çakıla basan başına, bir el attı Sait.

«Neymiş derdi, be Nizam? Kime yaptırdın? Oldu mu bari şimdi?»

«Oldu ya. Bandırmada yaptırdım ancak... Bilmem nesi kaynamış. Yağına bakmamışım da ondan, dediler. İki ayda bir değiştiriyordum yağını. Daha ne? Neyse oldu şimdi...»

«İyi yaptılar mı bâri?»

«Yaptılar ya... Yaptılar ya. Bomba gibi oldu. Na bak, bir ipte alıyor.»

İpi sarıp, çekmişti Nizam.

Bir, iki, üç, beş, on, elli... Kan ter içinde kalana kadar, sırayla, hepsi, sarıp sarıp asılmışlardı ipe.

Çalışmamıştı motor.

Daha ilk gününden, köyde haber yayılmıştı:

«Nizamın motor bozuldu, tamirde, Erdekte» diye.

Burnu dönüp geldiğini görenler, işin esasını daha iyi öğrenebilmek için, —sahilde geziniyormuş gibi ağır ağır yürüyerek— birer ikişer sokulup yanaşmışlardı, Saidin hanenin önüne.

Nizamın, daha sonra da ötekilerin, sırayla ip çektiklerini, motorun gene çalışmadığını gören yüzlerde merak, yerini, dudak kenarlarında kıvrılan alaycı gülüşlere bırakmış, kalabalık arttıkça artmış, her kafadan bir ses, bir tavsiye çıkmaya başlamış; arkalardan, «Salla! Salla... Çek... Allah çektirmesin... Allah sallatmasın... Salla... Caaart... Dubara... Salla... Caart... Hepyek... Salla... Çek... Anam babam makina... Erkek be... Salla...

Çek... Allah çektirmesin!» diye, işlemiyen motorun volanına ip saranlara, her boşuna asılışlarında bağıranların kimler olduğunu seçmeye imkân kalmamıştı.

Sonunda, gene gitmişti motor, Bandırmaya. Tekrar dönüp geldiğinde, iki gün doğru çalışmış, gene bozulmuştu.

Nizam, üçüncü sefer, makinayı kayıktan sökmüş, gelip geçen taş motorlarından birine atıp, dosdoğru İstanbula götürmüştü.

Bir hafta sonra döndüğünde, yüzü gülüyordu. Karada, her ip çekişte çalışıyordu makina. Ama ne çare, bu kere de kayığa takıp, şafta bağlayınca, pervaneyi çeviremez, kanatlara binen suların hafif yükünü yenip de işliyemez olmuştu.

Tekneden çıkarıyorlardı. Patır patır, toz dumana, çalışıyordu karada. Sandala koyuyorlardı. «Mümkünü yok», işlemiyordu.

Bu defa motoru kayıktan çıkarmadan, taş motorlarının peşine, yedeğe bağlayıp, tekneyle beraber gitti İstanbula Nizam.

Gene bir haftada döndü geldi. Hem de tâ İstanbuldan, tek başına, kendi motoriyle.

Üç gün, «Allah emanet», «kız gibi» çalıştı makina.

Üçüncü günün akşamı, gene tam limanın ağzında, «paat» dedi bir şey motorda. Durdu. Koşup baktılar. Karnının altında, dibinde, bir delik olmuştu makinanın. Parlak bir maden çubuk da uzanıyordu oradan dışarı.

Karter delinmişti. Fırlayıp uçan demir parçası da, kayığın yan tahtalarını delip lumbar açmış olacaktı. Teknede hızla yükseliyordu su.

Kıyıya zor vardılar, batmadan. Olanca güciyle, kürek çekiyordu Nizam. Hasan da teneke teneke su atıyordu dışarı.

Zor vardılar kıyıya. Bayıldı kayık. Oturdu sığlığa. Ambar, yarıdan yukarı doluydu. Motorun tamamını örtmüştü sular.

Saitle Halit, az sonra yetiştiler.

«Allah!» dedi Sait. «Şimdi tamam işte. Şimdi manyeto da battı. O da öldü. Tamam işte. Hayır bekle artık. Temelli mafoldu makina. Hep tuzlu suları yaladı yuttu.»

Kayığın deliğini tıkadılar. Suyu boşaltıp, karaya aldılar. Makinayı çıkardılar sandaldan. Sökebildikleri birkaç yerini,

yağlı bezlerle sildiler. Baktılar fazla açamıyorlar; —öyle ya, keskiyle, çekiçle vura vura, hiçbir somuna uymıyan göstermelik anahtarla civatalar, çakıyla vidalar sökülür mü?— üstelik nasılsa motorun karnında bir koca delik, volanı her çevirişte lakur lukur edip suratlarına hava üfürüyor... Vazgeçtiler, bıraktılar.

Ertesi sabah erken, Hasana: «Aman, eşeğe bakmayı, çayıra çıkarıp gezdirmeyi ihmal etmiyesin» demeyi unutacak kadar şaşkın, taş motoruna atlayıp, İstanbul yollarına düşmüştü gene Nizam.

Ve işte, on günü geçmişti, gelmemişti daha.

Az ötedeki iğdenin kızıl dallarının arasında, biri büyük, biri küçük iki saksağan, yeşil-mor parlıyan kanat şakırtılariyle, siyah-beyaz uçuşarak, bağrışa çağrışa birbirini kovalamaya, cilveleşmeğe başladılar.

«Of Allahım be... Kurtlar kuşlar bile çift! Onlar bile sevdalı. Ben olmuşum, çok mu? Yaşanmıyor yalnız be Allahım. Mümkünü yok imiş. Nizam ağam, en bi fena mahlûkat, yunuslar diyor denizde. Kabul. En bi fena da kızlar, karada. Ona da pekiy diyelim. Ama ya Fatma? O da mı fena? O da kız işte. Ama hiç fena olur mu o? Mümkünü yok. Öteki kızlar gibi değil o. Onlara hiç benzer yanı var mı? Fatma gibisi var mı? Onun gibi tatlı dilli, iyi yürekli, muhabbetli var mı hiç? O başka. Hiçbirine benzemiyor, öbür kızların... Fatma... Fatmam. Nasıl da gülüyor bana? Nasıl da el ediyor camdan?.. Balık götürünce, nasıl seviniyor! Nasıl çağırdı o gün içeri beni... Nasıl tuttu elimi, yüzümü... Of be! Neden girmedim o gün içeri de, kaçtım? Neden bir yüreklilik gösteremedim? Bir daha da ses etmedi gel içeri diye, balık götürdüğüm seferler... Darıldı mı acaba? Gücendi mi, kaçtım diye o gün? Ama darılsa, küsse, bir aydır hep sabahları cama çıkıp el eder mi bana, buraya? Hep dolanır mı balkonda, bahçede, bana karşı? Benim burada olduğumu görünce, hemen çıkıp gösterir mi kendini? Güzelim Fatmam. İyi yürekli, tatlı dilli Fatmam. Besbelli o da seviyor beni... Ben onu nasıl seviyorsam, o da öyle seviyor beni... O da sevdalı bana. Belki düşünde de görüyordur beni. Ciğeri de

sızlıyordur belkim... Öyle ya, sevmese, çıkar bakar mı her gün buraya? El eder mi? Seviyor elbet... Karşıdan karşıya, deli divane oluyoruz birbirimize... Var mı bizimki gibi bir sevda, tüm Kapıdağda? Karşıdan karşıya yanıyoruz birbirimize... Kuşlar, bülbüller gibi. Onun da dili tutkun, söylemiyor benim gibi derdini. Ama ne yapsın daha? Bakışları, gülüşleri, el edişleri... Ne yapsın? İçeri bile çağırdı o gün, hem de kahve içmeğe, hem de babasiyle yüz be yüz oturmağa... Of be! Neden kaçtım öyle? Neden o da bir daha çağırmadı içeri beni, balık götürdüğümde? Ama mümkünü yok, küsmüş değil. Yok. Gene isteklidir gireyim içeri, kahvelerini içeyim, oturayım... İsteklidir mutlak. Nasıl bakıyor gözümün içine ki, ben diyeyim «Gireyim mi içeri, az oturayım mı, babanın elini bi öpeyim mi?» diyeyim, bakıyor gözümün içine. Kendisi diyemiyor artık gel; öyle ya kaçtım bir sefer... Bekliyor benden. Ama yürek yok ki bende... Ne zaman zıpkın balıklarını, ya da suyu götürüyorum, açıyor kapıyı, görünce onu, tüm nutkum tutuluyor! Açılamıyorum. Tek lâf diyemiyorum... Böyle karşıdan karşıya bakışıyoruz safi. Karşıdan karşıya yanıp eriyoruz. Of be! Of be! Ne edeceğim be? Kimlere derdimi döküp, çare soracağım be? Kurda, kuşa, dereye, ota mı? Onlar da sevdalı. Onlar da bizim gibi, gönlü var, dili yok sevdalı! Of be! Kim kime çare bulacak? Ne edeceğim be?»

Sırtını dayadığı ağacın gövdesinde, bir takırtıdır koptu. Kaldırdı başını Hasan.

Yukarda, koca kavağın, dev bir fırçanın kılları gibi yükselen dallarının hep birden fışkırmağa başladığı yerde, kan gögüslü, kanatları beyaz benekli bir ağaçkakan, toparlak kafasını var güciyle sallıyarak, çivi kadar sivri, uzun gagasını gövdeye çakmağa uğraşıyordu sanki...

Sağ taraftaki bodur akasyada bir ağaçkakan daha varmış. Uçtu hemen, inişli çıkışlı bir yol çizerek, dosdoğru kavaktaki kuşun üzerine geldi çarptı. İkisi birden fırladılar havaya, birbirlerine sarılırcasına yakın, uzaklaşıp gittiler...

Kavak boşalmıştı. Takırtı kesilmişti. Ağaç da, Hasan ka-

dar yalnızdı gene. Karşıdaki «hânenin» pencerelerinde, en ufak bir kıpırdanış yoktu hâlâ.

«Of be! Niye çıkmıyor ya daha cama? Ne bekliyor ya? Görmedi mi acaba geldiğimi? Mümkünü var mı görmesin? O kadar dolandım hep...»

Kalktı ayağa Hasan. Dik durmağa, boyunu büyük göstermeğe, uzaktan kolaylıkla seçilir bir hal almaya çalışarak, ağır ağır kıyıya yürüdü.

Bir zaman çakılın kenarında dineldi. Bir zaman da ayaklarını, kıyı boyundaki kara yosun örtünün —her basışta, dibinde sular cırtlıyan— yumuşaklığına göme göme dolandı.

Birbirini kovalıyan minik dalgalar, şırıldıyarak koşuşuyordu sahilde. Ufacık kumbalıkları, suyla karanın ağız ağıza nefes alıp verdikleri bu oynak çizginin tam altına geliyorlardı, burunlariyle dürtüşerek...

Az açıkta, sarı kum çağanozları, güreş tutmuş gibi itişiyorlardı çifter çifter; sonra birden art ayaklarının kürek misali birkaç vuruşiyle, kumu kazıp gömülüveriyorlardı.

Denize baktı, baktı Hasan:

«Of be... Balık da götüremedim ne zamandır... Öyle ya, kayık karada. Mevsim dersen, ilerledi. Kalmadı o bir hafta evvelinin zıpkın (1) balıkları... Hiç olmazsa karagöz, ispendek, her neyse, bulup buluşturuyorduk sabah erken ilan... Ya da gece, lâmba ilan, taşlarda falan birkaç balık, kıyıya baştankara, yumurta dökmeğe varmış... Saplattırıyorduk bizim üç çatallıyı, alıyorduk hemen. Hiç değilse, Nizam ağam yok iken, kayık karada iken, balıksız bırakmıyordum onları... Şimdi o da kalmadı. Döktüler havyarlarını, basıp gittiler açığa, koca balıklar. Gece gez, gündüz gez, sabah gez burun başlarında, tane yok. Dün gece sabahadek Gelintaşına kadar yokladım bütün kıyıları da, ne oldu? Yok işte, tane yok. Kalmadı balık ki, götüreyim. Hafta

(1) Ucu demir, çatal gibi üçlü, beşli dişli uzun bir sopa. İri balıklar sığ suya gelip, yumurta dökerken, bu yarı baygın oldukları sıra, zıpkın saplıyarak, pek çok yakalanır. Ve tabiî bu cins av, pek çok yumurtanın ziyanı sebebiyle, balık neslinin azalmasında epey rol oynar.

oluyor nerdeyse, balık götürmiyeli evlerine. İki üç akşamda bir, bir su taşımaylan, olur mu bütün görüşmek? Of be. Ne edecem be? Cama da çıkmıyor işte bugün. Ne oldu ki kim bilir? Of be...»

İsteksiz adımlarla kavağın altına dönüp, oturdu Hasan. Bir zaman daha ofladı. Kâh üzüntü, kâh umut, sevinç dolu düşünceler beyninde, dudaklarında kıpırdandılar peş peşe.

Ortalık iyiden iyiye ısınmıştı. Havada, denizle gök arasında, Marmara adasına, tâ İstanbul ufuklarına kadar, toz gibi bir ışık asılıydı. Belli belirsiz titriyerek, her yanı sarıyor, her yana bulaşıyordu. Öğle yaklaşıyordu nerdeyse..:

Hasan, bir gece evvelinden uykusuzdu, elinde zıpkın lâmba, balık peşinde kıyıları arşınlamaktan.

Karşı pencere, balkon, bahçe hareketsiz duruyordu. Baka baka yoruldu gözleri, Hasanın. Kırpıştırmaktan çekindiği göz kapakları ağırlaştı. İçi geçti oracıkta.

Epey yakından duyulan bir motor patırtısiyle sıçrıyarak uyandı. Şaşkın, bakındı sesin geldiği yere. Hiç tanımadığı, yeşil, büyük bir tekne, Kocataşların burnundan fırlamış, ikindiye tutunmağa çalışan güneşi ardına alıp, köyün iskelesine doğru iniyordu, burnunun dikine.

Kalabalıktı içi.

«Kim bilir kim?» dedi Hasan. «Belkim de Marmaradan, Asmalılardandır... Kim bilir ne alıp vereceği var, bizim köylen? Amma da uyumuş kalmışım be... Güneşe bak, te nereye devrilmiş...»

Karşı sahildeki evlerin, tam gözünün içine vuruyordu bu güneş. Camlar parıldamaya başlamıştı, ayna gibi.

O yana bakar bakmaz, fırladı ayağa Hasan.

«O be! O be! Orada be... Çıkmış işte... Allah! Güzelim... Tatlı dillim. Orada be!»

Deli gibi kollarını sallıyarak, kıyıya doğru birkaç adım koştu Hasan. Boyunun, gücünün yettiği kadar dikleşti, heykel gibi çakıldı kaldı orada. Çayırın dibi, akasyalık, koca kavağın alt tarafları, çoğu günkü gibi boştu gene.

Hasanın heyecanını, ürküp sulara atlıyan kurbağalardan başka fark eden olmadı.

Karşıdaki evin gün ışığında yüzen üst kat balkonunda, bir insan şekli kıpırdıyordu. Yüzü, havaya kalkmış renkli renkli bezler asan kolları, ancak bir beyazlık olarak seçiliyordu uzaktan.

Üzerindeki entarinin alacaları parlamasa, bunun bir kız, bir kadın olduğunu bile kestirmek zordu, ilk bakışta.

Ama Hasan, onu hemen tanımıştı. Gözünü kaşını dahi, tek tek görebildiğini sanıyordu. Kız elindeki bezleri, mendilleri, bir iki silkip mandallıyor olacaktı ipe. Hasan, hızla oynıyan renkli kumaş parçalarının, kendisine işaret için sallandığına emindi.

«Of güzelim of! El dersin bana ha? Mendil sallarsın Hasanına ha? Çamaşır mı yıkadın bugün güzelim? Onun için mi, hiç görünmedin sabah? Sonra da gördün beni, hemen çıktın değil mi? Ama senin yüreksiz Hasanın, uyuyup kalmış burada ya... Kim bilir ne kadar girdin çıktın, uğraştın da, göremedim ben. Ah güzelim, baktın çare yok, görmüyorum, çıktın mendil tutarsın bana ha?»

Dayanamadı, iki yana kocaman kocaman açarak, ellerini kollarını sallamağa başladı... Hızlı hızlı... Var kuvvetiyle.

Derenin alt başındaki yoldan, eşek üstünde bir adam geçti. Hasanı görünce, «Vah zavallı» diye başını iki yana sallıyarak...

Sonra, suların attığı, şişmiş bir tekir kedi leşini, ipe bağlı bir tenekenin üzerine yatırmış peşlerinde sürüyen, yarı bellerinden aşağısı çıplak beş ile on yaş arasında üç erkek, iki kız çocuk, «Sen çekeceksin, ben çekeceğim» diye itişerek, muştalaşarak, bağrışa çağrışa yaklaştılar.

İçlerinde en büyük görünen, sıfır numra «vurulmuş» sarı topuz kafasında en çok beyaz yarık izi sayılan oğlan; ilk fark eden oldu Hasanı.

Bir el hareketiyle, peşindekileri durdurdu. Pişkin bir reis gibi, gösterdi hedefi tayfasına.

«Yuuuu! Enik! Eniiik! Yuuuuu... Eniiiik!»

Hep bir ağızdan, —avazları hiç kesilmesin diye, ikisi soluk alırken, üçü haykırarak— bağrışıp çığrışmağa koyuldular he-

men. Kısa, korkak adımlarla da yaklaşıyorlardı, her an kaçmağa hazır.

Hasan epey sonra onların farkına vardı. Karşı balkon boşalmış, kapının camı son bir parlayışla açılmış, yutmuştu kızı.

Yeşil motor, köyün iskelesine birini bırakmış olacaktı. Ayrılmış dönmüştü, Marmaraya doğru gidiyordu.

«Girdi ya... Girdi içeri ya... Ne yapsın daha ya? O kadar el etti, mendil tuttu güzelim! Benim el kol salladığımı görünce, nasıl da hızlı hızlı çırptı mendili... Çıkar mı acaba bir daha? İkindi de akıp gidiyor... Akşamın eli kulağında. Ne yapsın ya daha, güzelim? O kadar mendil salladı... Nasıl çıksın ya daha?»

«... iiik! Yuuu... Eniiiik!.. Eniiiiik!»

Hasan çocuklara hayretle, biraz da anlamadan baktı önce. Uykusundan yeni uyandırılmış gibi kırpıştırdı gözlerini bir, iki... Sonra eğildi, birkaç taş aldı yerden, savuruverdi çocuklara; üzerlerine doğru bir hamle ederek...

Çil yavrusu gibi dağıldı, bağrışan ince sesler. Kedilerini bile bıraktılar. Yolun taşları üzerinden zıplıya zıplıya koşarak, kaçıp kayboldular.

Onları, köşeyi dönmelerinden evvel unuttu Hasan.

«Of!» dedi. «Of... Akşam oluyor gene. Akşam. Hey garibin Hasanı be... Ne yapacan? Ne edecen şimdi? Balık da yok ki, götüresin. Su dersen, daha dün taşıdın. Of be! Olmalı bir yürek, gidip vurasın kapıyı. Ben geldim, babanın elini öpeyim... Verirseniz, bir de acı kahvenizi içeyim, diyesin... Denir mi ama? Mümkünü yok, denmez. Mümkünü yok. Ayıp be. Nasıl dili döner adamın, bunu söylemeğe? Hele bir de o bakıyorsa gözlerinin ta bebeğinin içine... Of be of! Hep böyle karşıdan karşıya, uzaktan uzağa yanacak mıyız be?»

Son bir kere daha bakıp, ağır ağır eve dönmeğe karar verdi. Yavaş yavaş beyazdan sarıya, sarıdan turuncuya akıyordu karşı camlar. Kimse yoktu artık balkonda, ne de pencerelerde.

Bakışlarını çevirirken, kendi evlerinin önüne takıldı bir an gözleri .Orada, kıyıda çekili duran kayığın yanında, uzunca boylu bir karartı kıpırdıyordu.

«O ne be?» dedi Hasan. «O da kim ki be? Ne arıyor orada? Sakın Nizam ağam olmasın be?»

Bir an düşündü. «Sakın Nizam ağam, deminki, o yeşil motorlan gelmiş olmasın be? Üü... üf!»

Eve doğru koşmağa başladı.

Nefes nefese vardığında, daracık ön bahçede, denizden iki üç metre yukarda, karada yatan kayığın başında buldu Nizamı.

Hasanı görünce, kafasını kaldırıp bakmadı bile ağası. Keser, testere, tahta parçaları, çiviler, darmadağın seriliydi çakılın ütsünde. Kayığın delinen yerini «iyi bir» yamamakla meşguldü Nizam. Daha doğrusu, tamir tamamlanmış, ilk günü iğreti tıkadıkları lumbar deliğini sağlama çakmış, yarayı, az ötede yakılı ateşte tüten eski yarım tenekenin içinden aldığı bulakla, kara kara sıvamaya uğraşıyordu altlı üstlü.

Dili tutulmuş, bir süre seyretti onu Hasan. Nihayet açabildi ağzını:

«Hoş geldin ya Nizam ağam! Nerden geldin ya? Hani ya motor ya?»

Hasanı yeni farkediyormuş gibi kaldırdı başını Nizam.

«Ha» dedi. «Sen misin? Gelebildin demek ha? Demek hatırlıyorsun bâzı bâzı burayı da? İyi... Sen de hoş geldin!»

Kafasını gene işine eğdi, parmak parmak yedirmeğe koyuldu bulağı, tahta aralarına.

Az durup, tekrarladı sorusunu Hasan:

«Nizam ağam, nerde motor ya? N'oldu ya?»

Bu defa dönmeden cevapladı Nizam:

«Yok motor.»

«Yok mu?»

«Yok. Olmadı daha. Yapamadılar. Bilmem nereleri eksikmiş. Arayıp... Bulacaklar... Yapıp, tamam diye haber salacaklar bana. Yıllan kalacak değildim ya yabanın memleketinde. Yetmedi mi on gün çektiklerim? O yana koş, bu yana koş... Mafetti beni namussuz makina...»

Hızla çevirdi başını, çelik pırıltıları çakan gözlerini dosduğru Hasana dikti.

«Anlıyacağın, o da kof çıktı, senin gibi...»

Gene döndü kayıktan yana. Ama kesmedi, lâflarının ardını:

«Ulan dedim ustalara... Ulan şurası bozuk, burası eksik diyorsunuz. Hep ver ha ver. Yandım be. Yıldım be. Yenisinin parasını geçti masarifimiz. İki bin beş yüze aldım bu boku. Siz verin bin beş yüz, bin verin, alın bu leşi başımdan... Kılları oynamadı deyyusların. Biz hurdacı değiliz, enkaz alalım. Ustayız, motor yaparız. Kısmetin varsa, bunu da yaparız gelir alırsın dediler. Verdim ellerine Rıza Dayının kahvenin adresi. Savuştum canım azat. Mafetti beni namussuz motor. Maf! Bu sefer de yapamazlarsa, gidip alacağım... Otuz kulaç suda, dayanacağım denize, yallah, kurtulayım belâdan...»

İşi bitmişti. Parmaklarının bulağını, bir tahta parçasiyle sıyıra sıyıra doğruldu. Kendi kendine söylenerek:

«Tamam bu iş! Dayan küreğe bundan sonra Nizam ağa. Bekle de motor yapılsın, gelsin. O da kof çıktı, kof! Kime güvendik kime dayandık, kime el verdikse kof çıktı hepisi... Kaderine tükürdüğümün garip Nizamı. Güvendiğin dağlara kar yağıyor, kar! Sen de uğraş didin dur hep bokuna...»

Yaklaşan «bora sıcağının» epeydir farkındaydı Hasan. Eskiden olsa susar otururdu, ama nedense son günlerde bir başkalık, bir büyüklük, bir kuvvet hissediyordu kendinde. Hiç sebepsiz, hafif bir kızgınlık, bir öfke de duyuyordu Nizam ağasına...

Nizam ağasının bir Hasanı vardı, biliyordu. Kendinin de bir Nizam ağası olması lâzımdı. Sonra ne öğrenmişse, hepsini Nizam ağasından öğrenmişti...

Ama işte nedense, şu son günlerde, Nizam ağasına, onun öğrettiklerine, ona olan kendi davranışlarında gerekli bellediği noktalara karşı, tuhaf bir kıpırdanış, bir sarsıntı vardı içinde.

İlk şimşeği çaktırmak için, bulutları parmaklamadan edemedi:

«N'olmuş yâni Nizam ağa? Ne demeğe getiriyorsun yâni bu lâflarınan? Ne yapmışız biz?»

Nizam gürledi:

«Ne yapacan be? Ne yapacan be daha? Bi güvendiğim ba-

bam vardı, onu da anamla yakaladım... Evlât dedik, canımız dedik, bağrımıza bastık seni, ne oldu?»

«Ne oldu? Ne olmuş?»

Nizam bir daha gürledi:

«Ne olacak? Sen de kof çıktın Hasan Efendi. Sen de attın kazığı bana. Ben ki senden bir şeyimi esirgemedim. Temelli sana bağladım canımı... Umudumu... Her bi şeyimi... Sana. Sana. Sâfi sana. Sen de kof çıktın be... Sen de!»

«Ne yapmışız ki be Nizam ağa? Ne yapmışız ki, böyle lâf ediyosun?»

Nizam boşandı nihayet:

«Hiçbir şey yaptığın yok. Hiçbir şey. Yapsan, yüreğim yanmaz. Yapmadığın için de mafoluyorum ya. Ulan, on gündür yoktum, ne yaptın ha bu evde? Ulan malım deyip de, bir çivi mi vurdun şu kayığa? Bir kova su mu attın üzerine, açılmasın karada tahtaları güneşlen, sıcaklan ha? Ulan geldim, eşek geberiyormuş acından be... Bu havada kapalı hayvan. Önünde ne suyu var, ne otu...»

«Dün çıkardım otlattım daha be Nizam ağa...»

«Sus! Bir de cevap verme. Gördüm ben. Geberiyormuş hayvan acından. Adam utanır be. Şu kayığın haline bak. On gündür, içinin leşiyle, pisiyle duruyor. Ne yaptın ha? Bu kadar gün, ne yaptın ha? Dedim kendi kendime ki gelirken, elbet Hasan, eli vardığı kadar bir tamir vurmuştur kayığa, denize çıkıp bir iki balık da kapmıştır belkim... Biliyor bu kadar masarifimiz var, boş oturmaz elbet. Hey be! Umut gönlüm umut, bu dünyada unut! Hey be... Sevdaysa sevda, aşksa aşk. Ne bu be? Gözün bir yanı görmüyor... Daha ilk başında sapıttın. Sonra ne hayır göreceğim senden? On gün boşboşuna dolanmış durmuş. Bir işe vurmamış elini be. Mart ayındaki mırnavları bile geçtin be. Yazık olsun sana, yazık. Utan be. Utan böyle sevdalı sevdalı dolanmaktan. Dur dayan, su taşı, balık taşı elâleme, bir bilip yaptığın o kaldı. Rezillik be!»

Eğildi, keseri, testereyi, kalan üç beş çiviyi toplayıp aldı yerden. Sonra gitti, bulak tenekesini tel sapından tutup indirdi

ateşin üstünden. Hasanın yüzüne tükürürcesine bir son bakışla yanından geçti, bir hışım girdi eve.

Dikile kalmıştı Hasan, yerinde. Başı dönüyordu sanki. Tam o sıra, bir kahkaha çalınır gibi oldu kulağına. Bildik, tanıdık bir ses çın çın öttü beyninde.

Hızla kaldırdı kafasını.

Durduğu noktadan, yandaki evin üst kat balkonunun, ancak bir ucu görülebiliyordu.

Ve işte oradaydı Fatma.

Elleriyle tahta korkuluğa tutunmuş, az dışarı sarkmış, Hasana bakıyor, hem de gülüyordu.

Beynine bir varyoz yemiş gibi oldu Hasan. Lıkır lıkır bir şeyler aktı içine.

«Duydu!» dedi kendi kendine. «Duydu! Hem de gördü. Hem de duydu. Mafoldum. Köpek gibi bağırdı bana. Duydu hepsini. Mafoldum!»

Bir alev parladı yüzünde. Döndü, yıkılırcasına koştu eve, daldı içeri. Nizam, ayağını merdivenin en alt basamağına atmış, yukarı çıkıyordu.

«Nizam ağa!» diye bağırdı Hasan, var güciyle. «Baksana bana Nizam ağa. Ne belledin beni sen ha? Esirin mi, yoksam kölen mi? Yoksam ki kapında bağlı bir köpeğin mi? Ne belledin ha? Söylesene bir...»

Nizam olduğu yerde, donup kaldı.

«Hasan...» diye, zorlukla mırıldandı. «Hasan...»

Bir şey işitecek hali yoktu Hasanın.

«İtten köpekten beter yaptın beni be. Ne istiyorsun yâni? Sevdâlı! Sevdâlı! Sevdâlıyım. Var mı bir diyecen? Seviyorum işte, ne yapacaksın? Seviyorum. Sevdâlıyım, var mı bir diyecen? Beğenmezsen, tutar kolumdan atarsın beni dışarı. Ben de bilirim derdimi, ararım çaremi. Ne bu be? Esir mi belledin, yoksam ki satılmış köle mi?»

Az toparlandı Nizam.

«Hasan!» diye bağırdı. «Hasan, dediklerini duyuyor musun? Söylediklerini kulağın işitiyor mu? Kendini biliyor musun?»

«Biliyorum ve de duyuyorum, işitiyorum. Ve de daha söy-

liyeceklerim var. Bıktım bu sevdâlı lâfından, anlıyor musun? Bıktım. Evet seviyorum, sevdâlıyım, var mı dahası? Ve de evleneceğim, var mı bir lâfın? Evleneceğim, alacağım onu, tamam mı?»

Bu defa iyice çarpıldı Nizam. Ölgün bir sesle:

«Ne? Ne? Evlenecek misin? Evlenecek misin?»

«Ne sandın ya? Köpek belledin beni değil mi? Tâlimli, terbiyeli maymun. Esirin, kölen belledin değil mi? Evleneceğim ya... Para toplıyacağım, biriktireceğim, evleneceğim ya! Gidip babasından istiyeceğim ya. Ne sandın? Beğenmezsen defedersin beni, çekip giderim. Tutar atarsın kolumdan. Yetti be. Yetti! Köpekten beter ettin beni. Yetti. Para toplıyacağım, gideceğim babasına, evleneceğim. Yetti. Ve de şunu iyi bilesin, bundan sonra, ne zaman canım çekerse, o zaman geleceğim denize. Emir ilan değil. Ve de geldim mi, bedavaya, karın tokluğuna çalışmam artık. Ne tutarsak, ne satarsak alırım payımı. Yetti be. Canın isterse kabul edersin, etmezse atarsın sokağa beni, ben de işimi bilirim. Tamam mı?»

Ağzı köpük içinde, tükenmiş gibi birden sustu Hasan.

Dimdik, Nizama baktı.

Akşam oluyordu.

Kırmızı bir ışık giriyordu kapıdan. Epey karanlıktı içerisi. Nizamın yüzündeki bütün çizgileri, gene de seçebiliyordu Hasan. Elinde olmadan titrediğini hissetti.

Nizamın, ağarmış gibiydi suratı.

Gitgide sönen bir aydınlık; tuhaf bir fosfor parıltısı halinde gözlerinden çıkarak bütün yüzünü aydınlatıyordu.

Ezilmiş, çökmüş gibiydi bu yüz. Gerilmiş, sert duran ne varsa, kopmuştu birden; adale, çizgi, ifade. Acayip, boş bir aydınlık, bembeyaz bir hayalet suratından sarkıyor, sallana sallana sönüyordu sanki...

Nizam ağası gitti, bir başkası geldi sandı Hasan, bir an. Ama değil. Nizam karşısındaydı, yavaş yavaş, merdivenin alt basamağına çöküyordu. Birden, tamamen kararmıştı yüzü. Yok gibi simsiyah bir kafadan, zor duyulan bir mırıltı akıp gidiyordu:

«Sen de ha Hasan? Sen de ha? Sen de ha? Sen de bunu yaptın bana ha? Senden de aldım nasibimi ha? Buydu sonu ha? Bilseydim çoktan intihar ederdim kendimi... Çoktan... Sen de ha Hasan? Sen de ha?»

Hasanın öfkesi, birden gene depreşti:

«Ben de ya! Ne varmış ben de ya? Yetti dedim sana, yetti. Yetti be. Esir, ya da kölen bellemiştin beni, yetti. Tamam. Düşün dediklerimi, ya kabul edersin. Ya da atarsın sokağa beni. Kalırsın bi başına, eşeğinnen beraber...»

«Hıı!» dedi Nizam.

Duymadı Hasan. Hızla döndü, çıktı dışarı. Vurdu kapıyı, tüm karardı içerisi. Ardına bakmadan yürüdü.

Köyün içine vardığında, adımlarının hıziyle beraber, öfkesi de tükendi. Batan güneşin son ışıkları gibi, kızgınlığının kızartısı sarardı, söndü. Yerine, gitgide koyulaşan bir pişmanlık, gece gibi gelip yayıldı içine.

«Of be! Çok da acı konuştum ben de. Çok da ağır lâf ettim. Olduğu yere çökerttim adamı. Ama o da bana neler dedi. Neler etti. Köpek etti beni... Hem de duydu Fatma. Of be... O ne be? Orada ne var be?»

Rıza Dayının kahvesinin önü, adam almıyordu. İçeriden vuran lüksün şavkiyle beraber, bağrışan, çığrışan bir kalabalık da taşmıştı dışarı. Bir kişinin etrafını çevirdiklerini, kararmış çınarların altındaki ölgün ışıkta yürüyen Hasan, kolaylıkla seçti. Dayanamadı. Yaklaştı kalabalığa.

Milletin içinde kendisine yol açmağa uğraşıyor, hem de bağırıyordu bir adam! Hamdiydi bu.

«Bırakın be! Daha evime gideceğim be. Bir kere, iki kere anlattık, yetmedi mi? Evet! Evet be! Hepsini orada tuttum. Yedi balık be. Alay ediyordunuz ya siz her gün... Bakın görün işte kim haklıymış... Aylardır ezip ezip, denize sardalyaları, gümüşleri atıyorum, her gün merayı yemliyorum diye alay ediyordunuz benimlen. Sırasında, paramlan balık alıp, ezip denize atıyordum diye, alay ediyordunuz. Gidin görün bakalım yarın benim merayı! Hem de müsaade veriyorum avlanmanıza. Selbestsiniz. Hediyem olsun size. Ama ilk balık tutan, gelip bir

kere elimi öpecek. Ustamsın diyecek. Bir sefer. Yoksa, alıştım nassa para vermeğe, alırım kırk elli okka kireç, boca denize, bembeyaz yaparım merayı, tek balık kalmaz, kaçar dağılır hepisi. Hem de bu defa, bir daha dönüp gelen olmaz. Ebedî geberir mera. Ona göre, Ulan bırakın artık gideyim be. Yarın görürsünüz gözünüzlen... Ulan akşam oldu be. Daha eve varıp fasulye kaynatacam...»

Hasan, biraz daha sokuldu. Ayaklarının ucuna basarak dikildi. Bağrışıp çağrışan kalabalığın içinde Hamdinin yüzünü de rahatça görüyordu.

Ağzı kulaklarında, gülüyordu Hamdi.

Etrafını çevirenlerden, gerçekten kurtulmak isteyip istemediği de tam belli değildi. Kahraman muamelesi görüyordu. Şaka değildi bu! Kim bilir ne çok zamandır, böyle bir şeyi özlemişti Hamdi. Şimdi de nazlana nazlana, ama gene de bol bol konuşuyor, «zaferinin» tadını tam çıkarmağa uğraşıyordu.

«Yahu ne var, anlattık ya be! Evet. Alkoz altı. O bizim eski, en bir bereketli av yerimiz. Gazap Ahmedin tonossiya çevirdiği, öldürdüğü yer. Benim aylarlan, sardalya, gümüş döktüğüm, yemlediğim, sizin de dalga geçtiğiniz yer. Evet be. Alkozun alt boğazı. Yahu anlattım ya be... Orada işte, öğlen üzeri, siftah, çözüp attım oltayı, bismillâh. Sonra da yattım kıçüstüne. Ağır ağır da akıyor kayık, sularlan. Yalan yok. Kapattım gözlerimi, hemen uyumuşum be. Ürya bile görüyorum. O geçen yaz, buraya kotraylan gelen toristler gibi bir yavru! Hani çıkmışlardı Alkoza da, oradan soyunup, her bi tarafları meydanda, manyoylan denize girip yıkanmışlardı? Fransız mı, Alaman mı ne, vardı hele bir tane içlerinde... Hani Şükrünün balığa bayılmıştı da satın almak istemişti, canlı canlı yüzüyor görünce... Şükrü de yetmiş beş liraya dayanmıştı, üç kiloluk balığı. Kazıklamıştı karıyı. Ah bende olacaktı o gün birkaç balık! Bedava verirdim o yavruya be... Neydi o vaziyet? Bembeyaz... Of... Ha, dediğim, üryamda tıpkı tıpkısına o yavru. Dikilmiş başıma, gene gâvurca bir şeyler söylüyor. Çakmıyorum ki ne diyor, boyuna lambur lumbur ediyor. Baktı anlamıyorum... Tuttu elimden çekiyor. Çekiyor be! Kalk, sarıl bana di-

yor herhal... Ulan çekiyor elimden be... Ulan karı çekiyor elimden... Öp diyor besbelli... Çekiyor! Ulan dedim, ulan, can havliynen bir fırladım. Ne karı kaldı ne bir şey. Ama gidiyor ha elimden mesina. Ulan, balık be. Aldık içeri. Sonra da altı tane daha. Tamam mı? Yahu dayılar, bir saattir bağırıyorum size, Alkoz dirildi be! Alkoz dirildi. Dirildi. Dirildi... Eey, duyduk duymadık demeyin be. Alkoz dirildi. Dirildi. Dirildiiii... Tamam mı? Yarın gidip görürsünüz gözünüzlen. Hadi bırakın artık evime varayım be. Daha fasulye kaynatacam... Bekâr adamım ben be. Koyverin yakamı artık...»

«Alkoz dirildi...»

«Alt boğazdan balık yakalamış Hamdi...»

«Hem de yedi tane!..»

«Yaşasın be... Yaşasın be... Bir balık vursun oltama, yedi kere öpeyim Hamdinin elini be...»

«Alkoz dirilmiş ha?»

«Gelintaşı da dirilmiştir herhal...»

«Likoz da canlanmıştır... Bütün mera canlanmıştır.»

«Dirildi Alkoz!»

«Dirildi.»

Bir an düşündü, sonra eve doğru koşmağa başladı Hasan.

Nefes nefese girdi içeri. Karanlıktı alt kat. Zifirî. Birkaç sendeleyip, buldu merdiveni. Paldır küldür yukarı çıktı. Hafif bir ışık vardı ön odada. Daldı hemen.

Yerde, bağdaş kurmuş oturuyordu Nizam. Ekmek zeytin vardı önünde. Ama ya yeni başlamış olacaktı yemeğe, ya da çok yememiş.

Yanda duran lâmbanın kısık ışığında, ne ağasının çenelerinin oynadığını gördü, ne de yerde zeytin çekirdeği seçti Hasan.

Heyecanla:

«Ağa!» dedi. «Nizam ağa...»

Yavaşça başını kaldırdı Nizam. Çukurlarının ta dibine kaçmış gözlerle baktı.

«Ha... Ne var?.. Ne oldu?»

«Nizam ağam... Nizam ağam, Alkoz dirilmiş!»

Uykuların en derininden uyanır gibiydi Nizam.

«Ha? Ne olmuş? Alkoz mu? Ne olmuş?»

«Dirilmiş, Nizam ağam. Alkoz dirilmiş! Biliyorsun, boyuna yemliyordu orayı Hamdi. Bugün yoklamış. Tam yedi balık almış. Dirilmiş Alkoz, Nizam Ağam. Düşün...»

«İyi.»

«Motorumuz da bozulmuştu şu ara. Dirilmiş Alkoz, Nizam ağa. Düşün ne iyi.»

«İyi ya... İyi ya... İyi. Çok iyi. Çok iyi.»

Derin karanlıklardan, gün ışığına dönüp geliyordu Nizam. Dipsiz bir kuyudan «iyi»ye tutuna tutuna çıkıyordu.

«İyi... Çok iyi... İyi. Alkoz ha? Alkoz dirilmiş ha? İyi!»

«Yarın gider, hemen yoklarız ha Nizam ağam? İstersen bakalım bu akşam, geceylan, birkaç kuvit tutmağa? Ya da sabah erken, üçlü oltaylan bakarız...»

«İyi... Çok iyi.»

Yavaş yavaş, yüzündeki çizgiler gerilmeğe, canlanmağa başlıyordu Nizamın. Eskiye dönüyordu suratı, belli belirsiz bir kıpırdayışla.

Hasan, ağasına baktı. Gönlünü alacak bir lâf aradı.

«Ağam, Nizam ağam...»

«Hı?»

«Eğer sen beni kovmazsan Nizam ağam... Sen beni atmazsan... Ben de hiç çıkıp gitmem. Bırakmam seni...»

«İyi!» dedi Nizam. «İyi.»

«Sonra Nizam ağam, para kazanıp evlendiğim zaman da, sen istedikten kere, gene burada otururuz. Gene beraber oturuz. Sen bizi kovmadıktan kere... Hep bir arada otururuz. Sen yaşlandığın zaman da ilerde, kocadığın zaman, bir de kadın eli bulunur sana bakacak. İki kişi oluruz. Sen atmadıktan kere, ben bir yere gitmem, evlendiğim zaman da, hep bi aynı çatı altında barınırız...»

Nizamın gözlerinde mavi bir ışık, hızlı hızlı yanıp sönmeğe başladı birden. İnce bir çizik belirdi dudağının kenarında, çabucak kayboldu. Hasanın hep duymağa alışık olduğu sesiyle konuştu:

«İyi Hasan. İyi öyleyse. İyi. Çok iyi.»

«Nasıl, yarın da gideceğiz Alkoza değil mi?»

«Gideriz ya. Gideriz elbet.»

«İyi mi?»

«İyi ya. İyi. Hadi gel otur Hasan. Otur da ekmek yiyelim öyleyse...»

Çöktü Hasan. İki üç kere, doldurup boşalttılar avurtlarını.

«Ha...» dedi Nizam. «Hasan?»

«Buyur Nizam ağam.»

«Şu senin pay işi? Nasıl yapacağız? Yarı yarıya mı olacak? Yoksa razı mısın, üçte bire? İyi mi? Ne diyorsun?»

«İyi üçte bir, Nizam ağam. İyi... İyi ya...»

VI.

Köpük köpük, bağırtı çığırtı olmuştu Utat Mora burnunun sığ suları. Allı yeşilli, sarılı morlu, güllü çiçekli entariler; boğum boğum bacaklarını uzatmış, dizlerine kadar sıvayıp kumlara gömmüş, ağrılarını sızılarını, gökten tüm yaldız, alev alev akan güneşe vermiş, birbirlerine avaz avaz dedikodu seslenerek sahilde oturan anaların, teyzelerin, yaşını başını almış ablaların, pörsümüş kocakarıların kalabalığı arasına serpilip serilmişti.

Yedisinden on yedisine kızlar; pembe-beyaz çırpınan kolları, parıl parıl dövünen bacakları, su kaçmasın diye sımsıkı yumdukları gözleri, kapadıkları ağızlariyle bir tuhaf buruşan, ama gene de gıdıklanıyormuş gibi güldükleri besbelli kızarmış yüzleri, batmamasına uğraştıkları başlarının, geriye kanırarak dimdik kaldırdıkları boyunlarının ardına saçak saçak dağılmış yüzen upuzun saçları, ayağa sıçrayıp sıçrayıp tekrar dalmak, gene o emeklemeğe benzer köpek yüzüşiyle pata küta çabalamak için kalkındıklarında, her bir yanlarına ışıl ışıl yapışmış, vücutlarının her bir kıvrımına girmiş açık mavi, eflâtun, kavuniçi gömleklerinin altından belli olan yuvarlak, çukur, gölgeli, dipdiri güzellikleri, sivrilerinin esmerliğine dayanıp kabaran göğüsleriyle, kar köpük etmişlerdi denizi.

Su sesi, kanı kaynıyan kadın kız sesi, bir arada çığıldıyor, taptaze bir serinlik halinde yayılıyordu etrafa...

Lâcivert bir meltem ışıldıyordu açıkta.

Bâzı bâzı, her bir şeyi görmek için tam «açık göz» birkaç delikanlı, burundaki kayaların dibinde soyunup denize giriyor, küçük koyun içi gıcıklıyan kahkahalarına fazla sokulmağa cesaret edemeden, az geçince tükenecek koca koca kulaçlarla, var kuvvetlerini «birkaç çırpıda» harcıyarak yüzüp, en uçdaki büyük yuvarlak tek taşın üzerine tırmanıyor, bir süre orada oturup, rüzgâra verdikleri kemikleri pul pul ürperdikten epey sonra, kıyıda yıkanan «gönül bağladıklarının» kendilerini iyice se-

çip tanıdığına inanç getirince, başlıyorlardı durup dinlenmeden peş peşe denize atlamaya; gözler oynaşta olduğundan, bu maharet gösterileri çoğu kere, tam karın üstü düşüp faşırdamakla neticelense bile, kırbaç yemiş gibi kıpkırmızı yanan göğüslerine aldırmadan, yenilerine kalkışmağa...

Yaz gelmişti, yaz!

Önce bir tek ağustos böceği duyulmuştu. Sonra bir daha. Bir daha... Derken, bütün zeytinliklerden, bütün kavaklardan, bütün ağaçlardan, yeri göğü durup dinlenmeden mızraplıyan bir tek çığırış, bir tek yakarış halinde havada titriyen, aynı dev ağızdan çıkıyora benziyen «Yaz... yaz... yaz... yaz» müjdesi yükselmiş; önlerine kattıkları palazlarını domates bahçelerine, bağların bostanların kıyılarına kadar indiren anaç kekliklerin —yerden buram buram tüten öğle sıcağında büsbütün coşan— «Gık... gık...» larını bile bastırmıştı.

İstanbul üstlerinden varıp yetişmişti meltem de.

«Oh!» demişti, Büyük Paflimi ovasında, mısır bostan bahçelerinde çalışanlar, kazma kazan, kök söken, çapa çapalıyanlar.

Ovaya, «yazlığa» taşınarak kulübelerinde yatanlardan çok; her gün Gelintaşının üzerindeki daracık yoldan dolanıp Paflimiye, —Nivia deresinin iki yanında, altın gibi sararak şişen kavunların, kıpkırmızı «kanla» dolan karpuzların arasında ter dökmeğe— giden, akşamları köye dönen kadınlı erkekli, kız kızan, pek azı eşeğe binmiş, —o da yalnız er kişiler!— çoğu, tabanlarının çatlaklarına ilâcı, yolun tozlarından uman, gene neşeli, konuşkan, avaz avaz türkü söyliyen kalabalığa, onların içlerinin ateşini, alınlarının alevini yatıştırmağa, gönüllerini serinletmeğe yarıyordu bu ipek mavisi rüzgâr.

Köyün yarısına yakını, Paflimide, az bir kısmı da öbür yanlarda, bağlarda, zeytinliklerde işliyordu. Kalan yarısının erkekleri balığa gidiyordu. Denizden başka malları bulunmadığından, ya da içlerinden birkaçı gibi, halleri vakitleri iyice sayıldığından, karada çalışmıyan kadın, kız kısmı ise, Utat Moraya doluşuyordu.

Gençler, köpük köpük «yıkanıyor», çığlıklar, kahkahalar

atarak itişip şakalaşıyor; yaşlılar sahilde avaz avaz konuşarak güneşleniyor; öğle ekmeğini bile orada yiyip, akşama doğru sırta, Tumba'ya çıkıyor, uzaklardan, kırmızı-mavi, birer ikişer görünen, bâzısı beyaz yelken açıp sırtını rüzgâra dayamış gelen, yaklaşıp büyüyen kocalarının, ağalarının, sözlülerinin, sevdalılarının kayıklarını bekliyorlardı.

Onlar teker teker, kendilerine bağırarak, el ederek, tuttukları balıkları seslenerek az açıktan geçip limana dolanırken, sırası tamam kadınla kızlar da, ötekilerden, hâlâ bitmiyen lâflariyle uzaya uzaya kopup ayrılıyor, koşa seke evlerinin yolunu tutuyor, yavaş yavaş kalabalık dağılıyor; batan güneşin pembeleştirdiği, «pıt pıt» patlayıp sönüşleri daha tükenmemiş köpüklerin kaymakladığı sularla, altüst edilmiş kumlarla, bir başına kalıyordu Utat Mora.

*
**

Aysız, ama bol yıldızlı bir yaz gecesinin, göktaşlariyle yol yol yırtılan koyu mavisinde, yukarı sırtta öten cırcırın tek tonlu nefesini bile örtemiyecek kadar sessiz, şıpırtısız bir kayık yaklaştı sahile.

Baş tarafı, Utat Mora koyunun kumlarını buldu bulmadı; burundaki kayalıkların simsiyah çatlaklarından bir karartı fırladı. Uçar gibi koşarak geldi atladı tekneye.

Çabucak açıldı sandal. Döndü. Denize parmak parmak uzanan üst burunların koyuluğuna karışıp kayboldu.

Hüsyein, basamak sopasını kaldırmış, çıplak koca ayaklarını iki yana açarak, dayamıştı farş tahtalarına. Öyle kürek çekiyordu.

Ambarın gölgeli kuytuluğuna sığınmış, yerde oturan kız ise, tepesine yakın inip kalkan küreklerin koca topuzlarına aldırmadan, kedi gibi, gitgide daha çok sokuluyordu Hüseyinin bacaklarının arasına.

«Yapma Fatma! Dur hele... Açılalım az. Dönelim şu taşları da... Bir gören mören olur.»

«Öf!» dedi kız. «Hep bu... Hep bu korku. Bıktım.»

Eğdi başını, iki eliyle sarıldığı Hüseyinin sol ayağına, alev

alev yanan yüzünü dayadı. Bükülmüş, dertop olmuş, yarı yatar tuhaf bir hal aldı.

Dizinin dibindeki bu sıcak karartıya baktı Hüseyin. O ilk geceyi hatırladı.

Kıyıdaki levrek tutma faslından sonra, bir iki kere daha buluşmuşlardı orada, öyle kısa, kaçamak.

Mart ortalarında bir akşam, Hüseyin yanaşırken, gene el sallamıştı Fatma ona,« bu gece buraya geleceğim, gel sen de» demiş, cevap bile beklemeden dönmüş, koşup gitmişti.

Kış sonuydu, açık ama ayazdı hava. Düşünmüş düşünmüş, gece, gene kayıkla varmıştı oraya Hüseyin. «Kuvit muvit yok, arayan da çıkmaz, ama ne olur ne olmaz köyün burnunun dibidir» diyerek yanaşmasiyle... fırlayıp gelmesi bir olmuştu kızın da.

Atlamıştı sandala. Gene böyle, hemen ambara çökmüş, kıvrılıp oturmuştu yere.

Gene böyle açılmışlardı. Daha, yukarı doğru birinci burnu dönmeden:

«Belime batıyor...» demiş, ayak basamağını kaldırıp koymuştu bir kenara kız. Sonra da sokulmuştu gene böyle, yavaş yavaş, Hüseyinin bacaklarının arasına.

Burnu çok yakından dolanırken, sol küreğini, kıyı taşlarına çarpmasın diye bırakmıştı yana, hafif hafif sağını alarak dönüyordu Hüseyin.

Birden, dizlerinin üstünde kalkınarak, hızla dikilmişti Fatma. Sarılıvermişti Hüseyine. Ensesine, kulaklarına kenetlemişti ellerini, sonra da koyvermişti kendini gene gerisin geriye ambara... sırt üstü devrilirken, koca adamı da çekip almıştı aşağı...

Kayık dönüp, kıyı taşlarına yaslanmıştı. Gacur gucur ediyordu altı. Ama duymaz olmuştu Hüseyin.

Kendi erkek dudaklarının, Fatmanın o ufacık ağzında eriyip kaybolduğunu hissediyordu. Şeker gibi bir tat, dilinden girip kanına karışıyor, her yanını alev alev kaplayıp, beyninde harlıyordu. Var gücüyle sarılıyordu kıza. Arada sırada, «Ah» diye

yanıyordu, kulağında sıcacık kıvrılan nefes. Ensesine, saçlarına daha çok yapışıp gömülüyordu, ince parmaklı eller...

Sonunda, bir ara, Hüseyin ağzını kurtardı, kaldırdı başını. Gözleri, kızın pırıltılar tutuşan gözlerine dikildi.

«Ah!» diye inledi, boğulur gibi. «Ah...»

Gülümsedi kız. Sonra bulandı yüzü.

«Hadi...» dedi. «Hadi canım...»

«Ne?» diye anlamadan baktı Hüseyin. «Ne hadisi?»

«Hadi canım... Hadi durma artık... Al beni. Yap istediğini bana. Al beni... Hadi!»

Yaylı gibi doğrulup kalktı Hüseyin.

«Yok!» dedi. «Yok kızım... O şey olmaz. Hem evlenemem ben öyle çabuk kızım. Bekleme benden.»

Sonra, kabalığını bağışlatmak istercesine, ilâve etti: «Evvelâ motor almam lâzım. Çalışıp kazanıp, motor alacağım en evvel.»

Gene kıza baktı. Öyle yatıyordu Fatma. Derin derin soluklarla kabarıyordu göğsü. Gözleri yarı kapalı, yarım açıktı ağzı. Hem uyur, hem güler gibi bir hali vardı.

«Yapamam Fatma. Onu yapamam. Evlenemem sennen öyle çabuk. Evlensem bile, zamanı belli değil. Onunçün olmaz. Yapamam. Alamam seni şimdiden...»

Kabında fışkıran buhar kadar sıcak, fısıldadı kız, yattığı yerden:

«Aptal! Evlenelim hemen diyen kim sana? Beni sevmiyor musun?»

«Sevmem mi? Sevmesine seviyorum ama... Olur mu? Olur mu kızım?»

Fatma da doğruldu. Tam gözlerinin içine baktı Hüseyinin. Işıl ışıl yanıyordu karanlıkta, bu iki çift göz.

«Hüseyin» dedi yavaşça. «Hüseyin, kızım deme bana. Ben kız değilim Hüseyin.»

«Haa?» diye geceyi çınlattı Hüseyinin sesi. «Haa? Ne dedin? Anlamadım. Haa?»

Tane tane, bir daha tekrarladı Fatma.

«Ben kız değilim Hüseyin. Küçükken bir kaza geçmiş başımdan. Avşadayken. Anladın mı dediğimi? Anladın mı şimdi?»

Durup, düşüne kalmıştı Hüseyin. Fatma hâlâ ona bakıyordu. Gülmekle ağlamak arası bükülüyordu kızın dudakları.

Hüseyin, direnişindeki bütün kuvvetin, yavaş yavaş uçup gitmekte olduğunu hissetti. Kendine son bir tutamak arar gibi:

«Hem...» diye kekeledi. «Gene olmaz... Gene olmaz. Ya çocuğumuz falan olursa? Olmaz...»

«Düşünme onu Hüseyin. Düşünme. Olmaz benim çocuğum. Hep ağır falan kaldırırm, olmaz çocuğum. Hüseyin... Hüseyin... Hüseyin canım... Ah...»

Başını arkaya bıraktı. Yattı gene.

Dayanamadı, diz çöktü, sonra eğildi, sarıldı Fatmaya Hüseyin. Kızın, eteklerini yukarı doğru çekiştirdiğini farketti altında.

Sonra her şey silindi gözünden.

Ancak ertesi sabah, sandalın kızarmış taban tahtalarını yıkarken gerçeği anlamıştı Hüseyin.

Fırladı yerinden Fatma.

«Dur!» dedi. «Dur artık. Nereye gidiyorsun? Kovalayan mı var peşimizde? Daha bir sefer sarılmadın bana, geldim geleli. Sen beni sevmiyorsun Hüseyin. Hiç sevmiyorsun.»

Ağlayarak geçti, kıçüstüne oturdu. Kürekleri havada kanat gibi, iki yana açık tuttu Hüseyin, çekmeden. Az daha gitti sandal, bir gece kuşu kadar sessiz süzülerek, durakladı.

«Fatma!» dedi, oturduğu yerden Hüseyin. «Fatma, ne ağlıyorsun yahu? Seviyorum seni dedim ya. Her gece aynı şeyi mi söyleyeyim? Kaç aydır, iki üç gece geçmiyor, beraberiz. Hep demiyor muyum? Seviyorum seni... Seviyorum.»

Fatma, ellerini yüzünden çekti.

«Sevseydin, bir sarılırdın. Bir sefercik öperdin.»

«Canım az açılalım dedik kıyıdan. Gidelim her zamanki yerimize...»

«Bıktım... Hep korku. Hep kaçaklık. Söz verdiydin tee ne zaman, daha bir sefer balığa götürmedin beni gündüz. Ben korkmuyorum da sana ne oluyor? Kız olan sen misin, ben miyim?»

«Canım ben senin için çekiniyorum. Gören olur, lâf dağılır, adın çıkar.»

«Çıkarsa çıksın! Bir beklediğim mi var?» Aman beni almazlar evde kalırım diye çekindiğim mi var? Kim duyarsa duysun. Ölüp bitmiyorum aman bana koca diye. Evden de Allaha şükür bakmıyorlar, aman bu kız evlensin de çekip gitsin kurtulalım... Kalırsam kalayım evde. Sen de istemedikten sonra beni, vız gelir gerisi...»

«Canım ben istemedim demedim. Ama biliyorsun, her şeyden evvel, en evvelâ motor almam üluzum. Öleceğim, alacağım. Biliyorsun, çalışıp, biriktirip alacağım bir motor. Mümkünü yok... Ondan sonrası, biraz daha da para biriktirdim miydi, düşünürüz ancak evlilik mevlilik. Başından da dediydim sana...»

«Sana, aman evlenelim diye yalvaran kim? Sevmiyorsun beni. Sevmiyorsun. Gönül eyliyorsun benimle. İstersen hiç evlenme benimle. Umurumda değil. Ama sev beni. Sevmedin miydi, dayanamıyorum. Anladın mı? Sen sevmiyorsun beni Hüseyin. Bıktın bile benden...»

«Of...» dedi Hüseyin. «Sana da lâf anlatılmıyor be kızım. Sevmiyor sevmiyor... Daha nasıl sevecem? Sevmesem işim ne, bu saatte buralarda? Gündüz dur durak yok balıkta, bir de gece uykusuzluk üstesine... Bir şikâyet mi ettim sana? Sevmeseydim, işim ne yanında? Of yahu...»

Daldırdı kürekleri suya, üzerinden yol geçmez, denizine kayık uğramaz, sırtı uçurum, o içerlek, sapa koya, her zamanki «mekânlarına» yollandı, hızlı hızlı soluyarak...

Düşünüyordu da bir yandan: «Yahu, akşam aşırı buluşuyoruz. Hep bu. Hep seviyorsun, sevmiyorsun. Bu muymuş sevda? Hakkat, seviyor muyum be? Seviyorum herhal. Sevmesem işim ne? Yatar uyurum. Seviyorum değil mi ya? Sevmem lâzım. Seviyorum herhal. Sevmesem, bırakırdım bunca zaman. Boş verirdim. Uğramazdım yanına. Sevmem lüzum. Of be! Amma derin işler be. Esasa bak sen. Alamadık daha bir motor. Toplayamadık tüm üluzum parayı. Alınca, adam gibi bir şey olmalı. Öyle bi tır tır teneke parçası yaramaz. Albin, ya da Penta, öyle bir şey düşürmeli... Altı yedi bin lira, en azından. Solo, ya Olim-

pia da olur, şöyle 4-5 kuvvetlik. Ama en iyisi, gene Albin. Ah be! Alkoz dirildi, şükür dedik, üç beş kuruşluk balık yaptık, yazın en bi kesat mevsimi erişti. Hep sinağrit kıyıladı. Dört beş kulaç suya indi. Canlı yemin, her bi çeşitin en bol olduğu mevkiiler... bakar mı senin oltana? Seçer seçer, gönlünün çektiğini yer. Çok bi açı denk gelirse, sen de alırsın bir-iki. En kesat zamanı iri balığın. Değil Alkoz, Şeytanköye kadar çıksan Kapıdağı, hep aynı, hep bir boşuna... İncirler olup erişeceği zamana kadar, nâfile sinağritçilik. Üstelik yem işi de ayrı dert... Kuvit bile bırakmadık kıyılarda. Avlaya avlaya kökünü kuruttuk. Allahtan şu çapariclik, kolyozculuk oynadı da bu sene, tüm aylak oturtmadı bizi, az güldürdü yüzümüzü... Gözünü sevdiğimin Alkozu. Altı ekmek yedirmese, üstü yedirir... Şimdi ne var bende? Üç... beş... altı... yedi. Yedi teneke. Yedi teneke oldu, tuzladığım balıklar. Ama ne kolyoz! Üçü dördü bir kilo. Yapmaz mı kilosu, bir iki-buçuk üç lira? İki diyelim. Fazla yapar ya neyse. En azı iki. Göbek ata ata alır Damyapan kardeşler, Erdekte, iki liradan. Kimbilir kaçtan dayanırlar toristlere? Neyse, iki lira. Bir tenekede yirmi-yirmiiki kilo sâfi olur. Yirmi diyelim, iri balık bunlar. Yapar dörtyüz lira. Yedi teneke, ikibin sekiz yüz. Bin yüzelli de hazırda var toplanmış. Etti üçbin dokuz yüz elli. Dörtbin de sen ona. En aşağısı iki üç bin daha üluzum. Yâni ki... Allah bir kısmet açıklığı veri...»

Küreğinin ucu, dibi, sığlığı buldu. Aynı anda seslendi Fatma da:

«Asıl... Asıl ha, acık daha. Sağlam mı bakalım senin kayık?»

Var gücüyle, siyaya dayandı kürekleri Hüseyin. Sandal, gene de epey hızlı çıktı sahilin çakılına. Ayrıca çekmeğe ihtiyaç kalmayacak kadar iyi bastı kıyıya.

Atladı dışarı Hüseyin, sonra şapur şupur sulardan yürüyerek, yandan geldi kıç tarafına. Fatma ayağa kalkmış, dönmüştü ondan yana. Göğsünün gitgide hızlanarak şiştiği belli oluyordu.

Baktı Hüseyin.

«Seviyor muyum?» dedi bir daha, kendi kendine. «Seviyorum herhal. Sevmem lâzım. Olmaz sevmezsem...»

Uzandı, sarıldı kıza belinden, tüy gibi kaldırıp aldı kucağına.

Fatma bacaklarını sarkıttı, erkeğinin boynuna sıkı sıkı kenetledi kollarını. Burnunu, kulağına soktu.

Gidip dipte, yıldızların kırpışık gözlerinin bile göremeyeceği kuytulukta; çakıl, ince kuru yosun, tahta, çöp, sünger, bir de denizde paralanan istakoz ağlarının dalgalarla atılmış, şişe tıpası halinde ufalanmış mantar parçalariyle kaplı döşeklerine yuvarlandılar.

Neden sonra, bu defa süt beyaz, çırçıplak iki vücut, gene kucak kucağa, gene birbirlerine dolalı, şakur şukur çakıllara gömülerek gelip vardılar kıyıya. Hiç durmadan yürüdüler denize...

Ayaklarının altından başlayıp, boyunlarına kadar yakamoz yakamoz yükselen sulara karışarak ışıl ışıl yandılar, nurlarla kaplı tek bir hayal halinde dalga dalga sallanarak birbirlerinin içinde eridiler...

*
**

Hasan, balık satışından payını alıp, bir kenara koyuyordu. Ama pek çabuk artmıyordu bu para. Hem kesattı balıkçılık, hem de imkânı yok, iki gün üst üste denize çıkamıyordu Hasan.

Bir günü, karadan uzak tamamlayıp payını hak ediyor, ama ertesi sabah milyon kazanacağını bilse, varıp atlıyamıyordu gene kayığa.

Güneş doğmadan koşup «kavağının» altındaki yerini alıyor, bütün o günü, kendi kendisiyle, karşıdaki camlarla konuşmakla, arada sırada balkonda bahçede görünen sevdalısına el etmekle, onun işmarlarını anlamağa, işaretlerinin mânasını çözmeğe çalışmakla geçiriyor, çeşit çeşit hayaller kurup, çeşit çeşit düşler yaşıyor, akşam, ayaklarını sürüyerek evin yolunu tutuyordu.

Deniz dönüşleri, kendi payından ayırıp götürdüğü balıklar da, o kesat zamanda, epey zorlaştırıyordu topladığı paranın çabuk artmasını.

Bu arada, hemen her akşam, Fatmayı görüyordu. Balık götürdüğü günlerle, su taşıdığı akşamları, mahsus ayırmıştı. Bir akşam balık. Bir akşam su. Her gün görüyordu «sevdalısını.»

Ama ne çare, hiç bir keresinde, ağzını açıp, doğru dürüst konuşamıyor, kavağının altında hayalledigi, söylemeğe karar verdiği şeylerin bir tekini bile, dili varıp da diyemiyordu.

Ama gene de, hayatında tatmadığı derecede büyük bir mutluluk içinde yüzüyordu Hasan.

Deli gibi seviyordu.

Sevildiğine de emindi.

Varsın uzaktan olsun. Varsın, sessiz sözsüz olsun şimdilik. Görüyorlardı ya birbirlerini. Sevdaları, kurtların kuşların, ağaçlarınki gibi dilsiz, ama onlarınki kadar büyük, tam, eşsizdi ya...

***

Alkozun Marmara adasına bakan üst tarafı, İstanbula dönük yan yüzü, açıkları, sandal almıyordu.

Öylesine bir kalabalık! Bütün Herekli kayıklar, Narlıköylü, Paşalimanlı, Erdekli, hattâ Asmalıdan, Gündoğdudan varıp yetişmiş motorlar, «dirsek dirseğe» kıpırdıyor, çok uzaklardan dev gibi ölü kıvrımlar halinde gelen, ağır ağır kabarıp yükselen, gene ağır ağır, yusyuvarlak, upuzun, boyluboyunca çöküp inen, açık deniz solganlarının üzerinde salınıyordu.

Teknelerin içinde, bir, iki, üç; hattâ daha çok sayıda adam, ayağa dikilmiş, habire kollarını sallıyorlardı. Sonra, parıl parıl mavi-yeşil çakan dizi dizi balığı çekiyorlardı yukarı...

«Ha babam ha! Ha babam ha!»

«Balığa gel be!.. Balığa gel be!»

«Papuç kolyozu bunlar be!»

«Üçü bir okka! Üçü bir okka! »

«Anam babam! Derya kuzuları be!»

«Ulan canım balık! Koca gözünü yediğim balık be! Hep böyle gel, bekletme e mi be?»

«Yükledik gene... Yükledik be!»

«Hadi oğlum hadi. Ayıkla çabuk. Sallanma. Çek kopsun ağzı. Bakma gözünün yaşına!»

«Anam babam be! Salla çek! Salla çek! Hey be!»

Alkozun alt boğazında ise, bir tek kayık vardı. İnatçı, kır-

mızı bir sandal, içinde inatçı bir adam, Nizam, tek başına sinağrite bakıyordu. Hasanın kavak günüydü gene. Gelmemişti.

Nizamın bordasında, hiç balık yoktu.

Yavaş yavaş sardı oltasını. Tam karşıda, Küçük Paflimi koyunun burnunda voli çeviren, denize ağ döküp «blum blum» taş atan yeşil tekneye, kıçüstüde hora teper gibi zıplayıp ayak vurarak takırdayan difanacıya doğru yol verdi.

Vardığında, difana yeni alınmıştı içeri. Süzülen sular, yan deliklerden, şıkır şıkır denize akıyordu. Her tarafı ayrı oynuyordu ağın. Gözlerde sarılı balıklar, olanca güçleriyle yerlerinden uğrayıp, fırlamaya çabalıyorlardı.

«Selâmün aleyküm. Bereketli olsun be Ârif usta.»

«Aleyküm selâm. Eyvallah be Nizamcığım...»

Erdekli Ârifti, yeşil kayığın sahibi. Birinci difanacı Ârif. Tayfası genç bir çocukla, kıçüstünde çömelmiş, ağları hızlı hızlı elleyip aktararak, balık ayıklıyorlardı.

Başını kaldırmadan:

«N'âber be?» diye sordu Ârif. «Nasıl sinağritçilik? Oluyor mu bereket?»

Nizam, yeşil kayığın küpeştesine tutunarak yanaşmıştı.

«Yok be Ârif usta. Nâfile bugünlerde... Yem yok bi kere işin başı...»

«Anladım ben zaten, sen gelirken. Yem istemeğe geliyor dedim, bizim oğlana.»

Gülmeğe çalıştı Nizam, beceremedi.

«He ya... Verirsen bir iki, işine yaramaz balık, alırım. Yok be Ârif usta. Kuvit bırakmadık kıyılarda be. Fethullah, motoruylan tâ Fatiye gidiyor, ya da karşıya Klazağa geçiyor kumluklara, kuvit tutmağa. Bu kıyılarda kökünü kuruttuk valla. Öğlen oluyor bak, bütün sabah uğraştım, bir tek kuvit tuttum, onu da yedirdim balığa. Taktıramadım. Ufak bir hayvan olacak, ezmiş bırakmış yemi. Zaten nazlı balıklar, bu sıra. Ounuçün geldim yanına. Belkim bir kum balığı falan vurmuştur senin ağa, olmazsa gün balığı, iskorpit falan verirsen alayım, boşuna etmeyelim akşamı...»

«Olur» mânasına, başını sallıyordu Ârif. Hem de ağı temiz-

liyordu. İri iri ispariler, sinağrit palazları, mırmırlar, kıpkırmızı mercanlar birbiri üstüne şakırdayarak yükseliyorlardı çevrelânın (1) içinde.

«Yahu...» diye sordu birden Ârif. «Neden sen gitmiyorsun yâni, Fatiye falan, kuvit tutmağa, Fethullah gibi?»

«Neyle gideyim be Ârifciğim?»

«Yahu n'oldu motorun? Yok muydu ya?»

«Yok ya. Görmüyor musun? Bilmiyor musun? Yıl oldu motoru çıkaralı kayıktan...»

«N'oldu ki?»

«Bozuldu namussuz. Bir türlü de yaptıramadım. Mafetti beni. Kaç usta dolaştım. Üç kere götürdüm, en son bıraktım İstanbulda.»

«Nesi var be Nizam? Yapamıyorlar mı?»

Acı acı güldü Nizam. Arandı arandı, nihayet kırış kırış bir kâğıt bulup çıkardı pantalonun yan cebinden. Uzattı Ârife:

«Nah al, aç oku. Senin de okuman var. Oradaki usta yollamış bunu bana. Kahveye yazarsın bana demiştim. Yollamış. Bir ay oluyor. Oku gör...»

Ârif, silik yazıları, zorlukla sökmeğe uğraştı:

«Nizam Efendi... Se... selâm ederim. İyi olmanızı Allahtan dilerim. Bizler de iyiyiz. Makinanı sorar isen... O da iyidir. Hemen hemen, tamam oldu demektir... Yalnız bir kaç eksiği kaldı... Onları da bulduk... Fakat sana sormadan almadık... Bir kaç kuruş para tutuyor... Al dersen alırız... Makinanı tamamlarız... Makinanın eksiği şunlardan ibârettir. Yataklar... Pistonlar... O ne? su... subaplar olacak... Silindire... silindire gömlek geçecek... Manyetonun plâtinleri... kömürleri... O ne? Mek... mek... ha! Meksefe... Yeni krank döktürülecek... Bileler... yok! bieleler... O da ne be? Neyse... Karter değişim yapılacak... Karburator ya temelli değişim olacak, ya iğneciği, şamandırası, memeleri yenilenecek... Temelli değişim olsa daha iyi, daha karanti... İşte Nizam Efendi... Makinanın eksikleri bunlardan ibârettir!.. Hepisi 1700-1800 lira kadar bir şey tutu-

(1) Balık sepeti.

yor... Senin hatırın için, ayrıca ustalık için bir şey talep iktiza etmiyoruz... Sen şimdilik 1500 lira kadar parayı, taş motoruylan; ya da emanetçiylen bize yolla... Kalan küsür parayı makinanı teslim alman için geldiğinde beraberinde getirirsin... Bâki selâm tâbidir... Saffet Usta. Tuh be Nizam! Bu ne be? Tuuh! Makinanı tüm değiştirsen daha iyi. Ulan bu dediklerinden, saydıklarından sonra ne kaldı geriye? Bir demir gövde, bir de volan!»

«Onu da alsınlar, başlarına çalsınlar...»

«Ne cevap verdin be Nizam?»

«Ne verecem? Hiç. Makinayı aldım ikibin beşyüze. Bugüne kadar şura, bura... Bin beşyüze yakın para harcadım. Daha ne? Ne verecem daha? Beşyüz lira verseler, helâl edecem makinayı onlara. Ama vermiyor deyyuslar. Hep çekmeğe bakıyorlar üstesine...»

«Al gel bâri motoru...»

«Alıp gelecem... Alıp gelecem, na şu Alkozun üst yanında dayanacağım denize iflâhsızı... Ama ayağıma üşeniyorum.»

«Tuuh be! Nah al şu mektubu. Sakla belkim lâzım olur...»

Ağın ellenmesi de bitti o sıra. Tek kuvit, tek günbalığı vurmamıştı. En son ayıklanan ufak iki üç barbunya tekir, —kıçsütünden buharlar çıkaran güneşte— renkleri hemen solmuş, ıspazmozları tükenmeğe yüz tutmuş, cansız gibi yatıyorlardı.

«Ne yapacâz?» diye sordu Ârif. «İlâc için yok, istediklerinden...»

Boyun büktü Nizam:

«Sağlık olsun be Ârif usta. Yok'a çare var mı? Hadin rasgeleyin.»

Dayandı, açıldı yeşil kayığın küpeştesinden.

Acımış gözlerle, etrafına bakındı Ârif. Kıçüstünde yatan bir kaç balığı görünce sevindi. Avuçladığı gibi, savurdu Nizamın kayığa.

«Al be Nizam... Öğlen bir boklu kebap yaparsın bârim...»

«Eyvallah» mânasına, kaldırdı havaya elini Nizam, sonra eğildi, ambara serilmiş yatan üç barbunya ile iki tekiri, sıcakta

bozulmasınlar diye aldı, attı livarinin içine. Ne yana gideceğini düşünmeğe koyuldu.

Yeşil motor fayraplamış, yukarıya, Gelintaşına doğru uzaklaşıyordu.

Çok geçmeden, bir şıpırtı işitti Nizam. Döndü baktı.

Livarinin içindeki barbunyalardan biri, tepe aşağı, yan yan yüzerek canlanıyordu. Tekirlerden bir tanesi de, dipte bembeyaz yatıyordu ama, hafif hafif açıp kapıyordu ağzını...

Bir şimşek çaktı Nizamın kafasında.

«Olur mu be? Olmaz be... Çok nâzik balık bunlar be... İğneyi takarken daha, mortlarlar. Olur mu acaba? Olmaz be. Olsun varsın, bir deneyelim bârim be...»

Çala kürek Alkozun alt Boğazı ortaladığında, livarinin içinde iki barbunya, bir tekir, tam canlanmış dolaşıyorlardı. Öbür iki balık, sağlama ölmüştü.

Nizam, barbunyanın birini, okşamaktan korkar gibi hafifçe tutarak, livarinin suyundan çıkarmadan, dudaklarının ucuna, dokunsan kopacak şekilde sinağrit oltasının koca iğnesini geçirdi, daha doğrusu iliştirdi.

Hemen hızla kaldırıp, yavaşça koyverdi denize.

Nazlılığından umulmayacak kadar şiddetle kafa vurarak, kuvvetle asılarak, çabucak çekti oltayı aşağı barbunya.

Hayvan zorlanıp, dudaklarını kopartmasın diye, aceleci kulaçlarla gevşek gevşek, denize sağıyordu mesinayı Nizam.

İskandil varıp, dibi bulmamıştı daha. Tıklamamıştı. Hâlâ denize kalama boşaltıyordu Nizam.

Hızla gerildi birden mesina. Yüklendi aşağı.

İki canlı barbunya ve bir tekirle, inanılacak şey değil, üst üste üç sinağrit çekti Nizam, on beş dakikadan kısa zamanda.

Ağzının tadını bilen koca balıklar, iskandil dibe değmeden oltaya yükleniyordu.

Dahası; canlı kalmadığından, ölü barbunya ile tekiri de taktı iğneye Nizam. Yarım saat birini sürüdü peşinde. Bir saat kadar da ötekini. İki sinağrit daha aldı, bu ölü yemlerle.

Baktı, yukardan aşağı dönüp geliyor Ârifgil. Hemen kaldırdı yanda yüzen beş balığı. Kalın bir iple birbirlerine bağ-

ladı, sonra da üç iri taş bağladı bu dizinin başına. Hemen oracığa koyverdi, livar etti hayvanları. Suyun üstüne kadar yükselen ipi, şamandıralık edecek ufak mantarı da fırlatıp, dayandı küreklere.

«Barbunyanın tadını aldı, geliyor tekrar!» dedi Ârif, yanındaki oğlana.

Gene de bekledi Nizamın yaklaşmasını, yanaşınca da sordu:

«N'oldu, yedin mi kebabı?»

«Yedim, sağol.»

«Daha mı istiyorsun yoksa?»

Düşündü Nizam.

«Yok,» dedi. «Daha istemiyorum, sağol. Yalnız bir derdim var idi...»

«Eee... Neymiş ki?»

«Bu bizim oltacılık temelli öldü. Kesatladı, bitti. Ekmek kalmadı artık. Yemekliğimizi bilem alamaz olduk. Seni görünce hatırladım... Acaba bana, şöyle eski meski, öyle çok uzun da değil, otuz kırk kulaçlık bir ufak ağ uydurabilir misin Erdekten? Ucuz yollu bir şey. Yüzelli ikiyüze falan. Bârim bu kıyılarda bir iki voli kurar, akşam yatıya bırakır, yemekliğimizi çıkarırız. Belkim de bir iki yeme çatarız... Ha? Ne dersin ha?»

Ârif: «Bilmem ki? Kimde var öylesi? Kim satar?» diye düşünüyordu.

«Ha!» dedi birden, «Tamam buldum. Var. Tam senin istediğin gibi bir parça ağ. Yüzelli'ye falan da bırakırım diyordu sahibisi. Bizim Pirun ha. Pirunun ağ. Nasılsa düşürmüş almış, sonra senin anlayacağın, Pirun ne çakar ağcılıktan? Boyayacağım diye koymuş kazana seksen kulaç ağı, fokur fokur kaynatmış. Tabiî ağ ölmüş, yanmış hep. Neresinden tutsan, elinde kalıyor. Bizim Osman Ağaya götürmüş Pirun da. Bunu yapsan bir sen yaparsın, ne kadar kabilse, topla şunun ağzını yüzünü diye... Adam da uğraşmış, uğraşmış, seksen kulaçlık yanık ağdan, otuzbeş mi, kırk kulaç mı ne, sağlam ağ çıkarmış. Şimdi satacam falan diyordu Pirun, ben bu kısacık şeyi ne yapacam? diyordu. İstersen sorayım, senin için... Nasılsa gene gelir çıkarım Kapıdağa, yarın bir gün falan... İstersen ağı da alıp geti-

reyim beraberimde? Bastıbacak ama, çok da fena değil. Yapar senin işini.»

Sevinçten, konuşamaz gibi bir hal almıştı Nizam. Zor raslanır bir keyif çizikleniyordu suratında. Sonunda:

«Aman,» dedi. «Aman... Yapar o benim işimi Ârif. Aman getir onu bana. Ben hep buralardayım. Getir bana. Hemen veririm sana parasını. Ama ne günü gelirsin? Ya bir de unutursan...»

«Gelirim... Yarın birgün gelirim. Getiririm.»

«Unutmayasın...»

«Unutmam dedim, unutmam. Hadi eyvallah.»

«Güle güle... Güle güle.»

Ârif yol verdi. Nizam da. Livare bıraktığı beş balığa doğru...

*
**

Öğleyi geçmişti vakit.

Alkozun üst başındaki çapariciler, hâlâ aynı şevkle sallıyorlardı kollarını. Teknelerin içinde koca koca çevreller, parıl parıl doluyordu.

Hamdi, tek başınaydı kayığında. Küreğe bakacak adam yoktu. Ne de çapariden balık ayıklayacak.

Hüseyin de öyle.

Çektikleri balıkları iğnelerden çıkarmağa uğraşırlarken, Alkozun ardındaki durup dinlenme bilmez akıntı, onları birbirlerinin üstüne attı. Tokuştular.

«Meraba sağdıç!» diye bağırdı Hamdi.

«Meraba!» diye cevapladı Hüseyin.

«İyisin bakıyorum, ha... Maşallah»

«İyiyiz ya... Sen de öylesin ya»

«Allah verirse, bir elli kilo yaparız bugün de...»

«Allah vere... Allah vere!»

«Bana bak be...»

«Hı?»

«Nasıl levreklen aran be? Hep öyle kıyak mı?»

«Ulan bırak matrağı be Hamdi. İşimize bakalım şimdi...»

«Söyle hele sen, söyle. Nasıl vaziyetler?»

«Yahu biliyorsun işte be... Biliyorsun, ne soruyorsun daha?»

«Hep aynı mı?»

«Hı ya...»

«Hüseyin be, sana başka bir lâf etmiyor mu o kız be? Bahsetmiyor mu hiç be?»

«Neden be Hamdi? Ne diyorsun?»

«Yahu, tüm safmışın gibi konuşma. Milletin ağzında be.»

«Ne be? Ne diyorsun sen?»

«Yahu Hüseyin, sizin Enik de çarpılmış o kıza be... Yanıp tutuşuyormuş... Âşık gariplere dönmüş. Her gün, her gün çayırda, koca kavağın dibinde oturur beklermiş, kız çıksın karşıdan... el edermiş falan filân... Görenler anlatıyor. Ben de yeni duydum. Hani dedim, sorayım dedim sana. Yoksa kız, ikinizi de mi idare ediyor? Pek umulmaz Enikten ama... Kancık kısmı bu, belli olmaz. Ha?»

«Hiç sanmam be Hamdi. Ne bileyim şaştım. Bizim Hasanla ha? Ben de siftah senden duyuyorum. Ama yok, mümkünü yok. Olsa bir şeyler derdi bana. Hem de ben anlardım. Görenler de varmış ha? Allah Allah! Olmasın hep bunlar, bizim Hasanın üryaları?»

«Bana da öyle geliyor ya, neyse... Benden demesi sana. Bilesin.»

«Canım bilsem ne olacak? Bilmesem ne olacak? Tapulu malım değil ya kimse benim...»

«Yahu sen ne diyorsun be Hüseyin? Sen almayacak mısın o kızı sonunda? Sözlü değil misiniz? Olur mu be? Evlenmeyecen mi be? Sevdalı değil misiniz be?»

«Canım, sevda ayrı iş, evlenmek ayrı iş be Hamdi. Ha deyince evlenilmez ya. Dur bakalım. Hele bir motor alalım en evvel. Sonra düşünülür o iş de... Olur olmaz neyse... En evvel motor!»

«Motor ha? Makina ha? Buldun öyle yavruyu da, motor düşünüyorsun ha? Ah bana düşecek öyle bir tane. Düşmez ya, gözü çıksın Feleğin, bana düşecek de, motor düşüneceğim ha! Senin aklına...»

«İyi iyi. Herkesin aklı kendine. Hadi dayan az da açılalım. İş sırası şimdi, gevezelik değil... Rasgele hadi.»

*
**

Beş balığı yedekte çeke çeke gidiyordu Nizam köye. Arkadan gele motor, tam yanında ağırlayıp, sokuldu kırmızı tekneye.

Sait'le Halit el ettiler.

Nizamın makina öleli, ortaklık ayrılmıştı ama, gene de dostluk dostluktu. Birbirlerini görünce, selâmlaşıp konuşmadan edemiyorlardı, başka kimseye yanaşmayan bu adamlar.

«Bereketin iyi maşallah Nizam ağa!» diye bağırdı Halit.

Temelli yol kesti, boşa aldı makinayı Sait. Nizam da kürekleri bıraktı. İki tekne gelip tokuştular.

«Yaptın mı duasını?» dedi Sait. «Almışın gene kuzuları. Millet bakmıyor bile sinağrite. Biz bile çaktıramadık bugün iyi bir. İpek ağımız (1) çalışmadı iyi. İki çevrel balık zor yaptık. N'aber, çekelim mi seni köye kadar?» ,

«Boş ver be Sait. Ne kaldı zaten... Bağla çöz. Hem balıklar da geberir, fazla yollan...»

«Ağır giderim be... Var nassa daha çok vaktimiz. Atla gel hele sen bizim kayığa. Bir iki çene yaparız. Korkma mortlamaz balıkların. Ağır yollan giderim.»

Baş ipini alıp, atladı motora Nizam. Ağır yolda, dayandılar ileri. Az gittiler:

«Ha,» dedi Halit. «Nizam ağa be. Bir haber var sana.»

«Ha!» dedi Sait. «Sâhi be. Nizam bilsen. Hadi söyle Halit. Sen anlat.»

«Ne ki?» diye sordu Nizam. Nedir ki o?»

Saitle kardeşi, birbirlerine bakıp sırıtıyorlardı.

«Nizam ağa be» dedi Halit. «Hep öyle sevdalı mı senin Hasan?»

«Görmüyor musun be Halit? Sevdalı olmasa benimlen gelirdi. Kavak altlarında, çayırlarda dolanmazdı. Hem küreğe, hem oltaya bakıyorum ben. Pay bile veriyorum Hasana, gel-

(1) İpek ağ - Dinamit.

diğinde. Ama bir gün gelirse, üç gün uğramıyor. Ne yapalım? Kısmet, nasip! Bu da geçer deyip, sabırediyoruz.»

«O kızlan sevdalı değil mi, Nizam ağa? Hep o komşunuz kızlan?»

«Tabiî ya. Hep onunlan. Başka kim bakar Hasanın yüzüne? Hep onunlan. O da boyuna, balık olsun, su olsun, taşıyıp duruyor onlara. Sevda, ne lâf be? Aklını yitirdi temelli. Evleneceğim, alacağını onu diyor da, başka lâf dinlemiyor. Ne diyorsunuz siz be...»

«Alacakmış kızı ha? Evlenecekmiş ha? Peki sen ne diyorsun bu işe? İstiyor musun? Razı mısın?»

«Yahu, istenir mi be? İstenir mi? Yakında asker olacak Hasan. Ben mi bakacağım kadına? Sonra ne bileyim, uğraştık didindik o kadar adam edelim Hasanı diye, bir elimizi tutmadan çekip gitmeğe bakıyor ellere... Eeey ne denir? Hepsi yazı. Kader, nasip.»

«Nizam ağa be... Sana bir şey diyelim mi? Bak diyelim de günah bizden gitsin. O kız yok mu, o kız?..»

«Eeey?»

«O kız, sizin Hüseyinnen yatıyor!»

«Nee? Hüseyinle mi? Yatıyor mu? Ne diyorsun sen be Halit? Bizim Hüseyinle mi? Mümkünü yok...»

«Gözümünen gördüm Nizam Ağa. Nah dün gece işte, Sait Ağam da gördü. Biliyorsun, ay olmadı mı burun başlarında bekliyoruz... Levrek falan, iri balıklar, geceylen kıyıya indiler mi, yakamozlan belli ediyorlar izlerini... Dayanıyoruz biz de yukardan bombayı. Na dün gece işte... O burun başı var ya? Hani ta içerlek bir sapa koy var, onun burnu? Hani sarı taşlar?»

«Anladım canım... Anladım be...»

«Eey işte orada, kayaların arasında yatıyorduk. Geldi bunlar kayıknan, Hüseyinlen kız. Çıktıklar kıyıya sarmaş dolaş! Ondan sonra bir de geldiler... Aman be! Ne sen sor, ne biz diyelim sana. Târifnan anlatılmaz. Öyle bir vaziyet. Öyle bir manzaralar... Girdiler suya. Yıkandılar çıktılar. Gene girdiler. Kaç sefer. Öldük biz de, mafolduk! Yâni, yapmadıkları hiç bir iş yok. Nasıl diyeyim? Mafolduk. Ay yok ama, yıldızlık her bi

yan. Biz de yakınız ki yakınız. Her bi şey gözümüzün önünde. Öldük bittik. Ne levrek baktık, ne yakamoz gözledik. Bombanın birini bile taşlarda unutmuşuz... Sabah geçerken aldık...»

«Demeyin!» diye soluyordu Nizam. «Demeyin! Gördünüz ha? Gözünüzlen ha? Kızla Hüseyin ha? Gözünüzlen gördünüz ha?»

«Gördük valla,» dedi Sait. «Hem de yemin ettik, bir daha o yana uğramamaya Halitlan. Ne gece iş yapabiliyoruz, ne de gündüzüne hayır kalıyor adamdan. Acımızdan ölürüz bir dadanırsak o kayalara! Bir şey değil, sonunda dayanamayız, bir de belâya bulaşırız. En iyisi, açık geçeceğiz oradan...»

«Vaay!» diyordu Nizam. «Hüseyinle ha... Vaay!»

Öylece geldiler köyün önüne.

«Nizam Ağa,» dedi Halit ayrılırken. «Bilirsin, severim seni. Hasana da bir kötülük gelsin, istemem. Onunçün söyledim sana... Bilesin diye. Sonra bak, eğer bu işde bir yardıma muhtaçlığın olursa... Elimden geleni esirgemem ben...»

Balıkları tek tek livar edip: «Vaay!» diye diye kıyıya vardı Nizam. «Vaay! Hüseyinle ha? Vaay...»

Eve girdi. Akşam yaklaşıyordu ama, henüz gelmemişti Hasan. Ya kavağın altındaydı daha... ya da su taşıyordu çeşmeden...

⁂

«Hasan oğlum,» dedi Nizam, akşam, karşılıklı ekmek yerken. «N'oldu biliyor musun bugün? Yeni bir şey kefşettim. Beş balık aldım, bir saatin içinde. Barbunya, tekire deli divane oluyor sinağrit. Havada kapıyor daha... Duyuyor musun?»

«Duyuyorum.»

«Bir ağ sımarladım Erdeğe. Yarın birgün gelecek. Yatıya bırakırız, voli yaparız, tekir, barbunya tutarız. Motorun acısını çıkaracağım köyden. Makina bozuldu diye alay ediyorlardı bizimlen. Sevinip bayram yapıyorlardı. Görürler şimdi... Hem Hasan... Bak ne diyecem...»

«Hı... Buyur.»

«Çok balık tutarsak, senin aldığın pay da artar. Daha ça-

buk toplanır paran. Yalnız biraz daha fazla çalışman lâzım. Mâdem kararını verdin, evlenecen... Kavak altında oturmaklan, olmaz sâfi. Şimdi ağ geldi mi... mümkünü yok, tek başıma yapamam. Başka tayfa tutmamı, başkasına pay vermemi de istemezsin herhal... Onunçün, hiç olmazsa geceleri, gece volisi yaparken; yakındaki koylara ağı gece uzatmasına bırakıp kaldırırken, benim yanımda yardımcı olman üluzum. Gündüzleri gene böyle, canının çektiğinde gel istersen... Sen geceleri bana yardım et, bütün şu civar koylarda gezinip avlanalım beraber geceleri, yem tutalım, ben sana gündüz gelmediğin günler için bile bir çeyrek pay ayırayım. İş şimdi geceleri. Gece, gözü açık dolanmak, yem aramak, bulmak. Zaten uzaklara gidecek değiliz. Hep buralarda. En çok Likoz burnuna kadar uzanırız. Hattâ oraya kadar bilem çıkmağa hacet kalmaz belkim... O sarı taşlı buruna bile varıp dönsek, yeter. Nasıl? Ne diyorsun? Hem sen sevmiyor musun kuzum bu kızı?»

«Seviyorum... Seviyorum tâbi!»

«Öyleyse oturmaklan olmaz. Çalışmak lâzım. Yarın birgün sorarsa bu kız sana... Ne yaptın benim'çin? derse, ne cevap verecen? Üç gece uykusuz kalamadım mı diyecen? Düşün cevap ver bana. Sen istemezsen, ben de ona göre adam bakayım...»

Hasan başını kaldırdı.

«Çok mu balık vuruyor barbunyaya be Nizam Ağam? Kuvitten de mi fazla?»

«Hem de çok bi fazla Hasan. Târifi mümkünsüz. Görünce anlarsın. İndir çek! O şekil. Nasıl, gelecen mi geceleri yem toplamağa benimlen? Gündüzler isteğine kalmış senin. Gece, gelecen mi?»

«Gelecem tâbi ya Nizam Ağam... Mâdem öyle, elbet gelecem. Mâdem öyle, bayıla bayıla gelecem hem de. Ne zaman geliyor ağ?»

«Yarın birgün dedi Ârif. Gecikmez. Bu karanlığı kaçırmayız herhal...»

«İyi... iyi öyleyse. Çok iyi. Gideriz ya. Elbet gideriz geceleri...»

⁂

«Sende gene bir şey var bu akşam!» dedi Fatma. «Bir düşündüğün var gene...»

«Ne olsun canım?» diye cevapladı Hüseyin. «Nerden çıkarıyorsun gene böyle şeyler?»

«Belli! Besbelli! Şu cansız taş gibi, durup oturuşuna bak soğuk soğuk...»

«Canım, daha az evvel açtık gözümüzü. Yeni ayıldık. Hele bir aklımız gelsin yerine. Bi nefes alalım yahu...»

Her zamanki yerlerinde, koylarında, «mekânlarında», yan yana oturuyorlardı gene o gece, kıyıda, çakılın üstünde .

Tâ uzaklarda, Paşalimanı adasının önlerinde, denizin üzerinde yeni bir köy kurulmuş gibi, kıpkırmızı ateş benekleri halinde parıldıyordu, sardalyacıların, ığrıpcıların sıra sıra yanan lüks lâmbaları.

Işık nâmına, bir de yıldızlar vardı gökte. O sabırlı yıldızlar.

«Hüseyin,» dedi kız. «Sen beni sevmiyorsun.»

«Seviyorum...»

«Öyleyse bir şey saklıyorsun benden...»

«Ne saklıyacağım kızım? Ne saklıyacağım? —Sonra, bıkkın ilâve etti Hüseyin— Senin olmasın da bir sakladığın...»

«Benim mi? Benim mi? Ne diyorsun sen?..»

«Hiç bir şey dediğim yok. Canım çıktı zaten bugün kolyosta, çapari sallamaktan... Yok bir şey.»

«Hayır var! Söyledin zaten. Söyle hepsini. Neymiş benim sakladığım? Söyle, ne biliyorsun? Ne demeğe getiriyorsun?»

«Öf canım, vazgeçtim yahu! Senin anlayacağın, biri geldi bugün yanıma, denizde. Bir arkadaş. Yakın ama, sağdıcım demek. İşte o dedi ki... Bırak canım, saçma. Değmez lâfını etmeye...»

«Söyle Hüseyin. Söyle ne dedi o?»

«Canım, şu bizim Hasan var ya... Komşunuz sizin. İşte o, sözde sevdalıymış sana. Her gün karşıda, çayırda durup el edesiymiş sana; sen cama, bahçeye çıkınca... Su, balık falan getirirmiş size. Sonra...»

«Eee?»

«Ee tabi sen de ona yüz vermesen, olmaz böyle şeyler.

Yâni herkes, senin de onu sevdiğini falan söylüyormuş...»

«Ee ne oldu? Bu muymuş yâni?»

«Daha ne olsun be Fatma?»

Kahkahalarla gülmeğe başladı kız. Zor duruldu.

«Demek karşıda çayırda, benim çıkmamı bekler, bana el edermiş?»

«O koca tek kavağın altında dururmuş...»

«Yazık!» dedi Fatma. «Yazık, bilmedim. Yoktu haberim. Bileydim. Ben de çıkar, el ederdim ona... Bundan sonra çıkarım. Mendil bile sallarım. Yazık... Zavallı, bana vurulmuş ha? Belliydi ama... O balıklar... Sonra dili tutuluyordu karşımda, garibin... Demek, karşıda, kavağın dibinde bekliyormuş ha? Vah canım! Ne de iyi çocuk Hüseyin, bilsen. Öyle de güzel gözleri var. Vah canım! Bundan sonra bâri, daha bir yakınlık göstereyim oğlana. Vah canım...»

Hafif alınır gibi olmuştu Hüseyin. İstemeye istemeye söylendi:

«Pek üzüldün, bakıyorum. İyi. Allah muhabbetinizi artırsın!»

«Kıskandın mı?» dedi kız. «Hah hah hay! Kıskandın ha?»

«Canım nesini kıskanayım onun ama ne bileyim... Bu kadar acınmak...»

«Çocuk olma Hüseyin. Ne olabilir o zavallıyla benim aramda? Ama acıyorum doğrusu. Kötü mâmele de yapamam... Öyle iyi bir çocuk ki, Hüseyin bilsen... Nasıl da öyle ufak tefek. bir tuhaf bırakmış Allah onu... Öyle iyi çocuk ki. Öyle de güzel gözleri var ki... Ah Hüseyin, keşke elimde olsaydı da, sevebilseydim ben de onu. Ama mümkünü var mı? Sen olmasaydın bile, dönüp de, erkek diye bakamazdım ona. Seni gördükten sonra, bütün dünya erkeklerini toplayıp getirseler, dönüp bakmam. Hem de senin beni, öyle pek fazla sevmediğini de bildiğim halde...»

«Başlama kuzum... Seviyorum. Seviyorum. Seviyorum...»

«Canım benim... Canım.»

«Dur ama, dinle daha. Asıl söylemek istediğim başka. Bak

düşün, sen de hak vereceksin bana. Öyle yapmamız lâzım.»

«Ne var ki, n'oldu daha?»

«Olan şu ki, bir zaman için, daha az görüşmemiz lâzım. Sebebini sorarsan...»

«Sormuyorum. Ve de istemiyorum. Ve de kimseden korkum yok. Bir çekindiğim yok.»

«Dinle kızım. Bir kere yazın göbeğindeyiz. En bi sıcak havalar. Millet dışarda, kayıklarda yatıyor. Burun başlarında dolanıyor, pavurya otplamağa. Sonra önümüz ay aydınlığı. Tüm kayıklar, dolanırlar geceleyin. Na bak şurada otururken dün gece de, şimdi de, sanıyorum taşların ardından gözetliyorlar bizi... Sen kendini düşünmesen bile, benim düşünmem lâzım. Bir zaman, seyrekleştirmemiz üluzum, bu gece dolaşmalarını. Limandan çıkarken, sabah erken seni Utat Moraya bırakırken, bundan sonra bir gören olmasın, mümkünü yok. Şimdiye kadar görmedilerse bin şükür. Oun için, biraz ara verelim. Gene de görüşürüz arasıra... Sonra, yaz sonu, ortalık tenhalasın biraz... Hiç olmazsa, şu önümüzdeki iki ay aydınlığı geçsin... Gene o zaman böyle...»

«Anladım...» diye bağırır gibi çıktı kızın sesi. «Anladım. Anladım. Sus artık. Daha fazla ne yalvarayım sana? Anladım. Ama mâdem ayrılıyoruz, bir zaman için de olsa, mâdem son bu akşam... Sus! Ziyan etme şu vakitleri... Sarıl bana. Sarıl... Ah... Daha sıkı. Daha sıkı... Daha sıkı sarıl... Ah Hüseyin... Ah...»

VII.

Çakalaki deresi, Kemanara tepelerinin yüksekliklerinden aşağı, iki yanında birbirlerini boğazlarcasına sık yetişmiş ağaçların örtüsüne bürünerek; üstü, binlerce dal ve yaprakla gökyüzünün mavi ışığını damlatmıyacak kadar kalın bir tavan örülü upuzun bir tünel, çeşit çeşit yeşile bulanmış kocaman bir boru halinde kıvrıla kıvrıla iner, Hereğin Narlıköy tarafındaki zeytinliklerinin arasından geçer, tâ Erdekten varıp gelen yolu iki üç dönemecinde keser, köyün ikinci ve en büyük suyu olarak Manastırderenin epey açığından, dış tarafından dolanır, çakıl sahilde, az daha yukardan akıp kavuşur denize.

Köpük köpük değil de, yaprak yaprak çağıldar sanki bu dere. İki yandan birbirine uzanıp kapanmış, kol kola birbirine dolanmış sayısız ağaçların dallarında rüzgârın çıkardığı uğultu, suyun sesini kat kat bastırır.

Dışardan içerisi, dere yatağı görülmez, içeriden dışarısı, kayalar, çayırlar, üç beş metre yakına kadar sokulan zeytinlikler seçilmez. Sarıdan filizîden başlıyarak, yaprağın her rengini, her çeşidini oluklıyan serin, koyu gölgeli, ama gene de dal dal tavandan akan yemyeşil fosfor parıltılariyle aydınlık, eşsiz bir sudur Çakalaki.

Yaz boyunca kalınlaşıp odunlaşmış yapraklar, eylûl sonlarında hafiften sararmağa başlar, sarmaşıklar kızarır; fakat daha çok uzun zaman, Aralık başlarına, hattâ bâzan «zeytin hitamına» kadar kolay kolay soyunmaz dere boyundaki ağaçlar, karmakarışık kökleriyle sömürdükleri Çakalakiyi bütün gözlerden gizlerler.

Etrafta, yemişlerini çoktan vermiş tüketmiş incirlerin yaprakları, el el açılıp uçarlar, hışır hışır savrulurlar.

Dağlardaki, tepelerdeki ağaçlar, bodur meşeler, çalılar, eflâtun, mor, boz, kırmızı lekeler halinde; açıklıklarda sonbaharlarını yaşıyan otların cılız yeşilini kuşatırlar.

Giritli kadınlar kızlar, mantar toplamağa çıkarlar bayır-

lara. Bağıra bağıra dönüp gelir, yaban kazları... Eceli yaklaşmış yusufçuklar, son turfanda sineklere tırpan atar.

Zeytinler, gitgide irileşir, şişer, büyürler dallarda. Yemyeşil etlenirler, etlenirler, sonbahar lodoslarını gözlerler... Beklerler ki, lodos rüzgârı sıcak sıcak üfürsün üzerlerine, bir iki günde kızartsın, karartsın kabuklarını... Sonra bu pıhtılaşmış kan rengi karalığı, ağır ağır içlerine işletsin, tâ yüreklerine, çekirdeklerine götürüp dayasın.

İşte o zaman, önce az ağacı olanlar vururlar merdivenleri zeytinlere. Kendi mahsullerini çabucak çırpıştırıp, malları çok olanlara yevmiyeye, işçiliğe gitmeğe bakarlar.

Sonra yavaş yavaş, bütün merdivenler dikilir göğe. Adam olur, zeytinlerin gümüşü tepelerinin arası. Cıgara dumanları, mavi mavi yükselir dallardan. Kadın, kız olur yerler. Pıtır pıtır sıyrılıp, dökülür zeytinler...

Çömelmiş şalvarlıların kınalı parmaklı elleri, hızlı hızlı gidip gelir. Kapancalar... küfeler... çuvallar dolar.

Bir köşede bekliyen eşek yüklenir. Ayaklarının arasına dolanan küçük pali köpeğinin havlayışları, peşindeki eli sopalı ufak çocuğun dahlayışlariyle giderler, boşaltırlar yükleri, dönüp gelirler... Giderler... gelirler...

Merdivenlerde, türkü çığırır adamlar. Altlarında gülüşüp, dirsekleşir boyuna kızlar. Zeytin sonunda başı bağlanacak eski sevdaların yerine, yenileri türer, tüter... Mâniler okunur. Beyitler atılır:

«Entarim kahverengi
Yoktur yârimin dengi
Arasınlar sorsunlar
Adı Hasan Efendi...»

Ve Çakalaki deresi, etrafı üzeri hep kapalı, her bir yanı örtülü saklı; ağaçları sarıdan çok yeşil yaprak, koyu yeşil, acı yeşil, yaprak yaprak akar durur sonbaharda...

***

Hüseyin, hızla bir çalındı. Sonra acele acele toplamağa başladı oltasını içeri. Az sonra, geldi iğne. Ucunda duruyordu yem. Ama ölmüştü. Upuzun sarkıyordu.

Baktı Hüseyin. Gene kuvitin, tam tepesindeydi yara. Vantuz giib kuvvetli, fakat palaz sinağritlerinki kadar dahi açılamadığı, pek küçük olduğu belli bir ağız, ensesinden kopardığı bir parça etle beraber, beynini de emip yutmuştu kuvitin.

Bir sürü kayık vardı Alkoz altında. Eylûl sonlarıydı. İyi balıkçılık oluyordu. Bir gün evvel, gene dokuz parça almıştı Nizam, barbunyalariyle.

Kendisinden başka kimsenin ağ bulamıyacağından emin, bu defa saklamamıştı «keşfini». İftiharla sallıyordu kıpkırmızı barbunyaları denize. Az sonra, çekip alıyordu sinağriti yukarı.

Öbür kayıklar da, bin bir zorlukla bulabildikleri kuvitleriyle, üçten beşten aşağı kalmamışlardı.

Ama işte o gün, değişikti durum. Art arda çalınıyordu millet. Peş peşe balık vuruyordu, herkesin oltasına. Dakika geçmeden, bir kişi yerinden sıçrıyordu. Sonra, başını iki yana sallıya sallıya çektiği oltanın ucunda gelen, kuyruğu kopmuş, tepesi emilmiş, yarısı gevelenmiş ölü kuvitlere bakıp tükürüyordu denize.

Nizamın bile, sabahtan beri epey yem bozdurduğu belliydi. Beşinci, ya da altıncı barbunyasını takıp atmıştı. Ala ala, bir tane sinağrit almıştı daha. Bordasında, tek balık geziniyordu.

«Yuf be!» dedi Hüseyin. «Zaten dört tane yemimiz vardı. Hepsini ısırıp mortlattılar be. N'oluyor be?»

Az öteden Hamdi:

«Hep ... cık ağızlılar kapladı bugün denizi!» diye bağırdı. «Ulan, az açın ağzınızı be!»

Hüseyin dayandı küreklere, dosdoğru Alkozun alt ucunun taşlarına gitti. Üçlü oltasına takıp yeniden kuvit, ya da o yoksa, başka canlı yem avlamak için, kaya aralıklarından, kepçeyle biraz karides topladı.

Döndü geldi sakat başına, diplerin hayallendiği sularda pa-

rıldıyan ufak kum havuzlarının üzerine, —küçük iğnelerine hızlı hızlı kıç atan karidesler geçmiş— üçlü oltasını koyverdi.

Beş dakika dolmadan, kuvitten çok, ama çok büyük olduğu belli bir şey, yaman bir kafa vurdu aşağıdan. Kopartacak gibi asıldı düğümlü, çürük çarık, eski, ince mesinadan, üçlü oltaya.

Kullana kullana, zorlukla aldı yukarı, iki kiloluk alyanağı (1) Hüseyin.

O cüsseye göre küçük ağzın kenarında, allıklı yanaklarla beraber açılıp kapanan kurşunî-sarı dudakların köşesinde ürperiyordu ufak iğne.

Eski madenî aynalar gibi parıl parıl çakan balığı, hemen livarinin içine attı Hüseyin. Sonra hemen eğildi olta kutusunun üzerine.

Elliye altmış mesinadan, iskandili ufak, ucundaki iğnesi ufak, fırdöndüleri ufak bir seğirtme takımı bağladı çabucak. Sinağrit avladıkları canlı yem takımının daha bir incesi, zarifi, naziği. Taktı bir de karides o ufak oltaya, koyverdi.

Ondan sonra, başladı Hüseyin, balık çekmeğe...

Peş peşe, en küçüğü yedi yüz elli gram, bir kilo, bâzıları üç dört kiloyu bulup geçen alyanakları aldı ha aldı yukarı.

Karidesi bitti.

Gitti topladı geldi.

Gene bitti.

Gene gitti geldi, balık çekti.

Etraftan yanaştılar.

«Alyanak!» dedi Hüseyin. «Görülmemiş alyanak basmış aşağıyı. İnce takım bağlayın çabuk. Aynısı, sinağrit oltası gibi. İnce. Karides takın. Çabuk olun. Çok tav var...»

Akşama, altmış kilodan fazla alyanakla döndü Hüseyin. Öbür kayıklarda, kırkı, elliyi bulanlar vardı.

Yalnız Nizam «tenezzül» etmemişti, ufak balığa olta sallamaya. Millet, art arda çekip çıkarmıştı sudan dışarı, yanar döner alyanakları, hattâ bir iki de iri mercanı. O, inatla, sinağritleri beklemiş, bütün gün, ancak üç tane alabilmişti.

---

(1) Çipura.

O gece İlhanköy balıkçıları, dönüp dönüp durdular yataklarında. Çoğu kırpmadı gözünü...

Hepsi aynı şeyi sormuşlardı kahvede birbirlerine. Yatakta aynı duayı mırıldanmışlardı:

«Yarın n'olacak acaba bu alyanaklar? Ya bürgün? Devam edecek mi? Kesmiyecek mi? Öyle bir geçiş mi yapıyor bu balıklar? Yoksa sürecek mi bir zaman? Allah be! En güzel numaralarından birini yapıyor Alkoz! Görülmüşü yok... Canım Alkoz! Güzelim Alkoz... Dayan be. Kesme şu alyanakları. En bi birinci balık be. Mercan fiyatına... Sinağritten çoook iyi be...»

Alkoz, çabuk kesmedi numarasını. Bir aydan fazla sürdü alyanakçılık.

O ince takımla balıkçılar, arada sırada beşer altışar kiloluk mercanlar, sinağritler de çekerek, bâzı bâzı ağızlarında birer dal deniz ağacı takılı gelen alyanaklarla, her gün yüklediler kayıklarını.

Otuz, kırk, elli kilo, yetmiş kilo, her gün aldılar «nasiplerini».

Mecbur oldu Nizam da kabullendi sonunda Hüseyinin keşfini; yüzlerce alyanağın dolaştığı dipte, sinağritin en birinci yemi kıymetli barbunyaları bozdurup didikletmektense, o da ver yansın etti karideslere...

İlhanköy civarının, Gelintaşının, Dragondanın, hattâ Fati kıyılarının, «bolluktan» boynuzlarını oynatamıyan, birbiri üstüne yığılı karidesleri, yavaş yavaş eridi, tükendi. Mevsim icabı, gidenin yerine de, yenisi gelmiyordu. Tane kalmadı sonunda.

Ama alyanak vardı daha. Hemen hemen işin başındaki hızla devam ediyordu. Yılmadı balıkçılar.

Başladı kayıklar kürekle, bâzı bâzı rüzgâr uyarsa yelkenle, her akşam, her gece, tâ Paşalimanı adasına geçmeğe. Herekten sekiz mile yakın uzaklıkta Paşalimanı, ya da Alonya köylerinin açıklarındaki bir-iki kulaçlık sığ sularda, dibin karidesleriyle meşhur sarı sazlarına dayadıkları kepçelerini; ya Fethullahın motorunun ardında çektiği katara girebilmek talihliliği, ya da daha çok kürekte var güciyle çabalıyan adamın gayretiyle peşlerinde sürükliyerek yem toplamağa...

İşte böylece, iyiden iyiye yaklaşan zeytin mahsulünün gözle görülen berekitinin titrettiği yürekleri; o sene, sevince ilk alıştıran, çatık yüzlü kayalariyle sarı-siyah Alkoz ve onun yosun, kekemoz kaplı eteklerinde, yarıklara girip çıkan, uçar gibi dolanan çatal kuyruklu alyanaklar oldu.

*
**

Kasım başıydı. Batan lodos güneşinin kızartısı art arda yanarak derinliğine yükselen alev dalgaları halinde, gökyüzünü üç kere tutuşturmuş geçmiş, en son katta duralayıp küllenivordu.

Şerifenin yakıp getirdiği, «Şuna bir bak» diye eline sıkıştırdığı lâmbanın, fazla is çıkarmasının nedenini arıyordu Kasım Ağa.

Dişlisi tutukluk yapan fitili ayar etmeğe uğraşıyordu. Yanıbaşında dikilen iriyarı gölgeyi görünce, başını çevirdi.

«Baba!» dedi Hüseyin. —Gözlerinin içinde pırıldıyan alev, saklamağa çalıştığı kısık gülüşü açığa çıkarıyordu sanki— «Baba! Tamam. Tamam baba. Haber geldi Ayvansaraydan. Hüsmen ustadan... Tamammış benim yeni tekne. Tamammış. Gelsin diyor, benim için. Allahım... Yirmi günde yaptırdı bitirdi adam, sımarladığım kayığı. Hem de kayık oldu! Bin şükür, motoru da aldık, duruyor onda nassa... Gelsin diyor benim için, çıkaralım sandığından makinasını, takalım kayığa da gözünün önünde, teslim edelim malını diyor... Allah şükür baba. Allah şükür. Ne yaradı o alyanaklar. Ne sırasında geldi. Düşün ağababam. Düşün, oldu sonunda. Oldu motor. Hem de Albin! Hem de yeni kayık bile yaptık üstesine. Şükür Allah ağababam. Yarın gidiyorum hemen, alayım geleyim...»

Öyle bir sevinç taşıyordu ki Hüseyinden, öyle eşsiz bir mutluluk fışkırıyordu ki gözlerinden, ağzından, her yanından, hattâ duvarda sallanan gölgesinden; bu katıksız saadete, istemiye istemiye Kasım Ağa bile bulaştı. Gülmeğe çalıştı.

«Eh hadi, gözün aydın artık. Muradına erdin desene denizler delisi. Belkim aklını başına toplarsın artık. Adam olur,

evlenir, bir yuva kurar, bir ocak tüttürürsün artık. Öyle değil mi?»

«Canım baba, şimdi kim düşünüyor evlenmeyi? Kim bakıyor evlenmeğe? Kayık bitti diyorum sana... Tekne tamam. Motor makina tamam. Of be. Mümkün olsa, denizden gideceğim yürüyüp... Yok işte bu gece bi taş motoru, atlayım varayım... Tâ yarın akşam geçecekmiş Sacit Reisin motor. Konyadaymış (1), yüklüyormuş bugün. Of be. Durup dayanılır mı, yarın akşama kadar?»

Kasım Ağa memnun, gülümsedi:

«İyi olmuş» dedi. «İyi olmuş da yok motor bu akşam. Olsaydı bile salmazdım seni bu gece. Möhüm iş var yarın. Mümkünü yok salmazdım.»

«Neden be baba? N'oldu ki? Ne var ki? Bundan mühim iş mi olur? Yapma ayağını öpeyim...»

«Hüseyin... Bugün bizim zeytinlikleri dolandım. Bin şükür Allahıma bu sene. Verdi de verdi. Yalnız, o bizim en üst parça yok mu? Dere boyundaki... Son lodoslarlan, tüm kararmış daneler. Dökmüş de altına, yayılmış hasır gibi. Daha birkaç gün merdiven vurulmaz. Daldaki danelerin içlerini yardım baktım, beyaz daha içerisi. Ama altları bırakamayız. Bir iki yük zeytin yayılı altına. Mecburî toplıyacağız. Yarın gideceğiz. Şerife, sen, ben, ikindiye varmaz tamam ederiz. Buncağız iş için de işçi tutup, yevmiye verilmez ya. Değil mi? Ha? Öyle değil mi?»

«Nassa motor yok bu akşam...» diye düşündü Hüseyin. «Nassa kaldım yarına. Ne uzatacağım lâfı. Ne sıkacağım canımı, bozacağım keyfimi. Nassa benim dilimden anlıyan yok burada. Boş ver...»

Çaresiz mırıldandı:

«Öyle ağababam, öyle. Ne yapalım, varır gideriz yarın.»

Kırdı boynunu, çıktı dışarı. Sevincini daha bir iyi anlıyacak, daha bir iyi paylaşacak kimselerin bulunabileceği kahveye yollandı.

Geride, hâlâ başını sallıyordu Kasım Ağa:

---

(1) Yeni ismi: Ocaklar.

«Mümkünü yok adam olmaz bu oğlan. Yarını duyunca tüm karardı yüzü. Ulan malın bu senin be. Malın be. Toprağın be. Ne zaman sahap çıkacan? Ne zaman bi ot ocak, bi aile sevdası doğacak yüreğinde, a serseri gönüllü? A deniz domuz delisi...»

⁂

Kapıdağın yüksekliklerine çarpıp şiştikten sonra, tepe aralarından aşağı oluklıyan sert bir keşişleme, gözü lodosta, eli kıblede, duman attırıyordu İlhanköyün içinde. Kıyıdan hemen az açıkta daha doğru dürüst şekillenmemiş dalgacıkları önüne katmış, tepelerini kırıp savura savura kovalıyordu uzaklara, Marmaraya, enine boyuna gelişecekleri açıklıklara doğru...

Tek bulut yoktu gökte. Düşük basıncın güneş ışığına doymuş pusu, tüter gibi bir tuhaf titriyerek, göz kamaştıracak kadar aydınlık, sıcak, kaplıyordu her yanı.

Kapının hızlı hızlı vurulduğunu duyduğunda, ön tarafta, çatılı iki direk üstüne difanayı sermekle uğraşıyordu Nizam. Yakaları fazla ayırmadan, «barsak» asıyordu ağları, kangal kangal; üzerinde kalmış şeytan minarelerini, çurçur kafalarını, deniz deniz kokan yapışkan, ya da lif lif, uzun uzun sarkan yosunları ayıklamakla, balıkları «gözden» çıkardığı yerlerde sarılı kalmış, «bobin» yapmış iplikleri bir iki çekeleyip açınakla yetiniyordu sade...

Kesik, telâşlı bir nefes, kısmağa çalıştığı bir sesle bağırıyordu dışarda, hem de hafif ama acele acele vuruyordu kapıya.

«Nizam ağa... Nizam ağa... Heey. Bak çabuk Nizam ağa.»

Ellerini bir silkip, koştu o yana Nizam. Kapıyı açtı. Hızla girdi Halit içeri, çabuk çabuk sıraladı:

«Aman Nizam ağa. Tamam... Tamam bu sefer Nizam ağa! Bu defa tamam. İstediğinden iyi bu defa vaziyet. Ne olduysa oldu geçen defa. Çıkmadılar bir daha ortaya. Görünmediler. Hâlâ anlamadım ne oldu... Ama bu defa, iş başka! Tamam bu sefer.»

«Gördün mü ki gözünnen? İyice gördün mü? Emin misin? Uğraşmıyalım gene boşuna...»

«Şimdi oradan geliyorum Nizam ağa. Zeytinlikten... Çok

döktü bizim o yanlar, tüm karardı daneler... Alt topluyorduk Saitle. Hep komşu değil miyiz? Birbiri peşine, az arayla gidip girdiler dereye. Gözümle gördüm. Koştum hemen sana. Aman çabuk. Nerede Hasan? Tamam bu sefer. Tavşanı yatakta bastıracağız bu sefer. Sade çabuk, aman çabuk. Nerede Hasan?»

«Yukarda. Kaç geceden uykusuz. Gece de voli çevirdik, denizdeydik. Yattı kaldı bu sabah. Kalkamadı nassa. Varıp gidemedi daha kavağının altına...»

«İyi, iyi. Çok iyi. Ben yaparım şimdi bu işi. Çıkıp kaldırırım...»

«Kandırabilecek misin, o yana götürmeğe? Ayrılmaz ki kavağından, kolay kolay...»

«Sen bana bırak... Bulurum ben çaresini. Sade şimdiden konuşalım. Hep istediğin gibi tamamlatırsam bu işi... Benim istifadem ne olacak? Peşin konuşalım.»

Hiç düşünmedi Nizam.

«Sen yap bu işi. Gerisini hatırına getirme. Ne istersen veririm.

«Ne demek, ne istersen? Ne verirsin? Verir misin senin ağı bana?»

«Ağı mı? Ağı mı? Ne yapacan ağı be?»

«Ayrılacam artık Saitten. Bıktım bokuna çalışmaktan. Bir de kayık peyledim. Aramızda lâfımız, benim kızı da kaçırıyorrum Narlıdan, yarın bürgün... Her iş tamam. Olursa bir ağ, ekmeksiz kalmayız ilk günlerde, hiç olmazsa. Tamam mı? Sen istedin bunca zaman... Bak ne işlere giriyorum ben... Tamam mı? Verecen mi? Oyalanmıyalım çok...»

«Peki, tamam be Halit. Verecem ağı da be. Tamam. İş ki, dediğin gibi yap. Başar bu işi. Ağ senin, bil.»

«İyi öyleyse... Gör şimdi bak. Ha... saan. Ha... saan!»

Fırladı merdivenlerden üst kata Halit.

«Hasaan...»

Hasan döşeğinden doğruldu, kırpışık gözlerle.

«Ne var? Sen misin be Halit. Ne o be?»

«Kalk Hasan, toparlan çabuk. Kalk, seni deyi koştum geldim. Uyku sırası mı be sağdıç? Öğlen olacak...»

«Ne var ki? Desene be Halit...»

«Oğlum, sabah Saitle zeytindeydik. Bizim yukarı zeytinlikte. Baktım mızık mızık bir ses yanda... Derenin içinden geliyor. Koştum araladım dalları... Ne göreyim? Düşün bul bakalım...»

«Yahu ne bileyim? Bir hayvan falan mı?»

«Hayvan... ama ne hayvan! Bir dane de değil. Bir göreceksin vaziyeti...»

«Neymiş ki be?»

«Domuz be Hasan! Domuzlar be. Bir ana, beş dane de mozağı. Heme koştum geldim sana, diyeyim... Hadi çabuk ol gidelim. Kaçmasınlar...»

«İyi ama, bana ne yabanın domuzlarından be Halit? Eti yenmez, bir şey olmaz... Mısır tarlam, bostan bahçem yok ki düşüneyim. Bana ne domuzdan?»

«Yahu senin tüfeğin yok mu?»

«Var...»

«Yahu sen deli misin? Durulur mu? Bir dişi var, o da leş gibi yatıyor. Vurdun muydu onu, elle topla yavruları... Yahu sen götürmezsen, ben götürürüm İstanbula, akşam motorlan... Ben satarım. Yahu, o kadar para ediyor. Paylaşırız be. Kalk be. Ulan seni diye geldim, tüfeğin var diye be...»

«Of be Halit, kim uğraşacak domuzunan? Hem de işim vardı benim...»

«Korkuyor musun ulan yoksa? Korkma, yatıyor ana domuz. Yayılmış öyle... Dürtsen kalkmaz. Korkma.»

«Ne korkacam be Halit? Ne korkacam be? Hiç mi domuz görmedik bu memlekette?»

«Korkmasan, kalkar koşardın... Para ayağına gelmiş. Hem de az bi para değil. Hava yok, balıkçılık yok bugün, yevmiyen ayağına geliyor, tepiyorsun... Mümkünü var mı? Korkuyorsun elbet. Kork...»

«İyi be Halit. İyi be. Korkmuyorum işte. Yürü gidelim be.»

«Çabuk ama... Çabuk. Hadi. Huylanmadan yetişelim domuzlara.»

Koştu aldı tüfeği Hasan. Çabucak doldurdu. En iri kesilmiş

kurşun parçalarından hazırladı doluyu. Barutu da tam «domuz işi» ayarladı. Tepti, sıkıladı. Bir iki doluluk saçmayla barutu koynuna soktu.

Horozunu kaldırmakatn başka yapılacak işi kalmamış «alesta» tüfeğini kavradı. Halitle beraber fırladılar dışarı. Koşar adım uzaklaştılar.

Nizam, dinamitçilikten kalma bir alışkanlıkla, ceplerini «arandı». Buruşmuş bir pakette, kıvrılmış, tek bir sigara buldu, soktu ağzına. Yaktı.

Gtiti gene ağların başına. Çabuk çabuk, fazla eğlenmeden serdi bitirdi, kalan kısmı. Düşündü bir an. Attı, içilmeden sönmüş sigarayı ağzından. Çıktı dışarı.

Zeytinliklerin arasından, çabucak dolandılar, Hasanla Halit. Dev bir yılan gibi, yemyeşil kıvrılarak uzanıp yatan Çakalaki deresi, az sonra önlerini kapadı.

«Ne yanda?» diye sordu Hasan. «Ne yanda?»

«Yürü hele... Daha yukarda, yürü çabuk.»

Kısacık bacaklarının bütün açılma güciyle, nefes nefese, biraz daha sürüklendi Hasan, Halidin peşinde. Sağ yanlarında yükselen yapraktan duvar boyunca, dere yukarı çıktılar biraz daha.

Nihayet duraladı Halit. Yirmi otuz metre ilerideki, yusyuvarlak şişmiş, yeşil boğumu gösterdi.

«Nah!» dedi Hasana. «Nah orada... O fındıkların altında. Çabuk ol. Dikakt ol.»

«Gelmiyor musun sen?»

«Ne gelecem? Ben duruyorum, bekliyorum burada. Ses etmiyelim, ürkütmiyelim. Hadi yürü. Korkma. Tam o fındıkların, ora. Senden yana... Hemen o koca dalın, ordan sokul. Hadi ben bekliyorum seni. Çabuk ol. Çatırdama.»

Ayaklarının ucuna basa basa uzaklaştı Hasan.

Dışardan içeriyi görecek bir yarık aradı.

Bir iki deliğe boşuna yanaştı, gözünü uydurdu, seçemedi içerisini...

Baktı olmuyor, bir eliyle yavaşça araladı dalları, ses çıkarmamağa çalışarak gömüldü yaprakların arasına.

Bir adım...

Sonra bir adım daha attı.

Yemyeşil bir dünyaya açıldı gözleri ve gördü Hasan.

Dere yatağının yanında, o küçük bir döşek boyundaki kara topraktan düzlükte, bembeyaz açılıp kalkmış, havayı döven iki bacağı gördü.

Arasında, yüzüstü uzanmış adamın, çıplak sırtında oynıyan o kocaman eski yara yerini, kıvırcık simsiyah saçlı kafasında, tam tepede kıpırdıyan ufak beyaz çukuru gördü.

Ve bu adamın, sol omuzundan yukarı, yarı yumulu gözler, ıslak ıslak yarım açılmış bir ağızla bakan yüzü de gördü.

Ama gördüklerini, hemen anlamadı.

Yepyeni bir dünyaya doğuyormuş. ya da kendi dünyası tüm yıkılıyormuşçasına, bir süre, anlamadan baktı sadece.

Her çizgisini ezbere bildiği, günlerce gecelerce gözünün önüne getirdiği, o pek iyi tanıması gereken yüze, o yüzde hiçbir zaman hayalliyemediği değişikliğe, acı çekiyormuş gibi bir tuhaf kızartı ile, peş peşe koşuşan seğirmelere, hep anlamadan baktı önce.

Bembeyazdı bacaklar...

Kapkaraydı, kıvırcık saçlı kafa...

Yarı açık bir ağızla bakan yüz, pırıl pırıl dişlerle soluyordu...

Yemyeşildi etraf...

Süt beyazdı bacaklar...

Yaprak yaprak sallanıyordu her yan...

Hep aynı hareketle oynuyordu...

Bembeyazdı bacaklar...

Bir şey vurdu başına sanki Hasanın...

Tepesinden aşağı indi hızla...

İşledi beyni...

Gözün aktardıklarının, mânasını kavradı...

Tanıdı Hasan... Anladı sonunda...

Anladı... Her şeyi anladı...

Tüm ışıklar söndü... Tüm ışıklar yandı...

Halit, nefesini tutmuş, heyecanla bekliyordu, az ötede. Birden, «Aaah!» diye bir haykırış işitti.

«Aaah... Domuzlar!»

Hızla, çatır çatır yarılıp açıldı dallar. Deli gibi uğradı dışarı Hasan, var güciyle bağırarak...

«Domuzlar... Domuzlar... Aaah... Domuzlar... Aaaah!»

Hâlâ bir elinde tutuyordu tüfeği. Çılgınca koşmağa başladı, dere yukarı. On metre gitmeden, fırlatıp attı bir yana silâhı. Koştu. Koştu. Sonra duraladı bir an. Döndü. Gene koşarak geldi. Eğildi kaptı, az önce attığı tüfeği. Döndü bir daha. Hep aynı çılgın koşu ile, vurdu dere yukarı. Dağlara doğru uzaklaştı çabucak.

*
**

Hınklıyarak bir kere daha indirdi kazmayı, Kara Şakir.

Doğruldu. Alnının terini sildi, attı. Tükürdü ellerine. Kazmanın sapına tekrar yapışmadan, durdu bir an. Çukurdan dışarı, kürek kürek toprak atan Hilmiye baktı, yanında...

«Yok!» dedi. «Yok! Mümkünü yok bulamıyacağız. Ne kadar kazsak nafile...»

Durdu Hilmi de, küreğine dayanıp.

«Kesme daha umudunu be!» diye cevapladı. «Ne kazdık ki daha? İki adam boyu derinde demiş gâvur. Ne kazdık ki daha? Dur hele. Sabır bakalım...»

«İyi ama, ikindiyi ettik be Hilmi. Mümkünü yok gecelemem ben bu cenabet yerde, bilesin. Sağımız solumuz papaz ölüsü. Nah al bi daa...»

Kazmanın vurduğu yerin az solunda, gevşemiş toprağın içinden bakan beyazlığa uzandı. Çekti, çekti... Upuzun bir bacak kemiği çıkardı. Savurdu dışarı. Kemik gitti, daha evvel fırlattıkları, —topraklardan ayrı düşmüş— bir sürü eski kiremit, üstü yarı yarıya yosun, bir de silinmiş Rumca yazılarla kaplı taş, mermer parçaları, sopa sopa bacak kol kemikleri, çanak çanak çatlak sarı kafa taslarının yığınına karıştı.

«Mümkünü yok durmam bu namussuz yerde geceleyin, bilesin. Altın, gümüş değil ya, dünyanın elmaslarını hep bütün bulacağımı bilsem, yatmam burada. Dönelim gene Narlıköye...»

«Yahu, daha yıl var geceye be Şakir. Hele bir gayret daha. Tam, demiş olduğu yer burası işte, o gâvurun. İşte Kemanara dağının manastırı bura... İşte çifte oluklar. İşte koca mermer taş. Tam yeri. Düşün be... Bi de bulursak be... Bi de çıkarırsak, bütün o gömülü liraları be! Boş versene cine periye, ruha hayale... Görüyorsun papazların vaziyetini. Canlıyken, bırakıp kaçmışlar altınlarını hep bütün de, şimdi bu çürümüş kemiklerle bize mi salacaklar? İşleri yok da, bizlen mi uğraşacaklar? Ha bi gayret daha Şakir ağam. Bi sık daha hele dişini. Tâ nerelerden vardık çıktık. Dayan be gözüm, sık hele bi dişini...»

Aşağılara baktı Hasan.

Her şey aşağıda kalmıştı. Her şey. Kemanara manastırının eşiğinden bakınca, her şey aşağı görünüyordu.

Ama uzaklaşacağına, sanki daha yaklaşmıştı her şeye. Daha bir iyi görünüyordu her taraf:

Bütün Kapıdağ kıyıları, ayaklarının altında kıvrılıyordu. Yan yana toplanmış minimini birkaç benek halinde pırıldıyordu Herek. Küçük limanı, iğne başı gibi deliyordu bir sıra kayık.

Koca deniz bile daralmıştı. Küçülüp ufalmıştı. Coşmuş lodosun o iri dalgalarıyla kaynıyor değildi sanki. Üzeri, yanıp sönerek akan ince beyaz çizgilerle ürpermiş, hareketsiz gibi masmavi yatıyor, parıl parıl güneşle yıldız yıldız çakıyordu.

Marmara adası yakınlamış, dizinin dibine gelmişti Hasanın. Tâ en arkada, Trakya kıyıları bile hayal meyal seçiliyordu.

Sol tarafta yaprak yaprak, dal dal açılan Paşalimanı adası, el uzatılsa tutulacak kadar kolaydaydı.

Ama gene de her şeyin uzakta olduğu, uzakta kaldığı bes-belliydi. Aşağılığından belliydi. Yakın görünüyordu ama, çok uzaktı her şey.

Çok aşağı. Çok uzak.

Hasan, büyük bir mermer parçasının üzerinde oturuyordu. Hâlâ nefes nefeseydi. Hâlâ hafif başı dönüyordu. Bir de çok çınlıyordu kulakları. Çok ama. Ağustos böcekleri cırlıyordu. Sürülerle sığırcık kulşarı çığrışıyordu. İnce, tiz bir düdük ötü-

yordu bâzı bâzı. Ufacık ufacık çanlar çalıyordu... Sonra bir sürü adam, kadın, çocuk sesi gelip doluşuyorlardı beynine, bir ağızdan konuşuyorlardı.

Gözünün önünde o bir çift süt beyaz bacak silinip silinip parlıyor, durup dinlenmeden havayı makaslıyordu...

Oturduğu taşın üzerinde, az daha geri gitti. Ayakları yerden kesildi, ama sol koltuğunun altında tuttuğu tüfeğin dipçiği hâlâ toprağa dayalıydı.

Sağ eliyle ucuna yakın kavradığı namlunun, kendisine dönük kapkara ağzına baktı Hasan. Bomboş bir karanlık, göz ediyordu oradan.

Dayanamadı, sağ elini biraz daha yukarı çıkardı, örttü avucunu, o kara deliğin üstüne, kapadı.

«Yapamazsın!» diye çınlıyordu gevrek bir ses, kulağında. «Yapamazsın!»

«Yaparım.»

«Yapamazsın... Yapamazsın... Yapamazsın diyorum!»

«Yaparım.»

«Çekemezsin... Çekemezsin... Çekemezsin tetiği!»

«Çekerim.»

«Çeksen de patlamaz... Çeksen de patlamaz!»

«Patlar... Patlar diyorum. Dolu tüfek. Dolu diyorum.»

«Dolu olsun. Çeksen de patlamaz. Patlasa da vurmaz. Yapamazsın. Çekemezsin... Patlamaz... Vurmaz!»

«Yaparım. Çekerim. Patlar. Vurur...»

«Kaldır horozu... Kaldır horozu... Kaldır horozu. Yapamazsın! Yapamazsın! Yapsan da patlamaz. Çeksen de patlamaz. Hiçbir şey olmaz. Hiçbir şey olmaz. Çeksen de patlamaz. Patlasa da çekmez. Çekse de vurmaz. Vursa da patlamaz. Yapsan da olmaz. Olsa da yapmaz. Boşsa da dolu. Doluysa da boş. Dolusu da boş. Boşu da boş. Hepsi de boş... Hepsi de boş!»

Dudaklarında bir tuhaf uyuşma hissetti Hasan.

Çıt dedi tüfeğin horozu, sol elinin altında.

«Allah!» diye bağırarak, attı elinden kazmayı Kara Şâkir.

«O ne be?.. O ne be?.. Ne patladı öyle be? Hilmi be... Allah be!»

Bir an durakladı, kulak kesildi Hilmi.

«Sus!» dedi sonra. «Sus, şu sese bak... Dinle.»

Boğuk, kısık bir inilti, dayanılmaz derecede acı bir nefes halinde, bâzı bâzı ulumaya yakın yükselerek, bâzan tamamen kısılıp kaybolarak, ama gitgide hafifleyip sönerek, kıvrım kıvrım kıvranıyordu.

«Allah be! Birini boğazlıyorlar sanki... Allah be! Kalk kaçalım Hilmi. Kaçalım... Geldiler. Üzerimize geldiler. Biliyordum geleceklerini... Bizi de boğacaklar Hilmi. Bizi de boğazlıyacak hayaletler... Kaçalım Hilmi... Çabuk... Çabuk Hilmi.»

Tek adım atamadan, deli deli söyleniyordu Kara Şâkir, Hilminin koluna yapışmış çekerek.

Vurdu onun eline, Hilmi:

«Dur be! Kaçık mı oldun? Topla aklını. Dinle. Aman be. Biri var orada. Çabuk varalım o yana... Çabuk, gel peşimden...»

Kazdıkları çukurdan, bir iki sıçrayıp, zorlukla dışarı fırladılar. Önde Hilmi, arkasında, ondan ayrılmağa cesaret edemiyen Kara Şâkir, koştular sesin geldiği tarafa.

Büyük mermer taşı döner dönmez, hemen oracıkta, yerde, iki büklüm kıvrılıp kapanmış, çıplak ayaklarının nasırlariyle toprağı kazıyarak debelenen vücudu fark ettiler.

Susmuştu artık.

Ses çıkarmıyordu. Sadece kıvranıyordu.

Varıp sarıldılar hemen, kaldırdılar. Boynundan aşağı, kıpkırmızı bir yol kan iniyordu, ufaktefek adamın. Sol kulağının memesi de kopmuş, küpe gibi sarkıyordu.

Yüzünde çizik çizik oynıyan adalelerin, kırpışmaktan tam açamadığı gözlerinin deli hareketlerini durdurmak, tutmak istiyormuşçasına, kolunu kıpırdattı, kaldırdı, suratının önüne getirdi sağ elini.

İşte o zaman, bu elden, incecik fıskiye gibi kan fışkırdığını gördüler, Hilmiyle Şâkir. Baş ve işaret parmaklarının kopmuş, yok olduğunu da...

Zorlukla araladı ağzını:

«Of!» dedi, ufaktefek adam. «Of... Çok acıyor...»

«N'oldu?» diye sordu Hilmi. «N'oldu sana? N'oldu be kardeşim?»

Üzerine eğilmiş suratlardan çok daha uzakları görüyormuşa benziyen, derinliğine boş bir bakışla, bambaşka bir tarafa gülümsemek istiyormuş gibi kırıştırdı yüzünü, küçük adam.

«Yaptım!» diye mırıldandı. «Yaptım! Çektim... Patladı!»

Hafifçe düştü başı bir yana.

«Öldü mü?» dedi Kara Şâkir. «Eyvah... Öldü mü?»

«Ne ölmesi be Şâkir? Ne ölmesi be canım? Seninle de başım dertte benim be. Ne ölmesi? Öyle kolay ölür müymüş adam? İki üç parmak kopmaylan... Bayıldı herif be...»

«Peki ne yapacağız şimdik?»

«Ne yapacağız? Bırakacak değiliz ya burada, tüm kanı aksın boşalsın... Kurtlar kuşlar yesin! Tütün basacağız yaralarına... Bağlıyacağız elini sımsıkı, sıktıracağız kolunu. Nassa, boynunu, kulağını sıyırıp geçmiş kurşunlar. Kafa tarafından bir zoru yok. Ne varsa elinde. Bağlıyacağız... Ondan sonra, ayaklarından, kollarından yüklenip götüreceğiz aşağı. Zaten çocuk gibi, ne kadarcık şey! Dayanacağız doğru, en yakın köye... Hereğe. Hadi çıkar paketi, cıgaraları. Tütün basalım en evvelâ. Yırt senin şu gömleğin de kollarını bakalım.»

«Benim mi?» diye kekeledi Kara Şâkir. «Hem cıgara, hem gömlek! Neden benim? Kendi gömleğini yırtalım çocuğun...»

«Yahu Şâkir, şu garibin yama yama mintanının neresini yırtarsın? Tüm çaput be. Ben sıhhiyecilik yaptım askerde. Bu paçavralar sarılır mı yaraya? İnsaf be. En iyi vaziyette senin gömlek.»

«Babamın oğlu mu bu be?»

«Allahsızlanma Şâkir. Sırtlarım şuncağızı, koyar giderim seni burada. Bir daha da uğramam hiç yanına. Allahsızlanma. Lâfı mı olur bir gömleğin, şu sıra? Yarın bürgün altınları bulup çıkardık mıydı, tonla mintan alırsın be. Davran hadi...»

Az sonra, yükleriyle beraber bayır aşağı inmeğe koyuldular, Kemanaradan. Yolu yarılamağa yakın, bir de ses çalındı kulaklarına.

Avaz avaz bağırıyordu biri, hem de düşe kalka, en sarp yerinden tırmanıyordu sırta.

«Haasaaan!.. Haasaaan!»

Önden giden Şâkir, yükün ağırlığının fazla tarafını taşımaktan eğilimş, omuzlarının üzerinden kafasını çevirip sordu:

«Bu da kim ki be?»

«Bilmem, ama haline bakarsan, aradığı biri var. Belki de buncağızdır aradığı. Başka kim olacak buralarda? Heeeey!»

«Ne yapıyorsun?»

«Çağırıyorum gelsin bu yana. Gelsin baksın. Heey! Hooop! Heeey!»

Adam duraladı. Baktı, ikindiden sarkmış güneşe doğru. Karşı sırttan inenleri gördü o da.

Bir daha bağırdı Hilmi:

«Heeey! Bizim köylüü... Bu yana gel. Bu yana... Bu yanaaa... Hey!»

Çalıların, dikenlerin üzerinden sıçrıyarak, atlıyarak, tökezlenerek onlara doğru koşmağa başladı. adam. Varıp geldi. Yaklaştı. Kavuştular.

«Hasaan!» diye bağırdı Nizam. Hilmiyle Şâkirin kucaklarındaki yükü görünce. Atılıp sarılmak ister gibi bir hareket yaptı. Duraladı.

«Bunu mu arıyordun hemşerim?» dedi Hilmi. «Bu mu Hasan?»

«O... O! N'olmuş? Nesi var? Nerede buldunuz?»

«Yukarda. Manastırda. Kaza mı olmuş... Kendini mi vurdu yoksa? Anlamadık. Fazla bir şeyi yok. Meraklanma. Bir iki çizik var boynunda... Bi de... Bi de, iki parmağı tamam gitti, sağ elinden. Hepsi bu. Sardım bağladım ben lüzumu gibi. Sıhhiyecilik yaptım ben askerde, korkma. Hiç açmazsan elini, gene bir şey lâzım gelmez. Yalnız akşama bir parça gevşet kolundaki bağı. Hattâ temelli çıkartsan bile olur. Zaten bir haftaya kalmaz, tamam yarası. Kimin olur bu senin?»

«Oğlum... Oğlum olur benim...»

«Oğlun ha? Vay canına. Ne yapacaaz şimdi?»

«Alırım... Alır götürürüm ben onu köye. Bırakın siz artık. Verin bana. Sırtlar götürürüm ben.»

«İyi ya... Taşınmıyacak yük değil nasıl olsa... Biz de bâri doğru Narlıköy üstüne vururuz. Bugün geçti bir kere... Yarın Allah kerim be Şâkir ağa...»

Yüklediler, yavaş yavaş kıpırdanan Hasanı, Nizamın sırtına. Hemen yol verdi Nizam, aşağı. Dizlerini hızlı hızlı kırarak, çabucak uzaklaştı.

Ardından baktı, baktı Kara Şâkir:

«Tuu!» dedi. «Bi teşekkür söylemedi herif be. Oğluymuş hem de üstesine. Bi sağolun söylemedi. Tuu... Ulan Hilmi, gitti bi de benim gömlek. Gitti, senin aklının bokuna...»

«Boş ver!» diye vurdu Şâkirin omuzuna Hilmi, gülerek: «Sen yaptığın işe bak. Boş ver. Rahat olsun yüreğin. Boş ver gerisine. Kim ne isterse desin. Ne istemezse demesin. Boş ver. Hadi dayan Narlı üzerine. Zenginlediğimiz zaman, bir gömlek borcum olsun sana...»

*
**

Başına kadar çekti yorganı. Duvara doğru döndü. Sımsıkı yumdu gözlerini Hasan. Gene de duyuyordu o bağırışları...

Odanın içinde hiç durmadan yürüyerek, avaz avaz haykıran Nizamın, duvarlarda büyüyen gölgesini hâlâ görüyordu.

İki gündür hep aynıydı.

Nizam, hiç yorulmadan, bir yaban hayvanı gibi, bir duvardan öbürüne odada gidip geliyor, döşeğinin içinde büzülmüş kalmış Hasana boyuna bağırıp çağırıyordu:

«Alçak! Alçak namussuz. Bu muydu yapacağın? Bu muydu erkekliğin? Kendini vurmak ha? O namussuzları, o domuzları görünce, gidip kendini vurmak ha? En bi alçak adam. Korkak köpek. Rezil ettin hepimizi. Tüm köylünün eğlencesi olduk. Hepisinin diline düştük. Sâfi bizi anlatıyorlar kahvelerde... Kendini vurmak ha? Görünce o namussuzları, o rezilleri, kaçıp gidip, dağlara çıkıp kendini vurmak ha? Kahpe! Ne olacak kahpe dölü. O ananın evlâdı. Orospu çocuğu! Tuu sana, tuu... Tuu suratının ortalık yerine. Şerefsiz. En bi alçak adam. Yetme-

miş gibi daha evveli yaptığı irezillikler, yetmemiş gibi deli sevdalı diye dillerde masal olması, bir de bu!.. Korkak... Gördün namussuzları... Gördün yatmış yere o sevdalın olacak kahpe, gördün öbür namussuzu üstünde, hiçbir şey yapama, bak öyle, sonra da git kendini vur ha?.. Karılar gibi ha! Kahpeler gibi ha! Git vur kendini... Ahlâksız köpek... En bi şerefsiz, en bi aşağılık, en bi kancık adam... Tuu senin erkekliğine... Tuu senin suratının ortalık yerine. Sana da tuu! Bana da tuu!.. Senin gibi bir şerefsiz, bir kahpe dölünü bu kadar zaman besleyip büyüttüm... Köpek dölü... Orospu çocuğu... Yüreksiz, namussuz, şerefsiz, en bi aşağılık adam... Temelli rezil ettin kendini de, beni de... Eğlence ettin köylüye... Alçak... Yat dur şimdi de, karı kılıklı namussuz!»

Gene araladı gözlerini Hasan.

Mümkünü yok, olmuyordu.

Kendini gene o tepede, her şeye yukardan, uzaktan bakıyor hayallemeğe uğraşmıştı, gözleri kapalı... Yükseklerde, bir taşın üstünde, bir başına oturduğunu sanmağa çabalamıştı.

Ama olmuyordu.

Duymamağa çalıştıklarını, duyuyordu.

Görmemeğe uğraştıklarını da, bakmadan bile görüyordu.

Olmuyordu. O tepeye, bir daha çıkamıyordu. Çıkamıyacaktı. Yüksekliklerde, bir başına oturamıyacaktı.

İnmişti bir kere aşağı.

Aşağıdaydı.

Her şeyin içine girmişti gene. Her şeyi duyup görecekti. Ona göre yaşıyacaktı. Aşağıya inmemeyi, başaramamıştı. Gücü yetmemişti. Aşağıda kalmağa mahkûmdu artık.

İyice açtı gözlerini Hasan. Sonra doğrulup oturdu döşeğinin içinde.

«Nizam ağa» dedi. «Suçumu anladım Nizam ağa. Kabahatimi, günahımı anladım. Anladım. Sus artık Nizam ağa. Ne olur, sus artık.»

***

Hüseyin, bir haftadan fazla kaldı İstanbulda.

Makinanın kayığa takılması birkaç saatlik işti. İstese, gittiğinin ertesi günü —hep âdet olduğu gibi— dayanır gelirdi, bembeyaz çıplak tahtadan, boyasız kayığiyle. Gelir, köyde kendi vururdu teknesinin boyasını, küpeştelerinin yağını verniğini.

Ama Hüseyin öyle özeniyordu ki kayığına.

«Kız gibi olsun, köye kız gibi girsin» arzulamıştı. Ayvansarayın en iyi boyacılarından birini bulmuş, en iyi, en «menşur» ustaya yaptırdığı, içine en «bi namlı» makina alıp koyduğu teknesini en «bi yakışıklı» şekilde, İstanbulda, «şehir işi, efendi işi, bey işi» boyatmıştı.

Hafta bir, gün sekiz, her bir yanı tamam olmuştu kayığın. Bodoslamasından öpmüştü «Alyanak»ı Hüseyin, sonra burnunu çekmiş, «Hadi, dayanalım artık Hüsmen usta!» demişti; yeni doğmuş çocuğunu seyreden ana gözleriyle, kendi elinden çıkma öteki kardeşlerinin arasına katılmak için ayrılıp gitmeğe hazırlanan tekneye bakan yüz elli okkalık babacan adama...

Birden kımıldamıştı tekne. Ustası, çırağı, boyacısı gelmişler, birer yandan tutup, felenkten felenge, kızaktan kızağa Alyanağı kuş gibi uçurmuşlar, az ötede kımıldıyan Halicin yağlı, kara, ama gene de deniz karışık sularına teslim etmişlerdi.

Yüz elli okkalık ustayla bir iki tur atmıştı Hüseyin, bir tecrübe gezisi dolanmışlardı.

«Saat gibi maşallah makina, Allah emanet!» demişti, Hüsmen usta. «Hadi çıkar beni artık kıyıya. Bu iş tamam demektir. Yenilerine bakalım.»

«Hayırla kullan... Bereketini gör!» dileklerine, el sallıyarak uzaklaşmıştı Hüseyin. Birkaç iskele ötede yanaşmış duran, o akşam kalkacak taş motorunun bordasına gidip, yapışmıştı.

Yeni, «açılmamış» makinasını İstanbuldan Kapıdağa üzmeğe kıyamıyordu. Yedekte gidecekti oraya kadar.

Hüseyin yolda, bir türlü razı olmadı, taş motoruna geçip, ısrarla çağıran tayfalarla, kaptanla muhabbet etmeğe. Hep kendi kayığında, kıçüstünde, arkaya doğru yarı yatmış, yarı otururak dümen tutmakla, altında «lömbürdiyen», iki yanda «şarlıyan» sul'arı dinleyip, sessiz duran makinanın düzenli pat pat-

larını işittiğini farz ederek; artık her bir yanına «selbestçe, deniz, domuz korkmadan» gidebileceği Kapıdağda, tâ Şeytanköy önlerinde, ortalık kararana kadar balıkta eğlendiğini, geceye kaldığını, ambarı sinağrit-mercan yüklemiş, köye dönmekte olduğunu hayallemekle, gökteki yıldızları bir bir saymakla buldu sabahı.

Sert bir lodosun habercisi gök, kat kat, kıpkırmızı donanarak yükselirken, Marmaranın Asmalı tarafındaki küçük Fener adası, dümen sularına karışıyordu.

Lodosun öfkeli, sıcak nefesi tam koyverdiğinde ise, Alkoz açıklarındaydılar.

Fayrap etti Hüseyin makinayı.

İpini koyverip, boşladı önde giden koca çektirmeyi.

Kendi güciyle yollandı köye.

Denize çıkamıyan balıkçılarla dolu kahveler, Sırataşları dolaşarak, fazla patırdamadan giren, parıl parıl yeşil boyalı, «bi güzeller güzeli, bi nümunelik, göstermelik» büyük, geniş tekneyi fark edince, tüm boşaldı.

Kimin geleceğini herkes biliyordu. Kaç gündür bekiliyordular. Hüseyinin motor yapmasına, yalnız peşinde katar katar bağlanacak Fethullahtan başka bir ikinci tekne daha bulduklarından değil, hepsinin gönüllerinde sulayıp beslidikleri «makina alma» umuduna canlı bir destek, bir kuvvet kaynağı olduğu için de seviniyorlardı.

Burnu dönüp limana giren o yeşil tekne, sanki hepsinindi bir parça. Herkesin hakkı vardı onun üstünde. Ve o, her bir tahtasiyle, her bir çivisiyle, makinasının her bir somunu, civatasiyle, egzosundan çıkan her bir mavi duman halkasiyle ayrılıp, bölünüp, herkesin hayalinde yaşattığı teknenin tezgâha, kızağa konan ilk parçası oluyordu.

Onun için hepsi koşuştular, birbiri üstüne yığılarak, itişip kakışarak iskeleye, sahil boyuna sıralandılar.

El kol sallayarak, bağırarak karşıladılar Hüseyini.

Alyanak kıyıya varınca da, hepsi üşüştüler başına.

«Ne kayık be!»

«Ne makina be!»

«Yaşşa Hüseyin be!»

«Bir tane be!»

«Allah emanet be!»

«Livari de var!» diyerek, atladı karaya Hüseyin. «Hem de ne livari! Beşer altışar kiloluk beş sinağrit koy içine, hiç korkma geberecekler diye... Canını sevdiğim Hüsmen usta be! Neme lâzım, kayık yapıyor herif...»

«Hakkat be! Livare bak, adam yüzer içinde...»

«Ne livar be...»

«Ne kayık be...»

«Ne makina be...»

«Vur bi kol bakalım be Hüseyin...»

«Sâhi vur bakalım ne biçim çalışıyor...»

«Ağır yolu da var mı bakalım...»

İftiharla, gülerek atladı kayığa Hüseyin. Aldı kolu... Volanın başında eğilmeden:

«Bu Albin be!» dedi. «Teneke değil. Albin. Hadi oğlum. Göster fiyakanı...»

Vurdu kolu. Yarım turda çalıştı makina. Gaz kesti Hüseyin. Gittikçe daha ağıra aldı.

Tik... Tak... Tik... Tak!

Manyetonun çekiçlerinin çaktığı işitiliyor, volan tam duracak sanılırken, tekrar dönüyordu.

«Anam babam! Saat be!»

«Saat be... Makina değil... Allah emanet.»

«Yaşşa Hüseyin be!»

«Kaçaydı be Hüseyin? Tam kaça mal oldu bu sana?»

«Hepisi, boyası moyası... Hepisi kaça? Oldu mu böyle olmalı!»

«Tam sekiz bin altıyüz!» diye cevapladı Hüseyin.

Stop etti makinayı. Pof dedi durdu volan.

«Sekiz bin altıyüz...» diye mırıldandı biri.

«Fazla değil!» dedi bir başkası.

«Bu kayığa, bu makinaya, hiç değil...»

«Sekiz bin altıyüz ha?»

Hepsinin bir tuhaf pırıldıyordu gözleri. Umutlarının «bo-

yunu bosunu» öğrenmişlerdi, hiç değilse... Hayalleri, tamamı tamamına bu kayık, bu makinaydı. Hedeflerinin mesafesi belli olmuştu, hiç değilse. Varacakları yeri bilerek, ona göre daha bir gayretli çabalayacaklardı.

«Ne eksik ne fazla, sekiz bin altıyüz.»

«Sekiz bin altıyüz.»

«İyi be, olur işallah be!»

«Sekiz bin altıyüz!»

«Bir iş rastlığı verse, Cenabı Mevlâm...»

«Bir balık bereketi verse...»

«Olur be... O da olur be.»

«Her işin başı sağlık... Olur be.»

«Sekiz bin altıyüz!»

«Oldu mu, böylesi olmalı...»

«Yaşşa Hüseyin be!»

«Bir tane be...»

«Hadin alalım karaya...» dedi Hamdi. «Hava sakat.»

«Hadin alalım.»

Herkes elini sürmek okşamak istiyordu sanki tekneyi «Çekelim» diyince, sırf el oldu küpeşteler.

Sığışamayan, dışarı itilenler, «Hiç olmazsa, ayağının bastığı yere değelim...» der gibi, en fazla iki kişinin tutup yerleştireceği felenklere üçer beşer sarılıyor, lüzumsuz fedakârlık hamleleriyle çakıla toprağa yatarak, bu kızak odunlarını tâ omurganın altına itip yerleştiriyor, her kafadan «Hadin tamam... Gelsin... Dikkat... Gelsin... Ağır olun be, çizdireceksiniz altını... Tamam... Az daha gelsin... Yahu dikkat, sıyıracan boyayı... Aman pervane vuracak, yamulacak... Yahu kollasana biraz...» şeklinde, tekneyi ne derece benimsediklerini gösterir komut sesleri çıkıyor, herkes bir yanındakinin hoyratlığına kızar gibi söylenerek, kayığın üzerine titremek, emirler vermek yarışında öncülük etmeğe kalkıyordu.

Tekne çekildikten sonra da ,epey zaman, önünde, arkasında, sağında, solunda diz çökerek, yere yatarak, nişan alır gibi bir göz kapalı, omurganın, küpeştelerin şeklini, düzgünlüğünü; kayığın göğsünü, ardını baş ve kıç omuzluklarının yu-

varlaklığını, dışa doğru olan taşkınlığını, bilgiç bakışlarla kontrol ettiler.

Makinanın tahta sandığını defalarca açtırıp baktılar, bir tuhaf aceleyle kapattırdılar. Ve yeni gelip tekrar açtıranları, kızgın gözlerle süzdüler.

Nihayet, hep aynı: «Üstüne yok... Makina da, kayık da bi tane... Üstüne yok!» Kararıyla dudak büküp, kafa sallayarak, gene gidip doluştular kahveye. Hüseyin de ortalarında.

Sırayla hepsi birer çay «sımarladılar» Hüseyine.

Birbiri üstüne yığılmış, gözleri merakla açık, arada sırada dayanamayıp bir soru soran, sözü kesen münasebetsize hep birden, hep aynı kızgın bakışlarla dönerek, anlattırdılar ha anlattırdılar kayığın, makinanın, ustaların hikâyesini.

İstanbulun, ama sade Ayvansarayın masalını.

Öğle vakti, zor bıraktılar Hüseyini eve gitsin. O da çabuk dönüp geleceği sözünü aldıktan sonra.

Gerçekten de, çabuk döndü Hüseyin.

«Ah bugün hava esmeseydi de, gideydik denize... Ama kıyamet üfürüyor lodos. Yarın da kalmazsa, nasıl sabır edeceğiz? Deli olacam be, Alkoz altında kendimi bir görebilmek için yeni tekneyle...» diyerek gelip çöktü yerine.

Yemeğe gidenlerden, biraz hafiflemişti etrafı. Kalanlar, hepsi, denize hemen çıkamadıklarına bir parça küskün, hiç olmazsa lâfıyla avunmağa koyuldular gene...

Ansızın, hızla açılıp ardına vurdu kahvenin kapısı. Herkes öyle dalmıştı ki lâfa... lodos yelinin bir azizliği sanarak, takırdıyı duydukları halde dönmediler Ama kahvenin içini dolaşan rüzgâr kesilmeyince, kapının neden hâlâ kapanmadığına içerlemiş bir kaç kişi, kafalarını çevirdiler, baktılar.

«Aaa!» dediler bir ağızdan.

Aynı anda, o derece güçlü çıktığını hiç duymadıkları bir ses, bağırdı âdeta:

«Hüseyin!.. Hüseyin, baksana biraz.»

Başını kaldırdı Hüseyin.

«A sen misin Hasan?» dedi. «Ne oldu, ne istiyorsun?»

«Gelsene bir parça. Az söyleyeceklerim var sana.»

«Sen gel,» dedi Hamdi, yüzünü buruşturarak. «Gel söyle burada, ne söyleyeceksen... Gizli değil ya!»

«Gizli!» diye bağırdı gene Hasan. «Sâfi Hüseyine diyeceğim bir iş var.»

«Gizli ha?» dedi Hüseyin. «Yahu ne güzel oturuyorduk be Hasan. Konuşuyorduk tatlı tatlı... Acele mi be?»

«Acele!»

«Boşver be Hasan. Gel otur sen de...»

«Hüseyin, az gelecen mi dedim sana dışarı? Söyleceğim bir söz var dedim. Gelmeyecen mi?»

«Uzun mu çok?»

«Yok... Fazla eğlenmeyiz.»

«Şimdi gelirim çocuklar...» dedi etrafındakilere, kalktı Hüseyin. Yürüdü kapıya. Önce o çıktı, ardından da Hasan ilerledi.

Hamdi onun, hâlâ sarılı sağ elini bir yana sallandırmış, kapıda kayboluşuna baktı.

«Ulan!» dedi, «Enik çolak oldu, erkeklendi be... Sesi bile bir başka çıkıyor. Vay canına!»

«Ne var?» diye sordu Hüseyin, iki adım ilerleyince.

«Az yürüyelim hele...» dedi Hasan. «Burada denmez.»

«Yürüyelim mi? Ne yana be Hasan?»

«Gel hele sen benimle...»

Kısacık bacaklarının tam hızıyle, önde yürüyordu Hasan. Zeytinliklere giden, Narlıköyden geçerek Erdeğe kadar uzanan, Hereğin esas giriş-çıkış yolunun başına, bir iki dakikada vardılar.

Hasanın durmadığını görünce:

«Yahu,» dedi Hüseyin. «Nereye gidiyoruz be? Ne diyeceksen de burada.»

«Az daha...» dedi Hasan. «Az daha... Bir şey diyeceğim sana.»

«Ne diyeceksin? O mesele için mi? Onun içinse yâni, bil ki yâni ben... şey... yâni aramızda...»

Hasanın «o gün» ne derece çarpıldığını ve sonra olanları iyi biliyordu Hüseyin. Gece geç vakit geçmişti, İstanbula git-

tiği taş motoru. Akşam kavuşmadan, Hasanın köye ne şekilde getirildiğinin haberi, çalkanıyordu her yanda.

Hüseyin de öğrenmişti« olanların» devamını.

Çok üzülmüş, acımıştı Hasana.

Hâlâ da öyle. Onun için, elinden geldiği kadar yumuşak davranmağa çalışıyordu ona karşı.

«Hayır...» diye lâfını kesti Hasan. «O mesele için falan değil. Mesele falan yok. Bir şey göstereceem sana...»

«Bir şey mi göstereceksin? Ne göstereceksin?»

«Gel hele az daha... Nah şu yol dönümüne kadar... Gel bak...»

Kafasını iki yana sallayarak, bu defa Hüseyin geçti başa. Ne olduğunu bir türlü anlayamadığı işi çabuk yapıp bitirmek ister gibi hızlı hızlı yürüdü; yüz yüzelli metre kadar sonra kıvrılıp, iki yanda sıralanmağa başlayan zeytinliklerin arasına iyiden iyiye dalan yolun dönemecine doğru...

Hasan, kendinin iki boyunda, iki cüssesindeki adamın ardında çocuk gibi kalmıştı. Zorlukla yetişmeğe çalışıyordu.

Dönemeçte durdu Hüseyin.

«Ne var?» dedi.

Hasan da, az önce söylediğini unutmuş gibi şaşkın, sordu:

«Ne, ne var?»

«Hani yol dönümünde bir şey göstereceğim dedindi ya? Geldik işte, ne var? Göster ne göstereceksen. Ne varmış?» — İçinden de, yeter artık senin paşa gönlünü eğlendirmek... diyordu Hüseyin. Buraya kadar kafa salladık geldik. Üzmeyelim fazla, oğlanı dedik. Dahası ne?— Bir adım gitmem artık. De, ne diyeceksen...»

Hasan, sanki gösterecek bir şeyler arar gibi dalgın, etrafa göz gezdiriyordu. Hemen hemen boştu yol. İlk merdivenler vurulmuştu zeytinlere ama, en yukarı semtlerde. Çakalakinin oralarda.

Bu taraflarda, kimse yoktu daha zeytinliklerde.

Birden, ilerdeki incir ağacına takıldı bakılşarı. Kız kocamış deli kadın Bahtiyar, —gençliğinde önüne türkü çığıran yılan şeklinde bir perinin çıkıp da aklını aldığı söylenen, za-

vallı kaçık— yapraksız çıplak beyaz dallarını hep birden göğe kaldırmış duran koca incire tırmanmış, kolunda tuttuğu sepete, hayalî yemişler topluyor, şarkı söyler gibi de kesik, hafif mırıldanıyordu

«Nah!» dedi Hasan. «Nah bak.»

Sarılı sağ elini uzatarak, Bahtiyar kadını gösterdi Hüseyine.

Hüseyin o yana döndü.

Bir adım arkasındaydı Hasan, onun.

Hüseyinin geniş sırtı, duvar gibi yükseliyordu önünde.

Hasan, bu sırtta, tam kendi gözleri hizasındaki o eski yara izinin oynayışlarını, mintanın altından, bir an gördüğünü sandı.

«Bahtiyar ha?» dedi Hüseyin, gülerek. «Ne var ki? Baaah...»

Sol elinin olanca gücüyle vurduğu bıçağı, tam o eski yara yerinin ortasına, köküne kadar saplanmış gördü Hasan. Bir çekti, çıkaramadı.

Hızla döndü Hüseyin. Büyük bir hayret koşuşuyordu yüzünde.

«Sen...» dedi. «Sen Hasan... Sen... vurdun beni... Sen... Hasan... vurdun beni... Sen...»

Öksürdü. Kıpkırmızı bir tükrük attı yere. Sendeledi.

«Sen!.. Alçaaak!»

Ciğerlerinin kalan gücünü denemek ister gibi bağırarak, bir yumruk salladı.

Suratının tam ortasına yedi bunu Hasan. Kızardı, karardı her yanı. Yere devrildi.

Hüseyin de çöker gibi oldu. Sol eli, sırtına saplı bıçağın kabzasında kıvranıyordu.

Tam o sıra, zeytin yüklü bir eşek çıktı dönemeçten. Peşinde de on onbir yaşlarında bir oğlan

Yaklaştılar.

Geldiler.

Birden, çıkarıverdi sırtındaki bıçağı Hüseyin. Sıcak bir şey, beline doğru, hızla akmağa başladı.

Çocuk, kıpkırmızı «bir kanlar» gördü.

Bağırdı.

Eşeği bıraktı, köye doğru kaçtı.

Eşek duraladı, yol kenarındaki otlara iğildi.

Sendeledi... Tükürdü... Bir daha tükürdü Hüseyin. Ne olduğunu hâlâ anlamamış gibi, kanlara bulanmış sol eline, o elde tuttuğu bıçağa baktı.

Fırlattı bıçağı yere... Koşmağa başladı.

Şaşkın... Geriye değil,ileriye. Zeytinliklere doğru.

«Allah! Adam öldürüyorlar... Allaaah!..»

Bir çığlık parladı tepesinde. Sonra çatur çutur etti dallar. Tam önüne, yolun ortasına düştü Bahtiyar kadın. Serildi.

Duraladı Hüseyin. Eğildi kadına baktı.

Kadın gözlerini sımsıkı yummuştu. Korkudan olduğu belliydi. Göz kapakları kırpışıyordu.

Hüseyin, kaldırmak ister gibi, Bahtiyar kızın omuzunu tuttu. Kadın korkuyla irkildi. Çekti elini Hüseyin.

Öksürdü.

Tükürdü gene. Aklına geldi. Koşmak istedi. Sendeledi.

Tam o sıra yetişti Hasan.

Vurdu ikinci bıçağı.

İçine o şeyin girdiğini, bir daha hissetti Hüseyin. Kapaklandı yere. «Iıuıh!» dedi. Doğrulmak istedi.

İçinden o şey çıktı.

Bir daha girdi.

Soktuktan sonra, çolak elinin de yardımiyle çekip alıyordu bıçağı Hasan. Sonra gene vuruyordu. Üstüne binip oturduğu sırt, yavaş yavaş yumuşadı... sıçrayıp gerilmeleri, kasılmaları da azaldı.

Daha bir kolay girip çıkar oldu bıçak. Sade sol elle.

Sonunda yoruldu Hasan. Baktı, yolun tozlarına yan dayalı yatıyordu Hüseyinin yüzü. Balık gözü gibi cam cam parlıyordu gözleri. Akları da temelli çoğalmıştı sanki.

Sönmüş gibi bir tuhaf iğik duran siyah bıyıkların altında, hâlâ hafifçe titreyen kalın dudakların arasından köpük köpük, kıpkırmızı bir hırıltı akıyordu.

Bıçağı alıp kalktı Hasan.

Döndü.

Yolun ortasında doğrulmuş, bacaklarını ileri uzatmış oturuyordu Bahtiyar kız. Gözünü kırpmadan kendisine bakıyordu.

Bir tuhaf oldu Hasan.

Deli gibi koşmağa başladı. Koştu... Koştu... Sonra, sağ tarafta ayrılıp, denize doğru giden patikaya saptı. Koştu... Manastırderenin yanına çıktı... Koştu... Çayıra... Oradan Havuzbaşına... Akasyalığa...

Nihayet, koca tek kavağa, kavağına vardı.

Gövdeye tutundu. Durdu. Öğürdü. Sonra uzun uzun kustu, o her zaman oturduğu yere...

Çöktü yavaş yavaş. Elinden düşen bıçağı, uzanıp aldı gene. Dayadı sırtını koca kavağın gövdesine, uzattı ayaklarını. Oturdu.

Başladı, kendi bacaklarına sokup çıkarmağa bıçağı.

Az sonra, koşarak yetişti köylüler.

En önde Nizam geldi. Bir tokat attı Hasana. Aldı elinden bıçağı.

«Aptal!» diye bağırdı. —Bir tokat daha attı— «Aptal! Madem nasılsa yapabildin şu işi... Nasılsa becerdin! Ne kaçmadın? Ne geldin oturdun buraya? Ne durdun? Ne kaçmadın? Ne kaybolmadın? Aptal!.. Aptal!»

*
**

Hızlı hızlı vuruldu kapı. Eşek anırmağa başladı gene aşağıda. Duymamış gibi, hiç kımıldamadı Nizam. Gözleri hep aynı noktaya dikili, sırtı duvara dayalı, hareketsiz oturmasına devam etti odada, yerde.

Kapıya daha kuvvetli indi yumruklar. Sökülecekmiş gibi dövünüp gümbürdedi eskimiş tahta kanat. Eşek, boğazının var gücüyle aldı-verdi nefesini.

Yavaşça kalktı Nizam. Merdiven başına geldi.

«Aç!» diye bağırıyordu, boğuk bir ses dışardan. «Aç şu kapıyı... Aç!»

Ağır ağır indi merdiveni Nizam.

Belki de onun sürüklenen ayak sesini tanıdığından, birden bire sustu eşek.

Vardı, çekti kapının sürgüsünü Nizam.

Hızla açılıp dayandı ardına kanat. Gıcır gıcır sallandı.

Eşikte Kasım duruyordu. Onun bir adım arkasında, Şerife vardı. İki eliyle, sağ koluna sarılmıştı kocasının. Durdurmak, geri çekmek için bütün kuvvetiyle yapışmış asılıyordu sanki bu kola.

Daha arkada, sayıları gitgide artan köylü suratları oynuyordu.

«Bırak!» diye silkeledi karısının ellerini Kasım.

Kocaman bir adımla atladı içeri. Pek hafif bir aydınlığın sallandığı taşlığın, serin koyuluğuna daldı.

Nizam, yüzünde tek çizgi oynamadan, tam karşısında dikiliyordu. İki üç adımdı araları.

Durdu Kasım. Gözlerini dosdoğru Nizama dikti. Bir süre. baktı ona. Sonra kımıldadı dudakları. ıslık ıslık çıktı sesi, dişlerinin sivrilikleri arasından.

«Gömdük!.. Götürdüler öbürünü de. Bağladılar. Vurdular atın sırtına... Götürdüler.»

Hep Nizamı seyreden Kasımın yüzü, iğrenç bir şey karşısındaymış gibi buruştu sonra, yavaş yavaş...

Birbirine yapışıp sıkıldı dudakları, hem de dışarı kıvrıldı nefretle.

Gözleri kısıldı.

Ağır ağır yürüdü Nizama. Bir adım. Bir daha...

«Memnun musun?» diye bağırdı birden, var gücüyle. «Memnun musun? İnsanlık düşmanı. Rahat ettin mi? Ferahladı mı o taş kalbin? Geldi mi keyfin? Allah kahretsin seni... Alçak!»

Kolu hışırdadı havada. Sağa sola sallandı Nizamın başı, tokatların patlayışiyle...

«Alçak! Memnun musun yaptığından? Memnun musun zehirinden... Yılan... Ekip biçtiğin tohumlardan memnun musun?.. Alçak!»

Bir daha kaldırdı kolunu... Bir daha harladı Nizamın yüzü.

«Alçak... Yüreksiz... Kalbsiz! Hiç bi kimseleri sevmiyen adam... Gönülsüz köpek... Hiç bi kimseleri sevmeyi bilmiyen alçak!»

«Dur be!» diye bağırdı Nizam; gene suratına doğru gelen kolu, hızla bir yana savurdu.

Sarıldı ağasının yakasına sımsıkı. Sarsmağa başladı deli gibi. Bir çığlık attı Şerife. Koşup geldi... Araya girmeğe çalışırken, bir itişte yana yıkıldı.

Ağzı köpük köpük, bağırıyordu Nizam:

«Vuruyorsun ha bana? Tokatlıyorsun ha? Ben yüreksiz ha? Ben sevmesini bilmez ha? Bana siz öğreteceksiniz sevmeyi ha? Siz... Siz hepiniz... Bütün alçak köpekler... Siz sevmeyi bana öğreteceksiniz ha?..»

İtti Kasımı hızla. Birkaç adım geriledi. Sendeleyip durdu Kasım. Şerife fırladı. Sarıldı kocasının eline.

İki üç köylü, eşikten içeri atlamışlardı.

Fazla ilerliyemeden, bakıyorlardı geriden.

Kapının dışında da, renk renk surat dalgalanıyordu.

Çıldırmış gibi söyleniyordu Nizam:

«Yüreksiz ha... Hiç bi kimseyi sevmez ha... Sizsiniz alçak. Sizsiniz... Siz hepiniz. Hepiniz alçaksınız... Sarılır yatarsınız akşam, karılarınıza... Sonra gelirsiniz bana sevmeyi öğretmeğe... Siz hepiniz alçaksınız... Sen Kasım... Bir karın öldü. Bi daha aldın. Çocuğun dolandı etrafında, baba dedi... Ne yaptın o zaman? Bütün köyün işine bakan, derdini sonran koca muhtar, hiç bi aklına getirdin mi beni? Hiç bi düşündün mü? O zaman neden gelmedin, öğretesin bana sevmeyi? Siz hepiniz... Neden gelmediniz daha evvel? Karılarınızın bacağına bir eksik sarılaydınız da, gelip bana insanlığı öğreteydiniz... Alçaklar... Defolun evimden... Defolun... Size muhtaçlığım yok bir şey öğrenmek için... Hepinizden iyi bilirim, nasıl olurmuş sevmek, ben!»

«Köpek!» diye bağırdı Kasım.

Gene silkti, karısının ellerini.

«Kıskanç köpek! Her bir kimsenin dirliğine göz dikmiş köpek! Aç köpek... Geberesice köpek... Yere batasıca kıskanç...»

Gene saldırdı Nizamın üzerine.

Kaldırdı kolunu.

Vurdu.

Bir daha vurdu.

Nizam, birden sönmüşçesine, korunmadan duruyordu gene. Yalnız bir tuhaf gülüyor gibi bakıyordu ağasına.

Her tokatta gözünü kırpıyor, başı sallanıyor, gene dikiliyordu.

Vurdu... Bir daha vurdu Kasım.

Bir daha kaldırdı kolunu.

«Iıh!» dedi. Büküldü. Sonra boylu boyunca serildi yere, içten çürümüş bir koca ağaç gibi.

Tepesinden ayağına, bir tarafı çarpılmıştı sanki. Öyle tuhaf, bir yana az kıvrık, kaskatı yatıyordu.

Ne nefes aldığı belliydi, ne de boş boş bakan gözlerinde can kaldığı. Yalnız alt dudağı belli belirsiz seyriyor, bir de havaya avuç açmış sol elinin serçe parmağı, hızlı hızlı açılıp kapanıyordu.

Şerife, haykırarak attı kendini kocasının üzerine.

Köylüler, doluştular hep içeri.

Eşek gene anırmağa başladı, olanca sesiyle.

Nizam hep ayakta dikiliyordu. Adamlar, önce kadını, sonra Kasımı ayağa kaldırdılar. Kadını kollarına girip çekerek, Kasımı taşıyarak, o arada Nizamdan yana bakınamağa çalışarak, dışarı götürdüler.

İçlerinden biri, tükürdü yere, sonra çekti kapadı kapıyı. Hâlâ aynı yerde, ayakta duran Nizamın gözleri, yavaş yavaş alıştı karanlığa...

⁂

Adım atacak yer yoktu, mahkeme salonunun önündeki koca taşlıkta. Öyle kalabalıktı.

Bir kere bütün Dragonda köylüsü oradaydı. Yazın, temmuz mehtabında, domates tarlasında yatan Musayı, domuz sanıp vurmuş, yaralamıştı Tevfik.

Tevfiğin bir gözü kördü.

Ama mehtap da, temmuz ayının on dördüydü.

Hem bir de beyaz örtü varmış Musanın altında...

Tevfik, yirmi metreden falan ateşlemiş tüfeği. Karı meselesi de olsa gerek işin içinde...

Uzayıp gidiyordu dâva, aylardır... Her celse, bütün Dragonda mahkemeye taşınıyordu.

Paşalimanının Uskupya köylülerinin de çoğu, oradaydı. Narlıdan bir genç, iki de evli arkadaşını yanına almış, Paşalimanına, sevdiği kızı kaçırmağa yollanmıştı kayıkla...

Bir hafta sonra kayık, kürekleri kırılmış, ambarda boş birkaç rakı şişesi, bir de tek ayakkabı, Uskupya kıyılarına vurmuştu...

Delikanlılardan ise, bir daha hiç haber çıkmamış, içlerinden birini bile gören olmamıştı hiçbir yanda. Uskupyalılar da, bu yüzden gelip gidiyorlardı mahkemeye...

Bir de, erkek-kadın, büyük bir çingene topluluğu vardı. Eşek çalan, ya da dağda kaçak odun keserken yakalanan, kaçak kömür hazırlarken yangın çıkarıp ormanı ateşe veren adamlar... Birbirlerine en olmadık yerlerini gösterip, en olmadık lâflar söyliyerek, saç saça, baş başa kavga etmiş, karşılıklı dâvalar açarak mahkemelere düşmüş kadınlar. Bâzıları, esmer memelerini çıkarmış, kucaklarındaki ufak kahverengi et parçalarını emzirerek, yan yana oturuyorlardı.

Boş gezenin boş kalfası meraklılar ise, itişe kakışa, salınmağa çalışıyorlardı ortalıkta...

Bir kaynaşma oldu ansızın.

İki jandarma göründü. Kalabalığı yara yara ilerlediler. Yaklaştılar.

Aralarında, çarpıla çarpıla yürüyen, ufak çocuk gibi adamın sıfır numara «vurulmuş» kafası, kelepçeli elleri neden sonra görüldü.

«İdamlık!» dedi biri. «Bunun cezası idamlık... Arkadan vurmuş adamı!»

«Yok!» dedi bir başkası. «Yirmi otuz yer ama, idam yapmazlar.»

«Nassa, bir af çıkar...» diye söylyendi. bir üçüncü. «Gidene bak sen...»

Bir köşede bekliyen İlhanköylüler, kıpırdadılar.

Etrafında olup bitenlere, jandarmalara, kelepçelere, geldiği

yere, gittiği yere, bütün dünyaya hiç aldırmıyormuş gibi uyurgezer bir yürüyüşle, önlerinden geçti Hasan, onların.

Kapısının üzerinde, «Sorgu Hâkimliği» yazılı ufak odaya, hep aynı «boşluğa basan» sarsak adımlarla girdi.

Sırtından dürttüler, yer gösterdiler. Dikildi orada. Başı önüne eğik.

Çenesini ileri doğru uzattı hâkim. Araladı ağzını. Bir sıra altın dişle baktı, Hasana.

Küçücük bir adamdı Hasan.

Ufacık.

«Adın ne senin?»

«Hasan.»

«Başka? Öteki adın? Soyadın?»

«...»

«Öbür adın ne oğlum? Hasan ne? Ne Hasan?»

«...»

«Babam, adını bilmiyor! Daha öbür adını bilmiyor. Ne derler sana başka?»

Yavaşça başını kaldırdı Hasan:

«Enik!» diye mırıldandı. «Enik derler, bi de köyde.»

«Ne? Enik mi? Olur mu öyle şey? Olmaz öyle şey. Hay Allah! Cahillik. Hep bu cahillik. Hepsi bundan. Ne çekiyorsak... Hele bak! Babam, adını bilmiyor daha adam. Yok mu hiç bunun köylüsünden dışarda? Alın bir ikisini içeri...»

Kara bıyıklı mübaşir çıktı, sonra birkaç köylüyü iteliyerek döndü. Kasketleri ellerinde, titriyerek dineldi, Herekliler.

Kâtip sökmeğe çalışıyordu, önündeki kâğıtlardan:

«Hasan... Yü... Yürüklü... Yok Yürekli. Hasan Yürekli» dedi.

«Gördün mü neymiş adın?»

«Hasan Yürekli.»

«Sesini çıkar biraz. Sen mi vurdun o adamı?»

«Evet.»

«Neyle vurdun? Bıçakla mı?»

«Evet.»

«Bu bıçakla mı?»

«Evet.»

Köylülere döndü hâkim.

«Doğru, değil mi dedikleri?»

Hep kafa salladı Herekliler.

«Cevap verin. Doğru mu, değil mi?»

Bir adam öne çıktı. En cesurları. Bir nefeste sıraladı:

«Doğru Reis bey. O vurdu. Bıçakla vurdu. O bıçakla vurdu. Zeytinliğe giden yolda. Arkasından vurdu. Bıçağı biz aldık elinden. Çok bi iyi çocuktu rahmetli. Hem de bunun üçü dördü gibi vardı. İstese, sıkar suyunu çıkarırdı buncağızın... Nasıl öldü, hep şaştık. Köye doğru koşsa, kaçsa idi, kurtulurdu ama, ecel şaşkınlığı işte, öbür tarafa koşmuş. Yâni ki ecel...»

«Yeter... Yeter... Anladık.»

«Bir karı yüzünden, Ries bey. Dağ gibi çocuktu. Bir karı yüzünden... Defoldular gittiler şimdi köyden... Geldikleri cehenneme mi, nereye bilmiyorum. Savuşup gittiler köyden...»

«Yeter dedim. Anladım. Yeter.»

«Çok bi namussuz kızmış. Hem onu yaktı, hem bunu. Defoldular gittiler köyden... Ama ne çare? Giden gittikten sonra...»

«Yeter babam yeter... Anladık.»

«Duramıyacaklarını anladılar köyde. Defolup git...»

«Hâlâ konuşuyor! Yeter be... Yeter.»

Öteki köylüler, kolundan çekip geri aldılar, susturdular cesur arkadaşlarını.

Tam o sıra, bir gürültü koptu kapıda.

Koluna yapışanları sürükliyerek, savurarak, yuvarlanır gibi girdi bir adam içeri.

Avazı çıktığı kadar bağırıyordu:

«Bırakın onu... Bırakın. Ben vurdum Hüseyini. Ben öldürdüm. Benim câni. Bırakın onu. Suçu günahı yok Hasanın. Hepsini ben yaptım. Ben öldürdüm. Beni yakalayın. Beni tutun. Beni idam edin. Bırakın onu. Bırakın.»

Şaşkın, fırladı ayağa hâkim.

«Bu kim?» diye bağırdı. «Bu kim? Nasıl girdi? Ne bu rezalet?»

Cesur köylü, gene bir adım ilerledi.

«Bizim köyden Reis bey. Akrabası olur. Amcası olur. Gelinin Nizam derler adına...»

«Bırakın onu... Bırakın!» diye, hâlâ bağırıyordu Nizam.

Gürültüden tam anlamadı Hâkim.

Öfkeyle:

«Delinin Nizam mı?» dedi. «Deli Nizam mı? Delinin zorına bak. Atın bunu çabuk dışarı...»

Yaka paça sürükleyip, dışarı çıkardılar, boğazlanıyormuş gibi bağıran Nizamı.

«Öf be!» ddei Hâkim. «Cahillik efendim. Hep cahillik. Bilgisizlik...»

Sonra döndü Hasandan yana:

«Bu iş tamam» dedi. «Ağır Cezaya havale. Hadi herkes dışarı... Yaz bakalım kâtip...»

İlhanköylüler, itişerek dışarı koştular.

Hasan, küçücük, ufacık, yerlere akar gibi bir tuhaf ezilmiş, hâlâ ayakta duruyordu, Hâkimin karşısında.

Nizamın bağırışları, çekile sürüklene, uzaklaşıyordu dışarda. Uzaya uzaya silinip gitti nihayet.

VIII.

Yazdan kalma, ışıl ışıl bir kasım sonu günü; pek hafif bir poyrazın canlandırdığı masmavi bir denizde kırpışıyordu.

Alkozun altındaki boğazdan yan yana kürek çekerek, yukarı doğru çıkıyorlardı Hamdiyle Selim.

Küreklerini tokuşturacak kadar yakındı birbirine iki kayık.

«İyi ki, bir dikili ağacım yok be Selim!» diyordu Hamdi. «İki gün hava esti, aylâk kalmıyalım diye zeytin sıyırmağa gittim. Bunaltılar bastı içimi sıkıntıdan. Zeytin değil, altın danesi olsa nafile! Bir kere balık pulu yapışmış kıçımıza. Olsun da, izmarit dikeni olsun. Boş ver gerisini...»

«Doğru be sağdıç!» diye cevap veriyordu Selim. «Bizim var bi iki ağaç... Karıylan beraber tamamlayıp bitirene kadar, aklımı sapıtıyordum. Gelmiyor bize kara işi, nafile. Zeytinin sonunu aldım. Şükür dedim. Şükür ki bitti. Karı da duydu. Başladık dalaşmağa...»

«Sen de erkeksin ha?» diye güldü Hamdi. «Ulan yenge seni dövmüyorsa adam değilim. Erkek dediğin, koca dediğin, nah bak, bizim Ali gibi olmalı. Bak gene koymuş karıyı küreğe, keyfediyor Gelintaşının dibinde. Valla bu köyün, en bi keyifli adamı o be. Hem karı, hem makina! Hem sevda, hem ticaret... Oh be...»

«Çıkıyoruz di mi, biz de o yana?»

«Elbet... Ne yapayım onlar varsa? Namarhemse karısı, çıkarmasın denize. Tüm tapusunu almadılar ya Gelintaşının meranın? Nassa şu sıra, öğleyin tav yapıyor Alkoz altı. Çıkarız sabahınan, yoklarız Gelintaşını. Aka aka döneriz öğlene... Onlar var diye yaklaşmıyacak mıyım? Boş versene sen. Dayan hadi...»

Az sonra, denizden dimdik yükselen o koca kayaların karşısına, bir parça açığına vardılar.

Alinin karısı bıraktı bir elinden küreği, siyah feracesinin üstüne, başına örttüğü beyaz tülbentten başörtüsünün ucuuu

kaldırdı, kırmızı yanaklarını, ağzını burnunu kapadı sardı. Bir gözleri kaldı meydanda. Gene devam etti, ağır ağır kürek çekmesine.

«Rasgele!» diye bağırdı Hamdi, biraz da mahsustan, Aliye.

Kayığının kıçüstünde, başı bir eline dayalı yatmış, türkü çığıran Ali, cevap olarak, öteki oltalı elini kaldırdı havaya. Mesina ıslak ıslak pırıldadı.

«Keyif!» dedi Hilmi. «Keyif var herifte. Hadin rasgele Selim.»

«Sana da rasgele sağdıç.»

Kuvitleri takıp, koyverdiler oltaları.

Yan yana bir akış yaptılar yukarı. Vurmadı balık. Döndüler. Alinin hep aynı yerde dolaşan sandalına, Gelintaşının kocaman siyah oyuğuna yaklaştılar tekrar.

«Kesat balık!» dedi Selim. «Var gene bir azalma...»

«Yemlemek lâzım...» diye cevapladı Hamdi. «Yemlemek lâzım gene dipleri. Nasıl dirilttik, gebermiş Alkozu? Buraları da yemlemek lâzım, bir parça... Baksana şu vaziyete. Koskoca Gelintaşı, balık yapmasın! Koskoca bir Gelintaşı... Aaa! O da ne be Selim? Ne oluyor orada be? Selim be... Bak be...»

Ali de kaldırdı, tam o sıra başını.

Döndü baktı o da.

Üçü, daha doğrusu Alinin karısiyle beraber dördü de aynı anda gördüler.

«Ne o be? N'oluyor be? Kim o be?»

Denizden dimdik yükselen kayaların, yukarda tepede İlhanköy-Paflimi ova-Dragonda yoluna karıştığı granit sırttan aşağı, arada sırada kayıp düşecek gibi sarsılarak; taşların keskin kenarlarına asılıp sarkarak, yarıklarına basıp tutunarak bir adam, inmeğe çalışıyordu.

«Deli mi bu?» diye bağırdı Hamdi. «Mümkünü yok inemez Düşecek. Hem nereye iniyor? Nereye gidiyor?»

Ama adam, kayalara yapışarak, bâzan tek elle asılarak, bâzan bir iki dakika, ayağını koymak için bir yer, bir çıkıntı arıyarak, duvar gibi dümdüz, bir kubbenin dışı gibi yuvarlak kayalardan aşağı inmesine devam ediyordu, ağır ağır.

Tuhaf bir görünüşü vardı.

Hem kambur, hem de göbekliydi sanki...

Arkalı önlü bir çıkıntı taşıyordu gövdesinde.

«Nizaam!» diye bağırdı birden, Hamdi. «Nizam bu, Nizam! Ne yapıyor? Nereye geliyor?..»

O sırada, son bir kere sarkıp, bir kuyuya düşmüş gibi, birden durdu adamın inmesi.

Etrafını kucaklıyan, mağara büyüklüğünde oyuğa baktı Nizam. Her yanını ince otlar bürümüştü kayaların, yosunlar türemişti. Taze değildi, koca taşın kopup düştüğü yerin yarası. Kabuk bağlamıştı. Eskimişti. Belki de unutmuştu.

Aşağıda, pırıl pırıl çakan denizde yaklaşan kayıklara da baktı Nizam.

Hem geliyor... Hem de bağırıyorlardı:

«Nizaam!.. Nizaam!.. Ne yapıyorsun Nizaam!»

İki elini ağzının yanlarına koydu Nizam. Olanca güciyle haykırdı:

«Çekilin... Gelmeyin... Çekilin... Savulun... Savulun diyorum size... Savuluuuun!»

Kayıklar duralar gibi oldular.

Nizam baktı. Alinin, başı beyaz örtülü karısı, kürekleri bırakmıştı. Ali kıçüstünde ayakta dikiliyordu. Selimle Hamdiye uymuş bağırıyordu:

«Nizaam... Nizaam... Dur Nizaam... Dur.»

Ali kıçüstünde ayaktaydı...

Karısı kürekte oturuyordu...

Ali kıçüstünde...

Karısı kürekte..

Ali...

Karısı...

Başını kaldırdı. Tâ karşılara... Karşı tepelere... Ova taraflarına... Paflimi kıyılarına... Dragonda üstlerine baktı Nizam.

Bir an o yanlara daldı kaldı bakışları, sanki bir beklediği varmış gibi...

Sonra göğe baktı.

Rüzgâra baktı.

Bir daha eğilip denize bakmadı.

Hızla arkasını döndü. Bir kibrit parladı oyuğun siperinde. Masmavi bir duman hışırtiyle yükseldi omuzundan yukarı, savruldu...

Bütün güciyle, bütün kuvvetiyle kayalara sarıldı Nizam. Sımsıkı... Sımsıkı... Yapıştı oyuğun dip taşlarına.

«Ah Allah!» dedi. «Melek... Allah... Melek... Allah... Melek... Melek... Me...»

O korkunç patlamayla beraber, tüm güvercinleri göğe serpildi Alkozun... Karşı kıyıların.

Tüm martılar, kanada kalktı. Bağrışa çığrışa dönmeğe başladılar havada. Ağlamaya benzer bir tuhaf gagaklıyarak...

Yağmur gibi toz duman yağan parçaların, denizde şapırdaması azalınca, dağların gürlemesi kesilince; kayıkların ambarına sinenler doğruldular.

Baktılar.

Hâlâ dimdik yükseliyordu kayalar.

Yıkılmamışlardı.

Kocaman bir taş bile kopup yuvarlanmamıştı üzerlerinden.

Hep aynıydılar. Hiçbir şey olmamışlardı. Oyuk bile, pek az değişmişti. Ağzı bir parça genişlemiş çarpılmıştı, o kadar. Sırıtır gibi, hep aynı duruyordu o da.

Öyle başka bir büyük taş düşmemişti besbelli. İnsan eli oynatamamıştı onları yerinden.

«Nihayet buldu aradığını!» dedi Selim.

«Yazık!» dedi Hamdi. «Hep aynı duruyor kayalar.»

Korkmuş ağlıyan karısını teselliye çalışıyordu Ali:

«Yok işte bir şey! Ağlamasana be kızım... Bak... Yok işte, kalmadı bir şey! Geçti hepisi. Yok bir şey...»

Kuşlar, yavaş yavaş çöküyorlardı, kalktıkları yerlere.

Kayıklar döndüler, ağır ağır açıldılar... Gittiler.

Ama sonra, çok geldiler oraya. Bütün tekneler, sık sık geldiler. Hep geldiler... Toplandılar... Doluştular.

Diplere yağan parçalardan mıdır nedir, o günden sonra çok balık yaptı Gelintaşı.

İyi yemlenmiş gibi, arttı ha arttı bereketi.

Kapıdağın, en bir namlı merası oldu sonu.

YENİ TÜRK YAZARLARI SERİSİNDEN ÇIKAN KİTAPLAR

			Kuruş
1.	BEREKETLİ TOPRAKLAR ÜZERİNDE	Orhan Kemal	(Basılıyor)
2.	SAĞIRDERE	Kemal Tahir	(Basılıyor)
3.	SİYAH KEHRİBAR	Tarık Buğra	250
4.	REZİL DÜNYA	Faik Baysal	250
5.	KÖRDUMAN	Kemal Tahir	500
6.	SUÇLU	Orhan Kemal	(Basılıyor)
7.	DESPOT	Reşat Enis	350
8.	İNCE MEMED	Yaşar Kemal	1000
9.	YILANLARIN ÖCÜ	Fakir Baykurt	600
10.	VUKUAT VAR	Orhan Kemal	700
11.	TÜTÜN ZAMANI	Necati Cumalı	400
12.	ORTA DİREK	Yaşar Kemal	1000
13.	HACİZLİ TOPRAK	Cengiz Tuncer	400
14.	EFKÂR TEPESİ	Fakir Baykurt	400
15.	IRAZCANIN DİRLİĞİ	Fakir Baykurt	500
16.	ONUNCU KÖY	Fakir Baykurt	1000
17.	HANIMIN ÇİFTLİĞİ	Orhan Kemal	750
18.	EMMİOĞLU	Talip Apaydın	750
19.	MAVİ SÜRGÜN	Halikarnas Balıkçısı	500
20.	BAŞKA DÜNYALAR	Orhan Hançerlioğlu	500
21.	KAÇAKLAR	Kemal Bekir	750
22.	DENİZ AĞACI	Yaman Koray	1000
23.	ULUÇ REİS	Halikarnas Balıkçısı	1000